

การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

นางสาวนฤมล เนียมหอม

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

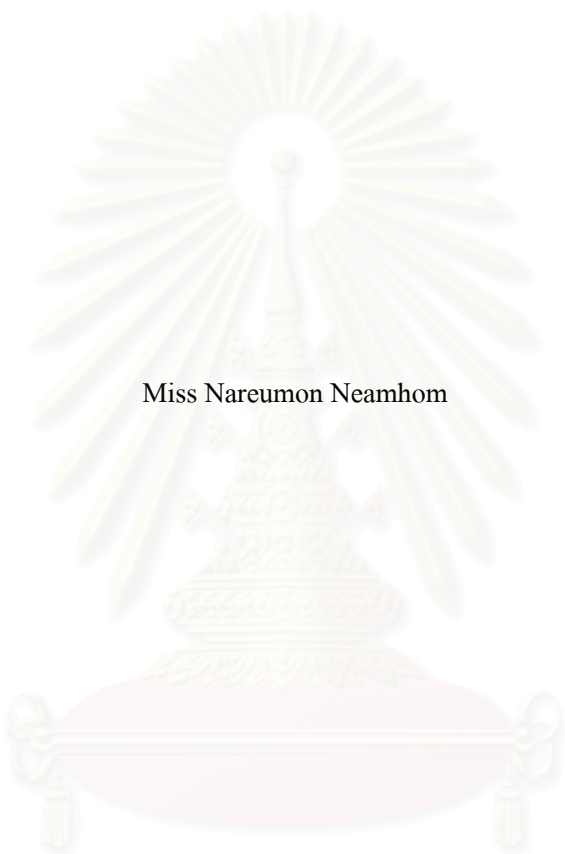
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROCESS DEVELOPMENT FOR THE ENHANCEMENT OF TEACHERS' BEHAVIORS
IN PROMOTING PRESCHOOLERS' SELF DISCIPLINE USING REFLECTION
AND INTERNALIZATION CONCEPTS

Miss Nareumon Neamhom

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Early Childhood Education

Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

นฤมล เนียมหอม : การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน. (PROCESS DEVELOPMENT FOR THE ENHANCEMENT OF TEACHERS' BEHAVIORS IN PROMOTING PRESCHOOLERS' SELF DISCIPLINE USING REFLECTION AND INTERNALIZATION CONCEPTS) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.จิระพันธุ์ พูลพัฒน์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ.ดร.น้อมศรี เคท, 206 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน 2) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย 3) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูประจำชั้นอนุบาล 8 คน และเด็กอนุบาล 207 คน ของโรงเรียนพระสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การพัฒนากระบวนการฯ ขั้นที่ 2 การทดลองนำร่อง ขั้นที่ 3 การปรับปรุงแก้ไขกระบวนการฯ ขั้นที่ 4 การทดลองใช้กระบวนการฯ ขั้นที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอกระบวนการฯ

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในมีสาระสำคัญประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ สาระการเรียนรู้ของกระบวนการฯ การดำเนินการตามกระบวนการฯ และการประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการฯ 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ คือ การที่ครูเข้าร่วมกระบวนการฯ ด้วยความสมัครใจ และการที่ผู้ใช้กระบวนการฯ ยอมรับนับถือในตัวครู และมีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะมีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู 2) การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยการอบรม และการใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย 3) การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ประกอบด้วย การสะท้อนความคิดของครูผ่านการเขียนบันทึกและการสนทนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพ การชี้แนะด้วยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการและการเสริมความรู้ตามความสนใจและความต้องการของครู และการปฏิบัติงานอย่างอิสระของครู ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ ระยะที่ 2 การปรับตัว ประกอบด้วย ช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด และช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง
2. คะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. คะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามมารยาทสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา.....หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา.....ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....การศึกษาปฐมวัย.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา 2549.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4584613127 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD: PROCESS DEVELOPMENT / SELF DISCIPLINE / TEACHERS' BEHAVIOR / REFLECTION / INTERNALIZATION

NAREUMON NEAMHOM: PROCESS DEVELOPMENT FOR THE ENHANCEMENT OF TEACHERS' BEHAVIORS IN PROMOTING PRESCHOOLERS' SELF DISCIPLINE USING REFLECTION AND INTERNALIZATION CONCEPTS. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. CHEERAPAN BHULPAT, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. NORMSRI CATE, Ph.D., 206 pp.

The purposes of this research were 1) to develop the process for the enhancement of teachers' behaviors in promoting preschoolers' self discipline by using reflection and internalization concepts, 2) to study the effect of using the process to change teachers' behaviors in promoting preschoolers' self discipline, and 3) to study the effect of using the process to change preschoolers' self discipline. The samples were eight preschool teachers and 207 preschoolers of Phrasamut School, The Office of Samutsongkhram Educational Service Area. The research methods used were five stages: 1) developing the process, 2) pilot study, 3) revising the process, 4) field testing, and 5) refining and proposing the developed process.

Research results were as follows:

1. The process for the enhancement of teachers' behaviors in promoting preschoolers' self discipline by using reflection and internalization concepts consisted of foundation concepts, objectives, contents, operational procedures, and evaluation of the process. Three stages of operational procedures were 1) conducting positive relation and trust: engaging the process voluntarily, respecting for the teachers, and making appearance as co-learner; 2) providing explicit knowledge in promoting preschoolers' self discipline: training and using Teacher behaviors in promoting preschoolers' self discipline measurement; and 3) transforming explicit knowledge to virtual learning: teachers' reflection through dialogue journals and professional conversation, coaching through informal conversation and providing more knowledge as teachers' need, and teachers' independent operation. These elements affected teachers' internalization in three periods: 1) open-minded acceptance, 2) whole-hearted reformation that was conceptualization and organization, and 3) responsive attribution.

2. The post-test score on teachers' behaviors in promoting preschoolers' self discipline in four areas: modeling, preparing learning experiences, child rearing, and preparing environment was significantly higher than that of pre-test at the .05 level.

3. The post-test score on preschoolers' self discipline in four areas: self-control, self-responsibility, public-responsibility, and social manner performance was significantly higher than that of pre-test at the .05 level.

Department .....Curriculum, Instruction, and Educational Technology..... Student's signature *Nareumon Neamhom*
Field of study Early Childhood Education..... Advisor's signature *Cheerapan Bhulpat*
Academic year 2006..... Co-advisor's signature *Normsri Cate*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์ และการสนับสนุนของ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เกท อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้ความรู้ ข้อชี้แนะ ข้อคิดเห็น และกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ที่ร่วมพิจารณาโครงร่างวิทยานิพนธ์ทุกท่าน และขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พชรี ผลโยธิน และอาจารย์ ดร. วรนาท รักสกุลไทย และอาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรีที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แจมมณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ เหมชะญาติ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบคุณผู้บริหาร ครู และเด็ก ๆ ของ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองนำร่อง ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับผู้บริหาร ครู และเด็ก ๆ ของโรงเรียนพระสมุทร ที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของท่านเป็นอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญบง ตันติวงษ์ที่เป็นกำลังแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณพรชูลี ลังกา และคุณวิไลลักษณ์ ลังกาที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ คุณนรัญญา ดือนันต์ลาภ คุณศิริรักษ์ ภูมามานนท์ คุณพิศาล ศรีคำ คุณชนกพร แพชนะ และคุณรัชดาพร วัฒนาพันธ์ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งตลอดมา ขอขอบคุณ คุณฉัตรชัย วัฒนาพันธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้คำปรึกษาในการทำงานด้วยดีเสมอมา

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และขอใจน้อมทั้งสองคนที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจที่ดีที่สุด แก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมุติฐานของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย.....	14
พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย.....	20
แนวคิดการสะท้อนความคิด.....	45
แนวคิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน.....	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
ขั้นที่ 1 การพัฒนากระบวนการฯ (ฉบับร่าง1).....	56
ขั้นที่ 2 การทดลองนำร่อง.....	70
ขั้นที่ 3 การปรับปรุงแก้ไขกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 1) และพัฒนา กระบวนการฯ (ฉบับร่าง 2).....	75
ขั้นที่ 4 การทดลองใช้กระบวนการฯ.....	78
ขั้นที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอกระบวนการฯ.....	85

	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	88
ตอนที่ 1 ผลการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน.....	88
ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย.....	103
ตอนที่ 3 ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย.....	134
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	145
สรุปผลการวิจัย.....	147
อภิปรายผลการวิจัย.....	148
ข้อเสนอแนะ.....	157
รายการอ้างอิง.....	162
ภาคผนวก.....	168
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	169
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	171
ภาคผนวก ค ตัวอย่างข้อมูลจากการทดลองใช้กระบวนการฯ.....	194
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	206

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย.....	61
2	กรอบความคิดของการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยเพื่อสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย.....	65
3	กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย	67
4	กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงหลังจากการทดลองนำร่อง.....	68
5	การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริงระหว่างการทดลองนำร่อง ที่โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ.....	72
6	รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลองนำร่อง.....	74
7	รายละเอียดในการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ครั้งที่ 1.....	75
8	ข้อมูลพื้นฐานของครูอนุบาลโรงเรียนพระสมุทร.....	79
9	การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริงระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ ที่โรงเรียนพระสมุทร.....	82
10	รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลอง.....	84
11	รายละเอียดในการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ครั้งที่ 2.....	87
12	รายละเอียดของการจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย	96
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 1 (ก่อนการทดลองใช้กระบวนการฯ).....	103
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 2 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ).....	105

ตารางที่	หน้า
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 3 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ)..... 106
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 4 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ)..... 108
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 5 (หลังการทดลองใช้กระบวนการฯ)..... 109
18	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง..... 111
19	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่างก่อนและหลังการทดลอง 112
20	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กก่อนและหลังการทดลอง..... 117
21	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กก่อนและหลังการทดลอง..... 123
22	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการทดลอง..... 130
23	ค่าร้อยละของจำนวนเด็กที่มีพฤติกรรมการมีวินัยในตนเอง จำแนกตามรายการประเมิน จากการประเมิน 5 ครั้ง..... 135
24	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจากการวัด 5 ครั้ง..... 136
25	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง..... 137
26	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความอดทน อดกลั้นก่อนและหลังการทดลอง..... 138

ตารางที่		หน้า
27	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยในตนเองของ เด็กปฐมวัยด้านความความรับผิดชอบต่อตนเองก่อนและหลังการทดลอง.....	140
28	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยในตนเองของ เด็กปฐมวัยด้านความความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อนและหลังการทดลอง.....	141
29	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยในตนเองของ เด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติตามมารยาทสังคมก่อนและหลังการทดลอง.....	143

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมของครูและการปกครองตนเองของเด็ก.....	22
2	กรอบความคิดในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1).....	58
3	กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1).....	59
4	กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2).....	77
5	กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน.....	101
6	การดำเนินการตามกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน.....	102
7	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย.....	134

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วินัยนั้นเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ สังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีวินัยเพื่อทำให้เกิดระบบระเบียบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสงบสุข และความเจริญก้าวหน้าแก่ชีวิตและสังคม

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “วินัย” มักเข้าใจกันในทางลบว่าเป็นเครื่องบังคับควบคุม เป็นคำสั่ง เป็นระเบียบ จึงเป็นที่น่าเสียดายที่คนจำนวนมากคิดถึงวินัยในความหมายที่ควบคู่ไปกับการลงโทษ ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของ Garvey (1999) ซึ่งได้ศึกษาว่าพ่อแม่ปลูกฝังวินัยให้แก่เด็กจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างไร จากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจำนวน 16 ครอบครัว พบว่า พ่อแม่ทุกครอบครัวคิดถึงคำว่าวินัยควบคู่ไปกับการลงโทษ เนื่องจากมีประสบการณ์เรื่องวินัยจากการลงโทษ และพ่อแม่ยังคงใช้การลงโทษในการสอนให้ลูกมีวินัย ในบางครอบครัวพ่อแม่พยายามหลีกเลี่ยงการลงโทษแบบที่พ่อแม่เองจำฝังใจ โดยเปลี่ยนเป็นการลงโทษแบบอื่นแทน มี 2 ครอบครัว เท่านั้นที่ระลึกได้ว่าตนเองเคยได้รับการปลูกฝังวินัยด้วยคำชื่นชมที่ทำให้ตนประสบความสำเร็จในการเรียน

แท้จริงแล้วคำว่า “วินัย” เป็นคำที่มีความหมายธรรมดา มีการเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต ดังที่วีระ สมบูรณ์ (2543: 36-37) ได้ให้ความหมายว่า วินัยเป็นวิถีที่เหมาะสมหรือยุติธรรม ซึ่งหมายถึงการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย หัวใจของการดำเนินชีวิตที่สมดุลและเป็นสุขในโลกสมัยใหม่ คือวินัยที่เต็มไปด้วยความเรียบง่าย โดยอาจกล่าวได้ว่าวินัย คือ วัฒนธรรมก็ได้

พระธรรมปิฎก (2538: 12-13) กล่าวว่า วินัยเป็นบัญญัติของมนุษย์ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามสมมติ เป็นการจัดระเบียบความเป็นอยู่และการจัดระบบสังคมซึ่งแยกเป็นความหมาย 3 อย่าง คือ 1) การจัดระเบียบระบบ ก็เรียกว่าวินัย 2) ตัวระเบียบระบบ หรือตัวกฎนั้นก็เรียกว่าวินัย 3) การฝึกคนให้ตั้งอยู่ในระบบระเบียบ ก็เรียกว่าวินัย

วินัยที่ถูกต้องจะต้องตั้งอยู่บนฐานของความจริงในธรรมชาติ และมีความมุ่งหมายเพื่อ “ธรรม” อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความชอบธรรม ความเป็นธรรม ความดีงามของสังคม ทั้งนี้ พระธรรมปิฎก (2538: 8-12) ได้นำเสนอไว้ว่า วินัยที่แท้ในความหมายที่กว้าง คือ ระบบระเบียบทั้งหมดของชีวิต และสังคมมนุษย์ เป็นการจัดสรร โอกาสทำให้ชีวิตและสังคมมีระบบระเบียบ และมีโอกาสเกิดขึ้น ทำให้ทำอะไรๆ ได้คล่อง ดำเนินชีวิตได้สะดวก ถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบ ไม่เป็นระบบ ก็จะสูญเสียโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิตและทำกิจการของสังคมให้เป็นไปด้วยดี ตลอดจนทำให้การพัฒนาได้ผลดี ดังนั้น การพัฒนามนุษย์ในระยะยาวจึงต้องมีวินัยเป็นฐาน เพื่อให้มนุษย์สามารถนำ

ศักยภาพของตนออกมาร่วมสร้างสรรค์สังคมอย่างได้ผล ถ้าชีวิตและสังคมขาดวินัยย่อมทำให้เกิดความวุ่นวายต่างๆ ในที่สุดก็จะสูญเสียโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิต และทำกิจการของสังคมให้เป็นไปด้วยดี

วินัยเกิดขึ้นได้ต้องมีการอบรมและฝึกฝน เพราะวินัยเป็นนามธรรมที่เป็นความจริงได้จากการที่มนุษย์ยอมรับ ไม่ใช่ความจริงตามธรรมชาติ ทั้งนี้ Bronson (2000: 32-37) กล่าวว่าช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่มีการพัฒนามวินัยได้มากที่สุด การปลูกฝังวินัยสำหรับเด็กช่วยให้เด็กมั่นใจว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ ทำให้เด็กสามารถหลีกเลี่ยงการทำผิด หรือรู้สึกอายต่อการทำผิด อีกทั้งยังช่วยให้เด็กอยู่ในมาตรฐานการยอมรับของสังคมและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ช่วยให้เด็กพัฒนาจิตสำนึกมโนธรรม หรือเสียจากภายในตนเอง ซึ่งช่วยทำให้สามารถตัดสินใจและควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง (Hurlock, 1984: 393)

ดังนั้น การปลูกฝังวินัยให้กับเด็กจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการปลูกฝังวินัยในช่วงปฐมวัย เนื่องจากเป็นการบ่มเพาะเมล็ดพืชแห่งวินัยในตัวเด็กตั้งแต่วัยเริ่มแรก เพื่อให้วินัยหยั่งรากลึกกลงอย่างมั่นคงมากขึ้น ดังที่พระธรรมปิฎก (2538: 18-22) ได้แสดงธรรมไว้ว่าการสร้างวินัยที่ดีที่สุดต้องอาศัยธรรมชาติของมนุษย์ ด้วยการเริ่มต้นจากการยอมรับว่ามนุษย์ส่วนใหญ่อยู่ด้วยความเคยชิน การสร้างวินัยจึงต้องทำให้วินัยเป็นพฤติกรรมที่เคยชิน โดยพยายามเอาพฤติกรรมที่ดีที่มีวินัย ให้เด็กทำเป็นครั้งแรกก่อนซึ่งได้แก่ในช่วงปฐมวัย หลังจากนั้นเมื่อเด็กทำบ่อยๆ ซ้ำๆ ก็จะเกิดความเคยชิน และเป็นวิถีชีวิตในที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540: 18) ได้แบ่งวินัยออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย 1) วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติโดยเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกลงโทษ เป็นการปฏิบัติที่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเต็มใจ ตกอยู่ในภาวะจำยอมหรือถูกควบคุม วินัยภายนอกเกิดจากการใช้อำนาจบางอย่างบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม ซึ่งบุคคลอาจกระทำเพียงช่วงขณะเมื่ออำนาจนั้นคงอยู่ แต่หากอำนาจบังคับหมดไป วินัยก็จะหมดไปด้วยเช่นกัน และ 2) วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใดๆ ข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม วินัยในตนเองเกิดจากความสมัครใจของบุคคลที่ผ่านการเรียนรู้อบรมและเลือกสรรไว้เป็นหลักปฏิบัติประจำตน

เอกสารทางวิชาการหลายฉบับได้ระบุไว้อย่างสอดคล้องกันว่า เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการปลูกฝังวินัยให้แก่เด็ก คือ การพัฒนาให้เด็กมี “วินัยในตนเอง” (Dinkmeyer, McKay, and Dinkmeyer, 1989: 106; Gordon and Browne, 1996: 15; Hendrick, 1996: 276; Marshall, 2001: 67) เพราะการที่เด็กมีวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการที่เด็กจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ช่วยให้สังคมมีความสุข และเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งนี้ วินัยในตนเอง (Self discipline) เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน เอกสารส่วนใหญ่ได้ให้

ความหมายของวินัยในตนเองในมุมมองด้านพฤติกรรมและการเรียนรู้ทางสังคม โดยอาจสรุปได้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นที่ยอมรับ และละเว้นการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นที่ยอมรับ โดยสมัครใจ โดยที่การประพฤติปฏิบัตินี้เป็นสิ่งที่ส่งผลดีต่อตนเอง และไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน

การสำรวจความคิดเห็นของผู้คนที่มีการศึกษาของสมาคมไฟ เดลตา แคปปา (Phi Delta Kappa) มีคำถามหนึ่งซึ่งถามว่า “ปัญหาสำคัญที่โรงเรียนต้องเผชิญคือปัญหาอะไร” พบว่า ปัญหาเรื่องวินัยเป็นปัญหาที่ถูกระบุไว้ในอันดับต้นๆ (Charles, 2002: 4) ผลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นว่าสังคมกำลังประสบกับปัญหาของการขาดวินัย และอาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาความไร้วินัยของคนในสังคมเช่นกัน เห็นได้จากการที่สังคมเต็มไปด้วยอันตรายและความเสี่ยงหลายประการ ทั้งปัญหายาเสพติด การแก่งแย่งชิงดี การทุจริตและประพฤติมิชอบ การขาดความรับผิดชอบ การทารุณและทำร้ายร่างกาย อาชญากรรม ฯลฯ ทั้งนี้ ข้อมูลจากการศึกษาภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 93-96) ได้ระบุว่า “คนในอนาคตควรเป็นคนที่มึระเบียบวินัย เพราะในโลกยุคแห่งการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การมีระเบียบวินัยเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดระบบระเบียบข้อมูลข่าวสารให้อยู่ในที่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ลักษณะชีวิตของการมีระเบียบวินัยมีความสำคัญในอนาคต ไม่ควรปล่อยให้สภาพของ ‘ทำอะไรตามใจคือไทยแท้’ ต่อไป มิเช่นนั้นจะเกิดความสับสน ไร้ระเบียบ ก่อให้เกิดการขาดประสิทธิภาพ ขาดความน่าเชื่อถือ อันจะเป็นการยากที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้”

การที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติ ประกอบกับผลการวิจัยเอกสารภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กเพื่อเป็นพื้นฐานให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัยต่อไปในอนาคต

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย การสร้างวินัยให้แก่เด็กจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูเป็นสำคัญ (Frazee and Rudnitski, 1995:177; Kindsvatter and Levine 1980: 691) เนื่องจากครูเป็นผู้เลือกวิธีการ แนวทาง หรือเทคนิคต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเด็ก โรงเรียน และชุมชน ทั้งนี้ บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. การเป็นแบบอย่าง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของเบนจามิน รูสโซว์ชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะของตัวแบบมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก เด็กเลียนแบบพฤติกรรมและทัศนคติส่วนใหญ่จากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด ครูที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องมีบทบาทในด้านการเป็นแบบอย่าง ทั้งการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่เด็กสามารถเรียนรู้ทักษะและพฤติกรรมทางสังคมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเอง (Gordon and Browne, 1996: 214-216) ครูจึงควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม ปฏิบัติตามมารยาทสังคม และมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ

3. การดูแลเด็ก ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลเด็กให้เติบโตไปทิศทางที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ครูที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองของเด็กให้ห้องงามได้อย่างเต็มที่จึงมีบทบาทในด้าน การดูแลเด็ก โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ สร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก ตอบสนองต่อเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ และตอบสนองต่อเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ

4. การจัดสภาพแวดล้อม ครูมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม

บทบาทของครู ในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเนื่องจากไม่มีวิธีการที่ชัดเจนแน่นอนในแต่ละด้าน ครูต้องใช้วิจารณญาณเองว่าเมื่อใดควรปฏิบัติอย่างไร โดยพิจารณาจากสถานการณ์ และบริบทที่เป็นเงื่อนไขด้วยตัวครูเอง ครูจำนวนมากจึงไม่สามารถสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กได้อย่างแท้จริง (Kindsvatter, Wilen and Ishler, 1996: 79) ความยากลำบากนี้เห็นได้จากงานวิจัยของ สมจิตต์ สุวรรณวงศ์ (2542) ซึ่งจัดสภาพการณ์เสริมความคิดเชิงคุณธรรมสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ชี้ให้เห็นว่าแม้ผู้วิจัยในฐานะครูจะมีความตั้งใจที่จะเป็นครูที่สร้างเสริมวินัยในตนเองให้กับเด็ก มีความรู้ในเชิงทฤษฎีค่อนข้างชัดเจน และมีประสบการณ์การสอนชั้นอนุบาล แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในฐานะครูกลับเป็นเรื่องค่อนข้างยากและใช้เวลานาน

การวิจัยที่ผ่านมาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาล เช่น จิตรา ชนะกุล (2539) ได้ศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อยกับกิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มใหญ่ ทศนีย์ อินทรบำรุง (2539) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้าน จินดา น้ำเจริญ (2540) ได้ศึกษาความมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน สมจิตต์ สุวรรณวงศ์ (2542) ได้ศึกษาการจัดสภาพการณ์เสริมความคิดเชิงคุณธรรมสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และ วัชรินทร์ เทพมณี (2545) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยทุกเรื่องดังกล่าวพบว่า แนวทางที่เสนอไว้ในการศึกษาล้วนสามารถพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้ แต่วิธีการ

ที่นำเสนอในงานวิจัยเป็นการจัดสภาพการณ์แตกต่างหากจากกิจวัตรประจำวันในห้องเรียนอนุบาล โดยจัดกิจกรรมเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่มีงานวิจัยใดศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่สามารถบูรณาการเข้ากับกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเอื้ออำนวยให้ครูนำไปใช้ในห้องเรียนอนุบาลได้ และยังไม่มีการพัฒนาครูในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

การพัฒนาครูซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่มักจะมีพื้นฐานความรู้ที่ฝังแน่นจนเกิดเป็นนิสัยและรูปแบบความคิดของตน จำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสม ในการวิจัยนี้ แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาครู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสะท้อนความคิด (Reflection)

การสะท้อนความคิดทางการศึกษา หมายถึง การคิดพิจารณากระบวนการสอน และการเรียนรู้ที่รอบคอบซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนความรู้และทักษะของตน การสะท้อนความคิดอาจทำเป็นการส่วนตัวหรือทำร่วมกันเป็นกลุ่มก็ได้ และการสะท้อนความคิดเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเติบโตในด้านวิชาชีพและในด้านส่วนตัว (Henniger, 2004: 366) การสะท้อนความคิดมีความเกี่ยวข้องกับ การสืบสอบ (Inquiry) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) โดยเป็นการสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำ ซึ่งทำให้ผู้สะท้อนความคิดเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง (Peters, 1991: 89-90) ดังงานวิจัยของ นกเนตร ธรรมบวร (2542: 137) ที่พบว่า ความรู้ในการสอนของครูพัฒนามาจากประสบการณ์ โดยครูมีการสร้างและปรับเปลี่ยนความรู้ในการสอนของตนตลอดเวลาจากประสบการณ์ทั้งภายใน และภายนอกชั้นเรียน การให้ความสำคัญกับความรู้ในการสอนของครูจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ครูได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนไม่ว่าจะ โดยผ่านการสนทนา พูดคุย เล่าเรื่อง หรือเขียนบันทึกเพื่อว่าครูจะได้ทบทวน ทำความเข้าใจ และเห็นคุณค่าความรู้ในการสอนของตนมากยิ่งขึ้น

หลักสำคัญของการสะท้อนความคิดประกอบไปด้วยความสามารถในการสำนึกและตั้งคำถามตนเองในเรื่องที่ตั้งใจไว้ และการสังเกต ประเมิน และจัดการกับพฤติกรรมของตนเอง โดยมีเป้าหมายที่จะเข้าใจและควบคุมพฤติกรรมของตนได้ดีขึ้น (Bailey, Curtis and Nunan, 2001: 22-33) โดยลักษณะสำคัญที่ทำให้บุคคลสะท้อนความคิด (Dewey, 1933: 28-33) ประกอบด้วย 1) การมีใจที่เปิดกว้าง (Open-mindedness) เป็นความสามารถในการพิจารณาปัญหาด้วยวิธีใหม่หรือวิธีที่แตกต่าง เป็นการเปิดรับความคิดใหม่ซึ่งไม่ได้ขึ้นชอบมาก่อน 2) การมีใจที่ทุ่มเท (Whole-heartedness) เป็นคุณลักษณะที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตลอด เป็นการแสดงความสนใจอย่างทุ่มเทกำลังกายและกำลังความคิดเพื่อให้ได้รู้ในเรื่องที่มีใจจดจ่อแน่น และ 3) ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงผลของการกระทำ เป็นการค้นหาสาเหตุ ค้นหาความหมายว่าสิ่งใดควรค่าแก่การเรียนรู้ และสิ่งใดมีค่าที่จะเชื่อ

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าวิธีการที่จะช่วยให้ครูได้สะท้อนความคิดได้เป็นอย่างดี และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาครูได้อย่างสอดคล้องกับบริบทในการ

ทำงานของครู ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ การเขียนบันทึกโต้ตอบกันแบบการเขียนจดหมาย (Dialogue journal) และการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ (Professional conversation)

2. การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (Internalization)

การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน หมายถึง การเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้บุคคลเกิดการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ หรือเหตุผล จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลนั้นๆ การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นภายในบุคคล เป็นสิ่งซึ่งกำหนดการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลนั้น เป็นการเรียนรู้ที่ธรรมชาติภายนอกและธรรมชาติภายในหรือจิตใจเชื่อมต่อกันอย่างเต็มที่เมื่อเรียนรู้อะไรก็พัฒนาธรรมชาติภายในให้สูงขึ้นตลอดเวลา เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่การเรียนรู้ธรรมชาตินอกตัวทุกชนิดมาพัฒนาธรรมชาติในตัว (จิต) ตลอดเวลา (ประเวศ วะสี, 2547: 11)

ในทางปฏิบัติการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอาศัยกระบวนการ 2 ประการ ได้แก่ 1) การแสดงข้อความรู้ออกมาให้ชัดเจน ความรู้ดังกล่าวอาจเป็นแนวคิด วิธีการ กลยุทธ์ เทคนิค หรือนวัตกรรม ซึ่งการอบรมหรือแบบฝึกหัดจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงตัวตนว่าอยู่ที่ใดในขอบเขตของความรู้นั้น และ 2) กระบวนการที่ปรับเปลี่ยนให้ข้อความรู้ที่แสดงออกมานั้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการภายในซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Nonaka and Komno, 2006)

ทั้งนี้ ขั้นตอนที่แสดงถึงการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (Krathwohl, Bloom and Masia, 1964: 29-32) ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นที่ผู้เรียนตื่นตัว และรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบต่อประสาทสัมผัส แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 3 ขั้น คือ ขั้นตระหนัก ขั้นตั้งใจรับรู้ และขั้นเลือกรับรู้

ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง (Responding) เป็นขั้นที่ผู้เรียนเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ผู้เรียนมีความต้องการที่จะนำตนเองเข้าไปผูกพันกับเรื่องราวหรือกิจกรรมต่างๆ แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 3 ขั้น คือ ขั้นยินยอมในการตอบสนอง ขั้นตั้งใจตอบสนอง และขั้นพึงพอใจในการตอบสนอง

ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีการประเมินเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับและตอบสนองในสภาพการณ์ต่างๆ กล่าวคือ ผู้เรียนเริ่มเห็นประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และตอบสนอง ไม่ได้เป็นการรับรู้หรือตอบสนองไปตามกฎเกณฑ์ใดๆ แต่จะเริ่มยอมรับว่าสิ่งที่รับรู้ในสิ่งใดมีค่า มีความหมาย หรือสิ่งใดไม่มีค่า ไม่มีค่า ไม่มีความหมาย แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 3 ขั้น คือ ขั้นยอมรับคุณค่า ขั้นชื่นชมในคุณค่า และขั้นยอมรับในคุณค่าด้วยความเชื่อมั่น

ขั้นที่ 4 ขั้นจัดระบบ (Organization) เป็นขั้นที่มีความพยายามในการปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะที่ได้ยอมรับและเห็นคุณค่า พยายามพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหลายๆ คุณค่า

พร้อมๆ กัน แล้วจัดให้เป็นระบบด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าเข้าด้วยกัน และหาจุดเด่นของคุณค่าที่ได้รับมา แบ่งออกเป็นชั้นย่อย 2 ชั้น คือ ชั้นสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า และชั้นจัดเรียบเรียงระบบคุณค่า

ขั้นที่ 5 ชั้นสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a value or value complex) เป็นขั้นที่จัดระบบที่เข้ารูปเข้ารอยแล้วยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นระบบของตนเอง และยึดถือปฏิบัติต่อไปจนเกิดการแสดงออกอย่างเคยชิน เป็นการตอบสนองในรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนกระทั่งเป็นลักษณะประจำตัวไปในที่สุด แบ่งออกเป็นชั้นย่อย 2 ชั้น คือ ชั้นสร้างข้อสรุป และชั้นสร้างกิจนิสัย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทั้งในแง่ของความจำเป็นในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก ความยากลำบากในการที่ครูจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นผู้ที่สามารถสร้างวินัยในตนเองให้กับเด็กปฐมวัย การที่ยังไม่มีผู้ดำเนินการพัฒนาครูในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยนำแนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในมาใช้ในการพัฒนาครู เพื่อให้ได้กระบวนการสำหรับนำไปใช้ในพัฒนาครูให้สามารถสร้างวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

สมมุติฐานของการวิจัย

นภเนตร ธรรมบวร (2542) ทำการวิจัยเป็นกรณีศึกษาของครูระดับปฐมวัยเพื่อวิเคราะห์เรื่องราวการจัดการเรียนการสอนปฐมวัย โดยตั้งคำถามวิจัย 3 ประเด็น คือ ครูมีวิธีการนำความรู้ในการสอนไปปรับใช้ในชั้นเรียนอย่างไร ครูต้องประสบปัญหาอะไรบ้างในการจัดการเรียนการสอน และครูมีวิธีการจัดการกับปัญหาอย่างไร กระบวนการเก็บข้อมูลของการวิจัย คือ การเขียนบันทึก

โต้ตอบกันในรูปแบบของการเขียนจดหมายระหว่างครูและผู้วิจัย การสัมภาษณ์ การสนทนาพูดคุยทางวิชาชีพ และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ในการสอนของครูพัฒนามาจากประสบการณ์ โดยครูมีการสร้างและปรับเปลี่ยนความรู้ในการสอนของตนตลอดเวลาจากประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ผ่านการสนทนาพูดคุย เล่าเรื่อง เขียนบันทึก ทำให้ครูได้ทบทวน ทำความเข้าใจ และเห็นคุณค่าความรู้ในการสอนของตนมากขึ้น การสะท้อนความคิดช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในความรู้ในการสอนของตนอยากทดลองความรู้ใหม่ๆ ตลอดถึงเห็นหนทางที่จะจัดการกับปัญหาในการสอนของตนได้ดียิ่งขึ้น

Hardesty (2001) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสะท้อนความคิดโดยใช้การเขียนบันทึกโต้ตอบกันระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยกับนิสิตบัณฑิตศึกษา จำนวน 5 คน การเขียนบันทึกในงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบปัญหาในการปฏิบัติงาน ปัญหาทางวิชาชีพ และเพื่อนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมฝึกหัดครูสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน ทำการศึกษาในช่วงเวลาที่นิสิตฝึกงานภาคสนาม อาจารย์และนิสิตเขียนบันทึกโต้ตอบกันเป็นเวลา 9 สัปดาห์ โดยอาจารย์ใช้กลยุทธ์ในการโต้ตอบกับนิสิตแต่ละคนอย่างแตกต่างกันตามการรับรู้จากประสบการณ์ของนิสิต ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเขียนบันทึกสามารถส่งเสริมรูปแบบการคิดและการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับการเป็นครู ส่งเสริมให้เกิดการสะท้อนความคิดทั้งจากการปฏิบัติ ความเชื่อ และบริบทของประสบการณ์ของผู้บันทึกซึ่งก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

Nordhaus (1996) ได้ทำการศึกษาว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนทำความเข้าใจกับความรู้ในการทำงานและการปฏิบัติของตนอย่างไร กลุ่มตัวอย่างเป็นครู 6 คน ซึ่งทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงให้แก่ครูฝึกสอน โดยมีการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพทุกสัปดาห์ เป็นเวลา 18 เดือน ระหว่างครู 6 คนกับผู้วิจัยซึ่งทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการที่ครูมีส่วนร่วมในการสนทนา และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการสอนของตน ทำให้ครูได้วิเคราะห์ปรัชญาของตนเอง ได้สำรวจเหตุผลในการปฏิบัติ ได้ทำความเข้าใจอิทธิพลของบริบทที่มีต่อการสอน และได้ถกประเด็นทางการสอนที่มีความขัดแย้งทางความคิด รวมถึงมีการค้นพบตนเองในทางการสอนด้วย

Young (1995) ได้นำเสนอผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในด้านค่านิยม สรุปได้ว่า การสอน ตัวอย่างหรือแบบอย่าง การเสริมแรงอย่างเหมาะสม และการจัดสภาพแวดล้อมสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของบุคคลซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์มาแทนที่พฤติกรรมเดิม

จากผลการวิจัยและการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. หลังการทดลองใช้กระบวนการฯ ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. หลังการทดลองใช้กระบวนการฯ ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้าน 1) การเป็นแบบอย่าง 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก 3) การดูแลเด็ก และ 4) การจัดสภาพแวดล้อม

2. พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ความอดทน อดกลั้น 2) ความรับผิดชอบต่อตนเอง 3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และ 4) การปฏิบัติตามมารยาทสังคม

3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูประจำชั้นอนุบาล และเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ของโรงเรียนพระสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

4. การทดลองใช้กระบวนการฯ ใช้เวลา 12 สัปดาห์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วินัยในตนเอง หมายถึง การที่เด็กควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาว่าเป็นสิ่งที่ดี และละเว้นการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี ด้วยความสมัครใจ โดยที่การประพฤติปฏิบัตินี้เป็นสิ่งที่ส่งผลดีต่อตนเอง และไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน

พฤติกรรมการณ์มีวินัยในตนเองของเด็ก การแสดงออกของเด็กโดยสมัครใจ ในด้าน 1) ความอดทน อดกลั้น 2) ความรับผิดชอบต่อตนเอง 3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และ 4) การปฏิบัติตามมารยาทสังคม ซึ่งประเมินได้จากแบบประเมินพฤติกรรมการณ์มีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ความอดทน อดกลั้น หมายถึง การที่เด็กควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองแล้วแสดงออกอย่างเหมาะสมด้วยการรอคอยตามลำดับก่อนหลัง การร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ การไม่วิ่งในห้องเรียน การเดินอยู่ในแถว และการไม่เล่นในช่วงเวลาที่ต้องนอนพักผ่อน

ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การที่เด็กแสดงออกด้วยการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้เรียนรู้มาว่าเป็นหน้าที่ของตนด้วยการทำข้อตกลงในการสำรวจการมาโรงเรียน การนำสิ่งที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ การจัดเก็บผลงานเข้าที่ตามที่ตกลงร่วมกัน และการรับประทานอาหารด้วยตนเองจนหมด

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การที่เด็กแสดงออกโดยคำนึงถึงผลกระทบจากพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อผู้อื่นด้วยการร่วมกิจกรรมโดยระมัดระวังไม่ให้ตนไปบังผู้อื่น การช่วยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกัน การเก็บของเล่นของใช้เข้าที่เมื่อเลิกใช้ การรดน้ำเมื่อใช้ห้องน้ำห้องส้วมเสร็จ การใช้น้ำตามจำเป็นและปิดก๊อกเมื่อเลิกใช้

การปฏิบัติตามมารยาทสังคม หมายถึง การที่เด็กแสดงออกตามคุณสมบัติที่ได้เรียนรู้มาว่าเป็นสิ่งจำเป็นของการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมด้วยการไหว้และสวัสดิการ การพูดจาสุภาพ การเล่นกับผู้อื่นดีๆ การก้มหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ และการขอบคุณเมื่อผู้อื่นช่วยเหลือหรือให้ของ

พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย หมายถึง การปฏิบัติของครูในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่จำเป็นในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี และละเว้นการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีโดยสมัครใจ ซึ่งประเมินได้จากแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

การเป็นแบบอย่าง หมายถึง การที่ครูแสดงพฤติกรรมหรือแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม โดยตั้งใจแสดงออกเพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติให้แก่เด็ก

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก หมายถึง การที่ครูดำเนินการต่างๆ ในการจัดกิจกรรม การสนทนาหรืออภิปรายร่วมกับเด็ก การให้เด็กทดลองปฏิบัติ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม ปฏิบัติตามมารยาทสังคม และมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก

การดูแลเด็ก หมายถึง การที่ครูเอาใจใส่ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กด้วยวิธีการต่างๆ ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ สร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก และตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับหรือพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ

การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การที่ครูจัดพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ และบรรยากาศในห้องเรียนให้มีระเบียบเรียบร้อย เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยที่พื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ และบรรยากาศที่จัดนั้นช่วยป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม

การสะท้อนความคิด หมายถึง การที่ครูนำปัญหาหรือเหตุการณ์ที่สังเกตเห็นเกี่ยวกับวินัยในตนเองของเด็ก และการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กมาคิดพิจารณา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเรียนรู้ที่จะจัดการกับเรื่องนั้นๆ โดยคิดวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ค้นหาสาเหตุ แนวทาง และวิธีการต่างๆ ในการที่จะแก้ปัญหาหรือจัดการกับเหตุการณ์นั้นๆ การสะท้อนความคิดของครูในการวิจัยนี้กระทำผ่านการเขียนบันทึก และการร่วมกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ

การเขียนบันทึก หมายถึง การที่ครูและผู้วิจัยเขียนโต้ตอบกันในลักษณะของการเขียนจดหมาย เพื่อให้ครูได้สะท้อนความคิดผ่านการเขียนถึงปัญหา หรือการกระทำต่างๆ ของครูและเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละวันที่เกี่ยวกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ความคิดเห็นของครูที่มีต่อเรื่อง

ดังกล่าวในแง่ของสาเหตุ วิธีการจัดการ หรือวิธีการแก้ปัญหาของครู อย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แล้วผู้วิจัยเขียนโต้ตอบด้วยการให้กำลังใจ ถามคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนให้ครูสามารถสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยตามบทบาทของครูในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม

การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ครูได้สะท้อนความคิดร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมเริ่มต้นด้วยกิจกรรมที่ช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกสงบ การอ่านเอกสารสำหรับนำการสนทนา และการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มครูและผู้วิจัย ในแง่ของคุณค่า ความคิด ความสนใจ ในบรรยากาศที่ไว้วางใจ ปลอดภัย และเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน โดยจัดกิจกรรมสัปดาห์เว้นสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30-45 นาที

การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งสังเกตได้จากพฤติกรรมของครูที่มีการเปลี่ยนแปลง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ ระยะที่ 2 การปรับตัว ซึ่งแบ่งออกเป็นช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด ช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน หมายถึง ขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง

การพัฒนากระบวนการพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน หมายถึง การดำเนินการพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน แล้วนำกระบวนการฯ ที่สร้างขึ้นไปทดลองนำร่อง นำผลจากการทดลองนำร่องมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการฯ หลังจากนั้นจึงนำกระบวนการฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ และนำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการฯ ให้เหมาะสม

ครู หมายถึง ครูประจำชั้นอนุบาล 1 - 2 ของโรงเรียนพระสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่เรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ของโรงเรียนพระสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้สามารถสร้างวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูที่เข้าร่วมการวิจัยได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และสามารถปฏิบัติตนในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม
3. เด็กที่เข้าร่วมการวิจัยได้รับการพัฒนาให้มีวินัยในตนเองในด้านความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามมารยาทสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนาระบบการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ได้มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
  - 1.1 ความหมายและความสำคัญของวินัยในตนเอง
  - 1.2 พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง
2. พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
  - 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก
  - 2.2 หลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
  - 2.3 บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
3. แนวคิดการสะท้อนความคิด
  - 3.1 ความหมายและความสำคัญของการสะท้อนความคิด
  - 3.2 ขั้นตอนของการสะท้อนความคิด
  - 3.3 คุณลักษณะของครูในการสะท้อนความคิด
  - 3.4 กิจกรรมที่เอื้อต่อการสะท้อนความคิดของครู
4. แนวคิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน
  - 4.1 ความหมายของการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน
  - 4.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน
  - 4.3 ขั้นตอนของการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

1. วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายและความสำคัญของวินัยในตนเอง

ความหมายของวินัยในตนเอง

วินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้
กรมวิชาการ (2542: 3) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่า หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้บุคคลประพฤติ ปฏิบัติในการดำรงชีวิตร่วมกัน เพื่อให้อยู่อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกอบรมให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (ม.ป.ป.: 20) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถแสวงหาแนวทางในการแสดงออกเพื่อสนองความต้องการหรือความปรารถนาของตนเองได้ และในขณะเดียวกัน ได้รับการยอมรับจากสังคมด้วยเช่นกัน

พล แสงสว่าง (ม.ป.ป.: 3) กล่าวถึงวินัยในตนเองว่า วินัยในตนเอง คือ ความสามารถของบุคคลในการให้รางวัลตนเองเมื่อตนทำดี และลงโทษตนเองเมื่อทำชั่ว ซึ่งหมายถึงความสามารถในการควบคุมตนเอง หรือความสามารถที่จะยับยั้งเป็นตัวของตัวเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540: 18) ให้ความหมายไว้ว่าวินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนขึ้น โดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใดๆ ข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม วินัยในตนเองเกิดจากความสมัครใจของบุคคลที่ผ่านการเรียนรู้อบรม และเลือกสรรไว้เป็นหลักปฏิบัติประจำตน

Charles (2002: 3) กล่าวว่าวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

Gordon (1989: 7) กล่าวถึงวินัยในตนเองว่าเป็นสภาวะของการควบคุมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ไม่ได้เกิดขึ้นจากการควบคุมจากภายนอก

Gordon and Browne (1996: 15) ให้ความหมายไว้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง การประพฤติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับ และรู้จักจำกัดการปฏิบัติของตน โดยไม่มีการควบคุมจากภายนอก

Leatzow, Neuhauser และ Wilms (2542: (5)) ให้ความหมายไว้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง การควบคุมภายในซึ่งทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อผู้อื่นในระดับที่สมดุลกัน

Marshall (2001: 67) ให้ความหมายไว้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง การมีสติรู้ตัว ต่อความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจ โดยเลือกที่จะตอบสนองต่อความคิดและอารมณ์อย่างเหมาะสม

ความหมายดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความหมายของวินัยในตนเองมี 2 ด้าน คือ 1) ด้านการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม 2) ด้านการละเว้นการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม มีลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ เป็นการประพฤติปฏิบัติด้วยความสมัครใจของตนเองโดยไม่มีใครมาบังคับควบคุม

โดยสรุป “วินัยในตนเอง” หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีได้เรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นที่ยอมรับ และละเว้นการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นที่ยอมรับ โดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ โดยที่การประพฤติปฏิบัตินี้เป็นสิ่งที่ส่งผลดีต่อตนเอง และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ความสำคัญของวินัยในตนเอง

การปลูกฝังวินัยให้เด็กมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ มีผู้ที่กล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองไว้ ดังนี้

กรณีการ์ ลิมพะสุด (ม.ป.ป.: 1) กล่าวถึงการที่เด็กในห้องเรียนส่วนใหญ่มีวินัยในตนเอง ควบคุมตนเองได้ ว่าทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องคอยพะวงในการตักเตือนสลับกับการทำกิจกรรมตลอดเวลา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ครูทำงานกับเด็กได้อย่างมีความสุข

พล แสงสว่าง (ม.ป.ป.: 3) เปรียบเทียบวินัยในตนเองว่าเป็นเสมือนเครื่องปรุงแต่งขัดเกลานิสัยใจคอให้บุคคลเป็นคนที่มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์สุจริต รักสวยรักงาม รักความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย การมีวินัยในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับตนเองเป็นพื้นฐาน มิฉะนั้นการที่จะคบหาสมาคมหรือทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมย่อมจะเป็นไปได้ยาก และเมื่อสามารถปฏิบัติตนให้มีวินัยได้แล้ว วินัยนั้นจะนำความสุขกายสบายใจมาสู่ตนเอง

อุมพร ตรังคสมบัติ (2542: 25-26) ได้นำเสนอว่าการที่วินัยเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ในความถูกต้องและพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดที่ตนมี บุคคลที่มีวินัยในตนเองจะรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรทำ และสิ่งใดไม่ควรทำ ทำให้สามารถควบคุมตนเองได้ดี โดยไม่ต้องมีผู้อื่นหรือกฎเกณฑ์มาคอยควบคุม แต่หากไม่มีวินัยก็จะเกิดความยุ่งเหยิงหลายด้าน ทั้งในด้านสังคม ครอบครัว และชีวิตของบุคคล

Gootman (2001: 19) เปรียบเทียบวินัยว่าเป็นเสมือนความจริงของชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการพัฒนาชีวิต หากห้องเรียนใดมีวินัยจะช่วยให้อัฒกและเด็กเผชิญกับความเครียดลดน้อยลง เนื่องจากการที่เด็กมีวินัยในตนเอง เด็กจะพัฒนาการควบคุมตนเอง ซึ่งทำให้ทั้งครูและเด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

Hurlock (1984: 393) กล่าวถึงการเสริมสร้างวินัยให้กับเด็กว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กมั่นใจว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ช่วยให้เด็กหลีกเลี่ยงการทำผิด หรือรู้สึกอายต่อการทำผิด อีกทั้งยังช่วยให้เด็กอยู่ในมาตรฐานการยอมรับของสังคม ช่วยให้เด็กเรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดเป็นที่ยอมรับได้ ทำให้เกิดการปรับตัว และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ช่วยให้เด็กสามารถรักษาแรงจูงใจในการเสริมแรงตนเอง ซึ่งจะกระตุ้นให้เด็กได้รับสิ่งที่เป็ความต้องการของเด็กเอง และช่วยให้เด็กพัฒนาจิตสำนึก มโนธรรม หรือเสียงจากภายในตนเอง ซึ่งช่วยทำให้สามารถตัดสินใจและควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง

สรุปได้ว่าวินัยเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกิดระบบระเบียบแก่ชีวิตและสังคม หากไม่มีวินัยจะเกิดความขัดข้องวุ่นวายและยุ่งเหยิง ดังนั้น การสร้างเสริมวินัยในตนเองให้แก่เด็กจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย เนื่องจากเป็นการบ่มเพาะเมล็ดพืชแห่งวินัยในตัวเด็กตั้งแต่ระยะเริ่มแรก เพื่อให้วินัยหยั่งรากลึกลงอย่างมั่นคงมากขึ้น

1.2 พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง

พฤติกรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลกระทำ ทั้งในทางที่ดี ไม่ดี ถูก ผิด มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์ มีประสิทธิภาพ หรือสูญเปล่า (Charles, 2002: 2) พฤติกรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองอย่างใกล้ชิด ครูที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจำเป็นต้องทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก ทั้งในด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก พฤติกรรมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และมุมมองของครูต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติต่อเด็กได้อย่างเหมาะสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก

พฤติกรรมของเด็กเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ การรู้ว่าปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กช่วยให้ครูเข้าใจเด็กได้ดียิ่งขึ้น Gordon และ Browne (1995: 199-204) ได้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งเป็นผลจากธรรมชาติ (Nature) และการเลี้ยงดู (Nurture) ดังนี้

1) ปัจจัยด้านพัฒนาการ เด็กแต่ละวัยจะมีพฤติกรรมและความสามารถที่แตกต่างกัน ครูจำเป็นต้องรู้และตระหนักถึงพัฒนาการของเด็ก เพื่อที่จะเข้าใจว่าทำไมเด็กจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และเพื่อให้การตั้งความคาดหวังต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นไปอย่างเหมาะสม

2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ในเรื่องของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เวลาและกำหนดการในแต่ละวัน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนปฐมวัยมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของเด็ก ทั้งในเรื่องขนาดของเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ การจัดแบ่งพื้นที่ ระดับของการจัดวางวัสดุ

อุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็กจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้เช่นกัน

2.2) การจัดเวลาให้เหมาะสมเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ครูต้องจัดเวลาให้เหมาะสมกับความจำเป็น และความต้องการของเด็กอย่างรอบคอบ ทั้งเวลาในการทำกิจกรรม เก็บของและทำความสะอาด รับประทานอาหาร นอน เข้าห้องน้ำ รวมถึงรอยต่อระหว่างกิจกรรมด้วย ลำดับของกิจกรรมต่างๆ ควรมีความคงที่เพื่อให้เด็กคาดเดาได้ว่าจะต้องทำอะไรต่อไป

2.3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปัจจุบันนี้เป็นปัจจัยที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษเพราะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้คน บรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่เด็กจะรู้สึกไว้วางใจ เป็นบรรยากาศของการสนับสนุนและช่วยเหลือกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก ครูกับพ่อแม่ และครูกับครูคนอื่นๆ ความสัมพันธ์เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น

2.4) สิ่งอื่นๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก ได้แก่ สภาพอากาศ เสียง ลม แสง เหตุการณ์ในครอบครัว ความเจ็บป่วย รายการโทรทัศน์ ภาวะโภชนาการ เป็นต้น

3) ความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งไม่เหมือนคนอื่น เด็กแต่ละคนมีพื้นอารมณ์ (Temperament) ซึ่งเป็นแนวโน้มในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ติดตัวเด็กมาตั้งแต่เกิด และยังคงอยู่แม้ว่าจะเข้าโรงเรียนแล้วก็ตาม การที่ครูรู้จักธรรมชาติหรือพื้นอารมณ์ของเด็ก ทำให้สามารถตอบสนองต่อเด็กได้อย่างเหมาะสม และทำให้เกิดความระมัดระวังที่จะไม่ตีตราเด็กอย่างไม่ยุติธรรมด้วย

4) ความต้องการด้านอารมณ์และสังคม เด็กๆ มีความต้องการความรัก และการเอาใจใส่ ต้องการรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นคนที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ ต้องการเพื่อน และต้องการความรู้สึกที่ปลอดภัย เด็กๆ จะแสดงออกเพื่อความต้องการในเรื่องเหล่านี้ ครูต้องช่วยให้เด็กรับมือกับความรู้สึกเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม

5) อิทธิพลของวัฒนธรรม เด็กถูกหล่อหลอมด้วยความเชื่อ และวัฒนธรรมของครอบครัว เด็กจะแสดงพฤติกรรมตามที่ได้รับรู้และเรียนรู้มา ครูต้องมีความละเอียดอ่อน มีความยืดหยุ่น และไม่ตัดสินพฤติกรรมของเด็กอันเกิดจากวัฒนธรรมของครอบครัว

พฤติกรรมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

Gordon และ Browne (1996: 214-216) กล่าวถึงเส้นทางที่จะนำไปสู่วินัยในตนเองของเด็กวัย 3-5 ปี (Road to self discipline) ไว้ว่า เด็กต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การเป็นเด็กที่มีวินัยในตนเองไว้ ดังนี้

1) เรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง (Learning self-control) พฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้ ได้แก่ การรับฟังผู้อื่น การยอมรับข้อจำกัดในการแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้ว่าตนเองไม่ใช่ศูนย์กลางของ

ทุกสิ่งทุกอย่าง การคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น การเรียนรู้ที่จะแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด การเรียนรู้ที่จะแบ่งปันและรอยยิ้ม การปฏิบัติตามข้อตกลง และการระงับความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

2) เรียนรู้ที่จะตระหนักถึงความเป็นตนเอง และเชื่อมั่นในตนเอง (Learning self-awareness and confidence) พฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น การกล้าแสดงออก การยอมรับการเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ใหม่ ความภาคภูมิใจในความสำเร็จ การแสดงออกทางวาจาว่าชอบหรือไม่ชอบ การตระหนักถึงร่างกายของตนที่พัฒนาขึ้น และการรู้จักตนเอง

3) เรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง (Becoming autonomous) พฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้ ได้แก่ การเลือกเพื่อนหรือกิจกรรมด้วยตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การแยกจากพ่อแม่ การปฏิบัติงานจนสำเร็จ การริเริ่มการเรียนรู้ของตนเอง และการฝึกหัดเลือกและตัดสินใจ

4) เรียนรู้ที่จะร่วมมือ (Learning cooperate) พฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้ ได้แก่ การทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ การมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการตัดสินใจของกลุ่ม การเล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นเกม การแข่งขัน การช่วยทำงานในบ้าน การช่วยงานของผู้อื่น การรู้จักเอาใจผู้อื่น และการตระหนักถึงความสำคัญของข้อตกลง

5) เรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น (Becoming empathetic) พฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้ ได้แก่ ความเกรงใจ การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และเห็นใจสงสารผู้อื่น ความรักและพอใจต่อเด็กที่เล็กกว่า การเริ่มตระหนักว่าพฤติกรรมของตนมีผลต่อผู้อื่น และการยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น

6) เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา (Becoming a problem solver) พฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้ ได้แก่ การใช้เหตุผล การทำความเข้าใจ การมองสถานการณ์อย่างแตกต่าง ความสามารถในการพูดเจรจาตกลง และการระบุถึงข้อขัดแย้ง

7) เรียนรู้ที่จะพัฒนาความรู้สึกทางศีลธรรม (Developing a moral consciousness) พฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้ ได้แก่ การเข้าใจว่าพฤติกรรมหนึ่งๆ จะมีผลที่ตามมา การเริ่มเห็นความสัมพันธ์ของเหตุและผล การเริ่มตระหนักว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก และการเข้าใจว่าการลงโทษเป็นผลจากการกระทำ

ระยะปฐมวัยเป็นวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง (Sense of self) การส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตน (Self identity) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาวินัยในตนเองให้แก่เด็ก

มุมมองของครูที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก

เมื่อกล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก พบว่า มีการกล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ 2 ลักษณะ คือ การประพฤติผิด (Misbehavior) และ พฤติกรรมที่ผิดพลาด (Mistaken behavior) ดังนี้

1) การประพฤติผิด หมายถึง การกระทำที่เกิดจากความตั้งใจ โดยที่การกระทำนั้นไม่เหมาะสมกับสถานที่ หรือ ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ (Charles, 2002: 2-3) แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1.1) ความก้าวร้าว (Aggression) เป็นการทำร้ายทั้งทางกายและทางวาจาต่อครู ต่อเพื่อน และสิ่งอื่นๆ
- 1.2) ผิดศีลธรรม (Immorality) เป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักศีลธรรม เช่น โกหก หลอกหลวง ขโมย ฯลฯ
- 1.3) ท้าทายอำนาจ (Defiance of authority) เป็นการปฏิเสธหรือฝ่าฝืนที่จะกระทำตามที่ครูขอให้ทำ
- 1.4) รบกวนชั้นเรียน (Class disruptions) เช่น พูดเสียงดัง ตะโกน เดินไปเดินมา ขว้างปาข้าวของ ฯลฯ
- 1.5) ไม่สนใจเรียน (Goofing off) เช่น ไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมาย เหม่อลอย ฯลฯ

Charles ได้ให้ความหมายของวินัยว่าเป็นสิ่งที่ครูทำเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ประพฤติผิดให้มีพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ โดยสิ่งที่ครูกระทำมีทั้งการป้องกัน ระวังหรือหยุดการประพฤติผิดนั้น อย่างไรก็ตามเขาเชื่อว่าการปลูกฝังวินัยให้แก่เด็กควรมีเป้าหมายในการสร้างวินัยในตนเอง ไม่ควรเป็นการกระทำเพียงแค่หยุดการประพฤติผิดเท่านั้น

2) พฤติกรรมที่ผิดพลาด เป็นอีกมุมมองหนึ่งที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก Gattrell (1994: 30-54) ได้นำเสนอมุมมองใหม่ต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็กในลักษณะของพฤติกรรมที่ผิดพลาด โดยมุมมองนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าเด็กมีประสบการณ์และพัฒนาการที่จำกัด ระยะปฐมวัยเป็นวัยที่เพิ่งเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม หากเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ แล้วผู้ใหญ่มองพฤติกรรมของเด็กในลักษณะของการประพฤติผิด ย่อมหมายถึงเด็กรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และเด็กตั้งใจทำผิด หากมองพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นข้อผิดพลาดของเด็กอันเนื่องมาจากการยังไม่มีวุฒิภาวะทางสติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก ถือเป็นมุมมองที่ยอมรับในความแตกต่างและความเป็นปัจเจกของเด็กมากกว่า อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือให้เด็กเรียนรู้และแสดงออกในทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

พฤติกรรมที่ผิดพลาดของเด็กแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 พฤติกรรมที่ผิดพลาดจากการทดลอง (Experimentation mistaken behavior) เป็นพฤติกรรมที่ผิดพลาดที่เกิดจากความอยากรู้อยากเห็น และความต้องการที่จะมีส่วนร่วมของเด็ก เด็กปฐมวัยมีความสนใจที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อม สร้างความสัมพันธ์ และร่วมกิจกรรม เด็กๆ จะทำสิ่งต่างๆ เพื่อทดลองดูว่าจะเกิดอะไรขึ้น เด็กอาจกระทำสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับเพียงเพื่อจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเมื่อเผชิญกับข้อขัดแย้งที่เด็กไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ในขั้นนี้เด็กอยู่ในกระบวนการของการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ

ระดับที่ 2 พฤติกรรมที่ผิดพลาดจากอิทธิพลทางสังคม (Socially influenced mistaken behavior) เป็นพฤติกรรมที่ผิดพลาดที่เกิดจากการเรียนรู้จากการเลียนแบบบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็ก บุคคลเหล่านี้อาจจะเป็นพ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน ครู หรือบุคคลอื่นๆ ในโรงเรียน เด็กมักมีความปรารถนาที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้ชื่นชม และสนใจ ในขั้นนี้กระบวนการเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นแล้ว และจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง

ระดับที่ 3 พฤติกรรมที่ผิดพลาดจากความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง (Strong needs mistaken behavior) ความต้องการดังกล่าวอาจเป็นความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิว ปัญหาสุขภาพอนามัย ความง่วง การบาดเจ็บ การถูกทำร้ายร่างกาย หรืออาจเป็นความต้องการทางอารมณ์ เช่น การถูกล้อเลียน การตายของพ่อหรือแม่ การหย่าร้าง ความรุนแรงภายในครอบครัว เด็กๆ อาจแสดงพฤติกรรมที่ผิดพลาดเพราะไม่สามารถที่จะจัดการกับปัญหาเหล่านั้นในหลายๆ ลักษณะ เช่น หงุดหงิดง่าย ท้อถอย ไม่สนใจสิ่งต่างๆ แสดงความรุนแรงต่อบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ในขั้นนี้เป็นพฤติกรรมที่ผิดพลาดที่รุนแรง จำเป็นต้องมีการค้นหาสาเหตุของการแสดงพฤติกรรม และให้การช่วยเหลือแก่เด็กอย่างเร่งด่วน

การศึกษาพฤติกรรมของเด็ก ทั้งในด้านพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก พฤติกรรมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และมุมมองของครูต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็กดังกล่าวข้างต้น ช่วยให้ครูเข้าใจธรรมชาติของเด็ก สามารถส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การที่เด็กมีวินัยในตนเองในที่สุด

2. พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก

ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครู คือ อำนาจ (Power) ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะชักจูงโน้มน้าวคนอื่น เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ เหมือนกับการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ (วิเชียร วิทญูตม, 2547: 364) การวิเคราะห์พื้นฐานของอำนาจที่ใช้กันอย่าง

กว้างขวาง คือ การวิเคราะห์ของ French และ Raven (1960 cited in Tauber, 1995: 20-25) ที่ชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานเบื้องต้นของอำนาจของบุคคลมี 5 ประเภท ตามแหล่งที่มาของอำนาจ ดังนี้

1) อำนาจจากการบีบบังคับ (Coercive power) พื้นฐานอยู่ที่ความสามารถของบุคคลที่จะลงโทษ บุคคลอื่นยอมทำตามเพราะความกลัวที่จะถูกลงโทษ ครูที่ใช้อำนาจแบบนี้จะบังคับให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสมด้วยวิธีการต่างๆ เด็กจะยอมทำตามเพราะกลัวครูลงโทษ การใช้อำนาจเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อเด็ก เช่น เก็บกด รู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่า สับสน กลัว เป็นต้น

2) อำนาจจากการให้รางวัล (Reward power) พื้นฐานอยู่ที่การมีโอกาสเข้าถึงรางวัล บุคคลอื่นยอมทำตามเพราะความปรารถนาอยากได้รับรางวัล ครูจำนวนมากมักใช้รางวัลในการจูงใจให้เด็กประพฤติปฏิบัติตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม แต่เป็นที่น่าคิดว่าการทำเช่นนี้เปรียบเสมือนการสอนให้เด็กทำสิ่งต่างๆ เพียงเพื่อหวังผลตอบแทนเท่านั้น

3) อำนาจตามสิทธิ (Legitimate power) พื้นฐานอยู่ที่การถือครองตำแหน่งอย่างเป็นทางการของบุคคล บุคคลอื่นยอมทำตามเพราะเชื่อในความชอบด้วยกฎหมายของผู้ถือครองอำนาจ การทำหน้าที่ “ครู” ทำให้ครูมีสิทธิในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ในห้องเรียน ผู้ที่เป็นครูจึงต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้อำนาจแบบนี้อย่างเหมาะสม

4) อำนาจจากความเชี่ยวชาญ (Expert power) พื้นฐานอยู่ที่ความเชี่ยวชาญของบุคคลและการมีความรู้ในขอบเขตที่แน่นอน บุคคลอื่นยอมทำตามเพราะเชื่อในความรู้หรือความชำนาญ ครูที่มีอำนาจในลักษณะนี้เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ครูจะรู้ว่าควรจะทำอะไร และปฏิบัติอย่างไร และรู้ตัวว่าทำไมจึงพูดหรือปฏิบัติเช่นนั้น

5) อำนาจจากการยอมรับ (Referent power) พื้นฐานอยู่ที่ความดึงดูดใจของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่นๆ บุคคลอื่นยอมทำตามเพราะยอมรับนับถือและชอบในตัวของผู้ถือครองอำนาจ เป็นอำนาจที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมของเด็ก ครูที่ใส่ใจต่อเด็ก ยุติธรรม เสียสละ และปฏิบัติต่อเด็กอย่างยอมรับนับถือในความแตกต่างของเด็ก จะได้รับการยอมรับนับถือจากเด็ก การมีอำนาจในลักษณะนี้ไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์ แต่เป็นคุณลักษณะภายในที่ครูสามารถฝึกฝนได้

French และ Raven สรุปว่าอำนาจ 5 ประเภทนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1) อำนาจที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่ (Positional power) ประกอบด้วยอำนาจจากการบีบบังคับ อำนาจจากการให้รางวัล และอำนาจตามสิทธิ

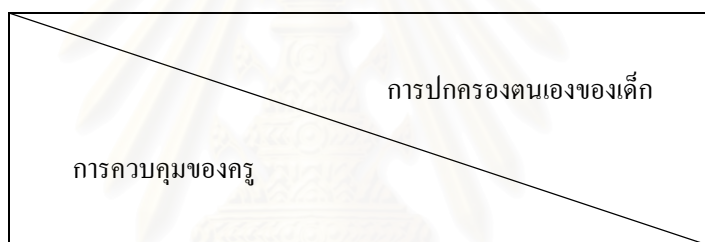
2) อำนาจส่วนบุคคล (Personal power) ประกอบด้วยอำนาจจากความเชี่ยวชาญและอำนาจจากการยอมรับ

ครูที่ใช้อำนาจจากการบีบบังคับ และอำนาจจากการให้รางวัล จะใช้การควบคุม (Control) ให้เด็กยอมทำตาม ครูที่ใช้อำนาจตามสิทธิจะใช้การจัดการ (Manage) เพื่อให้เด็กยอมทำตาม การใช้อำนาจทั้ง 3 แบบนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กอย่างรวดเร็วแต่ไม่

คงทน และแม้ว่าเด็กจะยอมทำตาม แต่ก็อาจจะเกิดการต่อต้านด้วย ส่วนครูที่ใช้อำนาจจากความเชี่ยวชาญ และอำนาจจากการยอมรับจะใช้การชักจูง โน้มน้าว (Influence) ให้เด็กเกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม ทำให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมีลักษณะถาวรมากกว่า ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Kaplan, Kanat-Maymon และ Roth (2005: 408) ซึ่งได้ศึกษาเชิงสำรวจ เรื่อง ผลจากพฤติกรรมการควบคุมของครูที่มีต่อการควบคุมอารมณ์และการเรียนรู้ของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า การที่ครูพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กตามที่ครูต้องการที่ใช้การสั่งโดยตรง หรือใช้การควบคุมในระดับมาก ไม่ยอมให้เด็กแสดงความคิดเห็นใดๆ ส่งผลทางลบต่ออารมณ์ของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความโกรธ ความวิตกกังวล และไม่เกิดการเรียนรู้ในพฤติกรรมที่ครูต้องการอย่างแท้จริง

Edwards (1997: 23) ได้นำเสนอแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมของครู (Teachers' control) และการปกครองตนเองของเด็ก (Students' autonomy) ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมของครูและการปกครองตนเองของเด็ก

แผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเมื่อครูใช้การควบคุมมากเด็กจะมีโอกาสปกครองตนเองน้อย และการปกครองตนเองของเด็กจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นเมื่อครูลดการควบคุมของครูให้น้อยลง ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับที่ Burden (1995: 36-56) ได้กล่าวถึงระดับการควบคุมของครูกับการควบคุมตนเองของเด็กไว้ โดย Burden แบ่งการควบคุมของครูเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ควบคุมสูง (High teacher control) ครูที่ใช้การควบคุมแบบนี้เชื่อว่าพัฒนาการของเด็กเป็นผลมาจากเงื่อนไขภายนอก เด็กๆ จะถูกหล่อหลอมโดยสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไม่ได้เกิดจากศักยภาพภายในตัวเด็กเอง ดังนั้น ครูและผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นผู้เลือก และระบุว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่เด็กควรประพฤติปฏิบัติ รวมถึงการเสริมแรงเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ในขณะที่ต้องคอยควบคุมไม่ให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กๆ แทบไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือความสนใจ เนื่องจากความเชื่อที่ว่าผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเด็ก ผู้ใหญ่จึงเป็นผู้รับผิดชอบที่จะเลือกว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในสำหรับเด็ก

นอกจากนี้ครูกลุ่มนี้ยังเชื่อว่าครูต้องควบคุมพฤติกรรมของเด็กเพราะเด็กไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ครูจะเป็นผู้กำหนดกฎและกระบวนการต่างๆ ในการพัฒนาเด็ก

ด้วยตัวเอง จากนั้นจึงเสริมแรงให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม และหากมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมครูจะต้องหยุดการกระทำของเด็กอย่างรวดเร็ว และจัดการให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ครูคิดว่าเหมาะสมกว่าแทน

2) ควบคุมปานกลาง (Medium teacher control) ครูที่ใช้การควบคุมแบบนี้เชื่อว่า พัฒนาการของเด็กเกิดจากทั้งปัจจัยภายในตัวเด็กและปัจจัยภายนอก ดังนั้น การควบคุมพฤติกรรมของเด็กจึงเป็นความรับผิดชอบของทั้งครูและเด็ก ครูในกลุ่มนี้จะให้ความสนใจต่อความคิด ความรู้สึก และความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล ในขณะที่เด็กก็จะสนใจผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มด้วย เด็กจะมีโอกาสในการตัดสินใจและควบคุมพฤติกรรมของตนเองเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยที่ครูยังคงเชื่อว่าครูต้องจัดการเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมบางอย่างด้วยการให้เด็กได้รับรู้และตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของตัวเอง เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมของตนไปในทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

กฎและกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะกำหนดร่วมกันระหว่างครูและเด็ก โดยที่ครูต้องคอยดูแลให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นร่วมกัน และครูต้องช่วยให้เด็กตระหนักถึงผลที่ตามมาของการตัดสินใจและการกระทำของเด็กเอง

3) ควบคุมต่ำ (Low teacher control) ครูที่ใช้การควบคุมแบบนี้เชื่อว่าเด็กมีความรับผิดชอบต่อควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และมีความสามารถในการตัดสินใจ ครูจะมีมุมมองต่อเด็กว่าเป็นผู้มีศักยภาพ และให้การยอมรับความคิด ความรู้สึก และความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง ครูในกลุ่มนี้จะจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เด็กในการกำหนดข้อตกลง โดยจัดให้มีการอภิปรายร่วมกันและช่วยให้เด็กตระหนักถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม จนกระทั่งสามารถกำหนดเป็นข้อตกลง เมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้น ครูจะช่วยให้เด็กรับรู้ปัญหา และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมเด็กจึงมีอิสระในการปกครองตนเองค่อนข้างสูง ในขณะที่ครูควบคุมในระดับต่ำ

สรุปได้ว่าพฤติกรรมของครูส่งผลโดยตรงต่อวินัยในตนเองของเด็ก กล่าวคือ หากพฤติกรรมของครูมีการควบคุมมาก ทั้งจากการใช้รางวัล หรือการลงโทษ เด็กจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับเพราะความปรารถนาอยากได้รับรางวัลจากครู หรือเพราะความกลัวที่จะถูกครูลงโทษ การแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับดังกล่าวจึงไม่ถือเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการมีวินัยในตนเองของเด็ก หากพฤติกรรมของครูเกิดจากพื้นฐานอำนาจจากการยอมรับ ภายใต้ระดับการควบคุมที่เหมาะสม ย่อมทำให้เด็กเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามด้วยตัวเด็กเอง การแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของเด็กจึงเกิดจากความสมัครใจของตัวเด็กเอง เป็นการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากวินัยในตนเองของเด็ก

2.2 หลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

หลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

2.2.1 หลักของการบูรณาการ

การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการพัฒนา และการเรียนรู้ (Gootman, 2001: 19) การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจึงเป็นการปฏิบัติที่บูรณาการกับการใช้ชีวิต ไม่ใช่กิจกรรมหรือการฝึกทักษะที่แยกต่างหากจากชีวิตประจำวันของเด็ก

2.2.2 หลักของการยอมรับนับถือ

การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ซึ่งจะต้องยอมรับในศักดิ์ศรีและความเป็นองค์รวมของมนุษย์ (Kindsvatter, Wilen, and Ishler, 1996: 86) ครูต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก มีความใส่ใจต่อเด็ก ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจในตัวครู และทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณเป็นที่ยอมรับ ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม การที่เด็กและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยให้ครูเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ของเด็กซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ด้านสังคมของเด็ก (Gartrell 1994: 58; Gootman, 2001: 14-15)

2.2.3 หลักของเสรีภาพในการนำตนเอง

การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ครูต้องส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการควบคุมตนเอง ด้วยวิถีทางที่ทั้งครูและเด็กรู้สึกดีต่อตนเอง (Gootman, 2001: 2; Kindsvatter et al., 1996: 86) การที่ครูช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ฟังตนเองได้ ริเริ่มได้อย่างอิสระ ทำให้เด็กมีวินัยในตนเองเพราะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ มีจุดมุ่งหมายและควบคุมตนเองได้ (Leatzow et al., 2542: 35)

2.2.4 หลักของการสร้างความเคยชิน

การฝึกวินัยที่ดีที่สุดต้องอาศัยธรรมชาติของมนุษย์ ต้องเริ่มจากการยอมรับว่ามนุษย์ส่วนใหญ่อยู่ด้วยความเคยชิน การสร้างวินัยจึงต้องทำให้วินัยเป็นพฤติกรรมที่เคยชิน โดยพยายามเอาพฤติกรรมที่ดี ที่มีวินัยให้เด็กทำเป็นครั้งแรกก่อน หลังจากนั้นเมื่อทำบ่อยๆ ซ้ำๆ ก็จะเกิดความเคยชิน และเป็นวิถีชีวิตในที่สุด (พระธรรมปิฎก, 2538: 18-22) การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ครูต้องช่วยให้เด็กลดพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ประกอบกับการช่วยให้เด็กรู้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม แล้วสนับสนุนให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีซ้ำๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยในที่สุด

2.2.5 หลักของความร่วมมือ

การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทั้งการทำงานเป็นทีมระหว่างครู ผู้ช่วยครู ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ และการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับพ่อแม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกับพ่อแม่ ครูต้องทำให้พ่อแม่

รู้สึกสบายใจในการสื่อสารกับครู เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่ทำให้เด็กรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อสังคม และได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (Gartrell, 1994: 77-85)

2.3 บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย การสร้างวินัยให้แก่เด็กจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูเป็นสำคัญ (Frazee and Rudnitski, 1995:177; Kindsvatter and Levine, 1980: 691) เนื่องจากครูเป็นผู้เลือกวิธีการ แนวทาง หรือเทคนิคต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเด็ก โรงเรียน และชุมชน ทั้งนี้ บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยสรุปได้ 4 ด้าน คือ การเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 การเป็นแบบอย่าง

คุณลักษณะของตัวแบบมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเป็นแบบอย่างของครูถือเป็นเครื่องมือในการสอนที่ดีที่สุด (Gordon and Browne, 1995: 13) เนื่องจากการเรียนรู้ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต หรือการเรียนรู้จากตัวแบบ ดังทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของเบนคูรา (Social Cognitive Learning Theory) ซึ่งมีความคิดพื้นฐานของทฤษฎี (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544: 235-248) ดังนี้

1) การเรียนรู้เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน ทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรม

2) การเรียนรู้ (Learning) แตกต่างจากการกระทำ (Performance) ความแตกต่างนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะมนุษย์อาจเรียนรู้หลายอย่างแต่อาจไม่กระทำก็ได้ พฤติกรรมของมนุษย์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ พฤติกรรมสนองตอบที่เรียนรู้ซึ่งแสดงออกสม่ำเสมอ พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออก และพฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกเพราะไม่เคยเรียนรู้จริงๆ

3) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะไม่คงตัวอยู่เสมอ เพราะสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ กระบวนการที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการสังเกต ประกอบด้วย

1) กระบวนการใส่ใจ (Attention) ผู้เรียนจะรับรู้ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นตัวแบบ โดยองค์ประกอบสำคัญของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อความใส่ใจของผู้เรียน เช่น ความสามารถ บุคลิกลักษณะ การใช้อำนาจ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันคุณลักษณะของ

ผู้เรียนก็มีความสัมพันธ์กับกระบวนการใส่ใจ เช่น วัย ความสามารถทางสติปัญญา ทักษะทางกาย รวมทั้งตัวแปรทางบุคลิกภาพ เช่น การเห็นคุณค่าของตนเอง ความต้องการ และทัศนคติ เป็นต้น

2) กระบวนการจดจำ (Retention process) ผู้เรียนสามารถเลียนแบบได้ เพราะผู้เรียนบันทึกสิ่งที่สังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว ผู้เรียนที่สังเกตแล้วสามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตเป็นภาพพจน์ในใจ (Visual imagery) หรือ สามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal coding) สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานๆ และถ้าผู้เรียนมีโอกาสได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่ต้องเรียนรู้ซ้ำ จะช่วยให้จำได้ดียิ่งขึ้น

3) กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ (Reproduction process) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแปรสภาพ (Transform) ภาพพจน์ในใจ หรือสิ่งที่จำไว้เป็นการเข้ารหัสเป็นถ้อยคำ แล้วแสดงออกมาเป็นการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ ปัจจัยสำคัญของกระบวนการนี้ คือ ความพร้อมด้านร่างกาย และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการเลียนแบบของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนไม่มีความพร้อมจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้

การเรียนรู้ด้วยการสังเกตหรือเลียนแบบไม่ใช่เป็นการลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญาและความพร้อมทางร่างกายของผู้เรียน การแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป ผู้เรียนบางคนอาจทำได้ดีกว่าตัวแบบ บางคนอาจเลียนแบบได้เหมือนมาก บางคนอาจทำได้เพียงคล้ายคลึงกับตัวแบบ บางคนบางส่วนเหมือนบางส่วนไม่เหมือนตัวแบบ และบางคนจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ

4) กระบวนการจูงใจ (Motivation process) แรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ เนื่องจากมีความคาดหวังว่าการเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้ หรือจะทำให้สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาได้ ในห้องเรียนเวลาที่ครูให้รางวัลหรือลงโทษนักเรียนคนใดคนหนึ่ง นักเรียนทั้งห้องจะเรียนรู้ด้วยการสังเกตและเป็นแรงจูงใจให้แสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของเบนดูราชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะของตัวแบบมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก เด็กเลียนแบบพฤติกรรมและทัศนคติส่วนใหญ่จากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ และครู ดังนั้น ครูที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จำเป็นต้องมีบทบาทในด้านการเป็นแบบอย่าง ดังต่อไปนี้

1) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ ครูควรตระหนักว่าพฤติกรรมทางกายและวาจาของครูเป็นแบบอย่างแก่เด็ก สิ่งที่ครูกระทำสำคัญกว่าสิ่งที่ครูพูดสอน ถ้าห้องเรียนใดครูชอบตะโกน ห้องเรียนนั้นก็มีแนวโน้มที่จะมีเสียงอึกทึก ห้องเรียนที่ครูสงบ ห้องเรียนนั้นมักจะสงบ หากครูแสดงให้เห็นว่าครูให้เกียรติเด็กและคนอื่นๆ เด็กจะให้เกียรติผู้อื่น

ห้องเรียนที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ครูควรเป็นแบบอย่างของความนุ่มนวล ความเห็นใจ ความเข้าใจ การบริการ ความรัก การแบ่งปัน การเอาใจใส่ เพื่อให้

เด็กเรียนรู้จากครูซึ่งเป็นแบบอย่างด้วยความรัก (ฝ่ายการศึกษาในโรงเรียนของอัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.: 274) นอกจากนี้ ครูต้องมั่นใจว่าตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กตลอดเวลาที่อยู่กับเด็ก เช่น แต่งกายเหมาะสม จัดของใช้ส่วนตัวเป็นระเบียบเรียบร้อย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ขอบคุนเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากเด็ก ขอโทษเมื่อรู้ว่าตนทำผิดต่อเด็ก พุดกับเด็กด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล พุดจาสุภาพ ใช้ระดับเสียงที่ดังพอดีได้ยิน พุดถึงผู้อื่นในด้านดี เป็นต้น

ครูทุกคนจึงควรถามตนเองว่า “ทัศนคติและพฤติกรรมใดที่ฉันควรเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก” (Leatzow et al., 2542: 110) เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าครูควรจะทำปฏิบัติอย่างไรขณะที่อยู่กับเด็ก

2) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง การควบคุมอารมณ์ของครูถือเป็นส่วนหนึ่งของแบบอย่างที่สำคัญ การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ครูควรระมัดระวังไม่ให้อารมณ์และความรู้สึกของตนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาให้กับเด็ก (Gordon and Browne, 1995: 212)

ขณะที่เด็กเรียนรู้ที่จะพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ครูจำเป็นต้องมีความรู้สึกว่าคุณสามารถควบคุมตนเองได้เช่นกัน เพราะเมื่อใดก็ตามที่ครูมีความรู้สึกว่าคุณสามารถควบคุมตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ครูจะสามารถทำงานภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ได้ ครูจึงควรมีสติ รู้ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

การที่ครูไม่เข้าใจตนเอง และไม่สามารถควบคุมตนเองจะนำไปสู่การสอนและการเป็นแบบอย่างในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การที่ครูไม่อดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก จึงเกิดความรู้สึกโมโห และลงโทษเด็กโดยขาดสติ ซึ่งอาจเป็นการทุบตี ใช้เสียงกรีดร้อง หรือตีเด็ก ล้วนเป็นแบบอย่างในเรื่องการไม่ควบคุมอารมณ์ และการใช้ความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาให้แก่เด็ก ทั้งเด็กที่ถูกลงโทษ และเด็กอื่นๆ ในห้องที่เฝ้าสังเกตเหตุการณ์ (Hendrick, 1996: 291; Gordon and Browne, 1996: 14) อย่างไรก็ตามครูก็เป็นมนุษย์ที่โกรธเป็นหงุดหงิดและอารมณ์เสียเป็น เมื่อใดก็ตามที่ครูกำลังเริ่มหมดความอดทนและมีโทสะกับเด็กครูจะควบคุมตนเองน้อยลง และเริ่มมีอารมณ์กับเด็กมากขึ้นตามลำดับ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (ม.ป.ป.: 151-153) ได้แนะนำให้ใช้เทคนิคการพุดกับตนเองซึ่งเป็นการสอนหรือเตือนสติตนเองในการรับมือกับอารมณ์โกรธไว้ดังนี้

(1) เตรียมพร้อมต่อการช่วย ครูอาจเตือนตัวเองด้วยคำพุด เช่น คราวนี้นั้นจะมีสติ ฉันจะรู้ว่าจะทำอย่างไร ฉันจะนับ 1-10 ระวังคำพุดและการกระทำของตนเอง ฉันจะมองให้เป็นเรื่องขบขันเสีย ฉันจะหายใจลึกๆ ไม่ผลิผลามหรือด่วนทำอะไรลงไป

(2) เมื่อต้องเผชิญหน้ากับเด็กที่ทำให้ครูหมดความอดทน ครูอาจเตือนตัวเองด้วยคำพุด เช่น ใจเย็นๆ เข้าไว้ ฉันควบคุมสถานการณ์ได้ เรื่องอะไรต้องมาหงุดหงิดกับ

เรื่องเช่นนี้ ฉันจะไม่ทำให้เรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่ อย่าเพิ่งด่วนสรุปว่าทุกอย่างเลวร้าย ฉันจะไม่ต่อล้อต่อเถียงกับเด็ก ไม่เห็นมีอะไรที่ฉันต้องเคียดแค้นถึงเพียงนี้เลย ฉันโตกว่าเขาดังเยอะ

(3) เมื่อกำลังถูกขู่ขู่ให้โกรธ ครูอาจเตือนตัวเองด้วยคำพูด เช่น เรื่องอะไรฉันต้องเป็นเช่นนี้ ความโกรธเป็นการทำลายตนเอง ไม่มีใครทุกข์กับเรา เราทำตัวของเราเอง หายใจลึกๆ เด็กรู้ว่าถ้าทำเช่นนี้ฉันจะโกรธเขา ถ้าฉันโกรธเขาต้องดีใจว่าทำให้ฉันเป็นไปตามที่เขาต้องการ ฉันไม่มีทางโกรธตอบ

(4) เมื่อความขัดแย้งผ่านไป หากแก้ไขไม่สำเร็จครูอาจบอกตนเองว่า ลืมเสียให้หมด เรื่องอะไรต้องไปคิดในสิ่งที่ทำให้เราโมโห คราวหน้าฉันจะทำให้ดีกว่านี้ ไม่เห็นเป็นเรื่องคอขาดบาดตายสักหน่อย อย่าคิดมาก หากแก้ไขได้สำเร็จครูอาจบอกตนเองว่า เห็นไหมมันไม่ยากสักหน่อย ฉันผ่านพ้นเรื่องนี้ได้โดยไม่โกรธ ดิจจริงๆ แสดงว่าฉันมีสติดีขึ้น

ทั้งนี้ ครูควรระลึกอยู่เสมอว่าตนเป็นแบบอย่างของการควบคุมอารมณ์ และควรเรียนรู้ที่จะจัดการความโกรธของตน ฝึกแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ของตนในทางที่สร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถสงบอารมณ์ของตนเองก่อนที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาของเด็ก และสนุกกับการอยู่ร่วมกับเด็กแม้ว่าตนเองกำลังเผชิญกับปัญหาต่างๆ ก็ตาม

2.3.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก

ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่เด็กสามารถเรียนรู้ทักษะและพฤติกรรมทางสังคมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเอง ได้แก่ การพึ่งตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การเห็นใจ เข้าใจ ร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ การปฏิบัติตามมารยาทสังคม และการมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ (Gordon and Browne, 1996: 214-216) ครูควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ดังนี้

1) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองของเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ที่จะมีวินัยในตนเอง ตามทฤษฎีของอีริคสัน (Leatzow et al., 2542: 26-27) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการพึ่งตนเองกับการมีวินัยในตนเองของเด็ก ไว้ว่าเด็กที่สามารถทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองจะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ และเป็นคนที่ควบคุมตนเองได้ในที่สุด ส่วนเด็กที่รู้สึกว่าตนไม่ประสบความสำเร็จ ทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ อยู่เสมอ จะรู้สึกว่าตนเองอ่อนแอ พึ่งตนเองไม่ได้ และเกิดความสงสัยว่าตนจะทำอะไรตามลำพังได้หรือไม่ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เด็กอยู่ในตำแหน่งของความสงสัยในตนเอง และไม่สามารถควบคุมตนเองได้

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง Leatzow และคณะ (2542: 25) แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ผู้ใหญ่เปรียบเสมือน “ผู้ให้ใบอนุญาต” ให้เด็กพัฒนาการพึ่งตนเอง ถ้าปราศจากความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่เด็กคงเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองไม่ได้ เด็กควรได้ฝึกช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน เช่น การหยิบและเก็บของเล่นหรือของใช้ส่วนตัว

การรับประทานอาหาร การใช้ห้องน้ำห้องส้วม การแต่งตัว การปูที่นอน อย่างไรก็ตามครูควรพิจารณาว่าสิ่งที่ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองนั้นต้องเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก

นอกจากนี้ ครูยังมีหน้าที่ทำให้เด็กเข้าใจว่าเด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วย เนื่องจาก เป้าหมายหนึ่งที่สำคัญในการศึกษาปฐมวัย คือ การพยายามให้เด็กตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง (Gartrell, 1994: 73; Leatzow et al., 2542: 187) เมื่อเด็กเผชิญกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากต่างๆ เด็กต้องการให้ครูเข้าใจเขา ทำที่อันสุขุมของครูที่ตอบสนองคำพูดหรือความรู้สึกของเด็ก และช่วยสะท้อนให้เด็กเข้าใจสถานการณ์ที่เผชิญอยู่เป็นการสนับสนุนให้เด็กสามารถหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองต่อไป เด็กอาจต้องการความช่วยเหลือของครูในการ 1) ทำให้ความยุ่งยากที่เขาเผชิญอยู่ชัดเจนขึ้นว่าปัญหาที่แท้จริงเป็นอย่างไร 2) กระตุ้นให้เด็กคิดหาวิธีที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา 3) ร่วมกันเลือกวิธีแก้ไขปัญหา และ 4) สนับสนุนให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเองตามวิธีที่เลือกไว้ บางครั้งเด็กจะตกลงยอมรับวิธีแก้ปัญหาโดยไม่เข้าใจว่าต้องนำไปปฏิบัติอย่างไร ครูควรแสดงวิธีแก้ปัญหาร่วมกับเด็ก ครูอาจนำประสบการณ์การแก้ปัญหามาพูดคุยกับเด็กให้ภายหลังเพื่อให้เด็กมองเห็นความสำเร็จและความสามารถของตนซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เด็กที่มีโอกาสคิดด้วยตนเอง พึ่งตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองย่อมมีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นด้วย เด็กจะเป็นตัวของตัวเอง และมีวินัยในตนเอง

2) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้คนเรามีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าแสดงออกปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม และสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยความรู้สึกที่มั่นคง เด็กที่เชื่อมั่นในตนเองจะรู้จักตนเอง และมีวินัยในตนเอง

ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ให้แก่เด็ก ปฏิสัมพันธ์ของครูต่อเด็กที่เหมาะสมทั้งทางวาจา สีหน้า ท่าทาง ในขณะที่จัดกิจกรรม และอยู่ร่วมกับเด็กมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กทั้งสิ้น ปฏิสัมพันธ์ทางบวกของครู เช่น การพูดให้กำลังใจ การแสดงความชื่นชม การยอมรับความคิดเห็น ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก รู้ผลการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น และมีความสุขในการเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามปฏิสัมพันธ์ทางลบ เช่น การเปรียบเทียบและตำหนิติเตียน การบังคับเด็กมากเกินไป หรือแม้แต่การออกคำสั่งตลอดเวลา ทำให้เด็กสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง ครูจึงควรปล่อยให้เด็กเป็นของตัวเอง ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเสรี เลื่องงานในห้องด้วยตนเอง โดยมีครูช่วยแนะนำให้เด็กเลือกและทำเอง ทั้งนี้ ครูควรช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จเมื่อเด็กต้องทำงานยากๆ ด้วยการแบ่งงานเป็นขั้นย่อยๆ ที่เด็กสามารถจะทำได้ (Gordon and Browne, 1995: 214) การ

ช่วยเหลือเด็กด้วยความรักจะทำให้เด็กกลายเป็นคนรับผิดชอบการกระทำของตนเอง ส่งเสริมการเป็นตัวของตัวเอง และการนับถือตนเอง พร้อมทั้งช่วยให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำดี

การใช้คำพูดอย่างสร้างสรรค์ของครูช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวินัยในตนเอง กล่าวคือ ครูควรลดคำพูดประเภทคำสั่ง เด็กที่เคยชินกับการรับคำสั่งจะไม่มั่นใจและไม่แน่ใจ เด็กจะขาดโอกาสในการคิด ตัดสินใจ ครูอาจใช้คำถามเพื่อให้เด็กได้สังเกต เปรียบเทียบ และริเริ่มด้วยตนเองโดยไม่ควรชี้แนะหรือช่วยเหลือตลอดเวลา เมื่อต้องการให้เด็กร่วมกิจกรรมครูควรพูดจูงใจและชักชวนเด็กด้วยเหตุผล เพื่อให้เด็กร่วมกิจกรรมโดยไม่รู้สึกว่าถูกบังคับ และไม่เกิดความกังวลเมื่อปฏิบัติตามไม่ได้ อีกทั้งยังควรแสดงความชื่นชมกับการกระทำของเด็กที่ดี ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยให้เด็กรู้เหตุผลและคุณค่าของการกระทำนั้นด้วย เนื่องจากความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กจะเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กตระหนักว่าตนเองมีคุณค่า และเป็นที่รัก (กรมวิชาการ, 2537: 1-16; ฝ่ายการศึกษาในโรงเรียนของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, ม.ป.ป.: 273; Brewer, 2004: 176)

3) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เป็นการตอบสนองต่อความรู้สึกซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ของผู้อื่นมากกว่าสถานการณ์ของตน (Hoffman, 1982: 281) ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ทางศีลธรรม (Gootman, 2001: 74) เด็กอายุ 2-3 ปีสามารถแยกการรับรู้ระหว่างตนเองกับผู้อื่น และเมื่ออายุ 3-4 ปีสามารถรับรู้และตอบสนองต่อความสุข ความทุกข์ของผู้อื่น ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่มีการพัฒนาด้านภาษาอย่างรวดเร็วทำให้เด็กเริ่มรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้มากยิ่งขึ้น แม้กระทั่งอารมณ์ที่มีความซับซ้อน เช่น ผิดหวัง (Hoffman, 1982: 288)

การสอนให้เด็กร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นนั้น ครูต้องช่วยให้เด็กรู้จักคำพูดเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก โดยเริ่มต้นจากอารมณ์และความรู้สึกของตน แล้วจึงสังเกตอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น โดยการสอนเรื่องนี้อาจบูรณาการเข้าไปในการเรียนการสอน เช่น หลังจากอ่านหนังสือให้เด็กฟังแล้วอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร ท่องกลอนที่เกี่ยวกับอารมณ์หรือความรู้สึก ให้เด็กสังเกตปฏิกิริยาของผู้อื่นที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ ให้เด็กทำหน้าากซึ่งแสดงอารมณ์ที่ต่างกัน เล่นละครสร้างสรรค์ หรือแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น (Gootman, 2001: 71-72)

สิ่งที่จำเป็นต้องสอนให้เด็กเข้าใจในเรื่องนี้ คือ การคิดถึงใจเขาใจเรา โดยกระตุ้นให้เริ่มนึกถึงจิตใจของผู้อื่น เช่น เมื่อเด็กไปดึงผมเพื่อน เพื่อนจะเจ็บ เมื่อแย่งของเล่นเพื่อนเพื่อนจะเสียใจ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.: 146) ในกรณีที่เด็กทำร้ายผู้อื่นเช่นนี้ ครูอาจให้เด็กลองนึกว่าถ้าตนเองเป็นผู้ถูกกระทำบ้างจะรู้สึกอย่างไร การถามคำถามเช่นนี้เป็นการกระตุ้นให้เด็กนึกถึงจิตใจของผู้อื่น (Hoffman, 1982: 306)

วิธีการอื่นๆ ที่สอนให้เด็กร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ได้แก่ การกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีกับเพื่อน เช่น ขอให้เด็กแบ่งดินสอสีให้เพื่อน ช่วยเพื่อนต่อรูป หรือแม้แต่สอนให้เด็กรู้จักขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น ขอให้เพื่อนมาช่วยยกของ ด้วยวิธีการเช่นนี้เด็กจะค่อยๆ เรียนรู้ว่าการที่คนเราอยู่ร่วมกันในสังคมได้นั้นต้องมีทั้งการให้และการรับ ไม่ใช่รับฝ่ายเดียว ครูควรสอนเด็กให้เมตตา และเพื่อแก่ผู้อื่นในเวลาเดียวกัน (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.: 147) ทั้งนี้ การที่เด็กได้รับความรัก ได้รับการปฏิบัติด้วยความอ่อนโยน และมีประสบการณ์ที่ดี โดยไม่มีการลงโทษ ทำให้เด็กเรียนรู้เรื่องการร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ได้อย่างเป็นธรรมชาติ (Hoffman, 1982: 306)

4) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม อารมณ์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทุกประสบการณ์ของมนุษย์ ผู้ใหญ่อจำนวนมากต้องใช้ความพยายามในการระงับอารมณ์ของตนเอง การช่วยให้เด็กซึ่งมีประสบการณ์ที่จำกัดแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่ทำนายอย่างยิ่ง ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่เด็กเรียนรู้ที่จะรับมือหรือจัดการกับอารมณ์ของตน

กิจกรรมจากการวิจัยของ Browning, Davis และ Resta (2000: 233-234) ซึ่งใช้เพื่อสอนให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม ได้แก่ กิจกรรมวงล้อแห่งทางเลือก (Wheel of choice) โดยครูจัดให้มีการอภิปรายร่วมกับเด็กเพื่อคิดหาวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมเมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หงุดหงิด หรือถูกทำให้โกรธ หลังจากนั้นครูได้แนะนำวงล้อแห่งทางเลือกซึ่งประกอบไปด้วยการขอโทษ การบอกให้คู่กรณีหยุด การเดินไปที่อื่น และการพูดสะท้อนความรู้สึกของตนเอง แล้วแนะนำให้เด็กลองปฏิบัติโดยใช้บทบาทสมมติ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมลดลง เด็กมีทักษะการแก้ปัญหาสูงขึ้น และข้อสังเกตจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูจะต้องช่วยด้วยการเตือนเป็นระยะๆ

ตัวอย่างวิธีการอื่นๆ ที่ครูสามารถใช้ในการช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม (Dinkmeyer et al., 1989: 129-140) เช่น

- (1) ฟังสิ่งที่เด็กพูดและสะท้อนความรู้สึกของเด็กให้เด็กได้รับรู้ เช่น “ดูเหมือนหนูจะไม่ค่อยมีความสุข” “หนูไม่ค่อยพอใจใช่ไหมจ๊ะ”
- (2) ยอมรับความรู้สึกของเด็กและทำให้เด็กรู้ว่าครูรับรู้และเข้าใจ เช่น “ครูก็ได้ยินเสียงฟ้าร้อง เสียงมันน่ากลัวใช่ไหมจ๊ะ”
- (3) เล่นร่วมกับเด็ก เพราะการเล่นจะทำให้มีโอกาสพูดถึงความรู้สึกได้มากขึ้น การใช้ตุ๊กตาหรือหุ่นมือในการเล่นสมมุติกับเด็กช่วยให้ครูเข้าใจความรู้สึกของเด็กได้ง่ายขึ้น

(4) ช่วยให้เด็กเรียนรู้ว่าคนเราอาจมีความรู้สึก 2 อย่างได้ในเวลาเดียวกัน เด็กอาจรู้สึกรักและโกรธใครบางคนได้ในเวลาเดียวกัน เช่น “จริงๆ หนูก็ชอบเล่นกับแก้ว แต่ไม่ชอบตอนที่แก้วทำหน้าทะเล้นๆ ใจใหม่จะ”

(5) แสดงให้เด็กรู้ว่าครูเข้าใจความรู้สึกของเด็ก แต่การกระทำของเด็กต้องมีขอบเขตจำกัด เช่น “ครูรู้ว่าหนูโกรธที่พลอยทำบล็อกที่หนูต่อล้ม แต่หนูไปตีพลอยไม่ได้นะจะ มาเถอะมาต่อใหม่ดีกว่า”

ความโกรธเป็นสภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน ไม่เว้นแม้แต่เด็ก เด็กแต่ละคนจะแสดงความโกรธออกมาต่างกัน เช่น ส่งเสียงดัง ขว้างปา ทบสิ่งของ หรือตีคนอื่น โดยธรรมชาติเด็กจะรู้จักการแสดงออกทางอารมณ์ได้ดีขึ้นเมื่อโตขึ้น จะเริ่มรอคอยเป็น พุดเพราะขึ้น มีการให้ผู้อื่นได้มากขึ้น ไม่มีใครคนไหนจะมาคอยควบคุม ดูแลความปลอดภัยของเด็กได้ตลอดเวลา ครูทุกคนล้วนหวังให้สิ่งที่เราอบรมสั่งสอนเข้าไปปลูกฝังอยู่ในจิตใจของเด็ก จนกลายเป็นจิตสำนึกของตัวเด็กไปในที่สุด สิ่งที่สำคัญคือครูต้องตระหนักว่าสิ่งที่ครูอบรมสั่งสอนไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ต้องอาศัยระยะเวลา ความอดทนของครูเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเมื่ออยู่กับเด็ก เด็กจะซึมซับสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอน และนำแบบอย่างของครูที่ตนรักมาเป็นส่วนหนึ่งของจิตใจของเด็ก ในที่สุดเด็กจะเติบโตเป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความอดทน อดกลั้น รู้จักควบคุมตนเอง และรู้จักการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

5) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม มารยาทเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตร่วมกันในสังคม การสอนให้เด็กรู้จักประพฤติตามมารยาทสังคมเป็นเครื่องแสดงถึงน้ำใจไมตรีและการเอื้ออาทรต่อบุคคลรอบข้าง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่พึงมีที่ควรปลูกฝัง การสอนมารยาทให้แก่เด็กไม่สามารถคอยให้เด็กโตแล้วจึงสอน เพราะเด็กเรียนรู้เรื่องมารยาทจากชีวิตประจำวัน (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.: 34-35)

มารยาทที่ควรสอนให้แก่เด็ก เช่น การไหว้และกล่าวสวัสดิเมื่อพบผู้ใหญ่ การพูดขอบคุณเมื่อมีคนช่วยเหลือหรือให้ของ การขอโทษเมื่อทำผิดพลาดหรือทำให้ผู้อื่นเสียใจ การช่วยเหลือผู้อื่น การพูดด้วยคำพูดที่สุภาพ การเคี้ยวอาหารเบาๆ ปิดปากเวลาเคี้ยว และไม่พูดคุยเมื่อมีอาหารในปาก การไม่ใช้ของส่วนตัวของผู้อื่น เดินก้มหลังเมื่อผ่านผู้ใหญ่ การไม่ยื่นคำศีรษะหรือเล่นศีรษะของผู้ใหญ่ การบอกให้เด็กรู้ว่าสถานการณ์ใดควรแสดงออกอย่างไรจึงจะเหมาะสมโดยอธิบายเหตุผลให้เด็กฟังด้วยจึงเป็นวิธีหนึ่งของการสอนมารยาททางสังคมอย่างได้ผล ครูสามารถสอนมารยาทควบคู่ไปกับการที่เด็กต้องปฏิบัติตามมารยาทนั้นๆ เช่น เมื่อส่งของให้เด็ก อาจพูดว่า “ขอบคุณคุณครูก่อนล่ะ อย่รับไปเฉยๆ” หรือขณะที่รับประทานอาหารร่วมกัน ครูอาจบอกเด็กที่คุยเมื่ออาหารอยู่ในปากว่า “เคี้ยวให้เสร็จก่อนล่ะ แล้วค่อยพูด เคี้ยวข้าวติดคอ” หรือ “เคี้ยวข้าวช้าๆ ให้ละเอียดนะคะ” เป็นต้น

วิธีที่ดีที่สุดในการอบรมสั่งสอนมารยาทสังคม คือ การที่ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ครูที่ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความอ่อนโยน เข้าใจ นุ่มนวล และมีมารยาททางสังคมที่เหมาะสม ประกอบกับการอบรมสั่งสอนของครู เด็กจะปฏิบัติตามมารยาทสังคมได้โดยครูไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยเลย

6) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือตามทฤษฎีของอีริคสัน (Leatzow et al., 2542: 29-31) กล่าวถึงภาวะที่ท้าทายของเด็กวัย 3-5 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตของการริเริ่มและความละเอียดไว้วางใจ ช่วงนี้เป็นช่วงที่เด็กต้องสร้างความสมดุลระหว่างการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางกับความความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม เด็กวัยนี้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีและต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่ การเล่นของเด็กวัยนี้เป็นการเล่นกับกลุ่มเพื่อนซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้ว่าเป้าหมายของเขาอาจไม่ตรงกับเป้าหมายหรือแผนการของคนอื่น หากเด็กประสบความสำเร็จในการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เด็กจะภาคภูมิใจในความสามารถของตน ถ้ารับประสบการณ์ในทางตรงกันข้ามจะพัฒนาไปสู่ความรู้สึกผิดและละเอียดที่จะทำสิ่งต่างๆ

ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นเป็นทักษะทางสังคมที่เด็กต้องพัฒนาเพื่อให้ประสบความสำเร็จและพึงพอใจกับชีวิต ทักษะสำคัญที่ครูควรฝึกให้แก่เด็กมีดังต่อไปนี้

(1) การแสดงความคิดและความรู้สึกของตนต่อผู้อื่น เด็กที่มีปัญหาการเข้ากับคนอื่นมักขาดทักษะการพูดสื่อสาร เพราะเด็กมักรู้แค่เพียงความต้องการของตนเองที่มีต่อคนอื่น ทำให้เด็กถูกปฏิเสธจากกลุ่มเพื่อน ส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มที่จะเล่นกับเพื่อนอย่างไม่เหมาะสม เห็นได้จากเวลาที่เด็กต้องการเล่นกับเพื่อนแต่ไม่รู้จักวิธีพูด เด็กที่มีทักษะทางสังคมจะค่อยๆ เข้าไปสร้างความคุ้นเคยและเริ่มพูดว่า “น่าสนุกนะ” “เล่นยังไง” “ขอเล่นด้วยคน” แต่เด็กที่ขาดทักษะจะเข้าไปขัดจังหวะ หรือพูดในทำนองที่ว่า “แบบนี้ฉันก็มี” “ฉันเล่นดีกว่าเธออีก” “ฉันอยากเล่น ให้เล่นหน่อยสิ” ซึ่งทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ครูควรสังเกตทักษะด้านนี้ของเด็กแล้วช่วยเหลือให้คำแนะนำกับเด็ก เป็นรายบุคคล ด้วยการพูดคุย เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้คำพูดสื่อสาร ควรหาช่วงเวลาในการพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคล การพูดคุยที่ดีควรมีความเป็นกันเอง แลกเปลี่ยนความเห็นและความรู้สึกได้ แบ่งปันประสบการณ์และความรู้สึก เล่าถึงปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา หรือเล่าความใฝ่ฝันของแต่ละคน (อุสา สุทธิศาสตร์, 2544: 68-71)

(2) การฟังและเข้าใจผู้อื่น เด็กที่ขาดทักษะการฟังมักจะมีปัญหาในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เนื่องจากการไม่ตั้งใจฟังทำให้ไม่รู้ว่าผู้อื่นคิดอย่างไร หรือหมายความว่าอย่างไร และมักจะทำให้มีความคิดต่อผู้อื่นไม่ตรงตามความเป็นจริง ครูควรสอนให้เด็กรู้จักฟังอย่างตั้งใจ รู้จักสังเกตภาษาของคู่สนทนาด้วย ตัวอย่างกิจกรรมที่ฝึกทักษะการฟัง เช่น การใช้เกมการฟัง เช่น โทศัพท์ เกมกระชับข้อความ การจัดช่วงเวลาสำหรับการเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง การ

นำสิ่งของมาแสดงและเล่าเรื่อง (Show and tell) การนำเสนอผลงานของเด็ก การเล่นสมมติ หรือการเล่นละครสร้างสรรค์ เป็นต้น (Gootman, 2001:77-78)

(3) การประนีประนอมและเจรจาตกลง เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างเด็ก ตัวอย่างกิจกรรมที่ใช้สอนทักษะนี้ในโรงเรียนอนุบาล เช่น กิจกรรมเก้าอี้ของการพูดและฟัง (Talk and listen chairs) ซึ่งใช้เมื่อเด็กเกิดการโต้เถียงกัน ครูจะให้เด็กผลัดกันใช้เก้าอี้สำหรับพูด และเก้าอี้สำหรับฟัง เพื่อฝึกทักษะการประนีประนอม และทักษะการเจรจาตกลงให้แก่เด็ก (Gartrell, 1994: 74)

(4) ความร่วมมือและการทำงานในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น การทำกิจกรรมตามโครงการร่วมกัน การทำงานศิลปะแบบร่วมมือ โดยเริ่มต้นจากการมอบหมายให้เด็กทำงานเป็นคู่ก่อน แล้วจึงค่อยฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ การให้เด็กเล่นร่วมกับเพื่อนก็เป็นสื่อที่จะทำให้เด็กรู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และส่งเสริมพฤติกรรมแบบร่วมมือเช่นกัน (Gootman, 2001:79) นอกจากนี้ครูควรมอบหมายให้เด็กช่วยทำงานต่างๆ ในห้องเรียนด้วย การทำงานจะช่วยให้เด็กรู้จักมีส่วนร่วม และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน และเป็นการแนะนำให้เด็กรู้จักโลกของการทำงานจริงๆ ด้วย สิ่งที่มีมอบหมายให้เด็กช่วย เช่น การจัดอุปกรณ์ศิลปะ การทำความสะอาดห้องเรียน การตัดอาหาร การให้อาหารปลา การรดน้ำต้นไม้ การจัดของเล่นของใช้ให้เรียบร้อย การมอบหมายให้เด็กทำงานนี้ควรให้เด็กมีโอกาสเลือกเอง ทำให้เด็กรู้สึกสนุกที่จะทำ ครูไม่ควรควบคุมการทำงานของเด็กมากเกินไป ควรปล่อยให้เด็กคิดเองบ้างในรายละเอียด ไม่หวังผลสูงเกินไป และไม่ควรรีบใช้การมอบหมายให้ทำงานเป็นการลงโทษเด็ก (วัชรวิ ฐวธรรม, 2528: 154-156)

2.3.3 การดูแลเด็ก

การพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กมีรากฐานมาจากทักษะของเด็กที่มีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม กระบวนการในการพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กจึงเป็นกระบวนการเช่นเดียวกับการสร้างภาพพจน์ของตนเองในทางที่ดี ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กก้าวผ่านขั้นต่างๆ ในการพัฒนาทางด้านบุคลิกภาพ ดังจะเห็นได้จากทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริคสัน (Psychosocial theory of personality) ซึ่งกล่าวถึงความขัดแย้งทางอารมณ์และสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงพัฒนาการตามปกติของมนุษย์ ซึ่งทำให้เด็กมีโอกาสตัดสินใจเพื่อสร้างบุคลิกภาพของตนซึ่ง Leatzow และคณะ (2542: 19-35) ได้นำเสนอพัฒนาการ 3 ขั้นแรก ซึ่งอยู่ในช่วงปฐมวัย ดังนี้

(1) ความไว้วางใจ / ไม่ไว้วางใจ (Trust / Mistrust) อายุ 0 – 1 ปี ปัญหาในการสร้างความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในตนเองและผู้อื่น เป็นผลมาจากประสบการณ์ในชีวิตของเด็ก ความไว้วางใจนี้เป็นพื้นฐานประการหนึ่งในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต เป็นขั้นตอนแรกสุดของการสร้างบุคลิกภาพ อย่างไรก็ตามไม่มีสูตรตายตัวว่าจะพัฒนาความไว้วางใจตนเองและผู้อื่นให้

เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะถ้าจะไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่เด็กแต่ละคนได้รับต่างๆ กันไป แต่อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นคือการส่งเสริมจากผู้ใหญ่

ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากบุคคลสำคัญที่ใกล้ชิดจะเป็นตัวกำหนดตำแหน่งระหว่างความไว้วางใจและไม่ไว้วางใจที่เด็กมีต่อบุคคลอื่น ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์ที่น่าไว้วางใจมาตลอด จะมีทัศนคติและแนวคิดที่เต็มไปด้วยความมั่นใจ ไว้วางใจตนเองและผู้อื่น เด็กกลุ่มนี้จะจัดการกับโลกภายนอกด้วยความมั่นคงทางใจ เด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพทางจิตวิทยาในลักษณะความไว้วางใจและแสดงออกในลักษณะของผู้ที่มีความน่าไว้วางใจด้วย ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์ที่คนเลี้ยงไม่ตอบสนองความต้องการ เด็กจะสงสัยและไม่ไว้วางใจในปฏิริยาของคนเลี้ยง มีทัศนคติในทางที่ไม่ไว้วางใจ และเคลือบแคลงต่อตนเองและโลกภายนอก

(2) การพึ่งตนเอง / ความสงสัยในตนเอง (Autonomy / Doubt) อายุ 1 – 3 ปี การต่อสู้วิกฤตในขั้นพัฒนาการนี้ก็เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าเขาสามารถควบคุมตนเองได้ พัฒนาการในขั้นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กสร้างความไว้วางใจตนเองและผู้อื่นได้แล้ว เด็กในวัย 2 ขวบมักมีพฤติกรรมที่แสดงความเป็นอิสระ และแสดงความสามารถที่จะควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ เด็กมักจะสำรวจและขยายขอบเขตการสำรวจกว้างออกทีละน้อย ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เด็กพึ่งตนเองหรือมีความสงสัยในตนเองได้นั้นอยู่ที่การช่วยเหลือของผู้ใหญ่ และประสบการณ์จากช่วงที่ผ่านมา

ในช่วงนี้เด็กจะต้องควบคุมร่างกายของตนเองและความรู้สึกกลัวให้ได้ก่อน จึงจะพึ่งตนเองได้ และถ้าพัฒนาการในขั้นความไว้วางใจ / ไม่ไว้วางใจของเด็กเป็นไปในทางบวก เด็กจะรู้สึกไว้วางใจในตัวผู้ใหญ่ และแน่ใจว่าผู้ใหญ่จะช่วยให้เขาเป็นตัวของตัวเองได้เช่นกัน การที่เด็กจะพัฒนาไปอยู่ในตำแหน่งของการพึ่งตนเองหรือความสงสัยในตนเอง ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์เพียงครั้งเดียว แต่เกิดจากพฤติกรรมที่ซ้ำๆ จนเป็นแบบแผนของประสบการณ์ ในที่สุดเด็กจะรู้สึกว่าเขาคงควบคุมสิ่งต่างๆ รอบตัวได้แล้ว เขาสามารถทำงานต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และจะก้าวไปสู่ตำแหน่งปลายสุดของการพึ่งตนเองได้ ถ้าเด็กมีประสบการณ์ว่าตนไม่ประสบความสำเร็จ ไม่เป็นที่ชื่นชมซ้ำๆ อยู่เสมอก็จะเริ่มรู้สึกว่าตนอ่อนแอ พึ่งตนเองไม่ได้ เด็กจะเกิดความสงสัยว่าตนจะทำอะไรตามลำพังได้หรือไม่ ซึ่งเด็กจะเคลื่อนไปสู่ตำแหน่งปลายสุดของความสงสัยในตนเอง

(3) ความริเริ่ม / ความละอาย (Initiative / Guilt) อายุ 3 – 6 ปี เด็กมีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมตามลำพัง เป้าหมายของพัฒนาการขั้นนี้ คือ ความรู้สึกที่ตนมีจุดหมาย เด็กวัยนี้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่ เมื่อเด็กมีพัฒนาการทางกายและปัญญามากขึ้น เด็กก็จะรู้สึกว่าตนมีพลังความสามารถมากขึ้น และทำกิจกรรมใหม่ๆ ได้มากขึ้นด้วย เด็กจะยุติการเล่นที่ไม่มีจุดหมาย เริ่มสนใจกิจกรรมที่มีเป้าหมายบางอย่าง และเริ่มมีแผนที่จะให้ตนเองบรรลุเป้าหมายด้วย แม้เด็กจะเปลี่ยนเป้าหมายและแผนการแต่การกระทำก็ยังมีจุดหมาย การเล่น

ของเด็กวัยนี้ไม่ใช่การเล่นตามลำพังเพื่อเรียนรู้ผ่านการสัมผัส แต่เป็นการเล่นกับกลุ่มเพื่อนซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้ว่าเป้าหมายของเขาอาจไม่ตรงกับเป้าหมายและแผนการของคนอื่น โดยปัจจัยที่กำหนดพัฒนาการในขั้นนี้ คือ การส่งเสริมจากผู้ใหญ่ พัฒนาการที่ผ่านมา โอกาสที่ได้รับจากทางบ้าน โรงเรียน และชุมชน ตลอดจนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

เด็กยังคงต้องการการยอมรับและการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ ถ้าผู้ใหญ่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะจัดความต้องการในการใช้อำนาจให้สอดคล้องกับการให้ความร่วมมือกับกลุ่มเพื่อนในการเล่นก็เท่ากับช่วยให้เด็กค้นพบความริเริ่มและการเป็นผู้นำ ถ้าผู้ใหญ่ปิดกั้นความรู้สึกนึกคิดและแนวคิดใหม่ๆ ของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าความคิดริเริ่มใหม่ๆ ของเขาเป็นสิ่งผิด และเด็กก็จะเกิดความรู้สึกผิดด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสันชี้ให้เห็นว่าผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลเด็กให้เติบโตไปทิศทางที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ดังนั้น ครูที่ต้องการสร้างวินัยในตนเองของเด็กให้ออกมาได้อย่างเต็มที่มีบทบาทในด้านการดูแลเด็ก ดังนี้

1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก การสร้างวินัยในตนเองไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็ว ต้องเริ่มต้นจากความรักที่เด็กมีต่อครู ไปจนกระทั่งเป็นความผูกพันและเคารพรัก ครูจึงควรสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับเด็ก เมื่อเด็กและครูรักใคร่ผูกพันกันดี เด็กๆ จะยึดเอาคำตักเตือนของครูมาเป็นความรู้สึกของตนเอง กล่าวคือ แทนที่เด็กจะโกรธเมื่อครูเตือน เด็กที่รักครูจะไม่รู้สึกเช่นนั้น เด็กจะรู้สึกว่าตนเองและครูอยู่ฝ่ายเดียวกัน เด็กจะรู้สึกว่าสิ่งที่ตนทำไม่เหมาะสมจริงๆ และใช้คำเตือนของครูเตือนตนเองในโอกาสต่อไป หมายความว่าคำเตือนของครูกลายเป็นส่วนหนึ่งที่เด็กใช้เตือนตนเองในอนาคตซึ่งเป็นจุดกำเนิดของวินัยในตนเองของเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะอดทน อดกลั้น หักห้ามใจตนเอง เช่น เด็กไม่อยากเก็บของเล่น แต่จำที่ครูอบรมสั่งสอนได้ว่าเล่นแล้วต้องเก็บ เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างความขี้เกียจเก็บกับการทำให้ครูที่ตนรักเสียใจ เด็กจะตัดสินใจเก็บของ เป็นต้น ในทางตรงข้ามถ้าไม่มีความผูกพันกันอย่างดี เด็กจะไม่มีความรู้สึกว่าอยู่ข้างเดียวกับครู ดังนั้น ไม่ว่าครูจะอบรมสั่งสอน หรือเตือนสักเท่าไร เด็กก็จะไม่เอาสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาเป็นความคิดของตน (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.: 42-43)

สิ่งที่ครูควรปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก คือ การแสดงให้เด็กรู้ว่าครูรักและห่วงใย ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ทักทายเด็ก ยิ้ม เรียกชื่อ ถามเกี่ยวกับตัวเด็ก ถามความเห็นของเด็ก มองตาเด็กเมื่อพูดด้วย ฟังที่เด็กพูด เล่นกับเด็ก ยินดีในสิ่งที่เด็กค้นพบ ตื่นเต้นร่วมกับเด็ก พูดคุยและหัวเราะด้วย ขอความช่วยเหลือจากเด็ก (Roehlkepartain, 1998) เมื่อครูแสดงความรักให้เด็กได้รับรู้ เด็กจะเรียนรู้ที่จะแสดงความรักและเคารพต่อครู

ข้อควรระวังในการสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก คือ การให้ความรักและความผูกพันเพียงอย่างเดียวไม่ทำให้เด็กมีวินัยในตนเอง การอบรมสั่งสอนเด็กด้วยความรักและกำลังใจที่ครูมอบให้แก่เด็กจะทำให้เด็กรับเอาสิ่งที่ครูสั่งสอนผสมผสานเข้าไปในจิตใจเขา และเป็นแนวปฏิบัติของ

เขาในที่สุด และครูไม่ควรใช้ความรักเป็นเครื่องต่อรองกับเด็กให้เด็กทำหรือไม่ทำสิ่งต่างๆ เพราะจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงต่อความรักของครู หากเด็กทำผิดให้บอกให้เด็กรู้ว่าเขาทำผิดเรื่องใด ให้เฉพาะลงไป ให้รู้ว่าครูไม่ชอบเฉพาะการกระทำสิ่งนั้น ไม่ใช่หมดความรักในตัวเด็ก

2) การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ การให้การยอมรับนับถือเด็ก เป็นการปฏิบัติที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เด็กจะต้องได้รับการยอมรับนับถือในสภาพที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ครูต้องยอมรับนับถือเด็กในลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน เพราะเด็กจะเรียนรู้อย่างแตกต่างกัน ตามช่วงเวลา และอัตราที่แตกต่างกัน เด็กทุกคนต้องการการยอมรับนับถือ การที่ครูยอมรับนับถือเด็กจะทำให้เด็กมีความรู้สึกในทางที่ดีต่อตนเอง และแสดงการยอมรับนับถือบุคคลอื่นด้วย

เทคนิคสำคัญที่ทำให้ครูปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ ได้แก่ การฟังเด็กด้วยความตั้งใจ ในทางทฤษฎีเป็นที่ยอมรับว่าเราควรฟังเด็ก แต่ในทางปฏิบัติกลับมีครูน้อยคนที่รับฟังว่าเด็กอยากบอกอะไรกับเรา ด้วยความเข้าใจ และความตั้งใจ ทั้งนี้ Leatzow และคณะ (2542: 194-201) ได้แนะนำให้ครูใช้การตอบสนองการสื่อสารที่ดีกับเด็กด้วยเทคนิค 3 แบบ คือ

- 1) การตอบสนองที่ต่อเนื่อง เป็นการตอบสนองที่ช่วยให้เด็กพูดต่อ ทำให้เด็กรู้สึกสบายใจที่จะได้แสดงความคิดเห็น และมีความรู้สึกสนุกกับการสนทนานั้น ครูทำได้โดยการออกเสียงหรือแสดงท่าทางยอมรับคำพูดของเด็กเป็นครั้งคราว เช่น นั่นสิ ถูกแล้ว ครูเข้าใจ พักหน้า ยกมือให้เด็กแตะแขน
- 2) การตอบสนองต่อเนื่องหาเป็นวิธีที่ช่วยทำให้เด็กพูดต่อและขบคิดปัญหาต่างๆ โดยอาศัยการที่ครูพูดทวนสิ่งที่เด็กพูด เพื่อให้เด็กรู้ว่าครูกำลังฟัง และยังทำให้ครูแน่ใจว่าตนรับฟังเด็กได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังทำให้เด็กแน่ใจว่าครูเข้าใจตน
- 3) การตอบสนองต่อความรู้สึก เป็นการแสดงให้เห็นความรู้สึกของเด็ก เป็นการสะท้อนความรู้สึกที่เด็กแสดงออกในทำนองเดียวกับที่ตอบสนองต่อเนื้อหาสาระ การตอบสนองเช่นนี้แสดงถึงการยอมรับความรู้สึกของเด็ก ช่วยให้เด็กเข้าใจความรู้สึกของตนโดยระบุนิสัยความรู้สึกนั้นมา เช่น เมื่อครูพูดว่าครูรู้ว่าหนูโกรธ เป็นการบอกให้เด็กรู้ว่าความรู้สึกโกรธเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ในขั้นต้นเด็กอาจยังไม่ตระหนักว่าความรู้สึกอึดอัดขัดใจนี้เรียกว่าความโกรธ การที่เด็กรู้ว่าครูเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตน จะกระตุ้นให้เด็กสื่อสารต่อไป การตอบสนองในการสื่อสารนี้ ไม่เพียงแต่จะช่วยขยายแนวคิดให้ชัดเจน แสดงถึงการยอมรับและความเข้าใจ ช่วยส่งเสริมให้เด็กพูด และพยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นสร้างให้เกิดความไว้วางใจระหว่างครูกับเด็กอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างวิธีการอื่นๆ ที่ครูปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือเช่น

(1) การพูดกับเด็กโดยใช้น้ำเสียงปกติที่เหมือนกับการพูดกับคนอื่นๆ ไม่เน้นเสียง ทำเสียงสูง หรือพูดเสียงดังเกินไป โดยใช้ระดับความดังของเสียงที่พอดีได้ยิน ครูควรพูดกับเด็กใกล้ๆ อาจย่อตัวหรือคุกเข่าเพื่อพูดกับเด็กในระดับสายตาของเด็ก (Gordon, 1995: 208) ทั้งนี้ ครูควรระวังคำพูดของตนที่อาจเป็นการใช้ภาษาทางลบ เช่น “อย่ามาจับนะเดี๋ยวทำแตก”

“บอกต้งหลายครั้งแล้วก็จำไม่ได้” “คูสิใครๆ เขาก็ทำได้ทั้งนั้น” หากครูใช้คำพูดเช่นนี้บ่อยๆ อาจทำให้เด็กคิดว่า ฉันไม่ดี ฉันสู้ใครไม่ได้ ความคิดเหล่านี้จะค่อยๆ ซึมซับเข้าไปในใจเด็กและปฏิบัติตนเช่นนั้นในที่สุด

(2) การให้เด็กมีโอกาเลือกและตัดสินใจทั้งการเลือกเล่นเลือกใช้สื่อ เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ การปฏิบัติตามข้อเสนอของเด็ก การประเมินความสนใจและความจำเป็นของเด็กแล้วจัดประสบการณ์เพื่อตอบสนองต่อความสนใจหรือความจำเป็นนั้นๆ (Frazee and Rudnitski, 1995: 177)

(3) การปฏิบัติต่อเด็กอย่างให้เกียรติ เช่น เมื่อเด็กพูดคำหยาบ ครูอาจดึงเด็กไปพูดกันตามลำพังว่า “คนส่วนใหญ่ไม่ชอบการพูดแบบนี้ ถ้าหนูอยากพูดจริงๆ หนูต้องไปหาที่ที่ไม่มีใครอยู่และพูดคนเดียวจะ” แทนการต่อว่าเด็กต่อหน้าผู้อื่น (Gordon and Browne, 1995: 214)

3) การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก การจัดทำข้อตกลงในการปฏิบัติตนในห้องเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้เด็กได้ทราบความคาดหวังต่อพฤติกรรมของเด็ก Leatzow และคณะ (2542: 184) กล่าวว่าถ้าบรรยากาศในห้องเป็นแบบเข้มงวดจะสกัดกั้นการแสดงออกของบุคคล แต่บรรยากาศแบบปล่อยปละละเลย อยากทำอะไรก็ทำ ก็ก่อให้เกิดความสับสนได้เช่นกัน บรรยากาศที่สร้างสรรค์จะมีขีดจำกัดบางอย่างเพื่อเป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมที่ดี บรรยากาศเช่นนี้กระตุ้นการให้ความร่วมมือ และพัฒนาวินัยในตนเองของเด็ก การให้เด็กรู้ว่ามิชอบเขตความประพฤติ จะเป็นเครื่องสอนให้เด็กรู้ว่าอิสรภาพที่แท้จริงคืออิสรภาพที่มีขอบเขต ครูบางคนให้อิสระแก่เด็กอย่างไม่มีขอบเขต การทำเช่นนั้นจริงๆ แล้วเป็นการตามใจและทำให้เด็กรู้สึกไม่ได้รับความใส่ใจ และตัวเขาเองไม่มีค่ากับครูมากนัก ในขณะที่เด็กที่ได้รับการกำหนดขอบเขตที่แสดงให้รู้ว่าเกินจากจุดนี้ไปไม่ได้แล้ว ทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณสนใจเขาและรักเขา แม้จะแสดงความรู้สึกไม่ค่อยพอใจบ้างก็ตาม

การกำหนดข้อตกลงที่ดีควรเป็นการพิจารณาาร่วมกันระหว่างครูและเด็ก ซึ่งทำได้โดยครูชี้แจงให้เด็กเข้าใจว่าเราจำเป็นต้องมีข้อตกลงบางอย่างที่ทุกคนต้องปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน Gootman (2001: 43-45) แนะนำวิธีการในการสร้างข้อตกลงว่า ครูอาจเลือกนิทานที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมมาเล่าให้เด็กฟัง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อที่จะกำหนดเป็นข้อตกลง ให้เด็กเสนอข้อตกลง แล้วจัดให้มีการอภิปรายร่วมกัน โดยครูต้องคอยให้กระตุ้นให้เด็กพิจารณาว่าข้อตกลงที่เด็กเสนอนั้นส่งผลดีต่อเด็ก ต่อห้องเรียนหรือไม่ ข้อตกลงที่เสนอนั้นจำเป็นหรือไม่ อย่างไร และปฏิบัติได้จริงหรือไม่ หลังจากนั้นจึงให้เด็กช่วยกันสร้างข้อตกลงของห้อง ทั้งนี้ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (ม.ป.ป.: 32) ได้ให้คำแนะนำในการพิจารณาข้อตกลงว่า ครูควรถามตนเองว่าข้อตกลงนั้น 1) จำเป็นหรือไม่ 2) เด็กจะทำได้ไหม 3) ยุติธรรมกับเด็กหรือไม่

4) เด็กเข้าใจข้อตกลงหรือไม่ 5) เด็กรู้ไหมว่าถ้าไม่ทำตามข้อตกลงแล้วผลจะเป็นอย่างไร และ 6) ข้อตกลงนั้นคาดหวังให้เด็กทำสิ่งที่เกินอายุของเขาหรือไม่

ข้อตกลงที่ชัดเจนและมีความหมายทำให้เด็กยินดีปฏิบัติตามแม่ครูไม่ได้ คอยอยู่ เด็กที่เข้าใจเหตุผลที่จะต้องปฏิบัติตามจะยอมรับเหตุผล และแสดงพฤติกรรมตามโดยไม่ต้องบังคับ ข้อตกลงที่มีเหตุผล ชัดเจน และยืดหยุ่น รวมถึงการกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เด็กพัฒนาวินัยในตนเองได้

4) การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ การตอบสนองของครูต่อเด็กที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับนี้ ครูต้องคำนึงถึงผลกระทบระยะยาวที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กมากกว่าการคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด รวมทั้งควรใช้เป็นโอกาสสอนให้เด็กเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วย โดยคำถามที่ครูควรนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจของครูในการตอบสนองต่อเด็ก คือ ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กหรือไม่ ตอบสนองโดยการปฏิบัติอย่างเป็นส่วนตัวกับเด็กที่แสดงพฤติกรรมหรือไม่ ตอบสนองโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้เด็กสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้นหรือไม่ ตอบสนองบนพื้นฐานของความรักและความห่วงใยแต่ไม่ยอมรับเฉพาะการกระทำของเด็กหรือไม่ และตอบสนองโดยรู้ความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือไม่ (Brewer, 2004: 174) การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ มีแนวปฏิบัติดังนี้

(1) เบี่ยงเบนความสนใจของเด็กก่อนที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ครูไม่ควรรอให้พฤติกรรมนั้นล่วงเลยเป็นพฤติกรรมที่ไม่ยอมรับ หากเริ่มสังเกตเห็นสัญญาณที่บ่งบอกว่าอาจเกิดปัญหาก็ก้าวเข้าไปแทรกแซง ไปร่วมเล่นกับเด็กและเปลี่ยนทิศทางการเล่นไปเล็กน้อย เช่น ขณะที่เด็กเล่นสมมุติซบดด้วยกันและเริ่มมีเสียงดังขึ้น ครูอาจเข้าไปบอกว่า “อ้อ! จอครถชื่อของกันก่อนดีไหม” เด็กจะหันมาสนใจและไม่ล่วงเลยไปจนมีปัญหาวุฒิกรรม หรือแม้ในกรณีที่เด็กทะเลาะกันครูอาจหยิบหมวกตำรวจมาสวมและพูดว่า “ตำรวจมาแล้วครับ หยัดทะเลาะกันก่อนนะครับ ชาวบ้านแจ้งว่าหนวกหู” เด็กจะหายเครียดและสนุกที่ครูเข้ามาเล่นกับเขา ด้วยวิธีการเช่นนี้ครูสามารถช่วยเด็กได้โดยเด็กไม่ต้องอับอายหรือเสียหน้า และวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลเสมอในการตอบสนองต่อสถานการณ์เช่นนี้ คือ การแก้ไขปัญหาผ่านการเล่นของเด็ก (Leatzow et al., 2542: 140-141)

(2) การเพิกเฉย จะใช้ได้ดีในสถานการณ์ที่เด็กทำผิดโดยไม่เจตนา เช่น ลืม หรือตื่นเต้นตกใจจนทำบางอย่างผิดพลาด เมื่อปัญหานั้นไม่รุนแรงหรืออันตราย เมื่อเด็กทำผิดเป็นครั้งแรกและพิจารณาแล้วว่าเด็กไม่คิดจะทำอีก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น แผลเสียง ร้องไห้ โดยไม่มีเหตุผล หรือเมื่อครูกำลังหมดความอดทนกับเด็ก อยากเข้าไปจัดการ หรือต่อล้อต่อเถียงกับเด็ก การเพิกเฉยทำได้โดยไม่ให้ความสนใจไม่ว่าจะด้วยคำพูดหรือการกระทำกับการแสดงออกของเด็ก ในระยะแรกเด็กอาจพยายามทำพฤติกรรมเหล่านี้ซ้ำๆ อีก หาก

ครูยังยืนยันไม่ให้ความสนใจ และเพิกเฉยให้ได้จริงๆ โดยไม่หันกลับมายอมแพ้เด็กด้วยการลงโทษเด็กในที่สุด เด็กจะไม่ได้ความพอใจจากการแสดงพฤติกรรมดังกล่าว และหยุดแสดงพฤติกรรมในที่สุด ทั้งนี้ ครูไม่ควรเพิกเฉยเมื่อเด็กกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นอันตราย หรือเสี่ยงต่ออันตราย พฤติกรรมของเด็กเป็นการทำร้ายให้คนอื่นบาดเจ็บ หรือพฤติกรรมของเด็กที่แสดงการใช้อำนาจกับครู เช่น การที่เด็กใช้เสียงกร้าวพูดว่า “หนูไม่ทำ ถ้าครูอยากให้หนูทำ ก็ทำเองสิ” การเพิกเฉยเป็นวิธีที่ได้ผลช้า แต่เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดปัญหาพฤติกรรม ครูจำเป็นต้องใช้ความอดทนให้มาก ต้องใช้พลังใจอย่างแรงกล้า เพราะการต้องเพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นเรื่องที่ทำได้ยากที่สุด (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.: 86-87; วัชร ฐวธรรม, 2528: 10-12)

(3) การเสนอวิธีการทางบวกให้เด็กเลือก พฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็กส่วนใหญ่จะแก้ไขโดยจัดทางเลือกอื่นให้ทำถ้าครูเข้าใจเด็กได้ดีมากเท่าไรจะหาทางเลือกที่เหมาะสมกับเด็กได้มากขึ้นเท่านั้น เมื่อเด็กคับข้องใจหรือไม่พอใจจะไร้มักแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ถ้าครูสามารถหากิจกรรมที่เด็กสนใจ ทำให้เขาสงบลง หรือคลายความเครียดได้บ้าง ครูก็มักจะแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้สำเร็จ ทั้งยังดึงให้เขามาร่วมในกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในทางดีเพิ่มขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่นการจัดมุมที่เด็กสนใจเพิ่มขึ้น ในกรณีที่ครูไม่อาจจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจเฉพาะของเด็กแต่ละคนได้ ครูอาจช่วยให้เด็กสงบช่วยระบายความเครียด และความรู้สึกไม่มั่นคงของเด็ก ได้โดยผ่านกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การเล่นน้ำ การกอดตุ๊กตานิ่มๆ การปั้นแป้งโด การไปเดินเล่น การทำงานศิลปะสร้างสรรค์ ฯลฯ ดังนั้น การจัดหาทางเลือกให้เด็กจึงสามารถทำได้ทุกเวลาถ้าครูใช้ความคิดอย่างเหมาะสม (Leatzow et al., 2542: 137)

(4) การให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ครูที่ส่งเสริมวินัยในตนเองต้องไม่บอกแต่ข้อผิดพลาดของเด็ก แต่ต้องให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจนด้วย โดยพยายามหาคำอื่นมาใช้แทนคำปฏิเสธ เช่น อย่า ห้าม ไม่ได้ หรือ หยุดนะ เช่น ใช้คำว่า “เดินไปปลดก๊อท์กว่า” แทน “ห้ามวิ่ง” “พูดเบาๆ ในห้องเรียน” แทน “หยุดตะโกนเดี๋ยวนี้” “ลองหาวิธีอื่นสิ” แทน “ห้ามทำอย่างนี้” เมื่อเด็กปีนขึ้นไปที่สูง แทนที่ครูจะพูดว่า “ปีนสูงเกินไปแล้ว” ควรเปลี่ยนเป็น “ครูไม่ค่อยสบายใจเลยพอหนูปีนสูงๆ อย่างนั้น ลงมาข้างล่างดีกว่านะ” หากเด็กทำสิ่งที่ผิดพลาดไป ครูควรให้เด็กรู้และบอกให้ชัดเจนว่าเด็กทำผิดพลาดอย่างไร และควรทำสิ่งใดแทน (Leatzow et al., 2542: 127)

(5) การให้เด็กได้รับผลที่สัมพันธ์ และสมเหตุสมผลกับการกระทำ วิธีการของ Dreikurs ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาทางสังคมที่ได้เสนอวิธีปฏิบัติสัมพันธ์ของครูให้เด็กรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองด้วยเทคนิคการให้เด็กได้รับผลที่สัมพันธ์และสมเหตุสมผลกับการกระทำ (สมจิตต์ สุวรรณวงศ์, 2542: 32-34) ด้วยเทคนิค 2 เทคนิค ดังนี้

(5.1) การให้เด็กได้รับผลตามธรรมชาติจากพฤติกรรมที่เด็กกระทำ (Natural consequences) เป็นการให้เด็กได้รับประสบการณ์จากผลที่เกิดตามมาตาม

ธรรมชาติ เทคนิคนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมเมื่อผลตามธรรมชาตินั้นไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก เช่น เด็กทำขนมตกเพราะไม่ระมัดระวังก็อดรับประทานขนม ดูเหมือนว่าการให้ผลตามธรรมชาติจะดูง่าย ๆ แต่เป็นวิธีที่ครูต้องบังคับใจตนเอง เพราะครูต้องยอมให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดหวัง โกรธ หรือไม่มีความสุข และต้องอดกลั้นที่จะไม่พูดกับเด็กว่า “ครูบอกหนูแล้วนะ”

(5.2) การให้เด็กได้รับผลที่สัมพันธ์ และสมเหตุสมผลกับพฤติกรรมที่เด็กกระทำ (Logical consequences or related consequences) บางครั้งครูอาจต้องตัดสินใจให้เด็กได้รับผลที่เกิดตามมา เช่น ถ้าเด็กทำร้ายใครสักคน อาจให้เด็กเสียโอกาสที่จะเล่นกับเด็กคนนั้น หรืองดเล่นในบริเวณนั้น การใช้ผลที่เกิดตามมาในลักษณะนี้ต้องต่อเนื่องสัมพันธ์กับการกระทำ สมเหตุสมผล ยุติธรรม และมีความสัมพันธ์กับการกระทำนั้นอย่างชัดเจน ครูต้องใจเย็น ไม่ใช้อารมณ์และสนทนากับเด็กด้วยคำพูดง่ายๆ เช่น “หนูปาหนังสือออกจากชั้น หนูต้องเก็บหนังสือกลับมาไว้ที่ชั้นตามเดิม” หรือ “หนูทำน้ำหก หนูต้องเอาผ้ามาเช็ด”

เมื่อใดที่ครูลงโทษเด็ก เด็กจะคิดสนใจแต่การที่เขาถูกลงโทษ เด็กอาจรู้สึกอับอายที่ถูกลงโทษ รู้สึกหมดหวัง ท้อถอย รู้สึกโกรธ หรือเป็นสุขเพราะได้รับความสนใจจากครู แต่ถ้าครูชี้ให้เห็นผลของการกระทำ เด็กจะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและการกระทำดังกล่าว ทั้งนี้ความแตกต่างที่สำคัญที่สุดของการให้เด็กได้รับผลที่สมเหตุสมผลกับการกระทำกับการลงโทษเด็กคือ ทักษะคิดของครูที่มีต่อพฤติกรรมดังกล่าว

(6) การสอนให้เด็กแก้ไขความผิดพลาดของตนเอง นอกจากจะสอนเด็กว่าพฤติกรรมใดควรทำ พฤติกรรมใดไม่ควรทำแล้ว ควรสอนให้เด็กสำนึกผิดและทำการแก้ไขพฤติกรรมที่ทาลงไป เป็นการสร้างพฤติกรรมใหม่ๆ แก้ไขความผิดพลาดของตน การฝึกให้เด็กมีพฤติกรรมแก้ไข เช่น เด็กทำของเล่นของเพื่อนหลุด ก็ต้องขอโทษ และช่วยกันประกอบใหม่ให้ดี เด็กทำอาหารหกเลอะเทอะ ก็ต้องเช็ดทำความสะอาด เมื่อเด็กแก้ไขแล้วควรบอกให้เด็กรู้อีกครั้งว่า พฤติกรรมที่ไม่ดีคืออะไร แนวทางแก้ไขคืออะไร เมื่อทำเช่นนี้บ่อยๆ ทีละน้อย เด็กจะซึมซับความเข้าใจว่า การทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด การทำลาย นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ถ้าพลังผลออกไปแล้วต้องแสวงหาวิธีการแก้ไขเสมอ ความรู้สึกเช่นนี้ก็จะติดตัวไปตลอด (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.: 114-115)

(7) การให้ความสำคัญต่อเหตุผล ทุกคนต้องการมีความคิดต่อตนเองในด้านดี เด็กที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับผู้อื่นอยู่เสมอก็ไม่อาจพอใจในตนเองได้อย่างแท้จริง ดังนั้นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกันตลอด ครูที่เห็นความสำคัญของการสร้างความคิดต่อตนเองในทางดีนั้นมักไม่สนใจห้ามหรือยุติพฤติกรรมเท่ากับพยายามหาเหตุผลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว เหตุผลนั้นอาจแจ่มแจ้งหรือคลุมเครือ แต่ครูที่พยายามสร้างความองงามให้แก่เด็กจะพยายามอย่างยิ่งเพื่อหาสาเหตุที่ซ่อนอยู่ภายใต้ปัญหาดังกล่าว ครูอาจต้อง

ตรวจสอบคู่มือไขต่างๆในโรงเรียนที่จะส่งเสริมเงื่อนไขในทางที่ดีให้เกิดขึ้น (Leatzow et al., 2542: 134-135)

ครูควรใช้วิจารณญาณเองว่า เมื่อใดควรใช้วิธีการใด เพราะทุกสถานการณ์ล้วนไม่มีกฎตายตัว สิ่งที่ไม่ควรทำ คือ การลงโทษ ทั้งนี้ ฉันทนา ภาคบงกช (2546: 1) กล่าวว่า เรามักจะคาดหวังว่าการลงโทษเป็นการช่วยให้เด็กทำในสิ่งที่ดีขึ้นในครั้งต่อไป แท้จริงแล้วการลงโทษกลับทำให้เด็กมีความรู้สึกที่เลวร้ายเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งจะขัดขวางการพัฒนาวินัยในตนเอง และไม่ช่วยให้เด็กดีขึ้นในครั้งต่อไป ผู้ใหญ่ที่ยึดถือการลงโทษเป็นสรวณะ เพราะผู้ใหญ่ไม่ได้เรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนได้ด้วยตนเอง รวมถึงไม่เข้าใจว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร จึงมักนำความโกรธ ความรัก และความหวังดีมาปะปนกันเพื่อใช้ในการปกครองเด็ก ดังนั้น การลงโทษจึงไม่ใช่เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสอนวินัย ซึ่งสอดคล้องกับที่ Brewer (2004: 172) กล่าวว่าไว้ว่าการลงโทษจะส่งผลทางลบต่อเด็กในระยะยาว การลงโทษถือเป็นวิธีการที่ไม่ได้ช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง เด็กที่ถูกลงโทษเป็นการกระทำที่ทำให้เด็กควบคุมพฤติกรรมของตนเองเพราะกลัวการลงโทษ ความรู้สึกของเด็กไม่ได้รับการยอมรับนับถือ เด็กจะเรียนรู้ว่าเขาทำความผิด และไม่สามารถควบคุมตนเองได้

5) การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ ครูควรแสดงให้เด็กเห็นอย่างชัดเจนว่าครูเห็นคุณค่าของการปฏิบัติของเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับ (ฝ่ายการศึกษาใน โรงเรียนของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, ม.ป.ป.: 271) เทคนิคที่ครูสามารถนำมาใช้ในการตอบสนองต่อเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ คือ การให้กำลังใจ จิตใจของเด็กต้องการกำลังใจ เสมือนกับที่ร่างกายต้องการอาหาร การให้กำลังใจเด็ก หมายความว่า ครูศรัทธาในตัวเด็กและสื่อให้เขารู้ว่าครูศรัทธาในคุณค่า และความสามารถของเขา ครูจึงควรพยายามสังเกตพฤติกรรมที่ดีในตัวเด็ก อย่าเป็นครูที่คอยแต่จะจ้องจับผิดเด็ก ทุกครั้งที่เด็กทำดี อย่าปล่อยให้การทำความดีของเขาผ่านไปโดยครูไม่สนใจ ครูอาจเพียงสบตา ยิ้ม หรือพูดชื่นชมให้กำลังใจต่อพฤติกรรมที่ดีนั้นๆ วิธีการพูดชื่นชมให้กำลังใจเด็กนั้นไม่ควรแค่พูดชมว่าดี แต่ควรพูดให้เด็กรู้ทางอ้อมว่าเขาควรทำ หรือไม่ควรทำอะไร โดยระบุให้ชัดเจนเป็นเรื่องๆ ในสิ่งที่เด็กทำจริง พูดให้ตรงจุด ไม่ยกยอเด็ก เช่น พูดว่า “พวกหนูน่ารักจังที่เล่นด้วยกันดีๆ ไม่แย่งของเล่นกัน” แทน “พวกหนูน่ารักจัง” พูดว่า “แหม! ระบบการทำงานดีจริง หนูส่งบล็อกให้ปาล์ม แล้วปาล์มก็เอาไปทำถนน ทำงานให้ดีขึ้นนะ” แทน “ดีจังเลย” พูดว่า “หนูใจดีมากเลยที่แบ่งดินน้ำมันให้เพื่อนเล่นด้วย” แทน “ใจดีจัง” พูดว่า “ขอบใจนะจ๊ะที่ช่วยครูเก็บหนังสือ และหยิบหนังสือเบาๆ” แทน “เก่งจังเลยที่ช่วยครูเก็บหนังสือ” พูดว่า “หนูระบายสีสดใสดีจัง” แทน “สวยจัง” พูดว่า “คงทำยากมากเลย หนูต้องอดทนมากๆ ถึงทำเสร็จ” แทน “เก่งจัง” เป็นต้น การกระตุ้นที่เป็นไปได้และเน้นที่การทำงานหรือพฤติกรรม ซึ่งเป็นการให้กำลังใจเช่นนี้ ทำให้เด็กเข้าใจดีขึ้นถึงสิ่งที่เขาสามารถทำได้และช่วยให้เด็กรู้สึกว่าคุณมีความสามารถด้วย ช่วยเหลือเด็กทำพฤติกรรมที่ดีบ่อยครั้งขึ้น

เมื่อเด็กทำบ่อยๆ จะเกิดความเคยชิน เด็กจะทำดีเพราะเขารู้สึกชอบที่จะทำด้วยตนเอง (นวลศิริ เปาโรหิตย์, ม.ป.ป.: 75-82; Leatzow et al., 2542: 130)

ข้อควรระวังในการใช้คำชม คือ เด็กไม่ควรมีลักษณะเหมือนดังรองรับ คำชม ที่จะต้องได้คำชมกับทุกอย่างที่เขาทำ การที่ครูแสดงพฤติกรรมที่ดูจะไร้ความหมาย เช่น ยิ้ม ชมเชย ลูกศิษย์เด็ก พุดจาในทำนอง “น่ารัก” “ดี” “สวย” “เก่ง” แต่เป็นการพูดแบบเลื่อนลอย ไม่ได้ตอบสนองเด็กแต่ละคนแบบเฉพาะเจาะจง เป็นเพียงการแสดงตามบทบาทหน้าที่ กลับเป็นแบบอย่าง ที่แสดงถึงความไม่จริงใจ และความสิ้นเชิงทางปัญญาของครู (Leatzow et al., 2542: 113) ครูควร ส่งเสริมให้เด็กเกิดความพอใจในผลงานหรือการกระทำของตน โดยชี้ให้เด็กเห็นผลจากการกระทำ ของเด็ก เพื่อให้เด็กมีทัศนะว่างานและการรับรู้ในความสำเร็จของงานนั้นทำให้เกิดความสุขใน ตนเอง และการใช้คำชมควรใช้เป็นครั้งคราวและเฉพาะเจาะจง ครูควรรู้สึกและหมายความตามที่ครู พุดจริงๆ ไม่ใช่พุดชมเพื่อบังคับให้เด็กทำอะไร หรือแกล้งชมเด็กคนหนึ่งเพื่อให้อีกคนทำบ้าง เพราะ เด็กทั้งคู่จะรู้สึกไม่ดีพอๆ กัน

2.3.4 การจัดสภาพแวดล้อม

วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสร้างวินัยให้แก่เด็ก คือการจัดระเบียบใน สิ่งแวดล้อม ทั้งวัตถุสิ่งของต่างๆ พร้อมทั้งการเตรียมพื้นที่ เพื่อให้เด็กสามารถควบคุมตนเองได้ เป็นการควบคุมสถานการณ์ ไม่ใช่ควบคุมเด็ก ด้วยการจัดโครงสร้างของสิ่งแวดล้อม (Dinkmeyer et al., 1989: 107-122) ครูมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ปฐมวัย ดังนี้

1) การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย การจัดห้องเรียนมีผล อย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของครูและเด็ก ห้องเรียนที่ส่งเสริมวินัยในตนเองให้แก่เด็กต้องเป็นแบบอย่าง ที่ดีของความมีระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม และปลอดภัย Leatzow และคณะ (2542: 71) กล่าว ว่า ห้องเรียนควรมีบรรยากาศแบบสบายๆ ครูต้องจัดวัตถุบางอย่างเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศที่ อ่อนโยนและอบอุ่น เช่น มีเก้าอี้นุ่ม มีหมอนนุ่มๆ ติวรูปภาพหรือป้ายต่าง ฝาผนังบางส่วนควร ปลดปล่อยไว้บ้าง บริเวณห้องเรียนแบ่งออกเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือมุมประสบการณ์ต่างๆ และจัดวาง เครื่องมือเครื่องใช้ หรือของเล่นเป็นหมวดหมู่ไว้ในแต่ละศูนย์อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ครูควรจัด ไม้ของทุกอย่างมีที่เก็บ ดูแลห้องเรียนให้สะอาด หากมีวัสดุที่ชำรุดควรซ่อมแซม หรือนำออกไปให้ พ้นมือเด็ก ไม่ปล่อยให้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นอันตรายต่อเด็กอยู่ในที่ๆ เด็กหยิบถึง เช่น ของที่มีปลาย แหลมคม น้ยาทำความสะอาด การที่ครูดูแลห้องเรียนให้เรียบร้อย สะอาด สวยงาม และปลอดภัย อยู่เสมอ เด็กจะเห็นแบบอย่างของความมีระเบียบเรียบร้อยและเรียนรู้จากการเลียนแบบของครู

2) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง อุปกรณ์ ต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียนควรเอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ครูควรเลือกใช้โต๊ะ เก้าอี้ หรืออุปกรณ์ อื่นๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของเด็ก จัดวางอุปกรณ์ในชั้นเตี้ยๆ ในระดับสายตาเด็ก เพื่อให้เด็ก

มองเห็นได้ชัดเจน สามารถหยิบใช้และจัดเก็บได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่อยู่สูงจนเป็นอันตรายเวลาเอื้อมหยิบหรือต้องพึ่งพาครูให้หยิบให้ตลอดเวลา มีที่เก็บของสำหรับเด็ก เมื่อมีสิ่งของของเด็กจะนำกลับบ้านจะนำไปไว้ในช่องของเด็กได้ มีตะกร้าทิ้งขยะวางไว้ในที่จะมีการทิ้งขยะเป็นประจำ จัดวางของเล่นของใช้คำนึงถึงการใช้สอย เช่น ของต้องใช้ร่วมกันควรวางไว้ใกล้ๆ กัน ของเล่นที่ต้องมีการประกอบหรือสร้างควรมีก่อหรือตะกร้าสำหรับเก็บที่มีขนาดและน้ำหนักพอดี ไม่ใหญ่เกินไปหรือหนักเกินไปที่เด็กจะเคลื่อนย้ายได้ด้วยตนเอง ครูอาจจัดทำสัญลักษณ์ ที่มีความหมายต่อเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กเก็บของเข้าที่ด้วยตนเอง โดยสัญลักษณ์อาจทำมาจากสื่ออุปกรณ์ของจริง ภาพถ่ายหรือภาพสามมิติ ภาพวาด ภาพโครงร่างหรือภาพประจูด หรือบัตรคำติดคู่กับสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น การจัดวางโดยให้เด็กหยิบใช้และเก็บได้เองทำให้เด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการที่จะมีอิสระในการพึ่งพาตนเอง (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2547: 3-4; พัชรีย์ ผลโยธินและคณะ, 2543: 22-23)

3) การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม การจัดห้องเรียนที่ดีจะช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเด็ก ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาพฤติกรรมได้ การจัดแบ่งพื้นที่ต้องมีขนาดพอเหมาะและสมเหตุสมผล เช่น มีสถานที่กว้างเพียงพอสำหรับทำกิจกรรมกลุ่มใหญ่ได้โดยไม่เบียดเสียดกัน มุมเล่นมีขนาดกว้างพอสมควรที่เด็กจะเข้าไปเล่นร่วมกันเป็นกลุ่มได้ ถ้าศูนย์การเรียนใดมีเด็กแอดดักอยู่เสมอ ครูควรขยายเนื้อที่หรือปรับเปลี่ยนการใช้ เช่น จำกัดจำนวนเด็กที่จะเข้าไปเล่น ส่วนศูนย์ที่เด็กไม่สนใจเข้าไปทำกิจกรรมก็ควรจัดให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยการนำอุปกรณ์ใหม่ที่เร้าความสนใจของเด็กเข้าไปจัดวาง การจัดพื้นที่ต้องเอื้อให้เด็กสามารถเคลื่อนที่ไปศูนย์ต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเดินผ่านกลางศูนย์ใดศูนย์หนึ่ง จัดศูนย์การเรียนที่ต้องการความสงบให้ห่างจากศูนย์ที่มีเสียงขณะทำกิจกรรม เช่น ศูนย์หนังสือห่างจากศูนย์บทบาทสมมุติ และเมื่อแบ่งพื้นที่แล้วครูควรมองดูเด็กได้อย่างทั่วถึงตลอดเวลา การจัดห้องเรียนไม่ปล่อยให้พื้นที่โล่งเกินไปซึ่งกระตุ้นให้เด็กวิ่งเพราะรู้สึกเหมือนสนาม วัสดุอุปกรณ์ที่จัดไว้ควรมีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็ก แต่ไม่ควรจัดไว้มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น นอกจากนี้ครูยังควรจัดให้มีมุมสงบให้เด็กได้มีเวลาไปนั่งสงบใจ โดยไม่มีใครรบกวน เมื่อเกิดอารมณ์เสีย ไม่พอใจ หรือเป็นต้นเหตุให้เกิดความวุ่นวาย มุมนี้ต้องไม่ใช่ที่ทำโทษ แต่เป็นการพักสักกระยะหนึ่งให้สงบพอที่จะร่วมกิจกรรมต่อไปได้ (Brewer, 2004: 178-179; Hendrick, 1996: 284-285)

การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรมนี้ยังรวมถึงการจัดบรรยากาศที่เอื้อให้เด็กควบคุมตนเองได้ด้วย เช่น การเตือนเด็กก่อนที่จะเปลี่ยนกิจกรรม การเล่นนิ้วมือ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง หรือใช้สัญญาณอื่นที่ตกลงกับเด็กสร้างความต่อเนื่องในการเปลี่ยนกิจกรรม การใช้เสียงดนตรีหรือเพลงที่ผ่อนคลายในห้องเรียนในขณะที่เด็กทำงานหรือนอนพักผ่อน และการดำเนินกิจวัตรประจำวันตามช่วงจังหวะของกิจกรรมประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

3. แนวคิดการสะท้อนความคิด

3.1 ความหมายและความสำคัญของการสะท้อนความคิด

การสะท้อนความคิด (Reflection) คือ การคิดพิจารณากระบวนการสอน และการเรียนรู้รอบคอบซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนความรู้และทักษะของตน การสะท้อนความคิดอาจทำเป็นการส่วนตัวหรือทำร่วมกันเป็นกลุ่มก็ได้ และการสะท้อนความคิดเป็นวิธีหนึ่งซึ่งช่วยให้ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเติบโตในด้านวิชาชีพและในด้านส่วนตัว (Henniger, 2004: 366)

Loughran (1996: 4) แสดงความคิดเห็นไว้ว่าการสะท้อนความคิดเปรียบเสมือนวิธีการที่ช่วยให้ครูใช้ทักษะของตนช่วยให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย และนำไปสู่ความเข้าใจที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับที่ นกเนตร ธรรมบวร (2542: 137) ให้แง่คิดไว้ว่าความรู้ในการสอนของครูพัฒนามาจากประสบการณ์ โดยครูมีการสร้างและปรับเปลี่ยนความรู้ในการสอนของตนตลอดเวลาจากประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ถ้าเราต้องการให้ความสำคัญกับความรู้ในการสอนของครูแต่ละคน เราจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ครูได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนไม่ว่าจะโดยผ่านการสนทนา พูดคุย เล่าเรื่อง หรือเขียนบันทึก เพื่อให้ครูได้ทบทวน ทำความเข้าใจ และเห็นคุณค่าความรู้ในการสอนของตนมากยิ่งขึ้น

3.2 ขั้นตอนของการสะท้อนความคิด

การสะท้อนความคิดมีความเกี่ยวข้องกับ การสืบสอบ (Inquiry) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) โดยเป็นการสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำ ซึ่งทำให้ผู้สะท้อนความคิดเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง เรื่องที่กระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิดอาจเป็นเรื่องที่ทำให้ประหลาดใจ เรื่องที่ทำให้สงสัย เรื่องที่การคิดและการปฏิบัติไม่ส่งผลที่มีประสิทธิภาพ ความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงกับอุดมคติ หรือความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง (Peters, 1991: 89-90) ทั้งนี้ การสะท้อนความคิดประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน (McKay, 2002: 6-9; Peters, 1991: 91) ดังนี้

- 1) การระบุปัญหา งาน หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีแง่มุมให้คิดและต้องการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นจากการที่ครูสังเกตเด็ก หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน
- 2) วิเคราะห์ธรรมชาติของปัญหา งาน หรือเหตุการณ์ที่ระบุ เพื่อพิจารณาหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา พิจารณาสาเหตุที่เป็นไปได้
- 3) รวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้คิดหาวิธีการที่แตกต่างและหลากหลายในการจัดการกับปัญหา งาน หรือเหตุการณ์นั้น
- 4) แก้ปัญหาตามสมมุติฐานที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลที่รวบรวมมา

ทั้งนี้ การสะท้อนความคิดไม่ใช่การคิดถึงสิ่งที่คนทำไปแล้ว และคิดว่าจะทำอย่างไรต่อไปโดยไม่ไดลงมือปฏิบัติ เมื่อครุคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วลงมือปฏิบัติตามสมมุติฐาน จึงทำให้เกิดการเติบโตทางวิชาชีพ

3.3 คุณลักษณะของครูในการสะท้อนความคิด

หลักสำคัญของการสะท้อนความคิด (Bailey, Curtis, and Nunan, 2001: 22-33) ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self awareness) หมายถึง ความสามารถในการสำนึกและ ตักเตือนตนเองในเรื่องที่ตั้งใจไว้ และ 2) การสังเกตตนเอง (Self observation) หมายถึง การสังเกต ประเมิน และจัดการกับพฤติกรรมของตนเองโดยมีเป้าหมายที่จะเข้าใจและควบคุมพฤติกรรมของตนได้ ดีขึ้น ทั้งนี้ การสังเกตตนเองจะช่วยให้ตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้นด้วย การสะท้อนความคิดจึงเป็น กระบวนการสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยให้ครูเข้าใจ และตระหนักถึงความรู้ในการสอนของตน

ลักษณะสำคัญที่เอื้อให้บุคคลสะท้อนความคิด (Dewey, 1933: 28-33) ได้แก่

1) การมีใจที่เปิดกว้าง (Open-mindedness) เป็นความสามารถในการพิจารณาปัญหา ด้วยวิธีใหม่หรือวิธีที่แตกต่าง เป็นการเปิดรับความคิดใหม่ซึ่งไม่ได้ขึ้นชอบมาก่อน คนที่มีใจเปิดกว้าง ย่อมพร้อมที่จะรับฟังสิ่งต่างๆ มากกว่ายึดมั่นในมุมมองหนึ่งเพียงมุมมองเดียว เป็นบุคคลที่เป็นผู้ฟังที่ กระตือรือร้น และสามารถรับฟังความคิดที่แม้จะเป็นความคิดที่ตรงกันข้ามกับความคิดของตน และเป็น บุคคลที่ยอมรับได้ว่าในความเป็นจริงแล้วความคิดที่ตนยึดถืออยู่อาจเป็นความคิดที่ผิดก็ได้

2) การมีใจที่ทุ่มเท (Whole-heartedness) เป็นคุณลักษณะที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องใด เรื่องหนึ่งโดยตลอด เป็นการแสดงความสนใจอย่างทุ่มเทกำลังกายและกำลังความคิดเพื่อให้ได้รู้ในเรื่อง ที่มีใจจดจ่อ นั้น บุคคลที่มีใจที่ทุ่มเทย่อมเกิดคำถามขึ้นมากมาย ซึ่งจะนำไปสู่ความพยายามอย่างแรงกล้า ที่จะเรียนรู้

3) ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงผลของการ กระทำ เป็นการค้นหาสาเหตุ ค้นหาความหมายว่าสิ่งใดควรค่าแก่การเรียนรู้ และสิ่งใดมีค่าที่จะเชื่อ

ครูที่สะท้อนความคิดจะตระหนักว่าการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเนื้อหาที่ตนสอนและด้านวิชาชีพ (McKay, 2002: 4)

3.4 กิจกรรมที่เอื้อต่อการสะท้อนความคิดของครู

กิจกรรมที่นำมาใช้ในการวิจัยเพื่อให้ครูได้สะท้อนความคิด 2 ลักษณะ ได้แก่ การ สะท้อนความคิดตามลำพังผ่านการเขียนบันทึก และสะท้อนความคิดร่วมกันผ่านการสนทนาเพื่อ การแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 การเขียนบันทึกโต้ตอบกันแบบการเขียนจดหมาย (Dialogue journal) เป็น รูปแบบหนึ่งของการเขียนบันทึกเพื่อสนทนาโต้ตอบกันแบบการเขียนจดหมาย ระหว่างผู้เรียนกับ

ผู้สอน โดยผู้เรียนอาจเขียนเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ตนสนใจ แล้วผู้สอนเขียนตอบหรือถามคำถาม การเขียนโต้ตอบของผู้สอนไม่จำเป็นต้องยาวมากนัก อาจเขียนเพียง 1-2 ประโยคก็เพียงพอ แต่ต้องเขียนโต้ตอบอย่างสม่ำเสมอ บันทึกประเภทนี้เป็นการเชื่อมต่อระหว่างการพูดคุยและการเขียน และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Hoskisson and Tomkins, 1987: 212)

การเขียนบันทึกเป็นรูปแบบหนึ่งของการสะท้อนความคิดต่อเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งนี้ Hardesty (2001) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสะท้อนความคิดโดยใช้การเขียนบันทึกเพื่อการแลกเปลี่ยนระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยกับนิสิตบัณฑิตศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบปัญหาในการปฏิบัติงาน ปัญหาทางวิชาชีพ และการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ในช่วงเวลาที่นิสิตฝึกงานภาคสนาม อาจารย์และนิสิตเขียนบันทึกโต้ตอบกันเป็นเวลา 9 สัปดาห์ โดยที่อาจารย์ใช้กลยุทธ์ในการโต้ตอบกับนิสิตแต่ละคนอย่างแตกต่างกันตามการรับรู้จากประสบการณ์ของนิสิต ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเขียนบันทึกสามารถส่งเสริมรูปแบบการคิดและการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับการเป็นครู ส่งเสริมให้เกิดการสะท้อนความคิดทั้งจากการปฏิบัติ ความเชื่อ และบริบทของประสบการณ์ของผู้บันทึก ซึ่งก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

นภเนตร ธรรมบวร (2542: 40-42) กล่าวว่า การเขียนบันทึกเป็นการบันทึกความคิดเห็นของครูที่มีต่อเหตุการณ์ การกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง การเขียนบันทึกช่วยให้ผู้บันทึกตระหนักถึงการกระทำต่างๆ ที่ผ่านมาของตน มีความระลึกอยู่เสมอว่าตนเป็นใคร มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่แวดล้อมตนอย่างไร ขณะเดียวกันก็ได้มีโอกาสหยุดคิดทบทวน วิเคราะห์เหตุการณ์ การกระทำต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต และพยายามที่จะทำความเข้าใจ และเรียนรู้ประสบการณ์ที่ผ่านมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการกระทำของตนในอนาคตต่อไป การเขียนบันทึกในที่นี้ไม่ได้หมายถึง การบันทึกรายชื่อกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินไปในชั้นเรียน แต่ครอบคลุมไปถึงการบันทึกประสบการณ์ของครู ทั้งที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน และภายนอกชั้นเรียน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสบการณ์ภายในชั้นเรียน การเขียนบันทึกอาจอยู่ในรูปของการบันทึกความคิด การกระทำ ความเชื่อ และทัศนคติ เมื่อครูเขียนบันทึกไม่ว่าจะในแง่บวกหรือแง่ลบ ครูจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ช่วยเตือนความจำเมื่อครูต้องเผชิญกับประสบการณ์ที่คล้ายๆ กันในอนาคต การเขียนบันทึกจึงเป็นเครื่องมือที่มีความเป็นส่วนตัวและมีประโยชน์ต่อครูในการปรับปรุงการสอนของตนเอง (Henniger, 2004: 367)

องค์ประกอบพื้นฐานของการเขียนบันทึกโต้ตอบกันแบบการเขียนจดหมาย (Jones and Vermont, 1991: 4) ประกอบด้วย

(1) การเปี่ยมไปด้วยมิตรภาพ ของผู้เขียนบันทึกทั้งสองฝ่ายซึ่งจะมีความเท่าเทียมกันในการเขียนและการตอบสนอง โดยอาจเขียนบันทึก 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ อาจเขียนต่อเนื่องกันเป็นเดือน หรือเป็นปีก็ได้

- (2) ผู้เขียนทั้งสองฝ่ายมีอิสระที่จะเขียนในสิ่งที่ต้องการเขียน
- (3) กฎสำคัญของการเขียนบันทึกโต้ตอบกันแบบการเขียนจดหมาย คือ ต้องไม่มีการตรวจแก้การเขียนหรือให้คะแนน
- (4) บันทึกเป็นสมบัติส่วนบุคคลของผู้เขียน ต้องไม่นำไปเผยแพร่หากไม่ได้รับอนุญาต
- (5) การบันทึกอาจจดบันทึกในสมุด หรือพิมพ์ในรูปแบบไฟล์คอมพิวเตอร์ ฯลฯ เพื่อให้ผู้บันทึกสามารถอ่านซ้ำ หรือสะท้อนความคิดต่อจากสิ่งที่เขียนไปแล้วได้อีกตามที่ต้องการ

3.4.2 การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ (Professional conversation) เป็นแนวทางหนึ่งในการสนทนาพูดคุยของครูที่ทำให้ครูได้สะท้อนความคิด โดยมีพื้นฐานจากแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของกลุ่มหรือชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการเรียนการสอน Dahl (1992: 1) กล่าวว่า การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดเดิมๆ 2 ประการ ได้แก่ ความคิดที่มีการแบ่งแยกระหว่างนักการศึกษากับครู ซึ่งเชื่อว่าครูเป็นผู้ปฏิบัติในโรงเรียนที่ขาดความรู้ และนักการศึกษาเป็นผู้ที่รู้ทฤษฎีโดยปราศจากพื้นฐานการปฏิบัติจริงในโรงเรียน และความคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่าที่แตกต่างกันระหว่างความรู้ในชั้นเรียนกับความรู้พื้นฐานของงานวิจัย ความคิดเดิมทั้ง 2 ประการนี้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกันระหว่างครูและนักการศึกษา อีกทั้งยังขัดขวางการขยายวิถีของการเรียนรู้อีกด้วย

งานวิจัยของ นภเนตร ธรรมบวร (2542: 138-141) สนับสนุนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่ Dahl ได้กล่าวไว้ โดย นภเนตร ธรรมบวร กล่าวถึงความจำเป็นที่ครูต้องมีกลุ่มเพื่อนที่ไว้ใจได้ในการที่จะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ว่า การได้มีโอกาสสนทนาพูดคุยในระหว่างกลุ่มเพื่อนจะช่วยให้ครูพัฒนาความเชื่อมั่นในความรู้ในการสอนของตน อยากทดลองความรู้ใหม่ในงานสอน ตลอดจนเห็นหนทางที่จะจัดการกับปัญหาในการสอนของตนได้ดียิ่งขึ้น และนอกจากการพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนแล้วการที่ครูได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับนักวิจัย ทำให้ครูเข้าใจตนเองได้มากขึ้น มีโอกาสวิเคราะห์เรื่องราวในการสอน ซึ่งช่วยให้ครูทราบและตระหนักถึงปัญหา และสาเหตุในการสอนได้ดีและชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำไปสู่การหาแนวทางจัดการกับปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nordhaus (1996) ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนทำความเข้าใจกับความรู้อื่นในการทำงานและการปฏิบัติของตนอย่างไร โดยมีการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพทุกสัปดาห์ เป็นเวลา 18 เดือน ระหว่างครู 6 คนกับนักวิจัยซึ่งทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการที่ครูมีส่วนร่วมในการสนทนา และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการสอนของตน ทำให้ครูได้วิเคราะห์ปรัชญาของตนเอง ได้สำรวจเหตุผลในการปฏิบัติ ได้ทำความเข้าใจอิทธิพลของ

บริบทที่มีต่อการสอน และได้ถกประเด็นทางการสอนที่มีความขัดแย้งทางความคิด รวมถึงมีการค้นพบตนเองในทางการสอนด้วย

Clark (2001: 172-176) กล่าวว่า การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

(1) การที่ครูมีโอกาสสนทนากันในเรื่องเกี่ยวกับเด็ก หลักสูตร ทัศนคติที่มีต่อผู้มีอำนาจ วิธีที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เพื่อนร่วมงาน และชุมชนทางวิชาชีพ ทำให้ครูมีความกระฉับกระเฉงในความเชื่อของตน

(2) การสนทนากันช่วยให้ครูได้ทดสอบสมมุติฐานของตน ในการสนทนาเพื่อการเรียนรู้ครูจะเห็นความแตกต่างทั้งในเรื่องข้อขัดแย้ง มุมมอง การตีความ ความเชื่อ และคุณค่า การสนทนาที่ดีจะเกิดความขัดแย้งพองๆ กับการยอมรับ และทำให้ครูได้เรียนรู้และได้มีโอกาสมองโลกผ่านมุมมองของคนอื่น

(3) ในการสนทนาครูจะพูดคุยด้วยประสบการณ์ของตนเอง ได้เรียนรู้ที่จะยอมรับและไม่ยอมรับ ในบรรยากาศที่ไว้วางใจ ปลอดภัย และเอาใจใส่ ครูจะมีความมั่นใจมากขึ้นในบทบาททางวิชาชีพของตนเอง

(4) การสนทนาช่วยให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของงานสอน และช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่มครูที่ร่วมสนทนา

(5) การสนทนาทำให้ครูเกิดความผูกพันอย่างลึกซึ้งต่อการจัดการศึกษา ทั้งการสอนและการเรียนรู้ และทำให้เกิดการพิจารณาความคิดความเชื่อในการกระทำ

(6) การสนทนาของครูสามารถช่วยให้ครูมีความเชี่ยวชาญ กลุ่มที่สนทนาเกี่ยวกับการสอนของตนจะสะท้อนความเข้าใจที่มีต่อเด็กเป็นรายบุคคล และมักจะนำไปสู่ความเข้าใจใหม่ ทำให้เกิดแผนการปฏิบัติใหม่ และสามารถแก้ปัญหาได้ในที่สุด

(7) การสนทนาช่วยให้ครูมีความเข้าใจที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติของตน การเรียนรู้ของครูนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็ก

การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพเกิดจากกลุ่มครูที่สมัครใจเข้าร่วมการสนทนา โดยจัดให้มีการพูดคุยกันทุกสัปดาห์ สัปดาห์เว้นสัปดาห์ หรือเดือนละครั้งก็ได้ แต่จะต้องมีความสม่ำเสมอ และมีเป้าหมายเพื่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ หัวข้อในการสนทนาจะเป็นไปตามความสนใจของกลุ่มซึ่งอาจมีความหลากหลายจากประสบการณ์การสอนของครูแต่ละคน

(Clark and Florio-Ruane, 2001: 6)

ทั้งนี้ Clark (2001: 176-180) กล่าวถึงการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพที่ดีว่าต้องมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

(1) การสนทนาที่ดีเริ่มจากเนื้อหาที่มีคุณค่าเพียงพอที่จะพูดถึง และสามารถกระตุ้นให้ครูต้องการที่จะร่วมสนทนา โดยอาจเริ่มต้นด้วยการอ่านหนังสือหรืองานเขียนที่

ดีที่กระตุ้นให้คิด การเล่าเรื่องราวของบุคคล เล่าปัญหาที่หาทางแก้ไขไม่ได้ ฯลฯ ในการสนทนาอาจไม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาใช้ เนื้อหาเหล่านี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการสนทนาเท่านั้น

(2) การสนทนาที่ดีในแต่ละครั้งจะมีลักษณะเฉพาะในครั้งนั้น แม้ว่าจะเริ่มต้นเช่นเดิมก็ไม่อาจประกันได้ว่าจะมีผลเช่นเดิม อย่างไรก็ตามการสนทนาที่ดีต้องมีลักษณะเชิงชวน ไม่ใช่คำสั่ง

(3) การสนทนาที่ดีเกิดจากความสมัครใจของผู้ร่วมสนทนา

(4) การสนทนาที่ดีมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในแง่ของคุณค่า ความคิด ความกลัว ฯลฯ โดยใช้ภาษาที่เป็นที่เข้าใจของกลุ่มสนทนานั้น

(5) การสนทนาที่ดีเกิดขึ้นในบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกปลอดภัย ว่างใจ และมีการเอาใจใส่ สถานที่และเวลาที่เหมาะสม และมีความสะดวก ทำให้การสนทนาดียิ่งขึ้น

(6) เมื่อเวลาผ่านไปการสนทนาจะพัฒนาขึ้นในแง่ของความซับซ้อน ความลึกซึ้ง และการเปิดใจยอมรับต่อความไม่แน่นอน ผู้ร่วมสนทนาจะกล้าที่จะไม่เห็นด้วยมากขึ้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ของกลุ่มยังคงดำเนินต่อไป

(7) การสนทนาที่ดีนำไปสู่การสะท้อนความคิดเพื่อการจัดการตนเองในเรื่องของการปฏิบัติในอนาคต ต้องไม่ใช่เวทีของการสนทนาในการบ่นเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมต่างๆ หรือใช้เพื่อการหลีกเลี่ยงจากการทำงาน

4. แนวคิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

4.1 ความหมายของการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (Internalization) เป็นการเรียนรู้ที่ธรรมชาติภายนอกและธรรมชาติภายในหรือจิตใจเชื่อมต่อกันอย่างเต็มที่เมื่อเรียนรู้จะไรก็ตาม ธรรมชาติภายในให้สูงขึ้นตลอดเวลา เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่การเรียนรู้ธรรมชาติภายนอกตัวทุกคน มาพัฒนาธรรมชาติในตัว (จิต) ตลอดเวลา (ประเวศ วรรณี, 2547: 11) เป็นกระบวนการของบุคคลที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ (transform) จากการรับรู้คุณลักษณะด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมไปสู่คุณลักษณะที่เกิดขึ้นภายในตนเอง (Wallis and Poulton, 2001: 6)

Wikipedia (2006) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเป็นกระบวนการของการรวบรวมและฝังตรึงความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม จนกลายเป็น พฤติกรรม เมื่อมีการเปลี่ยนพฤติกรรมจึงจะเรียกว่าเกิดการเรียนรู้จากภายใน จะเห็นได้จากความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมชุดใหม่มาแทนที่สิ่งที่เคยปฏิบัติจนเป็นนิสัย

Krathwohl, Bloom และ Masia (1964: 29-32) กล่าวถึง การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในไว้ 2 มุมมอง คือ ในมุมมองหนึ่งการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

เป็นการเติบโตภายในของบุคคลที่เกิดจากการยอมรับทัศนคติ หลักเกณฑ์ หลักการ หรือเหตุผล จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลนั้นในการตัดสินใจคุณค่า หรือกำหนดการกระทำ ส่วนในอีกมุมมองหนึ่ง คือ การเรียนรู้ที่อาศัยธรรมชาติภายนอกตัวมาพัฒนาธรรมชาติภายในตัว ทั้งนี้ Meissner (2006) ได้ให้ข้อสังเกตว่ากระบวนการการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในนั้นเป็นกระบวนการที่คุณภาพของธรรมชาติภายนอกมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนภายใน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน หมายถึง การเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้บุคคลปรับเปลี่ยนความคิด ทัศนคติ หรือเหตุผล จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลนั้นๆ การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นภายในบุคคล เป็นสิ่งซึ่งกำหนดการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลนั้น

4.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประกอบด้วยลำดับของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้วย การใช้สัญลักษณ์ (Sign-using) แทนกิจกรรมภายนอก ที่เกิดขึ้นภายในบุคคล เป็นการเปลี่ยนกระบวนการระหว่างบุคคล (Interpersonal process) เป็นกระบวนการภายในบุคคล (Intrapersonal process) ซึ่งต้องใช้เวลาในการสั่งสมผ่านทางกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Vygotsky, 1978: 56-57)

Nonaka และ Konno (2006) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติการช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอาศัยมิติ 2 มิติ ได้แก่

- 1) การแสดงข้อความรู้ออกมาให้ชัดเจน ความรู้ดังกล่าวอาจเป็นแนวคิด วิธีการ กลยุทธ์ เทคนิค หรือนวัตกรรม ซึ่งการอบรมหรือแบบฝึกหัดจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงตัวตนว่าอยู่ที่ใดในขอบเขตของความรู้นั้น
- 2) กระบวนการที่ปรับเปลี่ยนให้ข้อความรู้ที่แสดงออกมานั้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการภายในซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

4.3 ขั้นตอนของการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

Krathwohl, Bloom และ Masia (1964) ได้นำเสนอขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติและการพัฒนาทักษะนิสัย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่แสดงถึงการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ขั้นรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นที่ผู้เรียนตื่นตัว และรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบต่อประสาทสัมผัส แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 3 ขั้น ดังนี้

1.1) ขั้นตระหนัก (Awareness) เป็นขั้นที่ตั้งข้อสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้าที่มากกระทบ เช่น รับรู้ความแตกต่างของภาพ เสียง รูปร่าง และเหตุการณ์ต่างๆ

1.2) ขั้นตั้งใจรับรู้ (Willing to receive) เป็นขั้นที่มีความตั้งใจฝักใฝ่ต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง เริ่มสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง แล้วยอมรับที่จะปฏิบัติ

1.3) ขั้นเลือกรับรู้ (Controlled or selected attention) เป็นขั้นที่เลือกรับรู้เฉพาะที่สนใจ

2) ขั้นตอบสนอง (Responding) เป็นขั้นที่ผู้เรียนไม่เพียงแต่รับรู้สิ่งเร้าเท่านั้น แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น ผู้เรียนมีความต้องการที่จะนำตนเองเข้าไปผูกพันกับเรื่องราวหรือกิจกรรมต่างๆ แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 3 ขั้น ดังนี้

2.1) ขั้นยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in responding) เป็นขั้นที่ยอมทำตามแต่ไม่ได้ทำด้วยความต้องการที่แท้จริง ยินยอมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แต่ยังไม่ยอมรับอย่างเต็มที่ว่ามีคามจำเป็นจะต้องปฏิบัติ

2.2) ขั้นตั้งใจตอบสนอง (Willing to respond) เป็นขั้นที่ยอมที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างสมัครใจ และเลือกที่จะแสดงออกด้วยตนเอง

2.3) ขั้นพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in response) เป็นการตอบสนองอย่างเต็มใจ พึงพอใจ และมีความสุขในการตอบสนองนั้นด้วย

3) ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีการประเมินเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับและตอบสนองในสภาพการณ์ต่างๆ กล่าวคือ ผู้เรียนเริ่มเห็นประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และตอบสนอง เริ่มยอมรับว่าสิ่งที่รับรู้นั้นสิ่งใดมีค่า มีความหมาย หรือสิ่งใดไม่มีค่า ไม่มีคามหมาย แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 3 ขั้น ดังนี้

3.1) ขั้นยอมรับคุณค่า (Acceptance of a value) เป็นการตอบสนองต่อปรากฏการณ์อย่างซ้่าๆ ในทิศทางเดียวกัน

3.2) ขั้นชื่นชมในคุณค่า (Preference for a value) เป็นการแสดงความรู้สึกภายในที่ลึกซึ้งในเรื่องคุณค่า คือ ไม่เพียงแต่ยอมรับอย่างเดียวแต่ยังมีความตั้งใจแสดงออกที่จะชักจูงช่วยเหลือ สนับสนุน และร่วมผูกพันด้วย

3.3) ขั้นยอมรับในคุณค่าด้วยความเชื่อมั่น (Commitment) เป็นการยอมรับที่เกิดจากศรัทธาว่าควรทำตาม และพยายามหาโอกาสทำให้ผู้อื่นเปลี่ยนใจ เห็นด้วย และทำตามอย่างจริงจัง

4) ขั้นจัดระบบ (Organization) เป็นขั้นที่มีความพยายามในการปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะที่ได้ยอมรับและเห็นคุณค่า พยายามพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหลายๆ คุณค่าพร้อมๆ กัน แล้วจัดให้เป็นระบบด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าเข้าด้วยกัน และหาจุดเด่นของคุณค่าที่ได้รับมา แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น ดังนี้

4.1) ขั้นสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า (Conceptualization of a value) เป็นขั้นที่สรุปคุณค่าต่างๆ เข้าด้วยกันในลักษณะที่เป็นนามธรรม และมีการสร้างความคิดรวบยอดเพิ่มเติมโดยการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่เชื่อถือเดิมกับสิ่งที่เชื่อถือใหม่

4.2) ขั้นจัดเรียบเรียงระบบคุณค่า (Organization of a value system) เป็นการเรียบเรียงคุณค่าทั้งหลายที่เชื่อถือให้สัมพันธ์ ผสมผสาน สมดุล และกลมกลืนกัน

5) ขั้นสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a value or value complex) เป็นขั้นที่จัดระบบที่เข้ารูปเข้ารอยแล้วยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นระบบของตนเอง และยึดถือปฏิบัติต่อไปจนเกิดการแสดงออกอย่างเคยชิน เป็นการตอบสนองในรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนกระทั่งเป็นลักษณะประจำตัวไปในที่สุด แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น ดังนี้

5.1) ขั้นสร้างข้อสรุป (Generalized set) เป็นขั้นที่พยายามปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์ในตัวเอง และพยายามปรับพฤติกรรมของตนให้สมบูรณ์ตามระบบที่ตนเองต้องการ

5.2) ขั้นสร้างกิจนิสัย (Characterization) เป็นการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ จนได้รับการยอมรับว่าการแสดงออกนั้นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าได้เกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้นๆ ในตัวเองแล้ว

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย แนวคิดการสะท้อนความคิด และแนวคิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำมากำหนดกรอบความคิดในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงความหมายของกระบวนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2545: 4) ได้อธิบายไว้ว่ากระบวนการสอน (Teaching or instructional process) เป็นขั้นตอนและวิธีการดำเนินการช่วยให้บุคคลอื่นเกิดการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความคิด และความเชื่อเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ กระบวนการสอนในความหมายที่แท้จริงแตกต่างกับกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ซึ่งหมายถึงการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามกระบวนการสอนและกระบวนการเรียนรู้นั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นกระบวนการสอนที่มีครูเป็นผู้เรียน จึงเป็นการพัฒนาหรือออกแบบการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน เพื่อช่วยให้ครูมีพฤติกรรมในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของครูซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ สามารถรับผิดชอบตนเอง และกำหนดวิถีของตนเอง

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน พบว่า สารระสำคัญซึ่งเป็นองค์ประกอบร่วมของกระบวนการต่างๆ คือ หลักการหรือแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ ขั้นตอนการดำเนินการ และการประเมิน จึงนำสารสำคัญเหล่านี้มากำหนดโครงสร้างของกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ดังนี้

1) แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ

แนวคิดพื้นฐานกำหนดโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้กระบวนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้ว พบว่า แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเป็นแนวคิดที่เอื้อให้ครูได้ค้นพบตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถรับผิดชอบได้ด้วยตนเองในสัดส่วนเวลาของตนเอง เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของครู จึงกำหนดให้แนวคิดทั้ง 2 แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ

2) วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ

การกำหนดวัตถุประสงค์กำหนดโดยคำนึงถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หลังจากการใช้กระบวนการฯ วัตถุประสงค์จึงเปรียบเสมือนจุดหมายปลายทางของกระบวนการ จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวในบทที่ 1 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ ในการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

3) สารการเรียนรู้ของกระบวนการฯ

กระบวนการเรียนรู้เป็นวิธีการ จึงจำเป็นต้องมีสารการเรียนรู้ควบคู่ไปด้วยกัน เสมอ (ทิตานา เขมมณี, 2545: 3) การกำหนดสารที่ควรเรียนรู้ต้องคำนึงว่าสารเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก แล้วนำมากำหนดเป็นสารการเรียนรู้ของกระบวนการฯ โดยสารการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

4) การดำเนินการตามกระบวนการฯ

การกำหนดขั้นตอนการดำเนินการกำหนดโดยการผสมผสานแนวคิดพื้นฐานซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของครูกับสารการเรียนรู้ที่ได้สังเคราะห์ไว้ การกำหนดในขั้นต้นอาจจัดทำเป็นต้นฉบับหรือฉบับร่าง แล้วนำไปทดลองนำร่อง ศึกษาผลที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับแก้ แล้วจึงกำหนดฉบับร่างที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งควรนำไปทดลองใช้อีกเพื่อศึกษาผลต่อไป (Pennsylvania State University, Information Technology Services, 2003: 2-3) การดำเนินการวิจัยนี้จึงกำหนดวิธีการพัฒนากระบวนการฯ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 พัฒนากระบวนการฯ (ฉบับร่าง 1)
- ขั้นที่ 2 นำกระบวนการ (ฉบับร่าง 1) ไปทดลองนำร่อง
- ขั้นที่ 3 นำผลจากการทดลองนำร่องมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการฯ
- ขั้นที่ 4 นำกระบวนการฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้
- ขั้นที่ 5 ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอกระบวนการฯ (ฉบับสมบูรณ์)

5) การประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ

การประเมินผลการดำเนินการต้องออกแบบให้สามารถศึกษาผลของการใช้กระบวนการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การวิจัยนี้กำหนดให้มีการประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้กระบวนการฯ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น

ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เพื่อให้ได้กระบวนการสำหรับนำไปใช้ในพัฒนาครูให้สามารถสร้างวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1)

ขั้นที่ 2 การทดลองนำร่อง

ขั้นที่ 3 การปรับปรุง แก้ไขกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) และพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2)

ขั้นที่ 4 การทดลองใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2)

ขั้นที่ 5 การปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับสมบูรณ์)

ขั้นที่ 1 การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1)

การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) มีวิธีการดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิด จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการฯ ดังนี้

1.1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ และการพัฒนากระบวนการ แล้วนำมากำหนดโครงสร้างของสาระสำคัญของกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย 1) แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ 2) วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ 3) สาระการเรียนรู้ของกระบวนการฯ 4) การดำเนินการตามกระบวนการฯ 5) การประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ

1.1.2 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับวินัยในตนเอง และพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง แล้วนำมากำหนดกรอบความคิดของพฤติกรรมการณ์วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ต้องการพัฒนา 4 ด้าน คือ 1) ความอดทน อดกลั้น 2) ความรับผิดชอบต่อตนเอง 3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 4) การปฏิบัติตามมารยาทสังคม

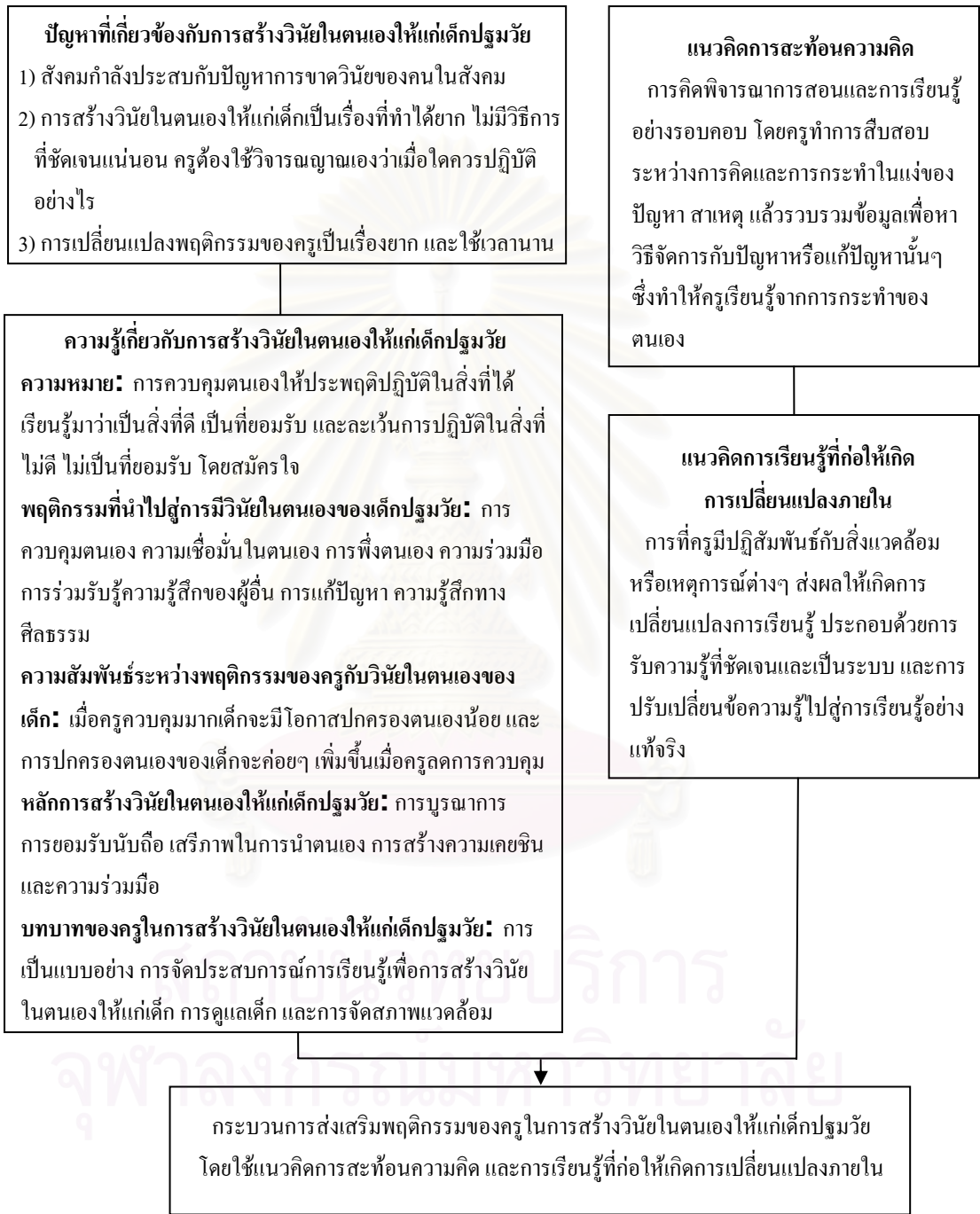
1.1.3 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก หลักการในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย แล้วนำมากำหนดกรอบความคิดของพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก 4 ด้าน คือ 1) การเป็นแบบอย่าง 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก 3) การดูแลเด็ก 4) การจัดสภาพแวดล้อม

1.1.4 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาครู ทั้งแนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

1.2 กำหนดกรอบความคิดของกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 กรอบความคิดในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1)

1.3 นำกรอบความคิดที่กำหนดขึ้นในข้อ 1.2 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1)

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ

- (1) การสะท้อนความคิด: การคิดพิจารณาการสอนและการเรียนรู้รอบคอบ โดยครูทำการสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำในแง่ของปัญหา สาเหตุ แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อหาวิธีจัดการกับปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้ครูเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง
- (2) การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน: การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ประกอบด้วย การรับความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ และการปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ: เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้าน (1) การเป็นแบบอย่าง (2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก (3) การดูแลเด็ก และ (4) การจัดสภาพแวดล้อม

สาระการเรียนรู้ของกระบวนการฯ

- (1) วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย: ความหมาย ความสำคัญ ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก และหลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- (2) บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย: การเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม

การดำเนินการตามกระบวนการฯ

- ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ: ให้ครูเข้าร่วมกระบวนการฯ ด้วยความสมัครใจ และผู้ใช้กระบวนการฯ ให้การยอมรับนับถือในตัวครู
- ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจนเรื่องการสร้างวินัยในตนเองแก่เด็กปฐมวัย: การจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง: การให้ครูสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตามลำดับขั้นของ Krathwohl, Bloom และ Masia (1964) 5 ขั้น: รับรู้ ตอบสนอง เห็นคุณค่า จัดระบบ และสร้างลักษณะนิสัย

การประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ

- (1) ใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- (2) พิจารณาประสิทธิภาพของกระบวนการฯ จากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยหลังการใช้กระบวนการฯ ต้องสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

1.4 จัดทำเอกสารประกอบการดำเนินการใช้กระบวนการฯ ดังต่อไปนี้

1.4.1 แผนการประชุมปฐมวัย

1.4.2 แผนการอบรมครู เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

1.4.3 เอกสารประกอบการอบรมครู เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก

ปฐมวัย

1.4.4 แนวทางการเขียนบันทึก

1.4.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ

1.5 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และ แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

1.5.1 แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ แบ่งเป็น 4 ตอน มีรายการประเมินรวมทั้งสิ้น 16 รายการ ดังนี้

ตอนที่ 1 การเป็นแบบอย่าง ประกอบด้วยรายการประเมิน 2 รายการ

ตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเอง

ให้แก่เด็ก ประกอบด้วยรายการประเมิน 6 รายการ

ตอนที่ 3 การดูแลเด็ก ประกอบด้วยรายการประเมิน 5 รายการ

ตอนที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยรายการประเมิน 3 รายการ

แบบประเมินฉบับนี้ ครูและผู้วิจัยประเมินร่วมกัน โดยผู้วิจัยสังเกต

พฤติกรรมของครู และครูพิจารณาการปฏิบัติของตนเอง แล้วอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างข้อสรุปในการให้คะแนนที่ระดับคะแนนเดียวกันตามเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง 1 ครั้ง ระหว่างการทดลอง 3 ครั้ง และหลังการทดลอง 1 ครั้ง โดยมีระยะห่างระหว่างการประเมินแต่ละครั้ง 3 สัปดาห์ การแปลความหมายใช้เกณฑ์ ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับของการส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง
2.50 – 3.00	สูง
1.50 – 2.49	ปานกลาง
0.00 – 1.49	ต่ำ

การสร้างแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย มีการดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย เพื่อกำหนดกรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

บทบาทของครู	รายการประเมิน	ตัวอย่างพฤติกรรมของครู
1. การเป็นแบบอย่าง	1.1 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ	1) จัดของใช้ส่วนตัวเป็นระเบียบเรียบร้อย 2) เข้าแถวเคารพธงชาติร่วมกับเด็ก 3) ขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากเด็ก / ขอโทษเมื่อรู้ว่าตนทำผิดต่อเด็ก
	1.2 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	1) พุดกับเด็กด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล 2) ช่วยแก้ปัญหาของเด็กด้วยความสงบ 3) บอกความรู้สึกของตนให้เด็กรับรู้
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก	2.1 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง	1) กระตุ้นให้เด็กแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม 2) ให้เด็กรับประทานอาหารด้วยตนเอง 3) ให้เด็กหยิบและเก็บของเล่นหรือของใช้ด้วยตนเอง
	2.2 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง	1) ให้เด็กตัดสินใจเลือกเล่นอย่างอิสระ 2) กระตุ้นให้เด็กถามคำถาม 3) ถามความเห็นหรือความต้องการของเด็ก

ตารางที่ 1 (ต่อ) กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่
เด็กปฐมวัย

บทบาทของครู	รายการประเมิน	ตัวอย่างพฤติกรรมของครู
2. การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็ก (ต่อ)	2.3 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วม รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น	1) กระตุ้นให้เด็กช่วยเหลือผู้อื่น หรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น 2) กระตุ้นให้เด็กแบ่งปัน 3) อธิบายผลของการกระทำของ เด็กที่มีต่อผู้อื่น หรือกระตุ้นให้ เด็กคิดถึงผลของการกระทำของ ตนที่มีต่อผู้อื่น
	2.4 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะ แสดงออกทางอารมณ์อย่าง เหมาะสม	1) อภิปรายกับเด็กเพื่อให้เด็กรู้จัก ความรู้สึกของตนเอง 2) สอนวิธีแสดงออกอย่างเหมาะสม เมื่อเด็กโกรธ 3) ให้เด็กรอคอยตามลำดับก่อนหลัง
	2.5 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะ ปฏิบัติตามมารยาทสังคม	1) บอกให้เด็กรู้ว่าควรหรือไม่ควร ทำอะไร เมื่อใด 2) ฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร ให้แก่เด็ก 3) เตือนเมื่อเด็กใช้คำพูดไม่สุภาพ
	2.6 การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะมี พฤติกรรมแบบร่วมมือ	1) มอบหมายให้เด็กช่วยทำงาน ต่างๆ ในห้องเรียน 2) มอบหมายให้เด็กทำงานเป็นคู่ หรือกลุ่มย่อย 3) ฝึกทักษะการเป็นผู้นำผู้ตาม
3. การดูแลเด็ก	3.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับเด็ก	1) กอดหรือสัมผัสเด็กด้วยท่าทีที่ นุ่มนวล 2) มองตาเด็กเมื่อพูดคุยกับเด็ก 3) เล่นและสนุกร่วมกับเด็ก

ตารางที่ 1 (ต่อ) กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

บทบาทของครู	รายการประเมิน	ตัวอย่างพฤติกรรมของครู
3. การดูแลเด็ก (ต่อ)	3.2 การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ	1) กุ๊กเข่าหรือนั่งลงเพื่อให้อยู่ในระดับสายตาของเด็ก 2) ฟังเรื่องที่เด็กเล่า 3) ยอมรับสิ่งที่เด็กเลือก
	3.3 การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก	1) บอกให้เด็กรู้ว่าเด็กควรทำอะไรด้วยเหตุผลใด 2) ให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง 3) เตือนให้เด็กนึกถึงข้อตกลง
	3.4 การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ	1) ให้เด็กได้รับผลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เด็กทำ 2) ชี้แนะการกระทำที่ถูกต้อง 3) ใช้เกมหรือเพลงที่ช่วยให้เด็กสงบ
	3.5 การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ	1) ชี้ให้เด็กเห็นผลจากพฤติกรรมที่ดีของเด็ก 2) ยกย่องพฤติกรรมที่ดีของเด็ก 3) ให้กำลังใจต่อความพยายามของเด็ก
4. การจัดสภาพแวดล้อม	4.1 การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย	1) จัดวางของเล่นของใช้ให้มีระเบียบเรียบร้อย 2) จัดให้ของทุกอย่างมีที่เก็บ 3) ดูแลห้องเรียนให้สะอาด
	4.2 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง	1) จัดวางของเล่นของใช้ในระดับที่เด็กหยิบใช้และเก็บได้เอง 2) ทำสัญลักษณ์เพื่อช่วยให้เด็กเก็บของเข้าที่ได้เอง 3) ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก

ตารางที่ 1 (ต่อ) กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

บทบาทของครู	รายการประเมิน	ตัวอย่างพฤติกรรมของครู
4. การจัดสภาพแวดล้อม (ต่อ)	4.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม	1) จัดศูนย์การเรียนรู้ที่ต้องการความสงบห่างจากศูนย์ที่ใช้เสียง 2) ให้เด็กรู้ตัวก่อนเปลี่ยนกิจกรรม 3) ให้เด็กรู้แผนงานในแต่ละวัน

2) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยกำหนดแบบสังเกตเป็นแบบตรวจสอบรายการพฤติกรรมของครูตามกรอบความคิดที่กำหนดขึ้น และเพิ่มการบันทึกพฤติกรรมอื่นๆ ที่สังเกตพบ ในแต่ละประเด็นของการสังเกต

3) นำแบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น ไปใช้สังเกตพฤติกรรมของครูอนุบาลที่โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพฯ จำนวน 4 คน ระหว่างวันที่ 27 มิถุนายน – 20 กรกฎาคม พ.ศ.2548 รวมเวลา 4 สัปดาห์ โดยสังเกตพฤติกรรมของครู คนละ 3 วัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บันทึกพฤติกรรมอื่นๆ ตามประเด็นการสังเกตไว้อย่างละเอียด ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า พฤติกรรมของครูมีทั้งลักษณะที่เป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง และพฤติกรรมที่ไม่ส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง

4) สร้างแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยนำพฤติกรรมที่พบในสภาพจริงมาใช้เป็นแนวในการสร้างตัวบ่งชี้ของแต่ละพฤติกรรมที่เป็นรายการย่อย โดยกำหนดเป็นมาตรฐานค่า 3 ระดับ จากระดับ 1 ซึ่งมีพฤติกรรมบ่งชี้ที่ไม่ส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง ไปจนถึงระดับ 3 ซึ่งมีพฤติกรรมบ่งชี้ที่ส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง ประเมินโดยผู้วิจัยสังเกตการสอนของครู และครูคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนเอง แล้วสรุปคะแนนร่วมกันระหว่างครูกับผู้วิจัย สำหรับรายการที่ผู้วิจัยและครูให้คะแนนประเมินต่างกัน ให้อภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปในการให้คะแนน

5) นำแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยไปทดลองใช้ระหว่างการทดลองนำร่องระหว่างวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2548 – 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และใช้ข้อสังเกตจากการทดลองนำร่องมาใช้ในการปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยดังประเด็นต่อไปนี้

5.1) ข้อความในตัวบ่งชี้บางรายการคลุมเครือ ควรปรับให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้แบบประเมินสามารถตัดสินใจให้คะแนนได้ง่ายขึ้น

5.2) ข้อความในตัวบ่งชี้มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างแต่ละรายการประเมิน ควรจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของการประเมิน

5.3) ข้อความในตัวบ่งชี้ของแต่ละระดับคะแนนในรายการเดียวกันบางรายการมีรายละเอียดต่างกันมาก ควรมีรายละเอียดให้ชัดเจนทั้ง 3 ระดับ

6) นำแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมในการนำไปใช้ และปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.5.2 แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 20 รายการ ผู้ประเมิน คือ ครูประจำชั้นอนุบาลที่เข้าร่วมการวิจัยที่ผ่านการอบรม เรื่อง การใช้แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยจัดขึ้น ประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในกิจวัตรประจำวัน แล้วใส่คะแนนการประเมินเป็น “ 1 ” หรือ “ 0 ” โดยใส่ คะแนน 1 เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุด้วยตนเอง โดยไม่มีใครเตือน และใส่คะแนน 0 เมื่อเด็กเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุโดยต้องให้ผู้อื่นเตือน หรือไม่แสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุ การสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย มีการดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และกำหนดกรอบความคิดของการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยเพื่อสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดเรื่องพฤติกรรมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยของ Gordon และ Browne (1996: 214-216) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กรอบความคิดของการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยเพื่อสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

รูปแบบพฤติกรรม	ขอบเขตของพฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้
1. การควบคุมตนเอง	การรับฟังผู้อื่น การยอมรับข้อจำกัดในการแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้ว่าตนเองไม่ใช่ศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง การคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด การแบ่งปันและรอคอย และการปฏิบัติตามข้อตกลง การระงับความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ก้าวร้าว
2. ความเชื่อมั่นในตนเอง	การสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น ความสำเร็จที่แสดงออก การยอมรับการเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ใหม่ ความภาคภูมิใจในความสำเร็จ การแสดงออกทางวาจาว่าชอบหรือไม่ชอบ การตระหนักถึงร่างกายของตนที่พัฒนาขึ้น และการรู้จักตนเอง

**ตารางที่ 2 (ต่อ) กรอบความคิดของการสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยเพื่อสร้างแบบประเมิน
พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย**

รูปแบบพฤติกรรม	ขอบเขตของพฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้
3. การพึ่งตนเอง	การเลือกเพื่อนหรือกิจกรรมด้วยตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การแยกจากพ่อแม่ การปฏิบัติงานจนสำเร็จ การริเริ่มการเรียนรู้ของตนเอง และการฝึกหัดเลือกและตัดสินใจ
4. ความร่วมมือ	การทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ การมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการตัดสินใจของกลุ่ม การเล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นเกมการแข่งขัน การช่วยทำงานบ้าน การช่วยงานของผู้ใหญ่ การเอาใจผู้ใหญ่ และการตระหนักถึงความสำคัญของข้อตกลง
5. การร่วมรับรู้ ความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่น	ความเกรงใจ การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และเห็นใจสังสารผู้อื่น ความรักและพอใจต่อเด็กที่เล็กกว่า การเริ่มตระหนักว่าพฤติกรรมของตนมีผลต่อผู้อื่น และการยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น
6. การแก้ปัญหา	การใช้เหตุผล การทำความเข้าใจ การมองสถานการณ์อย่างแตกต่าง ความสามารถในการพูดเจรจาตกลง และ การระบุถึงข้อขัดแย้ง
7. การเรียนรู้ทาง ศีลธรรม	การเข้าใจว่าพฤติกรรมหนึ่งๆ จะมีผลที่ตามมา การเริ่มเห็นความสัมพันธ์ของเหตุและผล การเริ่มตระหนักว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก และการเข้าใจว่าการลงโทษเป็นผลจากการกระทำ

2) สร้างแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดให้เป็นการบันทึกการสังเกตแบบมีโครงสร้าง ผู้สังเกตจดบันทึกพฤติกรรมของเด็กตามกิจวัตรประจำวันที่สะท้อนรูปแบบพฤติกรรมตามกรอบความคิดที่กำหนดไว้ แล้วนำมาใส่ดัชนีเพื่อแยกพฤติกรรมของเด็กตามรูปแบบพฤติกรรมที่กำหนดไว้

3) นำแบบสังเกตไปใช้สังเกตพฤติกรรมของเด็ก ที่โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพฯ จำนวน 32 คน จากเด็ก 4 ห้องเรียน ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2548 – 24 มิถุนายน พ.ศ.2548 รวมเวลา 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยเลือกเด็กโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ห้องเรียนละ 8 คน สังเกตวันละ 2 คน เริ่มสังเกตตั้งแต่เวลาเด็กมาถึงโรงเรียน ถึงเวลาที่เด็กกลับบ้าน

4) นำพฤติกรรมที่พบในสภาพจริงจากการศึกษาในข้อ 2.3 มาใช้กำหนดกรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยปรับรูปแบบพฤติกรรมใหม่เป็น 6 รายการ ตามพฤติกรรมที่สังเกตพบ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3   กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

รูปแบบพฤติกรรม	พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
1. การควบคุมตนเอง	1.1 เข้าแถวรอคอยตามลำดับก่อนหลัง
	1.2 เดินแถวเรียบร้อย (เดินในแถว ไม่ออกนอกแถว หรือวิ่ง)
	1.3 เก็บของเล่น ของใช้เข้าที่เมื่อเลิกใช้
	1.4 เดินเมื่อต้องการ ไปยังที่ต่างๆ ในห้องเรียน (ไม่วิ่งในห้องเรียน)
2. ความเชื่อมั่นในตนเอง	2.1 พูดโดยใช้ระดับเสียงที่ดังพอเหมาะ (ไม่ตะโกนหรือพูดเบาเกินไป)
	2.2 พูดขอความช่วยเหลือแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นได้อย่างสุภาพ
	2.3 พูดหรือแสดงสีหน้าท่าทางภูมิใจในผลงานหรือการกระทำของตนเอง
	2.4 ตั้งใจทำงานจนสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย
3. การพึ่งตนเอง	3.1 การปฏิบัติตามข้อตกลงในการสำรวจการมาโรงเรียน
	3.2 เก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่ได้เรียบร้อย
	3.3 เก็บผลงานเข้าที่ตามเวลาที่ตกลงร่วมกัน
	3.4 ใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเองโดยรดน้ำทุกครั้งเมื่อใช้เสร็จ
4. ความร่วมมือ	4.1 นำสิ่งของหรือวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมาตามที่ได้รับมอบหมาย
	4.2 ร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบด้วยความสนใจ (15-20 นาที)
	4.3 ช่วยจัดเตรียมและเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน
	4.4 เปิดน้ำเบาๆ และปิดน้ำทุกครั้งที่ใช้
5. การร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น	5.1 เล่นกับผู้อื่นดีๆ / ไม่ทำร้ายผู้อื่นทางกาย
	5.2 พูดกับผู้อื่นดีๆ / ไม่ทำร้ายผู้อื่นทางวาจา
	5.3 นั่งโดยระมัดระวังไม่ให้บังผู้อื่น (ไม่ลุกขึ้นเปลี่ยนที่ และบังผู้อื่น)
	5.4 พูด หรือแสดงสีหน้าท่าทางชื่นชมผลงานหรือการกระทำของผู้อื่น
6. การปฏิบัติตามมารยาทสังคม	6.1 สวัสดีคุณครู และพี่เลี้ยง
	6.2 ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของ หรือให้ความช่วยเหลือ
	6.3 พูดจาสุภาพ (พูดมีหางเสียง และไม่พูดคำหยาบ)
	6.4 ก้มหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่

5) สร้างแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

โดยกำหนดให้แบบประเมินมีลักษณะการตรวจสอบรายการ จำนวน 24 รายการ หากพบพฤติกรรมผู้ประเมินต้องสังเกตพฤติกรรมของเด็กในกิจวัตรประจำวัน แล้วใส่คะแนนการประเมินเป็น “ 1 ”

หรือ “ 0 ” โดยใส่ คะแนน 1 เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุด้วยตนเองโดยไม่มีใครเตือน และใส่คะแนน 0 เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุโดยต้องให้ผู้อื่นเตือน หรือไม่แสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุ

6) นำแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้ระหว่างการทดลองนำร่องระหว่างวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2548 – 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และใช้ข้อสังเกตจากการทดลองนำร่องมาใช้ในการปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ดังประเด็นต่อไปนี้

6.1) รายการพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ประเมินมีจำนวนมาก ทำให้ไม่สะดวกต่อผู้ประเมิน จึงปรับลดลงจาก 24 รายการเป็น 20 รายการ

6.2) พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กหลายรายการมีความซ้ำซ้อนกันยากต่อการสังเกต จึงจัดกลุ่มพฤติกรรมของเด็กเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ ความอดทนอดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามมารยาทสังคม คัดเลือกพฤติกรรมที่สังเกตได้ชัดเจนหัวข้อละ 5 รายการ รวมรายการประเมินทั้งหมด 20 รายการ และกำหนดลำดับที่ในแบบประเมินเรียงลำดับตามช่วงเวลาที่เกิดพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน และกำหนดกรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงใหม่ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงหลังจากการทดลองนำร่อง

พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็ก	ช่วงเวลาที่สังเกต	ลำดับที่ในระบบประเมิน
1. ความอดทน อดกลั้น		
1.1 รอคอยตามลำดับก่อนหลัง	เมื่อนำงานมาส่ง หรือรับของ	12
1.2 ร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ (15-20 นาที)	กิจกรรมเสริมประสบการณ์	4
1.3 เดินในห้องเรียน (เมื่อต้องการไปที่ต่างๆ)	เมื่อเด็กอยู่ในห้องเรียน	13
1.4 เดินในแถวเมื่อไปยังสถานที่ต่างๆ	เมื่อครูให้เด็กเดินแถวไปที่ต่างๆ	14
1.5 นอนพักผ่อน หรือทำกิจกรรมที่สงบโดยไม่รบกวนผู้อื่น	นอนกลางวัน	11

ตารางที่ 4 (ต่อ) กรอบความคิดของแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ที่ปรับปรุงหลังจากการทดลองนำร่อง

พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็ก	ช่วงเวลาที่สังเกต	ลำดับที่ใน แบบ ประเมิน
2. ความรับผิดชอบต่อตนเอง		
2.1 ทำตามข้อตกลงเมื่อมาถึงโรงเรียน	ช่วงเช้าเมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน	2
2.2 นำสิ่งที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน	หลังจากที่ครูมอบหมายงาน	15
2.3 ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ	กิจกรรมศิลปะ	6
2.4 จัดเก็บผลงานเข้าที่ตามที่ตกลงร่วมกัน	ช่วงเวลาสำหรับจัดเก็บผลงาน	16
2.5 รับประทานอาหารด้วยตนเองจนหมด	รับประทานอาหารกลางวัน	10
3. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม		
3.1 ร่วมกิจกรรมโดยระมัดระวังไม่ให้บังผู้อื่น	กิจกรรมเสริมประสบการณ์	3
3.2 ช่วยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกัน	กิจกรรมศิลปะ	5
3.3 เก็บของเล่น ของใช้เข้าที่เมื่อเลิกใช้	กิจกรรมมุมประสบการณ์	7
3.4 รดน้ำเมื่อใช้ห้องน้ำห้องส้วมเสร็จ	เมื่อเด็กไปห้องน้ำ	8
3.5 เปิดน้ำเบาๆ และปิดก๊อกเมื่อเลิกใช้	เมื่อเด็กไปห้องน้ำ	9
4. การปฏิบัติตามมารยาทสังคม		
4.1 ไหว้และสวัสดีครู	ช่วงเช้าเมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน	1
4.2 พูดยาสุภาพ	เมื่อเด็กสนทนากับผู้อื่น	17
4.3 เล่นกับผู้อื่นดีๆ	เมื่อเด็กเล่นกับเพื่อน	18
4.4 ก้มหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่	เมื่อเด็กเดินผ่านผู้ใหญ่	19
4.5 ขอบคุณเมื่อผู้อื่นช่วยเหลือ หรือให้ของ	เมื่อเด็กได้รับการช่วยเหลือ หรือ ได้รับของ	20

7) นำแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมในการนำไปใช้ และปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 2 การทดลองนำร่อง

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการฯ ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองนำร่อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 เลือกโรงเรียนสำหรับการทดลองนำร่อง

โรงเรียนที่ดำเนินการทดลองนำร่อง คือ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1 ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมีห้องเรียนอนุบาล 4 ห้องเรียน แบ่งออกเป็นห้องเรียนอนุบาล 1 จำนวน 2 ห้อง ห้องเรียนอนุบาล 2 จำนวน 2 ห้อง มีครูอนุบาล 4 คน เด็กอนุบาล 149 คน

การจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนยึดถือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลัก มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขึ้น การจัดการเรียนการสอนเน้นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมบูรณาการที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้แบบลงมือกระทำ

ผู้บริหารโรงเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา และให้การสนับสนุนการดำเนินการต่างๆ ของการวิจัยเป็นอย่างดี ครูอนุบาลที่เข้าร่วมงานวิจัยมีจำนวน 4 คน เป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 2 คน ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 2 คน ครูทั้ง 4 คนเป็นหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 55 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาการศึกษาปฐมวัย 1 คน ระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย 1 คน และระดับปริญญาตรีสาขาอื่น 2 คน มีประสบการณ์ทำงาน 15 - 33 ปี ครูทั้ง 4 คน เห็นความสำคัญและต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในความรับผิดชอบของตน และเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย

2.2 ดำเนินการตามกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) ระหว่างวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2548 - 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 รวมเวลาดังกล่าวทั้งสิ้น 18 สัปดาห์ ตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 การสร้างความไว้วางใจ ผู้วิจัยแนะนำตัวในฐานะผู้ใช้กระบวนการฯ ตั้งแต่วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 และใช้เวลาที่สังเกตพฤติกรรมของครูและเด็กเพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมเวลา 8 สัปดาห์ในการสร้างความคุ้นเคยกับครู

2.2.2 จัดประชุมปฐมนิเทศ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การดำเนินการตามกระบวนการฯ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2548

2.2.3 จัดอบรมครู เรื่อง การใช้แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2548 และ ฝึกใช้แบบประเมินฯ ร่วมกับครู วันละ 1 คน รวม 4 วัน ระหว่างวันที่ 12 - 15 กันยายน พ.ศ. 2548

2.2.4 จัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2548 เพื่อให้ครูรับรู้แนวคิด วิธีการ และเทคนิคเกี่ยวกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่ชัดเจน

2.2.5 ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้จากการอบรมไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 – 27 มกราคม พ.ศ. 2549 รวมเวลา 12 สัปดาห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การสะท้อนความคิด ผู้วิจัยจัดให้ครูมีโอกาสสะท้อนความคิดผ่านกิจกรรม 2 กิจกรรม ดังนี้

1.1) การเขียนบันทึก ผู้วิจัยให้ครูเขียนบันทึกอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และผู้วิจัยเขียนตอบทุกครั้งที่คุณครูส่งบันทึกในลักษณะของการเขียนโต้ตอบกัน ตามแนวทางการเขียนบันทึก ครูทั้ง 4 คน เขียนบันทึกโต้ตอบกับผู้วิจัย โดยครู 1 คน เขียนบันทึกทุกวัน ครู 1 คน เขียนบันทึก 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ ครู 1 คน เขียนบันทึก 2 ครั้งต่อสัปดาห์ และครู 1 คนเขียนบันทึก 1 ครั้งต่อสัปดาห์

1.2) การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการรวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง ตามแนวทางการจัดการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ ครู 3 คนร่วมสนทนาฯ ทั้ง 6 ครั้ง ครู 1 คนร่วมสนทนาฯ 5 ครั้ง และมีครูคนอื่นมาร่วมสนทนาด้วย 2 ครั้ง การจัดการสนทนาฯ ทำให้ครูเกิดความสนใจในการอ่านมากขึ้น เนื่องมาจากความชื่นชมต่อเนื้อหาที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการสนทนา ครูจึงได้ตกลงร่วมกันจัดทำป้ายนิเทศ “ผู้ใฝ่การศึกษาย่อมเป็นผู้เจริญ” ซึ่งครูแต่ละคนต้องไปอ่านหนังสือ คัดลอกบางส่วนที่ตนคิดว่ามีคุณค่า พร้อมทั้งสะท้อนความคิดของตนไว้ และเปลี่ยนใหม่เดือนละ 1-2 ครั้ง

2) การชี้แนะของผู้วิจัย ระหว่างการดำเนินการทดลองนำร่องผู้วิจัยได้ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก ให้ครูแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน บนฐานความรู้ในเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก โดยดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ

2.1) การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้สนทนากับครูในเรื่องที่ครูสนใจ เช่น การแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็ก การควบคุมอารมณ์ของครู และการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

2.2) การเสริมความรู้ ผู้วิจัยเสริมความรู้ให้ครูด้วยการ (1) จัดหาเอกสารให้อ่านตามความสนใจและความต้องการ จำนวน 7 ฉบับ และ (2) จัดประชุม 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครูเกี่ยวกับวิธีการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ระหว่างการทดลองนำร่อง ที่โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ

ลำดับ ที่	กิจกรรม			
	การสะท้อนความคิด		การชี้แนะของผู้วิจัย	
	การเขียนบันทึก	การสนทนาเพื่อ การแลกเปลี่ยน ทางวิชาชีพ	การสนทนา อย่างไม่เป็นทางการ	การเสริมความรู้
1	✓	✓	✓	
2	✓		✓	✓(เอกสาร)
3	✓	✓	✓	✓(เอกสาร)
4	✓		✓	
5	✓	✓	✓	✓(เอกสาร)
6	✓		✓	
7	✓	✓	✓	
8	✓		✓	
9	✓	✓	✓	✓(เอกสาร)
10	✓		✓	
11	✓	✓	✓	✓(ประชุม)
12	✓		✓	

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.3.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้

- 1) ครูและผู้วิจัยใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของครู และครูพิจารณาการปฏิบัติของตน แล้วอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างข้อสรุปในการให้คะแนนที่ระดับคะแนนเดียวกันตามเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง
- 2) ครูใช้แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยครูสังเกตพฤติกรรมของเด็กวันละ 5-6 คน แล้วให้คะแนนการประเมินเป็น “ 1 ” หรือ “ 0 ” โดยใส่คะแนน 1 เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุด้วยตนเองโดยไม่มีใครเตือน และใส่คะแนน 0

เมื่อเด็กเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุโดยต้องให้ผู้อื่นเตือน หรือไม่แสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุ ประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง

2.3.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

- 1) ผู้วิจัยสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมของครูตามประเด็นการประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยสังเกตพฤติกรรมของครู 4 คน รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ครั้ง ครั้งละ 2 วัน/คน การสังเกตแต่ละครั้งมีระยะเวลาห่างกัน 3 สัปดาห์
- 2) ผู้วิจัยสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมของเด็กตามประเด็นการประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยสังเกตพฤติกรรมของเด็ก 5 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน/ห้องเรียน การสังเกตแต่ละครั้งมีระยะเวลาห่างกัน 3 สัปดาห์
- 3) ผู้วิจัยสนทนากับครูและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยจะบันทึกคำพูดของครูหลังจากการสนทนาตามโอกาสที่เหมาะสม
- 4) ผู้วิจัยบันทึกเสียงของครูจากภารกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพซึ่งจัดขึ้นรวม 6 ครั้ง
- 5) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมบันทึกของครูที่เขียนโต้ตอบกับผู้วิจัยของครูทุกคน

รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลองนำร่อง สรุปได้

ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลองนำร่อง

สัปดาห์ที่	วัน	แหล่งข้อมูลเชิงปริมาณ		แหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพ				
		แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย	แบบประเมินพฤติกรรมที่มีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย	การสังเกตพฤติกรรมของครู	การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก	บันทึกการสัมภาษณ์และสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ	บันทึกคำพูดจากกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ	การเขียนบันทึกของครู
ก่อนการทดลอง	19-23 ก.ย.48	✓		✓		✓		✓
	26-30 ก.ย.48	✓		✓		✓		✓
	3-7 ต.ค.48		✓		✓	✓		✓
ระหว่างการทดลอง	1	1-4 พ.ย.48	✓		✓		✓	✓
	2	7-11 พ.ย.48	✓		✓		✓	✓
	3	14-18 พ.ย.48		✓		✓	✓	✓
	4	21-25 พ.ย.48					✓	✓
	5	28 พ.ย.-2 ธ.ค.48	✓		✓		✓	✓
	6	13-16 ธ.ค.48	✓		✓		✓	✓
	7	19-23 ธ.ค.48		✓		✓	✓	✓
	8	26-29 ธ.ค.48					✓	✓
	9	3-6 ม.ค.49	✓		✓		✓	✓
	10	9-13 ม.ค.49	✓		✓		✓	✓
	11	16-20 ม.ค.49		✓		✓	✓	✓
	12	23-27 ม.ค.49					✓	✓
หลังการทดลอง	30 ม.ค.-3 ก.พ. 49	✓		✓		✓		✓
	6-10 ก.พ.49	✓		✓		✓		✓
	14-17 ก.พ.49		✓		✓	✓		

ขั้นที่ 3 การปรับปรุง แก้ไขกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเอง ให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) และพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2)

ผู้วิจัยได้นำผลจากการทดลองนำร่องมาใช้ในการปรับปรุง กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน โดยดำเนินการดังนี้

3.1 ปรับปรุง แก้ไขส่วนต่างๆ ของกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 1) เพื่อจัดทำเป็นกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 2) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 รายละเอียดในการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ครั้งที่ 1

ฉบับร่าง 1	ฉบับร่าง 2
<p><u>องค์ประกอบของการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ความไว้วางใจ 2) การให้ความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย 3) การสะท้อนความคิด 4) การปฏิบัติงานของครู 	<p><u>องค์ประกอบของการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ความไว้วางใจ 2) การให้ความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย 3) การสะท้อนความคิด 4) การปฏิบัติงานของครู 5) การชี้แนะ
<p><u>การดำเนินการตามกระบวนการ</u></p> <p>ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ให้ครูเข้าร่วมกระบวนการด้วยความสมัครใจ 2) ผู้วิจัยยอมรับนับถือในตัวครู 	<p><u>การดำเนินการตามกระบวนการ</u></p> <p>ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ให้ครูเข้าร่วมกระบวนการด้วยความสมัครใจ 2) ผู้วิจัยยอมรับนับถือในตัวครู 3) ผู้วิจัยมีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู

ตารางที่ 7 (ต่อ) รายละเอียดในการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ครั้งที่ 1

ฉบับร่าง 1	ฉบับร่าง 2
<p>ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย</p> <p>1) การจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย</p>	<p>ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย</p> <p>1) การจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย</p> <p>2) การใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย</p>
<p>ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง</p> <p>1) การสะท้อนความคิดผ่านการเขียนบันทึกและการร่วมกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ</p> <p>2) การปฏิบัติงานของครู โดยครูเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ตามลำดับขั้นของ Krathwohl, Bloom และ Masia (1964) 5 ขั้น ได้แก่</p> <p>ขั้นที่ 1 การรับรู้</p> <p>ขั้นที่ 2 การตอบสนอง</p> <p>ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่า</p> <p>ขั้นที่ 4 การจัดระบบ</p> <p>ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย</p>	<p>ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง</p> <p>1) การสะท้อนความคิดผ่านการเขียนบันทึกและการร่วมกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ</p> <p>2) การชี้แนะของผู้วิจัย 2 ลักษณะ คือ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการเสริมความรู้ให้แก่ครูด้วยการจัดหาเอกสารให้อ่านและการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู</p> <p>3) การปฏิบัติงานของครู โดยครูเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน 3 ระยะ ได้แก่</p> <p>ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ</p> <p>ระยะที่ 2 การปรับตัว</p> <p>ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง</p>

3.2 กำหนดกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2) ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2)

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ

- (1) การสะท้อนความคิด: การคิดพิจารณาการสอนและการเรียนรู้รอบคอบ โดยครูทำการสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำในแง่ของปัญหา สาเหตุ แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อหาวิธีจัดการกับปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้ครูเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง
- (2) การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน: การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ประกอบด้วย การรับความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ และการปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ: เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้าน (1) การเป็นแบบอย่าง (2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก (3) การดูแลเด็ก และ (4) การจัดสภาพแวดล้อม

สาระการเรียนรู้ของกระบวนการฯ

- (1) วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย: ความหมาย ความสำคัญ ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก และหลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- (2) บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย: การเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม

การดำเนินการตามกระบวนการฯ

- ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ: ให้ครูเข้าร่วมกระบวนการฯ ด้วยความสมัครใจ ผู้ใช้กระบวนการฯ ยอมรับนับถือในตัวครู และมีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู
- ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองแก่เด็กปฐมวัย: การจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และการใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง: การสะท้อนความคิด การชี้แนะ และการปฏิบัติงานของครูซึ่งเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน 3 ระยะ ได้แก่ การเปิดใจยอมรับ การปรับตัว และการผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

การประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ

- (1) ใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- (2) พิจารณาประสิทธิภาพของกระบวนการฯ จากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยหลังการใช้กระบวนการฯ ต้องสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

3.3 รวบรวมข้อสังเกตจากการทดลองนำร่องมาใช้ในการปรับปรุงเอกสารประกอบการดำเนินการใช้กระบวนการฯ ได้แก่ แผนการประชุมปฐมนิเทศ แผนการอบรมครู เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย เอกสารประกอบการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย แนวทางการเขียนบันทึก และแนวทางการจัดกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ และรวบรวมรายการเอกสารเสริมความรู้สำหรับครูเกี่ยวกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยไว้เพิ่มเติม

3.4 รวบรวมข้อสังเกตจากการทดลองนำร่องมาใช้ในการปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้

ขั้นที่ 4 การทดลองใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2) มาทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการฯ ที่สร้างขึ้น โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยนี้ประกอบด้วยครูประจำชั้นอนุบาล และเด็กอนุบาลของโรงเรียนพระสมุทร ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตั้งอยู่ในตัวเมือง บริเวณโดยรอบประกอบด้วย ตลาดสด ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า สถานีรถไฟ และวัด โรงเรียนมีพื้นที่ 4 ไร่ 3 งาน 12 ตารางวา ประกอบด้วยอาคารเรียน 3 หลัง อาคารห้องสมุดซึ่งชั้นบนเป็นห้องประชุม โรงครัว สนามเด็กเล่นสำหรับเด็กอนุบาลและประถมศึกษา และลานกีฬาอเนกประสงค์ ห้องเรียนอนุบาลตั้งอยู่ที่ชั้นล่างของอาคารเรียน 2 หลัง มีห้องเรียนอนุบาล จำนวน 8 ห้อง แบ่งออกเป็นห้องเรียนอนุบาล 1 จำนวน 4 ห้อง ห้องเรียนอนุบาล 2 จำนวน 4 ห้อง มีห้องพิเศษของระดับชั้นอนุบาล 1 ห้อง คือ ห้องสมุดของเล่น ผู้บริหารโรงเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ผู้บริหารให้ความสนใจงานวิชาการเป็นพิเศษ ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นกันเองกับครูในโรงเรียน รวมทั้งสนใจและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาล การจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลัก มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขึ้น การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านโดยองค์รวม ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมบูรณาการที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้แบบ

ลงมือกระทำ นวัตกรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การสอนแบบโครงการ (Project Approach) และ การสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach)

ในปีการศึกษา 2549 โรงเรียนพระสมุทรมีครูประจำชั้นอนุบาลจำนวน 8 คน และ เด็กอนุบาลจำนวน 293 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

4.1.1 เลือกครูกลุ่มตัวอย่าง โดยการสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย ปรากฏว่าครูทั้งหมดสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ครูกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยจึงมีจำนวน 8 คน ข้อมูล พื้นฐานของครูนำเสนอในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานของครูอนุบาลโรงเรียนพระสมุทร

ชื่อ (สมมุติ)	เพศ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ การสอน อนุบาล (ปี)	วุฒิการศึกษา	งานที่ รับผิดชอบ	จำนวน นักเรียน ที่ดูแล (คน)
หลิว	หญิง	47	12	ปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 1	36
นุช	หญิง	51	30	ปริญญาตรี สาขาภาษาไทย	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 1	35
แพร	หญิง	55	33	ปริญญาตรี สาขาภาษาไทย	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 1	34
เพลง	หญิง	48	21	ปริญญาตรี สาขาประถมศึกษา	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 1	35
ทราย	หญิง	34	11	ปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 2	38
นุ่น	หญิง	52	30	ปริญญาตรี สาขาประถมศึกษา	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 2	38
เอม	หญิง	51	30	ปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 2	39
ซิน	หญิง	33	11	ปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย	ครูประจำชั้น อนุบาลปีที่ 2	38

4.1.2 เลือกเด็กกลุ่มตัวอย่างโดยดำเนินการดังนี้

1) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางแสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้ความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นได้ในระดับ $\pm 10\%$ (ศิริชัย กาญจนวาสิ, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข, 2544: 132) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 171 คน

2) สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากเด็กแต่ละห้องเรียน ห้องเรียนละ 26 คน แบ่งเป็นชาย 13 คน หญิง 13 คน ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 208 คน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างการทดลองมีเด็กย้ายออก 1 คน กลุ่มตัวอย่างเด็กจึงเหลือ 207 คน

4.2 การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 2) ไปทดลองใช้โดยดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 การสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ติดต่อขออนุญาตผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อทดลองใช้กระบวนการฯ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2549 จากนั้นจึงแนะนำตัวกับครูในฐานะผู้วิจัยซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการใช้กระบวนการฯ การสร้างความคุ้นเคยเริ่มต้นด้วยการเข้าไปพบครูผู้นำทางวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน ซึ่งรู้จักกับผู้วิจัยมาก่อนจากการทำงานของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการร่วมกัน ครูผู้นำทางวิชาการฯ ได้พาผู้วิจัยไปเยี่ยมชมห้องเรียนและสนทนากับครูอย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ ครูกลุ่มตัวอย่างรู้จักผู้วิจัยมาก่อน เนื่องจากผู้วิจัยเคยเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูของจังหวัดสมุทรสงคราม 3 ครั้ง และเคยเข้าไปเยี่ยมชมโรงเรียนอย่างไม่เป็นทางการบ้างแล้ว การสร้างความคุ้นเคยจึงดำเนินไปด้วยความราบรื่น

4.2.2 จัดประชุมปฐมนิเทศ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การดำเนินการตามกระบวนการฯ และการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2549

4.2.3 จัดอบรมครู เรื่อง การใช้แบบประเมินพฤติกรรมกรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 และฝึกใช้แบบประเมินพฤติกรรมกรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยร่วมกับครู ระหว่างวันที่ 3 – 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 รวม 8 วัน

4.2.4 จัดการอบรมครู เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2549 เพื่อให้ครูรับรู้แนวคิด วิธีการ และเทคนิคเกี่ยวกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่ชัดเจน

4.2.5 ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้จากการอบรมไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ระหว่างวันที่ 21 สิงหาคม – 1 ธันวาคม พ.ศ. 2549 รวมเวลา 12 สัปดาห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การสะท้อนความคิด ผู้วิจัยจัดให้ครูมีโอกาสสะท้อนความคิดผ่านกิจกรรม 2 กิจกรรม ดังนี้

1.1) การเขียนบันทึก ผู้วิจัยให้ครูเขียนบันทึกอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และผู้วิจัยเขียนตอบทุกครั้งที่คุณส่งบันทึกในลักษณะของการเขียนโต้ตอบกัน ตามแนวทางการเขียนบันทึก ครู 6 คนเขียนบันทึก 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ครู 2 คนเขียนบันทึก 3-5 ครั้งต่อสัปดาห์

1.2) การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ ผู้วิจัยได้จัดการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการรวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง ครูทั้ง 8 คนร่วมกิจกรรมการสนทนาฯ ครบทั้ง 6 ครั้ง

2) การชี้แนะของผู้วิจัย ระหว่างการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ให้ครูแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน บนฐานความรู้ในเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก โดยดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ

2.1) การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้สนทนากับครูในเรื่องที่ครูสนใจ เช่น การแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็ก การควบคุมอารมณ์ของครู การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

2.2) การเสริมความรู้ ผู้วิจัยเสริมความรู้ให้ครูด้วยการ (1) จัดหาเอกสารให้อ่านตามความสนใจและความต้องการ จำนวน 5 ฉบับ (2) จัดประชุม 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครูเกี่ยวกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็ก และ (3) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ 1 ครั้ง เรื่อง การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 9

สถาบันวิจัยบร๊กร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ ที่โรงเรียนพระสมุทร

สัปดาห์ ที่	กิจกรรม			
	การสะท้อนความคิด		การชี้แนะของผู้วิจัย	
	การเขียนบันทึก	การสนทนาเพื่อ การแลกเปลี่ยน ทางวิชาชีพ	การสนทนา อย่างไม่เป็นทางการ	การเสริมความรู้
1	✓	✓		
2	✓		✓	
3	✓	✓	✓	✓(เอกสาร)
4	✓		✓	✓(เอกสาร)
5	✓	✓	✓	
6	✓		✓	✓(ประชุม)
7	✓	✓	✓	
8	✓		✓	✓(อบรมเชิงปฏิบัติการ)
9	✓	✓	✓	✓(เอกสาร)
10	✓		✓	
11	✓	✓	✓	
12	✓		✓	

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้

- 1) ครูและผู้วิจัยใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของครู และครูพิจารณาการปฏิบัติของตน แล้วอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างข้อสรุปในการให้คะแนนที่ระดับคะแนนเดียวกันตามเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง
- 2) ครูใช้แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยครูสังเกตพฤติกรรมของเด็กวันละ 5-6 คน แล้วให้คะแนนการประเมินเป็น “ 1 ” หรือ “ 0 ” โดยใส่คะแนน 1 เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุด้วยตนเอง โดยไม่มีครเตือน และใส่คะแนน 0

เมื่อเด็กเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุโดยต้องให้ผู้อื่นเตือน หรือไม่แสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุ ประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง

4.3.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

- 1) ผู้วิจัยสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมของครูตามประเด็นการประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยสังเกตพฤติกรรมของครู 8 คน ทำการสังเกตรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน/คน การสังเกตแต่ละครั้งมีระยะเวลาห่างกัน 3 สัปดาห์
- 2) ผู้วิจัยสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมของเด็กตามประเด็นการประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยสังเกตพฤติกรรมเด็ก 5 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน/ห้องเรียน การสังเกตแต่ละครั้งมีระยะเวลาห่างกัน 3 สัปดาห์
- 3) ผู้วิจัยสนทนากับครูและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยจะบันทึกคำพูดของครูหลังจากการสนทนาตามโอกาสที่เหมาะสม
- 4) ผู้วิจัยบันทึกเสียงของครูจากภารกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพซึ่งจัดขึ้นรวม 6 ครั้ง
- 5) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมบันทึกของครูที่เขียนโต้ตอบกับผู้วิจัยของครูทุกคน

รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลอง แสดงไว้ในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลอง

สัปดาห์ที่	วัน	แหล่งข้อมูลเชิงปริมาณ		แหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพ					
		แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย	แบบประเมินพฤติกรรมที่มีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย	การสังเกตพฤติกรรมของครู	การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก	บันทึกการสัมภาษณ์และสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ	บันทึกคำพูดจากกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ	การเขียนบันทึกของครู	
ก่อนการทดลอง	17-21 ก.ค.49	✓		✓		✓			
	2-11 ส.ค.49	✓		✓		✓			
	15-18 ส.ค.49		✓		✓	✓		✓	
ระหว่างการทดลอง	1	21-25 ส.ค.49	✓		✓		✓	✓	✓
	2	28 ส.ค.-1 ก.ย.49	✓		✓		✓		✓
	3	4-8 ก.ย.49		✓		✓	✓	✓	✓
	4	11-15 ก.ย.49					✓		✓
	5	18-22 ก.ย.49	✓		✓		✓	✓	✓
	6	25-29 ก.ย.49	✓		✓		✓		✓
	7	2-6 ต.ค.49		✓		✓	✓	✓	✓
	8	1-3 พ.ย.49					✓		✓
	9	6-10 พ.ย.49	✓		✓		✓	✓	✓
	10	13-17 พ.ย.49	✓		✓		✓		✓
	11	20-24 พ.ย.49		✓		✓	✓	✓	✓
	12	27 พ.ย.- 1 ธ.ค.49					✓		✓
หลังการทดลอง	4-8 ธ.ค.49	✓		✓		✓		✓	
	12-15 ธ.ค.49	✓		✓		✓		✓	
	18-22 ธ.ค.49		✓		✓	✓			

ขั้นที่ 5 การปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับสมบูรณ์)

การปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ดำเนินการดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกระบวนการฯ จากผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

5.1.1 ผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย วิเคราะห์และนำเสนอ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

1.1) หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

1.2) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test)

2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน

2.1) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมตามลำดับ

2.2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลและประมวลข้อมูลเข้าด้วยกัน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลย่อยที่อยู่ในหมวดเดียวกันหรือมีลักษณะร่วม สรุปรวมในเรื่องเดียวกัน ในด้านการเป็นแบบอย่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม และนำเสนอ โดยแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในแต่ละด้านช่วงก่อนการทดลอง และระหว่างการทดลองซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ ระยะที่ 2 การปรับตัว และ

ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเองโดยสงวนชื่อจริงของโรงเรียน ครู และเด็ก และเปลี่ยนเป็นชื่อสมมุติทั้งหมด

5.1.2 ผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์และนำเสนอ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1) หาค่าร้อยละของจำนวนเด็กที่มีพฤติกรรมการมีวินัยในตนเอง จำแนกตามรายการประเมิน

1.2) หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.3) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test)

2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน

2.1) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในด้านความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามมารยาทสังคมตามลำดับ

2.2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลและประมวลข้อมูลเข้าด้วยกัน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลย่อยที่อยู่ในหมวดเดียวกันหรือมีลักษณะร่วม สรุปรวมในเรื่องเดียวกัน ในด้านความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามมารยาทสังคม และนำเสนอโดยแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้านก่อนและหลังการทดลอง โดยสงวนชื่อจริงของโรงเรียน ครู และเด็ก และเปลี่ยนเป็นชื่อสมมุติทั้งหมด

5.2 นำผลจากการทดลองมาปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน โดยปรับปรุง แก้ไขส่วนต่างๆ ของกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 2) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 รายละเอียดในการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ครั้งที่ 2

ฉบับร่าง 2	ฉบับปรับปรุง
<p><u>การดำเนินการตามกระบวนการ</u> ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การสะท้อนความคิดผ่านการเขียนบันทึกและการร่วมกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ 2) การชี้แนะของผู้วิจัย 2 ลักษณะ คือ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการเสริมความรู้ให้แก่ครูด้วยการจัดหาเอกสารให้อ่านและการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู 	<p><u>การดำเนินการตามกระบวนการ</u> ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การสะท้อนความคิดผ่านการเขียนบันทึกและการร่วมกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ 2) การชี้แนะของผู้วิจัย 2 ลักษณะ คือ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการเสริมความรู้ให้แก่ครูด้วยการจัดหาเอกสารให้อ่าน การจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

5.3 นำกระบวนการฯ ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อจัดทำเป็นกระบวนการฯ (ฉบับสมบูรณ์)

5.4 นำเสนอกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับสมบูรณ์)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน

ตอนที่ 3 ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 3.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 3.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน

ตอนที่ 1 ผลการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่

เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงกระบวนการฯ 2 ครั้ง คือ หลังจากการทดลองนำร่อง และหลังจากการทดลองใช้กระบวนการฯ ดังรายละเอียดในบทที่ 3 ประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในส่วนของการดำเนินการตามกระบวนการฯ สรุปได้ดังนี้

1) การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ เดิมระบุไว้เฉพาะการให้ครูเข้าร่วมกระบวนการฯ ด้วยความสมัครใจ และการปฏิบัติต่อครูด้วยความยอมรับนับถือ แต่จากการทดลองพบว่า

การเพิ่มบทบาทของผู้วิจัยที่ต้องทำให้ครูรู้สึกว่าคุณวิจัยมีบทบาทเหมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู ทำให้การสร้างความสัมพันธ์เป็นไปได้โดยสะดวกและราบรื่นยิ่งขึ้น

2) การให้ความรู้ที่ชัดเจนเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย เดิมระบุไว้เพียงการให้ความรู้ด้วยการจัดอบรม แต่จากการทดลองนำร่องพบว่า การใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยช่วยให้ครูมองตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองในเรื่องนี้ได้ จึงเพิ่มเรื่องการให้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยไว้ในส่วนของการให้ความรู้ด้วย

3) การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง มีการเปลี่ยนแปลง 2 ประเด็นย่อย ดังนี้

3.1) กิจกรรมที่ช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง เดิมมีเพียงการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงานของครู แต่เมื่อทดลองนำร่องพบว่าครูต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุนในบางเรื่อง ผู้วิจัยจึงทำการชี้แนะด้วยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการเสริมความรู้ให้แก่ครูด้วยการจัดหาเอกสารให้อ่าน และจัดประชุมเพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อได้ทดลองใช้กระบวนการฯ พบว่าการเสริมความรู้ให้แก่ครูต้องเพิ่มเติมในเรื่องการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องที่ครูสนใจ

3.2) การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในของครู เดิมผู้วิจัยได้กำหนดกรอบสำหรับการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูตามลำดับขั้นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในของ Krathwohl, Bloom และ Masia (1964) 5 ขั้น ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่า การจัดระบบ และการสร้างลักษณะนิสัย แต่จากการทดลองนำร่องพบว่าครูมีการเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ระยะ คือ การเปิดใจยอมรับ การปรับตัว และการผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง และยังคงพบการเปลี่ยนแปลง 3 ระยะเช่นเดียวกันในการทดลองใช้กระบวนการฯ

ผู้วิจัยได้ปรับปรุงกระบวนการฯ ตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับสมบูรณ์) มีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยมีแนวคิดพื้นฐานสำคัญ ดังนี้

1.1.1 แนวคิดการสะท้อนความคิด

การสะท้อนความคิด (Reflection) คือ การคิดพิจารณากระบวนการสอน และการเรียนรู้รอบคอบ เป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูใช้ทักษะของตนช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย และนำไปสู่ความเข้าใจที่แท้จริง บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าความรู้ในการสอนของครูพัฒนามาจากประสบการณ์ โดยครูมีการสร้างและปรับเปลี่ยนความรู้ในการสอนของตนตลอด เวลาจากประสบการณ์

ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน การเปิดโอกาสให้ครูได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ของตน ทำให้ครูได้ทบทวน ทำความเข้าใจ และเห็นคุณค่าความรู้ในการสอนของตนมากยิ่งขึ้น

การสะท้อนความคิดมีความเกี่ยวข้องกับ การสืบสอบ (Inquiry) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) โดยเป็นการสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำ ซึ่งทำให้ผู้สะท้อนความคิดเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง เรื่องที่กระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิดอาจเป็นเรื่องที่ทำให้ประหลาดใจ เรื่องที่ทำให้สงสัย เรื่องที่การคิดและการปฏิบัติไม่ส่งผลที่มีประสิทธิภาพ ความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงกับอุดมคติ หรือความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง ทั้งนี้ ในการสะท้อนความคิดของครูจะต้องระบุปัญหา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการที่ครูสังเกตเด็ก หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่ต้องการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พิจารณาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา รวมถึงการพิจารณาสาเหตุที่เป็นไปได้ รวบรวมข้อมูลที่สามารถหาวิธีการที่แตกต่าง และหลากหลายในการจัดการกับปัญหา หรือเหตุการณ์นั้น แล้วดำเนินการแก้ปัญหาตามสมมุติฐานที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลที่รวบรวมมา

หลักสำคัญของการสะท้อนความคิดประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง (Self awareness) เป็นความสามารถในการสำนึกและดัดเตือนตนเองในเรื่องที่ตั้งใจไว้ และการสังเกตตนเอง (Self observation) ซึ่งการสังเกต ประเมิน และจัดการกับพฤติกรรมของตนเอง โดยมีเป้าหมายที่จะเข้าใจและควบคุมพฤติกรรมของตนได้ดีขึ้น โดยการสังเกตตนเองจะช่วยให้ตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้นด้วย การสะท้อนความคิดจึงเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยให้ครูเข้าใจ และตระหนักถึงความรู้ในการสอนของตน

ลักษณะสำคัญที่เอื้อให้บุคคลสะท้อนความคิด คือ 1) การมีใจที่เปิดกว้าง (Open-mindedness) เป็นความสามารถในการพิจารณาปัญหาด้วยวิธีใหม่หรือวิธีที่แตกต่าง เป็นการเปิดรับความคิดใหม่ซึ่งไม่ได้ขึ้นชอบมาก่อน 2) การมีใจที่ทุ่มเท (Whole-heartedness) เป็นคุณลักษณะที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยตลอด เป็นการแสดงความสนใจอย่างทุ่มเทกำลังกายและกำลังความคิดเพื่อให้ได้รู้ในเรื่องที่มีใจจดจ่อ นั้น และ 3) ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงผลของการกระทำ เป็นการค้นหาสาเหตุ ค้นหาความหมายว่าสิ่งใดควรค่าแก่การเรียนรู้ และสิ่งใดมีค่าที่จะเชื่อ

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยจัดให้ครูได้สะท้อนความคิดผ่านกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ การเขียนบันทึก และการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ เพื่อให้ครูมีโอกาสสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำ ซึ่งทำให้ครูเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง

1.1.2 แนวคิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (Internalization) หมายถึง การเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ส่งผลให้บุคคลเกิดการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ หรือเหตุผล จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลนั้นๆ ซึ่งการ

ปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นภายในบุคคลเป็นสิ่งที่กำหนดการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลนั้น เป็นกระบวนการของบุคคลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ (transform) จากการรับรู้คุณลักษณะด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมไปสู่คุณลักษณะที่เกิดขึ้นภายในตนเองหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการรับสิ่งภายนอกมากลั่นให้เป็นปัญญาของตน

กระบวนการย่อยของการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประกอบด้วย 1) การรับความรู้ที่ชัดเจน ความรู้ดังกล่าวอาจเป็นแนวคิด วิธีการ กลยุทธ์ เทคนิค หรือนวัตกรรม ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงความรู้กับตัวของบุคคลว่าตนอยู่ที่ตำแหน่งใดในขอบเขตของความรู้ 2) การปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง กระบวนการย่อยส่วนนี้เป็นการรวบรวม และฝังตรึงความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม จนกลายเป็นพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเห็นได้จากความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมชุดใหม่มาแทนที่สิ่งที่เคยปฏิบัติจนเป็นนิสัย

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยใช้การอบรมเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ในการให้ความรู้ที่ชัดเจนแก่ครู เพื่อช่วยให้ครูสามารถเชื่อมโยงว่าตนอยู่ที่ตำแหน่งใดในขอบเขตของความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก และสามารถกำหนดทิศทางในการพัฒนาตนเองในเรื่องนี้ ส่วนการปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริงอาศัยการสะท้อนความคิด การชี้แนะของผู้ใช้กระบวนการฯ และการปฏิบัติงานอย่างอิสระของครูช่วยให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ ครูมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อข้อความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่มากระทบ เกิดความยินยอมปฏิบัติตามข้อความรู้ทั้งในลักษณะที่ต้องการทดลอง ยังไม่ยอมรับอย่างเต็มที่ จนกระทั่งถึงความเชื่อถือ เห็นคุณค่า และตั้งใจที่จะปฏิบัติให้ได้

ระยะที่ 2 การปรับตัว ครูพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะที่ตนเปิดใจยอมรับ ระยะการปรับตัวนี้แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ประกอบด้วย

ช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด ครูพยายามค้นหาแนวทางการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่เหมาะสมกับตน และเด็กที่รับผิดชอบ เป็นช่วงที่ครูลองถูกลองผิด และพยายามทำสิ่งที่เป็นนามธรรมตามข้อความรู้ ให้เป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมในการปฏิบัติ

ช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล ครูเริ่มค้นพบแนวทางการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่เหมาะสมกับตน และเด็กที่รับผิดชอบ เป็นช่วงเวลาที่ครูปฏิบัติตามแนวทางที่ตนค้นพบอย่างมีความสุข

ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง ครูยึดถือปฏิบัติตามแนวทางที่ตนจัดระบบให้สมดุลแล้วในระยะที่ 2 ต่อไปในรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนกระทั่งรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง ในช่วงเวลานี้ครูยังคงมีแรงจูงใจภายในอันเนื่องมาจากผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก

1.2 วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ

เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้าน 1) การเป็นแบบอย่าง 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก 3) การดูแลเด็ก และ 4) การจัดสภาพแวดล้อม

1.3 สารการเรียนรู้ของกระบวนการฯ

สารการเรียนรู้ของกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสรุปได้ดังนี้

1.3.1 วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1) ความหมายและความสำคัญของวินัยในตนเอง วินัยในตนเอง หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นที่ยอมรับ และละเว้นการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นที่ยอมรับ โดยสมัครใจ โดยที่การประพฤติปฏิบัตินี้เป็นสิ่งที่ส่งผลดีต่อตนเอง และไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน วินัยเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกิดระบบระเบียบแก่ชีวิตและสังคม การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย เนื่องจากการบ่มเพาะความมีวินัยในตัวเด็กตั้งแต่ระยะเริ่มแรก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก พฤติกรรมของครูส่งผลโดยตรงต่อวินัยในตนเองของเด็ก หากพฤติกรรมของครูมีการควบคุมมาก ทั้งจากการใช้รางวัล หรือการลงโทษ เด็กจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับเพราะความต้องการได้รับรางวัล หรือเพราะความกลัวการลงโทษ ไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการมีวินัยในตนเองของเด็ก หากพฤติกรรมของครูเกิดจากพื้นฐานอำนาจจากการยอมรับ ภายใต้ระดับการควบคุมที่เหมาะสม ย่อมทำให้เด็กเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามด้วยตัวเอง เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากวินัยในตนเองของเด็ก

3) หลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ประกอบด้วยหลักของการบูรณาการ หลักของการยอมรับนับถือ หลักของเสรีภาพในการนำตนเอง หลักของการสร้างความเคยชิน หลักของความร่วมมือ

1.3.2 บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่

1) การเป็นแบบอย่าง

1.1) การเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ พฤติกรรมทางกายและวาจาของครูเป็นแบบอย่างแก่เด็ก สิ่งที่ครูกระทำสำคัญกว่าสิ่งที่ครูพูดสอน ครู

เป็นแบบอย่างของความนุ่มนวล ความเห็นใจ ความเข้าใจ การบริการ ความรัก การแบ่งปัน และการเอาใจใส่ ครูต้องตระหนักว่าตนเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กตลอดเวลาที่อยู่กับเด็ก

1.2) การเป็นแบบอย่างในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ครูเป็นแบบอย่างของการควบคุมอารมณ์ และต้องเรียนรู้ที่จะจัดการความโกรธของตน ฝึกแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ของตนในทางที่สร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถสงบอารมณ์ของตนเองก่อนที่จะช่วยแก้ปัญหาของเด็ก และสนุกกับการอยู่ร่วมกับเด็ก

2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก

2.1) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง ครูต้องให้เด็กช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ การที่เด็กที่มีโอกาสคิดด้วยตนเอง พึ่งตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองย่อมมีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี เด็กจะเป็นตัวของตัวเอง และมีวินัยในตนเอง

2.2) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง ปฏิสัมพันธ์ทางบวกของครูทั้งทางวาจา สีหน้า และท่าทางช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก รู้ผลการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น และมีความสุขในการเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามปฏิสัมพันธ์ทางลบทำให้เด็กสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่เชื่อมั่นในตนเองจะกล้าคิด กล้าแสดงออกปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม และสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยความรู้สึกที่มั่นคง รู้จักตนเอง และมีวินัยในตนเอง

2.3) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นครูต้องช่วยให้เด็กรู้จักคำพูดเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก กระตุ้นให้เริ่มนึกถึงจิตใจของผู้อื่น คิดถึงใจเขาใจเรา กระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีกับเพื่อน และรู้จักขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น การสอนเด็กด้วยความรัก การปฏิบัติด้วยความอ่อนโยน ให้เด็กมีประสบการณ์ที่ดี โดยไม่มีการลงโทษ ทำให้เด็กเรียนรู้เรื่องการร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างเป็นธรรมชาติ และสามารถตอบสนองต่อความรู้สึกซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ของผู้อื่นมากกว่าสถานการณ์ของตน

2.4) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม ครูสามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ฟังสิ่งที่เด็กพูดและสะท้อนความรู้สึกของเด็กให้เด็กได้รับรู้ ยอมรับความรู้สึกของเด็กและทำให้เด็กรู้ว่าครูรับรู้อะไรและเข้าใจ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ว่าคนเราอาจมีความรู้สึก 2 อย่างได้ในเวลาเดียวกัน เด็กอาจรู้สึกรักและโกรธใครบางคนได้ในเวลาเดียวกัน หรือแสดงให้เห็นว่าครูเข้าใจความรู้สึกของเด็ก แต่การกระทำของเด็กต้องมีขอบเขตจำกัด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความอดทนอดกลั้น รู้จักควบคุมตนเอง และรู้จักการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

2.5) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม มารยาทสังคมเป็นคุณสมบัติที่ครูจำเป็นต้องปลูกฝังให้แก่เด็ก ซึ่งทำได้ด้วยการสอนให้เด็กรู้ว่า

สถานการณ์ใดควรแสดงออกอย่างไรจึงจะเหมาะสม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลให้เด็กฟัง โดยสอนมารยาทควบคู่ไปกับการที่เด็กต้องปฏิบัติตามมารยาทนั้นๆ ในชีวิตประจำวัน

2.6) การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ ทักษะทางสังคมที่ต้องฝึกให้แก่เด็ก คือ การแสดงความคิดและความรู้สึกของตนต่อผู้อื่น การฟังและเข้าใจผู้อื่น การประนีประนอมและเจรจาตกลง ความร่วมมือและการทำงานในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ในห้องเรียนอนุบาลจำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และมอบหมายให้เด็กช่วยทำงานต่างๆ เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน

3) การดูแลเด็ก

3.1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ครูสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กด้วยการแสดงให้เด็กรู้ว่าครูรักและห่วงใยด้วยวิธีการต่างๆ เมื่อครูแสดงความรักให้เด็กได้รับรู้ เด็กจะเรียนรู้ที่จะแสดงความรักและเคารพต่อครู เมื่อเด็กและครูรักใคร่ผูกพันกันดี เด็กๆ จะยึดเอาคำตักเตือนของครูมาเป็นความรู้สึกของตนเอง

3.2) การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ เป็นการปฏิบัติที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ครูสามารถปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือด้วยการฟังเด็กด้วยความตั้งใจ ใช้เทคนิคการตอบสนองการสื่อสารที่ดีกับเด็ก พูดกับเด็กในระดับสายตาของเด็ก ใช้ภาษาทางบวกกับเด็ก ให้เด็กมีโอกาเลือกและตัดสินใจ และปฏิบัติต่อเด็กอย่างให้เกียรติ

3.3) การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก บรรยากาศที่สร้างสรรค์ซึ่งมีขีดจำกัดบางอย่างเพื่อเป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมที่ดีกระตุ้นให้เด็กให้ความร่วมมือ และพัฒนาวินัยในตนเองของเด็ก การกำหนดข้อตกลงที่ดีเกิดจากการพิจารณาร่วมกันระหว่างครูและเด็ก การที่เด็กเข้าใจเหตุผลที่จะต้องปฏิบัติตาม ทำให้เด็กยินดีปฏิบัติตาม และการที่ครูกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เด็กพัฒนาวินัยในตนเองได้

3.4) การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ การตอบสนองของครูต่อเด็กต้องคำนึงถึงผลกระทบระยะยาวที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กมากกว่าการคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด รวมทั้งใช้เป็นโอกาสสอนให้เด็กเรียนรู้การแก้ปัญหา การตอบสนองต่อเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับมีแนวปฏิบัติ เช่น เบี่ยงเบนความสนใจของเด็กก่อนที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เพิกเฉย เสนอวิธีการทางบวกให้เด็กเลือก ให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ให้เด็กได้รับผลที่สัมพันธ์ และสมเหตุสมผลกับการกระทำ สอนให้เด็กแก้ไขความผิดพลาดของตนเอง โดยครูหาสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรม และใช้วิจรรย์ญาณว่าเมื่อใดจะใช้วิธีการใดในการตอบสนองต่อเด็ก

3.5) การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ ครูแสดงให้เห็นว่าครูเห็นคุณค่าของการปฏิบัติของเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับด้วยการให้กำลังใจ ซึ่งทำได้โดยการสบตา ยิ้ม หรือชี้ให้เด็กเห็นผลจากการกระทำ เพื่อให้

เด็กมีทัศนะว่างานและการรับรู้ในความสำเร็จของงานนั้นทำให้เกิดความสุขในตนเอง และใช้คำชมเป็นครั้งคราวและเฉพาะเจาะจง

4) การจัดสภาพแวดล้อม

4.1) การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย ครูจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศแบบสบายๆ อ่อนโยน และอบอุ่น แบ่งพื้นที่ออกเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือมุมประสบการณ์ จัดวางเครื่องมือเครื่องใช้ หรือของเล่นเป็นหมวดหมู่ไว้ในแต่ละศูนย์อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดให้ของทุกอย่างมีที่เก็บ ดูแลห้องเรียนให้สะอาด สวยงาม และปลอดภัย การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเช่นนี้จะทำให้เด็กเห็นแบบอย่างของความมีระเบียบเรียบร้อย และเกิดเรียนรู้จากการเลียนแบบ

4.2) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ครูเลือกใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของเด็ก จัดวางอุปกรณ์โดยคำนึงถึงการใช้สอย ในระดับสายตาเด็ก เพื่อให้เด็กมองเห็นได้ชัดเจน สามารถหยิบใช้ และจัดเก็บได้ด้วยตนเอง การจัดวางโดยให้เด็กหยิบใช้และเก็บได้เองทำให้เด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการที่จะมีอิสระในการพึ่งพาตนเอง

4.3) การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม ครูจัดแบ่งพื้นที่ให้มีขนาดพอเหมาะ และสมเหตุสมผล มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ตามความเหมาะสม จัดวัสดุอุปกรณ์ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็ก จัดกิจกรรมที่เอื้อให้เด็กควบคุมตนเองได้โดยเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนกิจกรรม และดำเนินกิจกรรมประจำวันตามช่วงจังหวะของกิจกรรมประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

1.4 การดำเนินการตามกระบวนการฯ

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย มีการดำเนินการ 3 ขั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ

ผู้ใช้กระบวนการฯ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ทำให้ครูเกิดความรู้สึกสนิทสนมและไว้วางใจ การสร้างความสัมพันธ์มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการนำกระบวนการฯ ไปใช้ หากผู้ใช้กระบวนการฯ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ครูไว้วางใจ ครูจะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

ระยะเริ่มต้น ผู้ใช้กระบวนการฯ แนะนำตัวกับครู โดยบอกความจริงกับครูเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ใช้กระบวนการฯ แจ้งวัตถุประสงค์ และลักษณะการทำงานที่ชัดเจน รวมทั้งผลของการพัฒนาที่มีต่อตัวครูและเด็ก การให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการฯ ทำในลักษณะของการเชิญให้ครูเกิดความสมัครใจ เมื่อผู้ใช้กระบวนการฯ รู้จักกับครูแล้วจึงสร้างความสัมพันธ์ ด้วยการไปพบกับครูอย่างสม่ำเสมอ ทักทาย ใต้ตามทุกข์สุข พุดคุยอย่างเป็นกันเองกับครู ตั้งใจรับฟังสิ่งที่ครูพูด แสดงความห่วงใยหรือให้ความช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส สังเกตและจดจำรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เกี่ยวกับ

ครูแต่ละคน เช่น วันเกิด ความสนใจพิเศษ งานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ชอบทำ สีที่ชอบ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ผู้ใช้กระบวนการฯ เข้าไปพูดคุยกับครูอย่างเป็นกันเองได้มากขึ้น

เมื่อผู้ใช้กระบวนการฯ และครูเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีและมีความไว้วางใจต่อกันแล้ว ต้องรักษาความไว้วางใจให้คงอยู่ สิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความไว้วางใจ คือ การรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนตัวของครูแต่ละคนที่เปิดเผยให้ผู้ใช้กระบวนการฯ รู้ รวมถึงการตอบสนองต่อครูแต่ละคนต้องทำด้วยความรู้สึกยอมรับนับถือในตัวครู ไม่ใช่ผู้ที่อยู่เหนือกว่าครู ไม่ตัดสินถูกผิดในตัวครู รักษาคำพูด ปฏิบัติต่อครูด้วยความจริงใจ มีน้ำใจ และมีอารมณ์ขันโดยระลึกลูกอยู่เสมอว่าต้องทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่าผู้ใช้กระบวนการฯ มีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

การที่ครูได้รับความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบช่วยให้ครูสามารถเชื่อมโยงความรู้กับตนเอง ว่าตนอยู่ที่ตำแหน่งใดในขอบเขตของความรู้นั้น ผู้ใช้กระบวนการฯ ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ดังนี้

1) การอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย การจัดการอบรมช่วยให้ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่เป็นระบบ ทำให้ครูมีโอกาสคิดทบทวนว่าตนเองได้ปฏิบัติตามข้อความรู้เพียงใด และรู้จักขอบเขตของความรู้ในเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ชัดเจนขึ้น การจัดการอบรมใช้เวลารวมทั้งสิ้น 7 ชั่วโมงโดยดำเนินการตามแผนการอบรม 7 แผน ผู้ใช้กระบวนการฯ กำหนดวันเวลาในการจัดการอบรมที่ครูทุกคนซึ่งสมัครใจเข้าร่วมกระบวนการฯ สะดวก ทั้งนี้ การอบรมมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 รายละเอียดของการจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ลำดับที่	ชื่อแผนการอบรม	ลักษณะของกิจกรรมการอบรม	เวลา
1	ความหมาย และความสำคัญของวินัยในตนเอง	1. การค้นหาลักษณะร่วมของคำว่าวินัยในตนเองจากเหตุการณ์ในชีวิตจริงของครู 2. การวิเคราะห์กรณีตัวอย่างเกี่ยวกับความสำคัญของวินัยในตนเอง 3. การบรรยายสรุป	30 นาที
2	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก	1. การอภิปรายตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ 2. การบรรยายสรุป	45 นาที

ตารางที่ 12 (ต่อ) รายละเอียดของการจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ลำดับที่	ชื่อแผนการอบรม	ลักษณะของกิจกรรมการอบรม	เวลา
3	หลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย	1. การบรรยาย	30 นาที
4	บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่าง	1. การอภิปรายจากการอ่านเอกสาร “คนเป็นครู” 2. การบรรยายสรุป	1 ชั่วโมง
5	บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก	1. การทำใบงาน “บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก” เป็นกลุ่มย่อย 2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มครูจากการทำใบงาน 3. การบรรยายสรุป	1 ชั่วโมง 30 นาที
6	บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็ก	1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มครูจากประเด็นที่กำหนดไว้ 2. การแสดงบทบาทสมมติ 3. การอภิปรายจากผลงานการวาดภาพสิ่งของจากมุมมองที่แตกต่างกัน 4. การบรรยายสรุป	1 ชั่วโมง 45 นาที
7	บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดสภาพแวดล้อม	1. การสำรวจห้องเรียน 2. การทำใบงาน “การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย” 3. การดูภาพห้องเรียนตัวอย่าง 4. การบรรยายสรุป	1 ชั่วโมง

2) การใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยประกอบด้วยรายการประเมินรวมทั้งสิ้น 16 รายการ ซึ่งเป็นรายการตามบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย แต่ละรายการประเมินจะมีเกณฑ์การให้คะแนนซึ่งเป็นมาตรฐานค่า 3 ระดับ จาก

ระดับที่ 1 แสดงพฤติกรรมของครูที่ไม่ส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง ไปจนถึงระดับที่ 3 ซึ่งแสดงพฤติกรรมของครูที่ส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง การใช้แบบประเมินกำหนดให้ครูและผู้ใช้กระบวนการฯ ประเมินร่วมกัน โดยผู้ใช้กระบวนการฯ สังเกตการสอนของครู และครูคิดพิจารณาการปฏิบัติของตนเอง แล้วอภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปในการให้คะแนนที่ระดับคะแนนเดียวกันตามเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นมาตรฐานประมาณค่า 3 ระดับ ประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ก่อนการใช้กระบวนการฯ 1 ครั้ง ระหว่างการใช้กระบวนการฯ 3 ครั้ง และหลังการใช้กระบวนการฯ 1 ครั้ง โดยมีระยะห่างระหว่างการประเมินแต่ละครั้ง 3 สัปดาห์

การใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยช่วยให้ครูมองตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง และรู้ว่าตนเอง อยู่ จุดใดในขอบเขตของความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การประเมินอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ ทำให้ครูได้ตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองในเรื่องนี้ต่อไป

ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง

การดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ ประกอบด้วย การสะท้อนความคิด การชี้แนะ และการปฏิบัติงานของครู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การสะท้อนความคิด ครูคิดพิจารณาการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ของตนเองผ่านกิจกรรม 2 กิจกรรม ดังนี้

1.1) การเขียนบันทึก (Dialogue journal) การเขียนบันทึกเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ให้ครูได้สะท้อนความคิดผ่านการเขียนโต้ตอบกับผู้ใช้กระบวนการฯ ในลักษณะของการเขียนจดหมาย ทำให้ครูมีโอกาสคิดทบทวน วิเคราะห์เหตุการณ์หรือการกระทำต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ดำเนินกิจกรรมการเขียนบันทึกโดยผู้ใช้กระบวนการฯ แนะนำให้ครูเขียนบันทึกเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือการกระทำต่างๆ ของครูและเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ที่เกี่ยวกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก พร้อมทั้งบันทึกความคิดเห็นของครูที่มีต่อเรื่องที่เขียน ในแง่ของสาเหตุ วิธีการจัดการ วิธีการแก้ปัญหา ข้อคิด หรือแนวทางการดำเนินการในอนาคต โดยครูเขียนบันทึกอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แล้วส่งสมุดบันทึกให้ผู้ใช้กระบวนการฯ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยที่ผู้ใช้กระบวนการฯ ต้องเขียนตอบทุกครั้งที่คุณครูส่งบันทึก ลักษณะการเขียนโต้ตอบเป็นการตอบคำถามของครู ให้กำลังใจในความพยายามของครู ถามคำถามในกรณีที่ไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูบันทึก แสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่ครูบันทึก กระตุ้นให้ครูค้นหาสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และวางแผนการดำเนินการต่อไปในอนาคต ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรใช้ภาษาที่เปี่ยมไปด้วยมิตรภาพ และไม่เป็นการ ไม่เขียนเพื่อตรวจแก้ หรือตำหนิครู และควรตระหนักว่าบันทึกเป็นสมบัติส่วนบุคคลของครู ต้องไม่นำไปเผยแพร่ถ้าไม่ได้รับอนุญาต

1.2) การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ (Professional conversation) การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้สะท้อนความคิดร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู และระหว่างครูกับผู้ใช้กระบวนการฯ โดยจัดในห้องที่มีบรรยากาศค่อนข้างสงบ มีที่นั่งให้ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้มองเห็นกัน และได้ยินเสียงกันอย่างทั่วถึง การดำเนินกิจกรรมเริ่มต้นด้วยกิจกรรมที่ช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกสงบ เช่น การรินน้ำ การส่งผลไม้หรือขนมเวียน ไปให้ทุกคนอย่างช้าๆ การเชิญชวนให้มองแจกันดอกไม้ที่วางไว้ที่กลางโต๊ะ หลังจากนั้นจึงแจกเอกสารสำหรับนำการสนทนาให้ครูทุกคน ขออาสาสมัครครูที่จะเริ่มต้นอ่านเอกสาร แล้วผลัดกันอ่านอย่างต่อเนื่องจนจบ ผู้ใช้กระบวนการฯ กระตุ้นให้ครูถามคำถาม และแสดงความคิดเห็นจากเอกสารที่อ่าน รับฟัง และตอบสนองต่อสิ่งที่ครูพูดอย่างตั้งใจ กระตุ้นให้ครูพูดถึงรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และกล่าวสรุปประเด็นสำคัญของการสนทนา เมื่อสังเกตว่าการสนทนาเริ่มเข้าสู่จุดที่จะยุติ ควรจัดกิจกรรมสัปดาห์วันสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอรวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง กิจกรรมแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30-45 นาที

2) การชี้แนะ เป็นการดำเนินการที่ผู้ใช้กระบวนการฯ สนับสนุน ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้ครูแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ทั้ง 4 ด้าน บนฐานความรู้ในเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก โดยดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ

2.1) การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างการใช้กระบวนการฯ ครูต้องเผชิญกับปัญหาหรือความยากลำบากต่างๆ ในการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ หรือพฤติกรรมของตน ผู้ใช้กระบวนการฯ มีหน้าที่สังเกตพฤติกรรมของครู และเหตุการณ์ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และใช้โอกาสที่พบกับครูให้การชี้แนะผ่านการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การชี้แนะในลักษณะนี้อาจทำได้โดยการกระตุ้นให้ครูกิจวิเคราะห์ปัญหา และพัฒนาวิธีการในการแก้ปัญหาด้วยตัวครูเอง

2.2) การเสริมความรู้ตามความสนใจและความต้องการของครู การสังเกตพฤติกรรมของครู และเหตุการณ์ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอทำให้รู้ว่าครูต้องการรับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องอะไร เมื่อใด ผู้ใช้กระบวนการฯ ดำเนินการเสริมความรู้ 3 แบบ คือ 1) จัดหาเอกสารเสริมความรู้ให้แก่ครูให้ตรงตามความสนใจและความต้องการของครูแต่ละคนในบริบทการปฏิบัติงานจริง เช่น เมื่อครูเผชิญกับความยากลำบากในการควบคุมอารมณ์ของตน ผู้ใช้กระบวนการฯ ก็จัดหาเอกสารเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ หรือการจัดการกับความโกรธให้ครูอ่าน 2) เมื่อพิจารณาว่าปัญหาที่ครูกำลังเผชิญอยู่นั้นเป็นปัญหาร่วมกันของกลุ่มครูก็จัดการเสริมความรู้ด้วยการจัดประชุมและให้ความรู้เพิ่มเติมผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น ครูเกิดความไม่มั่นใจในการตอบสนองต่อเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ จึงดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสม และ 3) เมื่อพิจารณาว่าปัญหาที่ครูกำลังเผชิญต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู ก็จัดประชุมเพื่อให้กลุ่มครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เช่น การแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กซึ่งเป็นปัญหาที่

แก้ได้ยาก ผู้ใช้กระบวนการฯ ได้จัดให้ครูประชุมร่วมกันเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนี้เพื่อให้เจ้าของปัญหาใช้ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นฐานในการตัดสินใจดำเนินการต่อไป

3) การปฏิบัติงานอย่างอิสระของครู ครูมีอิสระในการตัดสินใจว่าจะนำข้อความรู้ที่ได้รับมาใช้หรือไม่ อย่างไร การปฏิบัติงานของครูภายใต้บรรยากาศของการสะท้อนความคิดและการชี้แนะของผู้ใช้กระบวนการฯ ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ ระยะที่ 2 การปรับตัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ การสร้างความคิดรวบยอด และการจัดระบบให้สมดุล ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

1.5 การประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ

การประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ ประเมินโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้กระบวนการฯ โดยพิจารณาประสิทธิภาพของกระบวนการฯ จากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นแบบอย่าง 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก 3) การดูแลเด็ก 4) การจัดสภาพแวดล้อม หลังการใช้กระบวนการฯ ต้องสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเป็นแผนภูมิที่ 5 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 5 กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ

- (1) การสะท้อนความคิด: การคิดพิจารณาการสอนและการเรียนรู้รอบคอบ โดยครูทำการสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำในแง่ของปัญหา สาเหตุ แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อหาวิธีจัดการกับปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้ครูเรียนรู้จากการกระทำของตนเอง
- (2) การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน: การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ประกอบด้วย การรับความรู้ที่ชัดเจน และการปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ: เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้าน (1) การเป็นแบบอย่าง (2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก (3) การดูแลเด็ก และ (4) การจัดสภาพแวดล้อม

สาระการเรียนรู้ของกระบวนการฯ

- (1) วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย: ความหมาย ความสำคัญ ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมของครูกับวินัยในตนเองของเด็ก และหลักการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- (2) บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
  - (2.1) การเป็นแบบอย่าง: พฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ และการควบคุมอารมณ์ของตนเอง
  - (2.2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก: การฟังตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม การปฏิบัติตามมารยาทสังคม และการมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ
  - (2.3) การดูแลเด็ก: การสร้างความสัมพันธ์ การยอมรับนับถือ การสร้างข้อตกลง และการตอบสนองต่อเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ / พฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ
  - (2.4) การจัดสภาพแวดล้อม: มีระเบียบเรียบร้อย เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และป้องกันปัญหาพฤติกรรม

การดำเนินการตามกระบวนการฯ

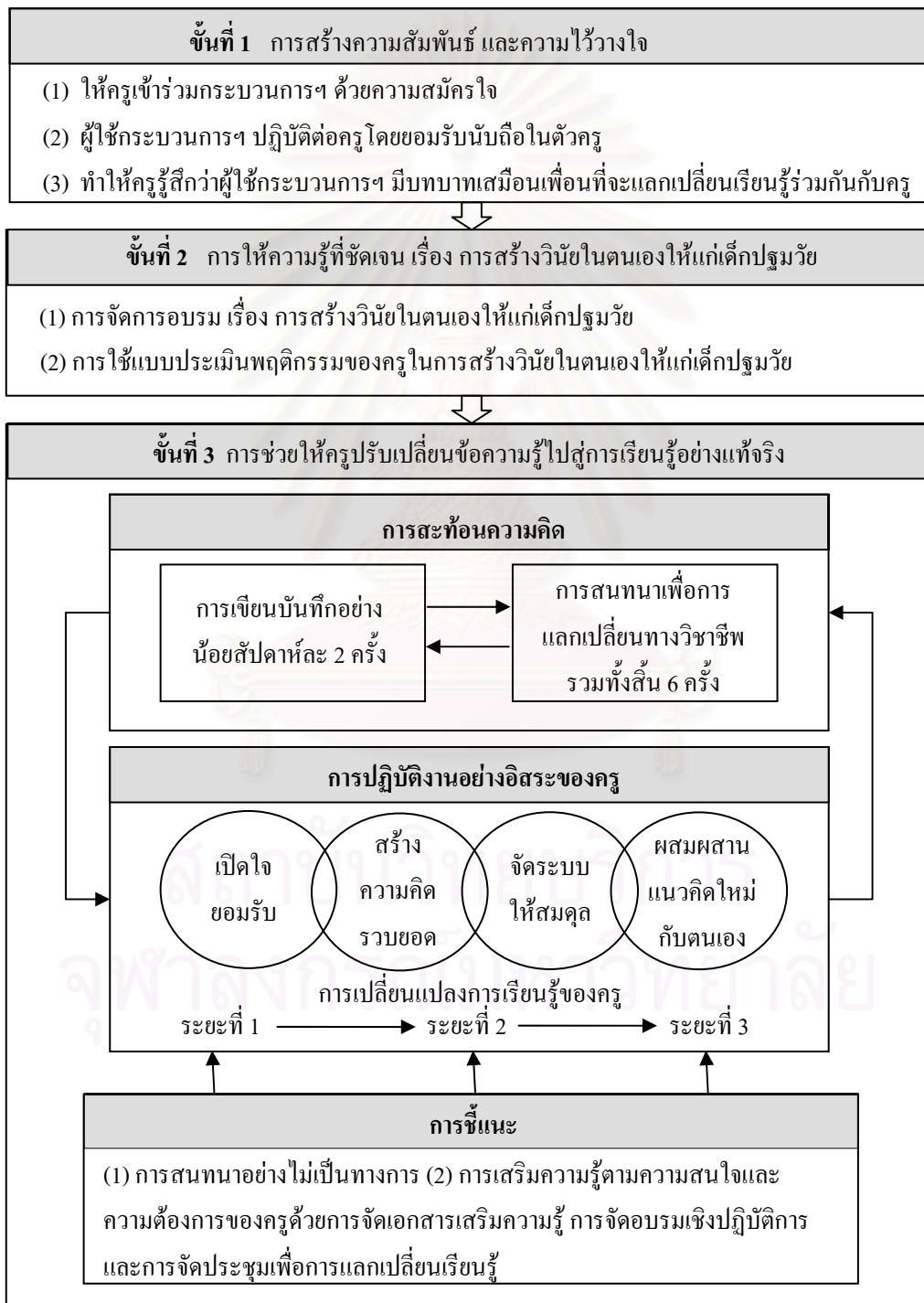
- ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ: การที่ครูเข้าร่วมกระบวนการฯ ด้วยความสมัครใจ โดยผู้ใช้กระบวนการฯ ยอมรับนับถือในตัวครู และมีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู
- ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย: การจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และการใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- ขั้นที่ 3 การช่วยให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง: การสะท้อนความคิด การชี้แนะ และการปฏิบัติงานอย่างอิสระของครู ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ ระยะที่ 2 การปรับตัว และระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

การประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ

- (1) ใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
- (2) พิจารณาประสิทธิภาพของกระบวนการฯ จากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยหลังการใช้กระบวนการฯ ต้องสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

การดำเนินการตามกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 การดำเนินการตามกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 2.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังนำเสนอในตารางที่ 13 - 17

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 1 (ก่อนการทดลองใช้กระบวนการฯ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ความหมาย
1. การเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ	1.50	0.53	ปานกลาง
2. การเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	1.38	0.52	ต่ำ
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง	2.00	0.00	ปานกลาง
4. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง	1.63	0.52	ปานกลาง
5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น	2.00	0.00	ปานกลาง
6. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	1.38	0.52	ต่ำ
7. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม	1.63	0.52	ปานกลาง
8. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ	2.13	0.35	ปานกลาง
9. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก	1.75	0.46	ปานกลาง

ตารางที่ 13 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 1 (ก่อนการทดลองใช้กระบวนการฯ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
10. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ	2.00	0.00	ปานกลาง
11. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก	1.38	0.52	ต่ำ
12. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ	1.75	0.46	ปานกลาง
13. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ	1.75	0.46	ปานกลาง
14. การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย	1.88	0.35	ปานกลาง
15. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง	2.50	0.53	สูง
16. การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม	2.00	0.00	ปานกลาง
รวม	1.79	0.20	ปานกลาง

จากตารางที่ 13 พบว่า พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจากการประเมินครั้งที่ 1 (ก่อนการทดลองใช้กระบวนการฯ) โดยรวมมีระดับของการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.79 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินซึ่งมีทั้งหมด 16 รายการ มี 1 รายการอยู่ในระดับสูง มี 12 รายการอยู่ในระดับปานกลาง และ 3 รายการอยู่ในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.50 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 1.38 อยู่ในระดับต่ำ มี 3 รายการ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม และการสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 2 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. การเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ	2.00	0.00	ปานกลาง
2. การเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	1.88	0.35	ปานกลาง
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง	2.00	0.00	ปานกลาง
4. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง	2.00	0.53	ปานกลาง
5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น	2.38	0.52	ปานกลาง
6. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	1.75	0.46	ปานกลาง
7. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม	2.25	0.46	ปานกลาง
8. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ	2.13	0.35	ปานกลาง
9. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก	2.38	0.52	ปานกลาง
10. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ	2.00	0.00	ปานกลาง
11. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก	1.88	0.35	ปานกลาง
12. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ	1.75	0.46	ปานกลาง
13. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ	2.13	0.35	ปานกลาง
14. การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย	2.13	0.35	ปานกลาง
15. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง	2.50	0.53	สูง
16. การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม	2.13	0.34	ปานกลาง
รวม	2.08	0.15	ปานกลาง

จากตารางที่ 14 พบว่า พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจากการประเมินครั้งที่ 2 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ) โดยรวมมีระดับของการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินซึ่งมีทั้งหมด 16 รายการ มี 1 รายการอยู่ในระดับสูง และอีก 15 รายการอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.50 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 1.75 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 3 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. การเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ	2.50	0.53	ปานกลาง
2. การเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	2.25	0.46	สูง
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง	2.63	0.52	สูง
4. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง	2.50	0.53	สูง
5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น	2.75	0.46	สูง
6. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	2.38	0.52	ปานกลาง
7. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม	2.50	0.53	สูง
8. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ	2.25	0.46	ปานกลาง
9. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก	2.75	0.46	สูง
10. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ	2.00	0.00	ปานกลาง
11. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก	2.13	0.35	ปานกลาง
12. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ	2.13	0.35	ปานกลาง

ตารางที่ 15 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 3 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
13. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ	2.25	0.46	ปานกลาง
14. การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย	2.63	0.52	สูง
15. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง	2.88	0.35	สูง
16. การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม	2.62	0.52	สูง
รวม	2.45	0.23	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 พบว่า พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจากการประเมินครั้งที่ 3 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ) โดยรวมมีระดับของการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.45 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินซึ่งมีทั้งหมด 16 รายการ มี 9 รายการอยู่ในระดับสูง และอีก 7 รายการอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.88 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.00 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 4 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. การเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ	2.63	0.52	สูง
2. การเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	2.50	0.53	สูง
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง	2.88	0.35	สูง
4. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง	2.88	0.35	สูง
5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น	3.00	0.00	สูง
6. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	2.50	0.53	สูง
7. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม	2.75	0.46	สูง
8. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ	2.88	0.35	สูง
9. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก	2.75	0.46	สูง
10. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ	2.50	0.53	สูง
11. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก	2.38	0.51	ปานกลาง
12. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ	2.50	0.53	สูง
13. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ	2.88	0.35	สูง
14. การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย	2.75	0.46	สูง
15. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง	2.85	0.35	สูง
16. การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม	2.88	0.35	สูง
รวม	2.72	0.28	สูง

จากตารางที่ 16 พบว่า พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจากการประเมินครั้งที่ 4 (ระหว่างการทดลองใช้กระบวนการฯ) โดยรวมมีระดับของการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินซึ่งมีทั้งหมด 16 รายการ มี 15 รายการอยู่ในระดับสูง และอีก 1 รายการอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.88 ซึ่งอยู่ในระดับสูง มี 6 รายการ ได้แก่ การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และการจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.38 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินครั้งที่ 5 (หลังการทดลองใช้กระบวนการฯ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. การเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ	3.00	0.00	สูง
2. การเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	2.87	0.35	สูง
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง	3.00	0.00	สูง
4. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง	2.87	0.35	สูง
5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น	3.00	0.00	สูง
6. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	2.63	0.52	สูง
7. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม	3.00	0.00	สูง
8. การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ	3.00	0.00	สูง
9. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก	2.88	0.35	สูง
10. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ	3.00	0.00	สูง
11. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก	2.63	0.52	สูง

ตารางที่ 17 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย จากการประเมินหลังการทดลองใช้กระบวนการฯ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
12. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ	2.75	0.46	สูง
13. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ	3.00	0.00	สูง
14. การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย	3.00	0.00	สูง
15. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง	3.00	0.00	สูง
16. การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม	3.00	0.00	สูง
รวม	2.91	0.12	สูง

จากตารางที่ 17 พบว่า พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจากการประเมินครั้งที่ 5 (หลังการทดลองใช้กระบวนการฯ) โดยรวมมีระดับของการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินซึ่งมีทั้งหมด 16 รายการ ทุกรายการอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.00 ซึ่งอยู่ในระดับสูง มี 9 รายการ ได้แก่ การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และการจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรมค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.62 อยู่ในระดับสูง ได้แก่ การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยภาพรวมก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	<i>t</i>
ก่อนการทดลอง	28.63	3.25	21.85**
หลังการทดลอง	46.63	1.85	

** $p < .05$

จากตารางที่ 18 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ ครูมีพฤติกรรมการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยมากกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

ตอนที่ 2.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน นำเสนอตามตัวแปรที่ศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่าง

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่างก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่างก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	2.88	0.83	11.23**
หลังการทดลอง	5.88	0.35	

** p < .05

จากตารางที่ 19 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่างก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่างหลังการทดลองการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ ครูมีพฤติกรรมการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่างมากกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการเป็นแบบอย่าง สรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

พฤติกรรมของครูทุกคนมี 2 ลักษณะผสมผสานกัน คือ ลักษณะที่ 1 การกระทำของครูและสิ่งที่ครูบอกให้เด็กปฏิบัติสอดคล้องกัน เช่น ครูสอนให้เด็กพูดสุภาพโดยใช้คำพูดที่สุภาพกับเด็ก ครูสอนให้เด็กตัดอาหารให้เพื่อน โดยครูบริการตัดอาหารให้เด็ก ลักษณะที่ 2 การกระทำของครูและสิ่งที่ครูบอกให้เด็กปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น ครูพูดเสียงดังกว่าเด็กมากเพื่อบอกให้เด็กเงียบหรือให้เด็กพูดเบาๆ ครูพูดคุยกันเองขณะที่เด็กเข้าแถวเคารพธงชาติ ครูบอกให้เด็กจัดสิ่งของเครื่องใช้ให้เรียบร้อย ขณะมีสิ่งของเครื่องใช้วางกระจายบนโต๊ะครู ครูสอนไม่ให้เด็กทำร้ายผู้อื่นทั้งทางกายและทางวาจา โดยที่ครูพูดกับเด็กด้วยน้ำเสียงที่แสดงอารมณ์โกรธ พูดบ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก หรือตีเด็กเมื่อครูรู้สึกหมดความอดทน ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบพฤติกรรมในลักษณะที่ 2 มีความถี่มากกว่าลักษณะที่ 1 ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“พี่มักจะโกรธ ทนไม่ได้ กับพฤติกรรมของเด็กไม่ว่าเรื่องไหน ก็ตาม คือ ถ้าพูด เตือน บอก อภิปรายกับเด็กๆ แล้วมีเด็กคนใดคนหนึ่ง ยังคงทำพฤติกรรมนั้นๆ ต่อไปอีก บางทีก็ตีไป...” ครูเอม

(บันทึกของผู้วิจัย 18 สิงหาคม 2549)

“..เมื่อก่อนพี่ก็มีบ่อย พูดเสียงดัง หรือ ไม่ก็คุ้เด็กจากระยะ ไกลๆ...” ครูนุช

(บันทึกของผู้วิจัย 21 สิงหาคม 2549)

“เอ็งและอิงसान้ำกันจนเปียกทั้ง 2 ฝ่าย ถ้าเป็นเมื่อก่อนก็คง ไม่ต้องไต่สวน แจกรางวัล ไปคนละที่ 2 ที่...”

(บันทึกของครูหลิว 29 สิงหาคม 2549)

...ในการเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ ไหว้พระ ซึ่งเดิมมักจะ มองข้ามหรือละเลย อาจมีการพูดคุยกับเพื่อนครูบ่อยๆ ซึ่งน่าจะส่งผลให้ ต้องคอยว่ากล่าวตักเตือนเด็กๆ บ่อยมาก...

(บันทึกของครูเพลง 1 กันยายน 2549)

ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ด้านการเป็นแบบอย่างระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ

ครูแสดงความตั้งใจว่าต้องการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพฤติกรรม ที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การเก็บของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบ และการ เป็นแบบอย่างด้านควบคุมอารมณ์ของตนเอง ครู 4 คน มีความตั้งใจแน่วแน่ในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของตนให้เป็นแบบอย่างให้แก่เด็กให้ได้ แม้ว่าจะเผชิญกับความยากลำบากในการปรับเปลี่ยน ก็ตาม ครู 4 คน ต้องการทดลองทำตามข้อความรู้ โดยยังไม่ยอมรับอย่างเต็มที่ แต่เมื่อตั้งใจสังเกตเด็กจึง ค้นพบความจำเป็นและข้อดีของการเป็นแบบอย่าง และทำให้เกิดการเปิดใจยอมรับ ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างต่อไปนี้

...แก๊ง 4 สาวชำนองแจน นองอ้อ นองข้าวตัง และนองจำ เอา
ผ้าเช็ดหน้าชุบน้ำแล้วใส่กระเป๋าสลัด ธรรมดาว่าทำอะไรผ้าจึงจะแห้ง
นองอ้อกับนองแจนบอกว่าต้องเอาไปตาก แล้วจัดการตากผ้ากับขาโต๊ะ
คงจะเคยเห็นครูดากผ้ากันเปื้อนที่ใช้เวลาทำงานสีน้ำ ทำให้พี่ได้คิดว่า
เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของครูทั้งทางบวกและทางลบ การมีสติ
จึงเป็นเรื่องสำคัญ ต้องพยายามควบคุมตัวเองให้ได้...

(บันทึกของครูหลิว 29 สิงหาคม 2549)

...พอวันจันทร์ สังเกตดู เราจะเหนื่อยกว่าทุกวันในเรื่องการคุย
ของเด็ก วันนี้ก็เหมือนกันเด็กคุยเก่งจริงๆ และเราสอน โครงการปลาซึ่ง
เด็กๆ เขาสนใจมาก อยากรู้อยากเรียนเอง ดังนั้นจึงเป็นวันที่เด็กจะพูดคุย
และแสดงความคิดเห็นกันดังมากๆ และจะแย้งกันตอบคำถาม ทำให้
บางครั้งชินต้องพูดเสียงๆ กับเด็กอีก ก็มาคิดว่าเออ เราไม่ควรดุเด็กเลย
เด็กเขาเสียงดังเพราะเขาอยากเรียน แต่ชินก็ยังเสียงดังเพราะคุมเด็กไม่อยู่
จริงๆ...

(บันทึกของครูชิน 28 สิงหาคม 2549)

...กิจกรรมที่ได้ปรับปรุงสำหรับตนเอง และเริ่มตระหนักถึง
ความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิมคือการเป็นแบบอย่างที่ดี ในเรื่องง่ายๆ ที่พอ
จะทำได้ คือ การเป็นแบบอย่างในการเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์
ไหว้พระ ซึ่งเดิมมักจะมองข้ามหรือละเลย อาจมีการพูดคุยกับเพื่อนครู
บ่อยๆ ซึ่งน่าจะส่งผลให้ต้องคอยว่ากล่าวตักเตือนเด็กๆ บ่อยมาก ต่อมา
ครูลองปรับเปลี่ยนพฤติกรรม คือ ไม่พูด ไม่คุย ในช่วงกิจกรรมดังกล่าว
และร่วมร้องเพลงชาติและสวดมนต์ไหว้พระพร้อมเด็กๆ ครูสังเกตเห็น
เด็กๆ หลายคนจ้องมองครูขณะปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าว แล้วเด็กๆ ก็มี
พฤติกรรมการหยุดยั้งเวลาทำกิจกรรมภาคเช้านี้ลดลง ทำให้ครูเห็นข้อดี
ของการเป็นแบบอย่าง

(บันทึกของครูเพลง 1 กันยายน 2549)

ระยะที่ 2 การปรับตัว

ช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด

ประเด็นที่เด่นชัดสำหรับครูทุกคนที่ต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการปรับเปลี่ยนตนเอง คือ การควบคุมอารมณ์และการใช้เสียงของครู เนื่องจากครูตระหนักว่าครูควรอดทนกับพฤติกรรมต่างๆ ให้ได้ ช่วงนี้ครูต้องใช้ความอดทนต่อการชนะใจตนเองที่จะไม่ล้มเลิกความคิดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ตั้งใจกับตัวเองว่าจะทำใจให้สงบ ใจเย็นๆ ลง พอมาโรงเรียนเราก็อึดเสียงนุ่มนวลขึ้น พูดช้าๆ ทุกอย่างในตอนเช้าเป็นไปด้วยความเรียบร้อยแต่พอหลังจากเด็กไปเล่นห้องสมุดของเล่น เตรียมจะทานข้าวเด็กเริ่มเสียงดัง แย่งกันพูด ครูใช้น้ำเสียงนุ่มนวล ช้าๆ ไม่ได้แล้วต้องกลับมาใช้เสียงดังกว่าเด็ก และเอ็ดเด็ก เด็กสงบลง จึงคิดว่า “พรุ่งนี้” จะตั้งใจใหม่ หาวิธีใหม่ที่ลดการใช้เสียง

(บันทึกของครูทราย 28 สิงหาคม 2549)

...วันที่สองของการฝึกควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ให้ลุแก่วาทะวันแรกผ่านไปโดยไม่ใคร่จะราบรื่นนัก... นื่องปลายปกติจะชอบแกล้งเพื่อน บางครั้งก็คิด.....วันนี้ครูชมปลายว่า “วันนี้น่ารักที่ไม่แกล้งเพื่อน” นื่องปลายบอกว่า “หนูขอบคุณครูหลิ่วที่ชมว่าหนูน่ารัก” ครูบอกว่าไม่ต้องขอบคุณครูหรอก ครูพูดตามความจริงขอให้ปลายทำต่อไป... คำพูดของปลายทำให้พี่มีกำลังใจที่จะเอาชนะตัวเองต่อไป

(บันทึกของครูหลิ่ว 28 สิงหาคม 2549)

ช่วงเช้าพี่ไปหยิบกระดาษสีที่ตู้ที่นอนและยังเก็บไม่เสร็จพอดีเป็นเวลา 8.00 น. ซึ่งโรงเรียนจะเปิดเพลงชาติ มีเด็กๆ ชั้น ป.2 ทอยลงมาบริเวณบันได พี่กำลังรีบเก็บของให้เสร็จๆ จึงไม่ได้ยินตรงเคารพธงชาติ ซึ่งขณะนั้นมีเด็กหลายคนยืนตรง พี่เหลือบมองพบว่ามีเด็กผู้ชายคนหนึ่งกำลังก้มผูกเชือก รองเท้า แต่สายตาที่เหลือบมองพี่ไปด้วย พี่จึงนึกได้ถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีจึงรีบยืนตรง เด็กชายคนนั้นก็ยืนตรงด้วยโดยสวมรองเท้าได้ 1 ข้าง พี่จึงยิ้มให้ เมื่อเพลงชาติจบ พี่จึงบอกเด็กชายคนนั้นว่า บางอย่างถ้าคิดว่าครูทำไม่ถูกไม่ดีก็ไม่ต้องทำตามก็ได้นะ เด็กคนนั้น

ยิ้มตอบที่ แล้วเดินไปเข้าแถว บางครั้งเรื่องเล็กๆ น้อย ถ้าครูละเลยก็เป็น
ผลเสียต่อเด็ก ได้เหมือนกัน

(บันทึกของครูเอม 18 กันยายน 2549)

ช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล

ครูเริ่มเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของ
พฤติกรรมที่ต้องการปฏิบัติ เช่น การกล่าวขอบคุณ และขอโทษเด็ก การร่วมกิจกรรมเข้าแถวเคารพ
ธงชาติอย่างตั้งใจ การดูแลของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งสามารถควบคุมอารมณ์ของ
ตนได้ดีขึ้น การปรับเปลี่ยนของครูในด้านนี้มองเห็นผลเป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นกับเด็กอย่างชัดเจน ทำให้
ครูมีแรงจูงใจภายในที่จะปฏิบัติต่อไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...ที่ตั้งใจว่าที่พี่พูดเบาลงที่จะพยายามปฏิบัติให้ “สม่ำเสมอ”
พี่รู้สึกว่ เด็กๆ เริ่มพูดเบาลง และบรรยากาศสงบลงบ้าง (ไม่รู้คิด
เอาเองหรือเปล่า)...

(บันทึกของครูนุช 16 กันยายน 2549)

“พี่ว่าช่วงนี้ พี่รู้สึกคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ไม่ค่อยเสียงดัง ไม่
ค่อยโกรธใครเท่าไร เราว่าเด็กเขากล้ามาพูดอะไรกับเรามากขึ้น
อย่างอาทิตย์ที่แล้วก็มีเด็กมาถามว่าคุณครูๆ มีลูกหรือยัง... พี่นี้
ไม่ค่อยได้บ่นเบื้อเด็กแล้วนะ” ครูเพลง

(บันทึกของผู้วิจัย 19 กันยายน 2549)

ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

ครูตระหนักถึงความสำคัญ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างสำหรับเด็ก
โดยครูมีสติรู้ตัวเป็นส่วนใหญ่ ตั้งใจปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็กเมื่ออยู่กับเด็ก อดทนกับ
พฤติกรรมต่างๆ ของเด็กได้ และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...แรกๆ พอครูพูดว่า “ขอบคุณค่ะ” เด็กมีสีหน้าประหลาดใจ
แล้วยิ้มๆ.....แต่มีเหตุการณ์หนึ่งครูประทับใจ ครูเดินไปเหยียบเท้า
ของอู๋ม ครูพูดว่า “ขอโทษนะคะ” อู๋มบอกว่า “ไม่เป็นไรค่ะ” แล้วยิ้ม
ครูแอบปลื้มนะ...

(บันทึกของครูทราย 6 ธันวาคม 2549)

...การพูดคุยและการสอนจะใช้เสียงเบาขึ้น เด็กๆ เริ่มพูด
เสียงเบา ไม่ค่อยพูดเสียงดังแบบเก่า...

(บันทึกของครูชิน 13 ธันวาคม 2549)

“แต่ก่อนนะ พี่จะ โผล่หน้ามา ‘แพรวเบื้อเนอะ’ นุชก็บอก ‘วันนี้
เบื้อเด็ก’ สำหรับพวกพี่นะ เดียวนี้พี่ยอมรับว่ามันได้มาโดยไม่รู้ตัวนะเรื่องเด็ก
เรื่องการควบคุมอารมณ์นี้ ดีขึ้นเยอะ ถ้าแต่ก่อนนี้พี่โมโหแล้ว บ่นอีรุงตุงนัง
คุ่มง อะ ไร่มง มาเลย มาเลย มาทำใหม่เลย จะออกในหลายทิศทาง แต่เดี๋ยวนี้
พี่ใจเย็นขึ้นเยอะเลย” ครูเพลง

(บันทึกของผู้วิจัย 15 ธันวาคม 2549)

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยใน
ตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กก่อน
และหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่
เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก
ก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	10.75	0.89	27.00**
หลังการทดลอง	17.50	0.76	

** p < .05

จากตารางที่ 20 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัย
ในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กก่อน
และหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของ
ครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยใน

ตนเองให้แก่เด็กหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ ครูมีพฤติกรรมการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กมากกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กสรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

ครูทุกคนให้ความสำคัญต่อการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง ครูฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน เช่น หยิบและเก็บของใช้ส่วนตัว รับประทานอาหารกลางวันและอาหารว่าง ใช้ห้องน้ำ แต่งตัว ปูที่นอน เก็บโต๊ะเก็บเก้าอี้ ฯลฯ แต่ไม่สม่ำเสมอ บางครั้งครูจะเข้าไปทำสิ่งต่างๆ แทนเด็ก เช่น ป้อนข้าวให้เด็กที่รับประทานช้า เก็บโต๊ะเก้าอี้แทนเด็ก จากการสังเกตพบว่าครูที่สอนชั้นอนุบาล 1 ทำสิ่งต่างๆ เหล่านี้มากกว่าครูที่สอนชั้นอนุบาล 2 ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...แต่ก่อนนั้น ตอนเด็กไม่ยอมทานข้าว ไม่ป้อนข้าวตนเอง
ที่จะดูแลเขาเป็นพิเศษ พอไม่ทันใจ พี่ก็จะป้อนเสียเอง ทั้งๆ ที่ก็ให้เด็ก
รับประทานเองให้น้อยหน่อย แต่อยากให้เร็วขึ้น จะได้อ้อมทันเพื่อน...

(บันทึกของครูนุช 6 กันยายน 2549)

ครูจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เลือกเล่นตามมุมประสบการณ์ และเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ครูจัดไว้ 3-5 กิจกรรม ตามความสนใจทุกวัน วิธีการที่ครูใช้ในการให้เด็กร่วมกิจกรรมต่างๆ แตกต่างกันไป ช่วงเริ่มต้นของการให้เด็กทำกิจกรรมครูทุกคนใช้วิธีการพูดจูงใจและชักชวนให้เด็กร่วมกิจกรรม ถ้ามีเด็กบางคนไม่ร่วมกิจกรรมที่ครูจัดให้ ครูจะใช้วิธีการสั่ง หรือพูดบ่น มีครู 2 คน ติดตามและพูดบอกเด็กตลอดเวลาว่าเด็กควรทำอะไร อย่างไร ครูทุกคนจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาให้เด็กมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ ครูได้มอบหมายให้เด็กช่วยทำงานในห้องเรียนบ้าง โดยครูส่วนใหญ่จะมอบหมายงานให้เฉพาะเด็กที่มีความสามารถ ครู 7 คนจัดกิจกรรมวงกลมเป็นช่วงเวลาประมาณ 20-30 นาที ครู 1 คนจัดกิจกรรมวงกลมซึ่งลักษณะของกิจกรรมเป็นการอภิปรายและฟังครูพูดเป็นเวลา 45 นาที ครูทุกคนระบุว่าการศึกษาให้เด็กรู้จักปฏิบัติตามมารยาทสังคมไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ครูฝึกบ้าง ลืมบ้าง ไม่สม่ำเสมอ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ครูแพรบอกรให้เด็กนำวัสดุประกอบการเคลื่อนไหวและจังหวะ ไปเก็บ เด็ก 3 คนมาช่วยกันหยิบไปเก็บ ครูเดินตามไปดู ขณะที่เด็กเก็บ ของใส่ถุง ครูพูดว่า “เก็บดีๆ นะลูก เก็บให้เรียบร้อย นั่นแหละดีแล้ว เอ้า แล้ววางไว้ตรงนั้น เก่งมาก”

(บันทึกของผู้วิจัย 11 สิงหาคม 2549)

“ข้อเสียของพี่คือบางทีพี่ไม่ตามไม่ต่อเนื่องเป็นระยะ ไม่ค่อย ได้ตามให้เด็กทำอย่างสม่ำเสมอ” ครูเอม

(บันทึกของผู้วิจัย 20 สิงหาคม 2549)

ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ด้านการเป็นแบบอย่างระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ

ครูเริ่มตระหนักถึงบทบาทตนเองว่าต้องทำอะไรในการจัด ประสพการณ์สำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง รวมทั้งครูทุกคนแสดงความต้องการที่จะ ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่เรารู้มากขึ้น ครูบางคนได้ทดลองปฏิบัติตามที่ได้ เรารู้มา เช่น ฝึกให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า การเขียนบันทึกทำให้มีโอกาสสังเกต การปฏิบัติและความคิดของตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งทำให้ครูเปิดใจยอมรับและคิดจะปรับเปลี่ยนตนเองใน ด้านการจัดประสพการณ์สำหรับเด็ก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ขณะเข้าแถวรอรับประทานอาหารว่าง ซึ่งเด็กทุกคนต้องหยิบ ถ้วยและช้อนมาให้ครูตักขนมให้ ปรากฏว่าช้อนหมด เหลือน้องต๋มและ น้องเต๋ จึงยังไม่ได้รับขนม ครูไม่พูดอะไร น้องต๋มน้องเต๋ยืนรอสักครู่ น้องต๋มจึงเดินไปที่ห้องครูชิน (ห้องติดกัน) ไปขอช้อนมา แต่น้องเต๋ ยังคงยืนเฉยอยู่ที่เดิม ครูเรียกน้องเต๋มาถามว่า “ทำไมยังไม่มารับขนม ครูรอตักให้อยู่” น้องเต๋ตอบว่า “ไม่มีช้อน” ครูถามว่า “แล้วจะทำ อย่างไร” น้องเต๋ก้มหน้ายืนเฉยไม่ตอบ หลังจากนั้นประมาณ 5 นาที ครูจึงบอกรให้ไปลองถามเพื่อนชิวว่าไม่มีช้อนแล้วจะทำอย่างไร น้องเต๋ เดินไปถามน้องไอซ์ น้องไอซ์พูดและชี้มือไปที่ห้องครูชิน น้องเต๋มอง ตามมือที่น้องไอซ์ชี้กลับไปหันทันมือหน้าครู แต่ก็ยังยืนเฉย (ขณะนั้น

ครูเริ่มมีอารมณ์ แต่คิดในใจว่า เออ ถ้าไม่มีปัญญาคิดก็ไม่ต้องกิน ยืนได้ ยืนไป) อีกสักครู่น้องเต้เดิน ไปนั่งท้ายแถวต่อน้องไอซ์แต่คาซาเลียง ไปที่ถ้วยใส่ช้อนห้องครูชิน อีกสักครู่ครูเริ่มมีอารมณ์ เดินไปหาน้องเต้ และพูดเสียงดังใส่ว่า “น้องเต้รู้ไหมว่าช้อนอยู่ที่ไหน” น้องเต้พยักหน้า ครูพูดด้วยอารมณ์ขุ่นมัว “แล้วรู้ไหมว่าจะทำอะไร ช้อนมันมีขาเดิน มาหาเราได้ไหม” น้องเต้ยังนั่งเฉย ครูต้องเริ่มสะกดอารมณ์ ครูให้ เด็กคนอื่นๆ เริ่มเก็บถ้วยขนม น้องเต้ยังเฉย ในที่สุดเหลือเด็กรอเก็บ ถ้วยขนมอีก 4-5 คน ครูจึงเดิน ไปหาน้องเต้แล้วบอกว่า “เดินไปหยิบ ช้อนมา” น้องเต้เดินไปหยิบช้อนและทานขนมในที่สุด

***ครูต้องอดทน ใจเย็น ในการฝึกฝนเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกันให้มากกว่านี้

(บันทึกของครูเอม 28 สิงหาคม 2549)

ระยะที่ 2 การปรับตัว

ช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด

ครูเริ่มนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก ทั้งในด้านการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้จักควบคุมอารมณ์ ในการเปลี่ยนแปลงช่วงนี้ครูบางคนกล่าวว่าการที่ตนพยายามรู้จักเด็กเพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กได้อย่างเหมาะสมทำให้ครูมีการติดต่อกับผู้ปกครองมากยิ่งขึ้นด้วย เป็นช่วงเวลาที่ครูพยายามค้นหาแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างวินัยในตนเอง ให้แก่เด็ก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...ครูให้เด็กช่วยกันแตงนิทานเกี่ยวกับเรื่องปลา เด็กไม่ช่วยกันแตง นักรอให้ผู้นำ หรือผู้จัดการในกลุ่ม เหมือนไม่ได้คิดเป็นเลย ครูจึงเข้าไป แนะนำ อธิบายทีละกลุ่มๆ ซ้ำๆ ซัดๆ แต่เด็กก็ยังไม่ได้ ครูเริ่มเสียงดัง และดุเด็ก แล้วครูก็สงบลง แล้วคิดว่าค่อยๆ เอาใหม่...

(บันทึกของครูทราย 31 สิงหาคม 2549)

...เวลาที่น้องนิวพูดจะไม่สบตา ก้มหน้า ถ้าให้วาดภาพก็ไม่ยอม วาดอะไร ครั้งแรกที่คิดว่าวาดไม่ได้ แต่พอวาดก็ทำได้ดี ....ครอบครัว จะดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เป็นคุณหนู ที่ตัดสินใจเล่าพฤติกรรมของ น้องนิวที่ไม่กล้าตัดสินใจให้พ่อแม่ฟัง และแนะนำให้ฝึกลูก ได้ตัดสินใจ

ทำอะไรด้วยตนเองบ้าง เช่น เลือกลือผ้า เลือกซื้อขนม ขอให้มารับ
น้องนิว ประมาณ 15.30 น. เพื่อที่จะมีโอกาสเล่นกับเพื่อนมากขึ้น
คุณแม่ขอร้องให้พี่บอกกับคุณยายว่าไม่ต้องป้อนข้าวหลาน...

(บันทึกของครูหลิว 12 กันยายน 2549)

ช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล

ครูบูรณาการประสบการณ์สำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีวินัย
ในตนเองกับกิจวัตรประจำวัน ทั้งในเรื่องการร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเข้าใจผลของการกระทำ
ของตน การขอโทษ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานร่วมกัน ครูให้ความสำคัญกับการช่วยให้เด็ก
ประสบความสำเร็จชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งของการค้นพบของครูเกิดจากการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของ
ตัวครูเอง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ขณะที่เด็กๆ กำลังเล่นเสรีครูเฝ้าเห็นแว่นขยายที่วางอยู่ใน
ตะกร้าแตก จึงหยิบขึ้นมาและพูดว่า “ใครทำแตกคะ” น้องกายยกมือ
ครูเดินเข้าไปหาน้องกายย่อตัวลงพูดด้วยเสียงเบาๆ “ทำอะไรคะ”
น้องกาย “วิ่ง แล้วตก”

ครูเฝ้า “ต้องบอกครูนะคะ ถ้าเพื่อนไปโดนจะบาดเจ็บแผล”

น้องกาย (ก้มหน้า)

ครูเฝ้า “แล้วก็ควรเดินนะคะเวลาจะไปไหนมาไหนในห้อง

คราวนี้ ผิดครั้งแรกและไม่ได้ตั้งใจ ครูยกโทษให้”

น้องกายยกมือไหว้และพูดขอโทษครับ แล้วเดินไปเล่นกับเพื่อนต่อ

(บันทึกของผู้วิจัย 19 กันยายน 2549)

มีเด็กงูมมือมา 2 คน บอกว่า “คุณครูขา หนูอยากเปลี่ยนกลุ่ม
(กลุ่มนั่งโต๊ะ)” ครูก็ลืมนึกไป จึงให้เด็กๆ เปลี่ยนกลุ่ม โดยบอกว่าเด็กๆ
ควรนั่งกับเพื่อนคนอื่นๆ บ้าง จะได้มีเพื่อนทั้งผู้หญิงผู้ชาย ทุกคน
เข้าใจดี...ครูจึงเน้นให้มีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม สามัคคี มีการเตือน
ซึ่งกันและกัน...

(บันทึกของครูทราย 2 พฤศจิกายน 2549)

...ทั้งพฤติกรรมและสายตา พี่คิดว่าเด็กมีความสุข สนุกกับ
ความสำเร็จครั้งนี้ แต่มีเด็กอีกประมาณเกือบ 10 คน ที่ไม่สามารถนับ
การขีดรอยของตนได้เพราะบางคนขีดรอยซ้ำซ้อน เลอะเทอะ บางคน

นับจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง ไม่ได้เมื่อมีจำนวนมากๆ ทั้งๆ ที่พี่ได้บอกเด็กกลุ่มนั้นว่าไม่เป็นไรนะคะ ถ้าเด็กๆ รู้สึกว่ายาก ไม่อยากทำก็มาหาครู แต่สายตาและท่าทีของเด็กกลุ่มนี้ (อ่อน) มีท่าทีคับข้องใจและดูไม่มีความสุขที่พวกเขาไม่สามารถทำได้เหมือนเพื่อนๆ...เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พี่รู้สึกผิดที่อยากตอบสนองความสามารถของเด็กกลุ่มเก่งและอยากรู้ความสามารถของเด็กอื่นๆ แต่ลืมนึกถึงความรู้สึกของเด็กที่ผิดหวังทำไม่ได้เหมือนเพื่อน โดยที่เด็กไม่รู้ว่กิจกรรมนั้นๆ ยากเกินไปสำหรับเขา ถ้าทำไม่ได้ก็เป็นเรื่องปกติ...

(บันทึกของครูเอม 6 พฤศจิกายน 2549)

ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

ครูพยายามจัดประสบการณ์ให้สมบูรณ์ตามที่ตนเองต้องการ มีการสอนให้เด็กเห็นใจ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ฝึกให้เด็กรับผิดชอบและเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองอย่างเหมาะสม เช่น การดูแลสุขภาพของตนเองทั้งในเรื่องความสะอาด และการรับประทานอาหาร เป็นต้น สอนให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยครูสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี และเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ได้อย่างสงบ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

“เดี๋ยวนี้พี่ให้เด็กคู่มือ คู่มือตัวเอง แล้วค่อยบอกพี่ว่าสั้นหรือยาว ต้องไปตัดหรือยัง เด็กบางคนก็บอกว่ายาวนิดหน่อย บางคนก็ยาวแล้วต้องไปตัด เขาจะรู้จักมองตัวเองมากขึ้น” ครูนุช
(ความคิดเห็นของผู้วิจัย: เดิมครูนุชจะทำการต่างๆ แทนเด็ก แต่ในช่วงนี้ครูนุชให้เด็กมีส่วนในการดูแลตนเองจนเป็นปกติวิสัย)

(บันทึกของผู้วิจัย 23 พฤศจิกายน 2549)

“ใจเย็นขึ้นนะ ก็รู้ว่าเขาเป็นเด็ก อย่างเรื่องกินข้าวนี้ เราสอนให้เขากินให้หมด คอยดูแลอยู่ แค่อัดอาหารให้น้อยลง ให้เด็กกะว่าจะทานหมดหรือไม่ พอทำบ่อยๆ เขาก็เริ่มชิน แต่ก่อนทำเพราะแมว (ผู้วิจัย) จะมา แต่ตอนนี้มาไม่มาก็ทำ ชินแล้ว” ครูเพลง

(บันทึกของผู้วิจัย 12 ธันวาคม 2549)

ที่หน้าห้องครูเอม ขณะที่เด็กๆ ค้มนม น่องต่ายยืนอยู่หน้าชั้นวางแก้ว และเอามือจับที่ชั้นวางแก้ว และบิดตัวไปมา ชั้นวางแก้ว

ทั้งชั้นจึงล้มคว่ำลงมา เกิดเสียงดังมาก แก้วน้ำสแตนเลสที่คว่ำอยู่จึงกระจัดไปทั่ว และกระถางต้นไม้ที่อยู่บนชั้น 3 กระถางก็ตกลงมาแตกด้วย นื่องต่ายยื่นมือ และนึ่งค้ำอยู่อย่างนั้นระยะหนึ่ง ครูเอมเดินเข้ามายกชั้นขึ้นและบอกให้เด็กๆ ช่วยกันเก็บ เด็กส่วนหนึ่งหยิบแก้วขึ้นไปวางบนชั้น อีกส่วนหนึ่งเก็บกระถาง ครูเอมเตือนให้ระวังกระถางขาด แล้วไปหยิบถังน้ำมาบอกให้เด็กหยิบต้นไม้ใส่ถังไว้ ขณะที่เด็กๆ ยังช่วยกันเก็บอยู่ ครูเอมเดินไปหยิบไม้กวาดและที่ตักขยะมาส่งให้กลุ่มเด็ก เด็กคนหนึ่งรับไม้กวาดไป อีกคนหนึ่งรับที่ตักขยะไป เด็กๆ ช่วยกันเก็บกวาดจนเรียบร้อยภายในเวลาประมาณ 10 นาที หลังจากนั้นครูเรียกนื่องต่ายมาคุย ถามถึงสาเหตุและบอกให้นื่องต่ายระมัดระวังมากขึ้น (ความคิดเห็นของผู้วิจัย: เดิมครูเอมจะส่งเสียงดัง แต่ช่วงนี้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาอย่างสงบและควบคุมอารมณ์ของตนได้ดีจนเป็นปกติวิสัย)

(บันทึกของผู้วิจัย 7 ธันวาคม 2549)

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็ก

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	8.63	1.41	17.37**
หลังการทดลอง	14.25	0.89	

** p < .05

จากตารางที่ 21 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ ครูมีพฤติกรรมการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กมากกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กสรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

ครูมีบทบาทเด่นชัดในการเฝ้าดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด มีการพูดคุยเล่นกับเด็กบ้างเล็กน้อย ครูทุกคนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกับเด็ก โดยครู 5 คนควบคุมให้เด็กทำตามข้อตกลงอย่างเข้มงวด ครู 2 คนดูแลให้เด็กทำตามข้อตกลงบ้าง ยอมปล่อยให้ไปบ้าง ครู 1 คนไม่ติดตามให้เด็กทำตามข้อตกลง ครูพูดถึงพฤติกรรมของเด็กทั้งที่เป็นที่ยอมรับและไม่เป็นที่ยอมรับ แต่พูดถึงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับมากกว่าในลักษณะของการบ่น เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับครูใช้วิธีพูดคุยกับเด็กด้วยเสียงดังเพื่อห้ามหรือหยุดการกระทำของเด็ก รวมทั้งมีการบ่น คำว่า หรือตี และพบว่ามีการตำหนิเด็กที่แสดงพฤติกรรมไม่เป็นที่ยอมรับให้เด็กทั้งชั้นเรียนได้รับรู้ด้วย โดยครูให้เหตุผลว่าเป็นการทำให้เด็กคนอื่นรู้ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรครูจึงยอมรับ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...แต่ก่อน ครูมักจะคิดเองว่าเรามีแสนยานุภาพ จะพูดอะไร จะสั่งอะไร เด็กจะทำตามที่บอกที่สั่ง เด็กจะเชื่อเราทุกอย่าง ถ้าเด็กทำอะไรให้เราเสียอารมณ์ พี่จะเสียงดัง และพูดให้เด็กหลายคนได้ยินด้วย อาจจะทิ้งห้องรับรู้พฤติกรรมทั้งของเด็กและของครู จะได้ว่า อย่างนี้ไม่ดีนะ ครูไม่ชอบ ครูจะตัดสินใจว่าถูกผิดอย่างไร แล้วเด็กจะไม่ทำอีก (เวลาครูผลอกก็ทำอีกเหมือนกัน) บางทีก็ทำโทษด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น ยืนคนเดียว ตี ฯลฯ...

(บันทึกของครูนุช 13 ธันวาคม 2549)

ขณะที่เด็กๆ เสร็จมรรับถาดอาหาร น้องบอลเอามือไปผลักหน้า น้องจ๊ีบ จ๊ีบเลยต่ออยู่ที่ห้อง น้องบอลร้องไห้มาฟ้องครู ครูเลยถามว่าเจ็บไหม บอลตอบว่าเจ็บ ครูเลยบอกว่า บอลเจ็บ จ๊ีบก็เจ็บเหมือนกัน บอลบอกว่าจะไม่ทำอีก หลังจากนั้นขณะรอรับถาดอยู่ บอลก็ไปเล่นกลอนประตุนั้นเสียงดัง

ครูบอกว่า “บอล” บอลหยุดเล่น ขณะที่ยื่นต่อแถวรอรับถาดอาหาร บอลเข้าไปชนเพื่อน ครูจึงเข้าไปตี 2 ที (เพราะภายในเวลาไม่ถึง 10 นาที บอลสามารถทำเรื่องวุ่นวายได้ ครูจะเรียกมาคุยอีกก็คงจะไม่ได้ผล)

(บันทึกของครูทราย 18 สิงหาคม 2549)

ครูชินพาเด็กเดินแถวไปสนาม เด็กบางคนวิ่ง ครูชินพูดเสียงดัง “อย่าวิ่ง อย่าวิ่ง กลับมา” เด็กๆ ยังคงวิ่งไป

(บันทึกของผู้วิจัย 18 สิงหาคม 2549)

ระหว่างการค้าเนินการตามกระบวนการฯ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กระหว่างการค้าเนินการตามกระบวนการฯ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ

ครูแสดงความตั้งใจที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และตั้งใจที่ตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับและที่เป็นที่ยอมรับ ความตั้งใจนี้เกิดจากการมีใจแน่วแน่ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน และเกิดจากเพื่อนครูด้วยกัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...ถามน้องเบลว่า น้องเบลชอบทำให้เพื่อนเจ็บหรือ น้องเบลบอกว่าไม่ชอบ ถามน้องเบลว่า สงสารเพื่อนไหม ควรทำหรือไม่ น้องเบลบอกว่าสงสาร ไม่ควรทำ คุณครูไม่ชอบให้เด็กๆ ทำให้เพื่อนเจ็บ และไม่ชอบให้ใครทำเบลเจ็บด้วย น้องเบลทำหน้าเศร้า จะให้ครูทำอย่างไรดี น้องเบลบอกว่าให้ตี คุณครูบอกว่าบอกแล้วไม่ว่าต่อไปนี้คุณครูจะไม่ตีแล้ว...

(บันทึกของครูนุ่น 28 สิงหาคม 2549)

“พี่เป็นคนชอบบ่น เพลงเค้าได้ยิน ห้องติดกันไง เขาก็จะมาแซวพอห้องพี่ไปเรียนกับฟ้า เพลงเค้ามา ก็จะพูดเหมือนที่พี่พูดเลย เราก็เลยได้คิด” ครูแพรว

(บันทึกของผู้วิจัย 1 กันยายน 2549)

ระยะที่ 2 การปรับตัว

ช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด

เมื่อครูปรับเปลี่ยนวิธีการที่ตนปฏิบัติต่อเด็กจากเดิมที่มีการดูแล การตี มาเป็นการพูดคุย อบรมสั่งสอน และปฏิบัติต่อเด็กด้วยท่าทีที่นุ่มนวล หากแต่การปรับเปลี่ยนนั้น ทำให้ครูบางคนเกิดความลังเลสงสัย หรือรู้สึกว่าวิธีการนี้ไม่เหมาะสมกับตน การปรับเปลี่ยนทำให้ครูบางคนสูญเสียความมั่นใจในการควบคุมชั้นเรียน และเริ่มไม่แน่ใจว่าการปรับเปลี่ยนของตนจะส่งผลดีต่อเด็ก แต่เมื่อได้สนทนากับกลุ่มเพื่อนช่วยให้ครูผ่านพ้นความลังเลไปได้ด้วยดี และช่วยสนับสนุนให้เกิดความคิดที่ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...ช่วงนี้หลังจากครูได้วางข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ครูจะไม่ค่อยจู้จี้จุก แต่จะคอยดูความเรียบร้อย แต่ถ้าตอนปล่อยไม่ได้แล้ว ก็ต้องเข้าไปทบทวนกันใหม่ คุณเณินๆ เหมือนเราจะปล่อยเด็กหรือเปล่า แต่ถือว่าเราให้เด็กแก้ปัญหาและดูแลตัวเอง (อยู่ในสายตาเรา)...

(บันทึกของครูทราย 13 กันยายน 2549)

ครูเอม “นี่ชินบอกว่าไม่ตีเด็กแล้วจะอยู่ได้หรือ”

ครูชิน “ไม่เชิงไม่ตีเด็กพี ก็ต้องมีดุบ้าง จะให้ใจอย่างเดียวไม่ได้ ของหนูนี้ เวลาคุณคือออกเสียง หนูจะคุมเด็กได้ดี แต่ถ้าหนูใจดี 2 อาทิตย์ ที่ผ่านมาก็เห็น เด็กก็เรียนรู้ว่าครูใจดี”

ครูขวัญ (ครูพิเศษสอนศิลปะอนุบาลซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมสนทนาด้วย)

“เขabenว่าเด็กบ่าไปเลย คุมไม่ติดเลย หนูเห็นจะต้องกลับไปใช้วิธีเดิม”

ครูชิน “หนูก็ไม่เชิงคุณนะ แต่ใจดีตลอดเวลาไม่ได้นะ ต้องมีบางจุดที่ต้องเข้มกับเด็กบ้าง อย่างต้องการให้ระเบียบ เราก็ต้องเข้มมาก บางจุดก็ต้องผ่อนบ้าง ต้องเป็นอย่างนี้”

ครูเอม “ก็ที่อยู่ห้องข้างๆ จะได้ยิน พฤติกรรมของเด็กตรงนี้ถ้าพีวิเคราะห์ที่จะบอกให้ว่าเป็นจังหวะของเด็กที่ 2 สัปดาห์นั้นเขาเรียนเรื่องที่หนูอยากรู้ (การสอนแบบโครงการ) กิจกรรมที่ชินให้กับเด็กมัน active มาก แล้ว ชินก็ไม่มีโหลดเด็กลงมาเลย จะนอนก็ยังรีบให้ตื่น รีบลุกขึ้นมาทำงาน รีบ รีบ รีบ ไปหมด”

ครูชิน “เร่งกิจกรรม”

ครูเอม “เร่งเด็ก เลยเหมือนกับเวลาที่เราเอาใจใส่ในเรื่องระเบียบวินัยน้อย ต้องยอมรับตรงนี้ด้วย เพราะพอตื่นขึ้นมาชินก็จะเอาแต่ผลผลิตนี่ก็ออกใหม่”

- ครูชิน “เด็กก็ไม่ค่อยได้เล่น เด็กห้องหนูไม่เล่นไม่ได้ด้วยสิ ต้องเล่น”
- ครูเอม “ก็ที่เธอบอกว่าเด็กบ้า เพราะอย่างนี้ เธอเร่งงาน ทั้ง 2 อาทิตย์เลย ไม่ผ่อนคลาย เล่นก็ไม่เล่น มันผิดปกติ”
- ครูแพรว “เร่งแล้วเด็กจะได้หรือ”
- ครูเอม “ที่ได้ก็ได้อะ ที่ไม่ได้ก็ไม่ได้เลยนั่นแหละ”
- ครูแพรว “ก็ต้อง late เวลาไปสิ” (ขยายเวลาโครงการออกไป)
- ครูเอม “เขาเร่งเอง”
- ครูชิน “จริงๆ มันก็ late ได้”
- ครูเอม “พี่ถึงบอกไงว่าเธอโหดเด็ก แล้วบอกว่าเด็กชน”
- (บันทึกของผู้วิจัย 8 กันยายน 2549)

- ครูนุ่น “เด็กที่คือ ต้องใช้เสียงเข้ม ถึงจะสลด แต่ก็หยุดแป๊บเดียวเอง”
- ครูนุช “พี่นุ่นชอบเคาะไม้แก้ว แต่ก่อนเห็นเคาะบ่อย เด็กเลยชินกับเสียงดัง หรือเปล่า”
- ครูขวัญ “พี่เข้าห้องนุ่น ไม่ได้ เข้าที่ไรต้องเฝ้าเด็กทุกที เด็กก็ไม่ประทับใจ”
- ครูนุ่น “พี่ก็พยายามหลายอย่างแต่ไม่ได้ผลซักที”
- (บันทึกของผู้วิจัย 8 กันยายน 2549)

ช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล

ครูปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ และคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กมากขึ้น การที่ครูยอมรับลักษณะเฉพาะของเด็ก และมีอารมณ์ขันทำให้ครูสามารถตอบสนองต่อเด็กโดยยังคงทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...น้องริจอมซ่าของหนูกลับมาเสียเปียก ผมเปียก แล้วก็หน้าระรื่น มาบอกว่า ครูชินฝนมันตกหนัก ซิไปฉีมันเลยเปียก แล้วหนูก็เห็นมิน บ้อบเปียกมาแต่ไม่มาก บ้อบรีบบอกเลยว่าซิเขาเล่นน้ำฝน บ้อบก็เล่นนิดเดียว ชินมองไปที่มิน มินไม่พูดอะไร ชินก็ถามว่าไปเล่นน้ำฝนกันมาใช่ไหม ทินี่ ทั้ง 3 คนก็ตอบว่า ไม่ได้เล่นครับ แต่ไปฉี แล้วยืนตากฝนเลยเปียก หนูอยากตีมากเลย แต่พอฟังริจอมกะล่อนของหนูแล้วอดขำไม่ได้ หนูเลยลงโทษไม่ให้เล่นของเล่นตอนเย็นทั้ง 3 คน แล้วบอกเหตุผลว่าเขาทำผิดที่ครูให้ไปที่ละคนแล้วไปพร้อมกัน...

(บันทึกของครูชิน 12 กันยายน 2549)

ครูทราย “เด็กมีสิ่งที่ไม่รู้หรือรอยแปด เหมือนเดินลากเท้า ตะฝุ่น บอกว่าเด็กไม่รู้ก็ใช่ ถ้าเราบอกให้เด็กคิดว่าเกิดอะไรขึ้น นี่เริ่มรู้แล้ว พอเริ่มรู้แล้ว ก็อาจไม่ทำ แต่พรุ่งนี้อาจจะไปรู้เรื่องใหม่อีก”

ครูเอม “ใน โลกนี้เด็กไม่รู้อะไรเยอะแยะ”

(บันทึกของผู้วิจัย 23 พฤศจิกายน 2549)

ครูฟ้า (ครูประจำห้องสมุดของเล่นชั้นอนุบาล) “แล้วอย่างเด็กวิ่งล่ะ ก็บอกเป็นประจำแต่เด็กก็ทำเหมือนเดิม”

ครูแพรว “วิ่งถือเป็นพัฒนาการของเด็ก เด็กวัยนี้ไม่ชอบเดิน อย่างหยกเมื่อวานนี่วิ่งอูตุลตุลเลย”

ครูเอม “เขาวิ่งไปไหน”

ครูแพรว “วิ่งไปเอาของ อย่างไปล้างมือก็ปัดไปแล้ว วิ่งเป็นพัฒนาการวัยนี้ใหม่ เด็กชอบวิ่ง ไม่ชอบเดิน”

ครูทราย “แต่มันมีพัฒนาการด้านอื่นด้วยนะ นั่นด้านร่างกาย ยังมีด้านสังคมอีกล่ะ ด้านสังคมก็ต้องคำนึงนะ ไปสนามก็วิ่งไปสิ”

ผู้วิจัย “ที่ทรายพูดก็น่าสนใจนะคะ”

ครูเอม “ถ้าบรรยากาศในห้องมันโล่ง กว้าง ก็น่าจะวิ่งนะ ยิ่งถ้าเปียกน้ำนิดๆ นะมาแล้ว (หัวเราะ)”

ครูทราย “ถ้าวิ่งแล้วมีผลจากการวิ่ง เช่น ล้ม ก็จะมีรู้สึก”

ครูแพรว “มีอยู่ทุกวัน ไซ้ใหม่ ถึงบอกว่ามันเป็นธรรมชาติของเขา แต่จริงๆ ก็ไม่ถึงกับวิ่งรุนแรง เป็นแบบกึ่งเดินกึ่งวิ่ง”

ครูเอม “เต็ง เต็ง เต็งไป”

ครูแพรว “เด็กทุกคนไม่ค่อยเดินหรอก”

ครูเอม “ต้องไม่นับว่าเดินสงบเสงี่ยมนะ”

ครูฟ้า “ถ้าแบบนั้นผิดปกตินะ เด็กเฉื่อยชา”

ครูแพรว “วิ่งหน่อยๆ เป็นธรรมชาติของเขา”

ครูเอม “กระเต็งกระคองก็นับว่าเดิน”

ครูแพรว “เดินคนเดียว หรือเดินในแถวไม่แซงคนอื่นที่ก็ได้ กระคองนิดหน่อย โย้โย้บ้างก็โอเค แต่อย่างหยกวิ่งจากโต๊ะถลาไปประตูเลย นี่ไม่ได้ เพราะจะไปชนม้านั่ง เจ็บอีก”

ครูทราย “นี่เป็นอันตรายต่อเค้า รับไม่ได้”

ครูแพร “ใช่ ถ้าไม่วิ่งจี๋ ถ้านิดๆ เป็นธรรมชาติของเด็ก ไม่ชนโต๊ะเก้าอี้ ให้เจ็บก็โอเค”

(บันทึกของผู้วิจัย 23 พฤศจิกายน 2549)

ผู้วิจัยเดินผ่านหน้าห้องครูนุ่น น่องชั้นเดินออกมาหา

น่องชั้น “ครูแมวครับ หนูเป็นเด็กดีแล้ว”

ผู้วิจัย “ดีจังเลยครับ”

น่องชั้น “ครูนุ่นบอกว่าหนูเป็นเด็กดี หนูก็จะเป็นเด็กดี”

ครูนุ่นเดินออกมาจากห้องพอดี และน่องชั้นเข้าห้องไป ผู้วิจัยจึงเล่าเรื่องที่น่องชั้นพูดให้ครูนุ่นฟัง ครูนุ่นบอกว่า “พี่ลองใช้วิธีที่พวกเราแนะนำ (จากการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู) ก็ดูดีขึ้นนะ”

(บันทึกของผู้วิจัย 23 พฤศจิกายน 2549)

ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก สังเกตและเอาใจใส่เด็กจนเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของครู ส่งผลให้เด็กเกิดความไว้วางใจครูมากยิ่งขึ้น ครูพูดถึงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของเด็กมากกว่าพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ และครูเริ่มให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อเด็กอย่างสม่ำเสมอมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ครูทราย “มันต้องมีข้อตกลง มีแกนให้เด็กยึดถือ”

ครูเอม “ข้อเสียของพี่คือบางที่เราไม่ตาม ตัวเราเองไม่คิดตาม ต่อเนื่องเป็นระยะ”

ครูชิน “ใช่ เห็นด้วย”

ครูเอม “เรื่องข้อตกลงนั้นมันเรื่องเล็ก พี่ลิไม่ค่อยได้ตามให้เด็กทำอย่างสม่ำเสมอคงที่”

ครูทราย “ถ้าตั้งแล้ว คอยติดตามสม่ำเสมอสักระยะ พอเริ่มเข้าที่แล้ว เราก็ถอยมาดูห่างๆ จะมีเด็กแค่บางส่วนกระเด็นอยู่ เรานี้แหละ เข้าไป แต่ตัวเราต้องรู้ว่าเราต้องดูเขา ไม่รู้ละ ถ้ามีข้อตกลงแล้ว ทรายจะตามเป็นเวลานานๆ แล้วค่อยปล่อย”

ครูชิน “เราต้องทำที่ตัวเราก่อน”

(บันทึกของผู้วิจัย 10 พฤศจิกายน 2549)

...เด็กจะกล้า จะสนิทกับครูมากขึ้น มาบอกเล่าเรื่องของตนเอง และ จะมาเล่าเรื่องที่บ้านของเขาให้ครูฟังเป็นประจำ เด็กจะไม่กลัวครู กล้าพูด กล้าคิด และแสดงความคิดเห็นของตนเอง ได้ รู้สึกว่าตัวเองใจเย็นลง ใจดี กว่าเดิม จะใช้เหตุผลกับเด็กมากขึ้น ถ้าเด็กทำผิดจะพูดคุยกันด้วยเหตุผล มากขึ้น จะใช้การทำโทษน้อยลง

(บันทึกของครูชิน 13 ธันวาคม 2549)

...วันนี้พี่ลองใช้วิธีให้เด็กที่ซ้าๆ เช่น ไส้รองเท้า ไปล้างหน้าซ้า พอๆ กัน ให้เขาดูแลกันเอง ถ้าเป็นเมื่อก่อน เด็กๆ พวกนี้จะถูกดุหรือ ถูกตีหา ให้น้องพี่ กับน้องอันเตือนกันเอง น้องปอกกับน้องฝ้าย ปรากฏว่า วันนี้ทำอะไรๆ ได้ทันเพื่อนได้ ครูชมเขาให้เพื่อนๆ ฟัง น้องปอมีความ สดชื่นขึ้นนะที่ได้รับคำชมบ้าง (ปกติ ไม่เคยมีอะไรเด่นให้ครูชมเลย)

(บันทึกของครูนุช 6 ธันวาคม 2549)

2.2.4 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	6.38	0.74	9.98**
หลังการทดลอง	9.00	0.00	

** p < .05

จากตารางที่ 22 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ ครูมีพฤติกรรมการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมมากกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กสรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของทุกห้องมีการแบ่งเป็นมุมเล่นต่างๆ เช่น มุมหนังสือ มุมบล็อก มุมบ้าน มุมเครื่องเล่นสัมผัส มุมวิทยาศาสตร์ และมุมดนตรี ของเล่นของใช้มีจำนวนมาก วางของแยกกันเป็นหมวดหมู่ โดยจัดวางซ้อนๆ กันไว้ในชั้นเดียว ที่เด็กสามารถหยิบใช้ได้เองเป็นส่วนใหญ่ บางห้องจะพบว่าฝุ่นที่ชั้นและของเล่นในปริมาณมาก สภาพแวดล้อมที่เป็นบรรยากาศที่เอื้อให้เด็กควบคุมตนเอง พบว่า ครูทุกคนเตือนเด็กก่อนที่จะเปลี่ยนกิจกรรม เมื่อต้องเปลี่ยนกิจกรรมครูเร่งให้เด็กเริ่มกิจกรรมใหม่ ให้เวลาในการเปลี่ยนกิจกรรมน้อย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

...แต่ก่อนของเล่นมีเท่าไร วางหมด เพื่อให้เด็กเลือกเล่นตาม

ความพอใจ ซ่อนกันเยอะ...

(บันทึกของครูนุช 15 ธันวาคม 2549)

ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็กระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการฯ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ

ครูเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่มีต่อการสร้างวินัยในตนเองของเด็ก ในช่วงนี้ครูทุกคนรู้ว่าตนควรจัดห้องให้มีระเบียบเรียบร้อยและสะอาด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อผู้วิจัยเข้าไปในห้อง ครูเพลงพูดขึ้นมาว่า “อย่าเพิ่งมองไปที่โต๊ะนะ พี่ว่าโต๊ะที่ค่อนข้างรก ของเล่นก็ด้วย จะจัดแล้ว ไว้มาดูใหม่นะ”

(บันทึกของผู้วิจัย 25 สิงหาคม 2549)

ระยะที่ 2 การปรับตัว

ช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด

ครูเริ่มจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เอื้อต่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การจัดของครูในช่วงนี้ยังคงทำไปเพราะรู้สึกไม่สบายใจที่ผู้วิจัยเห็นว่าห้องของตนเองไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ครูปรับเปลี่ยนในด้านนี้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างการสนทนาระหว่างครูกับผู้วิจัย ดังนี้

ครูเอม “ก็กังวลเหมือนกัน อย่างที่เป็นคนที่ค่อนข้างสบายๆ แต่รู้ว่าเมื่อหนู (ผู้วิจัย) มา อย่างที่พูดเสมอนั่นแหละ โตะรก ห้องเลอะ พอระลึกขึ้นมาก็ทำซะที ก็ช่วยได้ อย่างว่าหนูมาก็ดีเหมือนกัน อย่างน้อยห้องที่สะอาดแหละ”

ผู้วิจัย “อ้าว แล้วถ้าต่อไปไม่ได้มาแล้วจะทำอย่างไรละคะ”

ครูเอม “ก็จะพยายามจ้ะ”

(บันทึกของผู้วิจัย 19 กันยายน 2549)

ช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล

ครูจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย สนใจในเรื่องความงามตา และความสะอาดมากขึ้น นอกจากนี้ครูยังให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันปัญหาพฤติกรรมด้วย การจัดสภาพแวดล้อมของครูทำให้เห็นผลด้านการมีวินัยในตนเองที่เกิดขึ้นกับเด็กอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วันนี้ช่วงตอนนอนได้ลองให้เด็กย้ายที่นอนใหม่โดยสลบเด็กที่นอนแยกจากกัน ได้แก่นก ปู รัช ต่อม โดยพินั่งคอยสังเกตอยู่ในห้อง ลักพักปูเริ่มสะกิดฝน (นอนติดกัน) แต่ฝนขยับหนีถึง 2 ครั้ง...ที่จึงบอกว่า “...ตอนนี้ถึงเวลาต้องนอนแล้วทุกคนควรจะนอนให้หลับ แต่ถ้าไม่หลับจริงๆ ก็ต้องนอนเล่นคนเดียวไม่รบกวนคนอื่น” ...ซึ่งก็ได้ผล วันนี้เด็กๆ นอนหลับทุกคน บางคน (ปู รัชหลับประมาณบ่ายโมงกว่า)

(บันทึกของครูเอม 12 กันยายน 2549)

...เดี๋ยวนี้ที่พยายามจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้ดูมีระเบียบ สวยงามและสะอาดตา รวมทั้งจัดทำสัญลักษณ์ในมุมหนังสือนิทาน

และมูบล็อก และสังเกตการเล่นการเก็บของเด็ก รู้สึกว่าเด็ก ๆ
จัดของเข้าที่ได้มีระเบียบ ได้ดีขึ้น...

(บันทึกของครูนุช 18 กันยายน 2549)

ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

ครูจัดสภาพแวดล้อมโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของเด็กมากขึ้น อีกทั้งยังให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมด้วย เมื่อครูเห็นผลที่เกิดขึ้นกับเด็กที่เกิดขึ้นจากการจัดสภาพแวดล้อมทำให้ครูมีความสุขและปฏิบัติต่อไปด้วยความเต็มใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครูเอม “เพลงเค้าอยู่จัดห้องบ่อย”

ครูเพลง “ก็ไม่ได้เลิศจริงอะไร แต่ก็เปลี่ยนแปลงบ้าง”

ครูแพรว “เพลงเค้าจัดจริงจัง”

ครูเพลง “ที่เวียนของเล่น เก็บไปบ้าง เวียนออกมาบ้าง ไม่นั่นก็ซ้อนกัน”

ผู้วิจัย “ทำแล้วมีความสุขดีไหมคะ”

ครูเพลง “ก็มีความสุขสิ ไม่งั้นจะอยู่เย็นได้หรือ”

ครูแพรว “ใช่แต่ก่อนเวลาเด็กเก็บไม่ถูกเราก็โมโหด้วยนะ เออพอเราจัดแล้วก็ดี ก็แต่ก่อนมี เราก็อยากเอาออกมาให้เล่น แล้วก็บ่นไป”

ครูฟ้า “บางทีเราอยากให้เป็นระเบียบแต่เด็กเค้าไม่รู้ว่าจะซ้อนกัน
ยังไง แต่ก่อน เราก็ไม่พอใจ”

ครูแพรว “ใช่เราบอก หนูเอออันนี้ อันนี้ซ้อนกัน เด็กก็จำไม่ได้ เราดูจาก
การเก็บเรารู้ว่าเขาจำไม่ได้ เคียวนี่ก็ไม่ต้องทะเลาะกับเด็กแล้ว”

(บันทึกของผู้วิจัย 23 พฤศจิกายน 2549)

...แต่ก่อนของเล่นมีเท่าไร วางหมด เพื่อให้เด็กเลือกเล่น
ตามความพอใจ ซ้อนกันเยอะ เคียวนี่จัดเข้ามุมตามความเหมาะสม
อะไรที่มากเกินก็เก็บไว้ก่อน ปรับเปลี่ยนสื่อเป็นระยะๆ ไม่ค่อยแน่นอน
สบายตาขึ้น...

(บันทึกของครูนุช 15 ธันวาคม 2549)

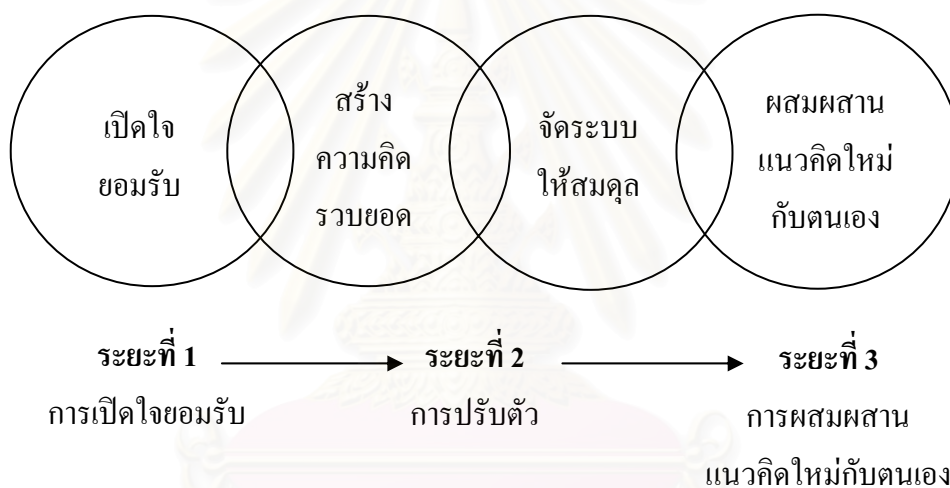
ผู้วิจัยเดินเข้าไปในห้องเรียนของครูหลิว เด็กๆ 3 คนเดิน
เข้ามาหาและงูมมือผู้วิจัย ไปชี้ให้ดูมุมของเล่นในห้องเรียน
เด็ก ๆ “คูสิครับเปลี่ยนใหม่แล้ว เปลี่ยนแล้วสวย”

ผู้วิจัย “เปลี่ยนอะไรคะ”
 เด็กๆ “เปลี่ยนจากตรงนั้นมาตรงนี้” (เด็กๆ ซี่ที่ชั้นวางของ 2 ที่)
 พวกเราก็ช่วยจัดด้วย”

(บันทึกของผู้วิจัย 15 ธันวาคม 2549)

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยจะแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังกล่าวข้างต้น แต่การแบ่งของแต่ละระยะไม่ได้แยกขาดจากกัน บางครั้งช่วงที่ครูเปลี่ยนจากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่งยังคงมีพฤติกรรมที่คาบเกี่ยวกัน ผู้วิจัยจึงสรุปการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยไว้เป็นแผนภูมิที่ 7 ดังนี้

แผนภูมิที่ 7 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ตอนที่ 3 ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 3.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละของจำนวนเด็กที่มีพฤติกรรมการมีวินัยในตนเอง จำแนกตามรายการประเมิน จากการประเมิน 5 ครั้ง มีรายละเอียดดังนำเสนอในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ค่าร้อยละของจำนวนเด็กที่มีพฤติกรรมกรมการมีวินัยในตนเอง จำแนกตามรายการประเมิน จากการประเมิน 5 ครั้ง

รายการ	ค่าร้อยละ (N=207)				
	ประเมินครั้งที่ 1	ประเมินครั้งที่ 2	ประเมินครั้งที่ 3	ประเมินครั้งที่ 4	ประเมินครั้งที่ 5
1. รอคอยตามลำดับก่อนหลัง	80.19	89.37	91.30	93.72	96.14
2. ร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ	61.84	71.01	81.16	85.51	89.37
3. ไม่วิ่งในห้องเรียน	76.81	82.13	84.54	84.54	93.72
4. เดินในแถวเมื่อไปสถานที่ต่างๆ	66.67	73.91	84.06	85.51	94.20
5. ไม่เล่นในช่วงเวลาอนพักนอน	66.67	71.01	82.13	80.68	84.06
6. ทำตามข้อตกลงเมื่อมาถึงโรงเรียน	71.98	82.61	89.86	90.82	94.20
7. นำสิ่งของที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน	74.40	85.02	87.92	90.34	93.72
8. ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ	78.26	85.51	94.69	93.72	95.17
9. จัดเก็บผลงานเข้าที่	86.96	91.79	98.55	96.14	96.14
10. รับประทานอาหารด้วยตนเองจนหมด	68.12	82.13	87.92	90.34	92.27
11. ร่วมกิจกรรมโดยระมัดระวังไม่ให้บังผู้อื่น	76.33	83.57	92.27	88.89	92.27
12. ช่วยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกัน	68.60	82.13	87.44	89.37	96.14
13. เก็บของเล่นของใช้เข้าที่	71.5	92.27	94.20	90.82	92.75
14. รดน้ำหลังใช้ห้องน้ำห้องส้วม	82.13	95.65	100.00	99.52	100.00
15. เปิดน้ำเบาๆ และปิดเมื่อเลิกใช้	71.50	80.68	93.24	92.27	91.79
16. ไหว้และสวัสดีครู	73.91	90.34	98.55	98.07	96.62
17. พูจจาสุภาพ	87.44	89.86	94.69	93.72	94.69
18. เล่นกับผู้อื่นดีๆ	81.64	91.30	89.37	93.24	95.65
19. ก้มหลังเมื่อผ่านผู้ใหญ่	61.35	74.88	83.09	83.57	86.47
20. ขอบคุณเมื่อผู้อื่นช่วยเหลือหรือให้ของ	76.81	87.44	96.62	99.03	100.00

จากตารางที่ 23 พบว่า จากการประเมินครั้งที่ 1 (ก่อนการทดลอง) เด็กมีพฤติกรรมการพูดจาสุภาพสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.44 และมีพฤติกรรมการก้มหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.35 การประเมินครั้งที่ 2 (ระหว่างการทดลอง) เด็กมีพฤติกรรมรดน้ำหลังใช้ห้องน้ำห้องส้วมสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95.65 และมีพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบและไม่เล่นในช่วงเวลาอนพักผ่อนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.01 การประเมินครั้งที่ 3 (ระหว่างการทดลอง) เด็กมีพฤติกรรมรดน้ำหลังใช้ห้องน้ำห้องส้วมสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 100 และมีพฤติกรรมพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.16 การประเมินครั้งที่ 4 (ระหว่างการทดลอง) เด็กมีพฤติกรรมรดน้ำหลังใช้ห้องน้ำห้องส้วมสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 99.52 และมีพฤติกรรมการก้มหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.57 การประเมินครั้งที่ 5 (หลังการทดลอง) เด็กมีพฤติกรรมรดน้ำหลังใช้ห้องน้ำห้องส้วม และขอบคุนเมื่อผู้อื่นช่วยเหลือหรือให้ของสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 และมีพฤติกรรมไม่เล่นในช่วงเวลาอนพักผ่อนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.06 โดยที่หลังการทดลอง เด็กมีพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกรายการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้งก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง ประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ผลการเปลี่ยนแปลงคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยนำเสนอในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจากการวัด 5 ครั้ง

วัดครั้งที่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 (ก่อนการทดลอง)	14.81	4.68
2 (ระหว่างการทดลอง)	16.80	3.85
3 (ระหว่างการทดลอง)	18.13	2.60
4 (ระหว่างการทดลอง)	18.20	2.51
5 (หลังการทดลอง)	18.66	2.01

จากตารางที่ 24 พบว่า คะแนนการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.81, 16.80, 18.13, 18.20 และ 18.66 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าคะแนนการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับตลอดเวลาการทดลอง และหลังการทดลองคะแนนการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอใน ตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	14.81	4.68	13.25**
หลังการทดลอง	18.66	2.01	

** p < .05

จากตารางที่ 25 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ เด็กมีพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

ตอนที่ 3.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายด้านแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามมารยาทสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความอดทน อดกลั้น

พฤติกรรมที่สังเกตในด้านความอดทน อดกลั้น ได้แก่ การรอคอยตามลำดับ ก่อนหลัง การร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ การเดินในห้องเรียนหรืออาคารเรียน การเดินแถว และการนอนพักผ่อน ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความอดทน อดกลั้น ก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านความอดทน ออกกำลังกายก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	3.53	1.61	9.44**
หลังการทดลอง	4.46	0.98	

** p < .05

จากตารางที่ 26 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความอดทนออกกั้่นก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความอดทนออกกั้่นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ เด็กมีวินัยในตนเองด้านความอดทนออกกั้่นสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการใช้กระบวนการฯ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความอดทน ออกกั้่น สรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

เด็กๆ มีความอดทนออกกั้่นไม่มากนัก ปัญหาที่ครูระบุไว้ คือ การเล่นและส่งเสียงดังในช่วงเวลาตอนกลางวัน การไม่รอคอยตามลำดับ และการวิ่งเมื่ออยู่ในอาคารเรียน ดังตัวอย่างที่ครูกล่าวถึงต่อไปนี้

...เมื่อครูไม่อยู่ในห้องขณะเด็กนอน เด็กมักจะแอบเล่นกัน
ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ครูจะพยายามอยู่ในห้องขณะหนูนอน
(ช่วงแรกของการนอน) ให้มากขึ้น แต่ก็ยังสงสัยว่า “ทำไมต้อง
ควบคุมตลอดเวลา” ในบางสถานการณ์เด็กๆ ควรควบคุมตนเอง
ได้ดีขึ้นเพราะเด็กมีประสบการณ์มาแล้ว 1 ปี...

(บันทึกของครูเอม 25 สิงหาคม 2549)

...วันนี้ตอนทำงานสร้างสรรค์ เด็กยังแย่งกันเข้าแถวอยู่หน้า
จะแย่งกันหยิบสื่ออยู่เลย ทำให้เราต้องใช้เสียงดังๆ กับเด็ก...

(บันทึกของครูชิน 18 สิงหาคม 2549)

หลังการใช้กระบวนการฯ

เด็กควบคุมตนเองได้มากขึ้นในเรื่องของการรอคอยตามลำดับก่อนหลัง การเดินในอาคาร การนอนกลางวัน ครูแสดงความพึงพอใจต่อพฤติกรรมที่แสดงความอดทน อดกลั้นของเด็ก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ประชุมเล็กตอนบ่าย 2 โมง 10 นาที ซึ่งมันเกินเวลาที่ทรายให้เด็กตื่นตอนบ่าย 2 โมง ทรายคิดในใจว่า ปานนี้เด็กคงง่วงแล้ว วิ่งเล่นแล้ว แต่พอทรายออกจากที่ประชุม ทรายเห็นเด็กตั้งแถว ล้างหน้า ทาแป้งแล้ว ทรายแปลกใจปนกับดีใจนะที่เห็นเด็กตื่นนอนแล้วออกมาเอง ทรายไปคูที่ผู้เก็บที่นอน ที่นอนก็จัดเก็บเรียบร้อยดี จึงเก็บความสงสัยไว้ จะต้องถามเด็กให้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้น พอทุกคนเก็บถุงผ้า นั่งรอเตรียมกลับบ้าน ครูจึงเริ่มต้นยื่งคำถาม

- วันนี้ใคร ไม่นอนบ้าง - มี 3 คน คือ กิ่ง แวนดำ และวิ
- แล้วคนที่ไม่นอนเสียงดังกวนเพื่อนไหม - ไม่เสียงดัง
- แล้วหนูตื่นเองได้ยังไง - เด็กหลายคนบอกว่าดูนาฬิกาเลข 12
- มีคุณครูหรือใครมาปลุกหนูตื่นไหม - ไม่มี ตื่นเอง
- เพื่อนๆ คนที่ไม่ตื่นหนูทำอะไร - ใช้มือเขย่าเพื่อน
- ใครเก็บที่นอนให้หนู - เก็บกันเอง
- มีใครวิ่งตอนไปเก็บที่นอน - ไม่มี

ครูจึงชมเด็กทุกคนที่ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง แม้ครูไม่อยู่

(บันทึกของครูทราย 10 พฤศจิกายน 2549)

เวลารับประทานอาหารกลางวัน เด็กๆ ห้องครูแพรวและห้องครูนุชเดินออกมารับถาดอาหารหน้าห้องเรียน เด็กๆ ต่อแถวหยิบอาหารตามลำดับก่อนหลัง โดยที่ครูทั้ง 2 คนยังคงอยู่ในห้องเรียน

(บันทึกของผู้วิจัย 23 พฤศจิกายน 2549)

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง

พฤติกรรมที่สังเกตในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ การทำตามข้อตกลงเมื่อมาถึงโรงเรียน การนำสิ่งที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ การจัดเก็บผลงานเข้าที่ตามที่ตกลงร่วมกัน และการรับประทานอาหารด้วยตนเองจนหมด ผล

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบ ต่อตนเองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตาราง ที่ 27

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	3.79	1.26	10.11**
หลังการทดลอง	4.69	0.70	

** p < .05

จากตารางที่ 27 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ เด็กมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการใช้กระบวนการฯ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง สรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

สิ่งที่ปัญหาหลัก คือ เด็กส่วนใหญ่รับประทานอาหารเช้าที่ปริมาณมาก และมีเด็กจำนวนมากไม่ได้นำสิ่งของที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน รวมถึงมีเด็กส่วนหนึ่งที่ครูต้องเตือนให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ดังตัวอย่างข้อมูลต่อไปนี้

ช่วงรับประทานอาหารเช้ากลางวัน ได้ลองเดินสังเกตทุกๆ ห้อง พบว่าเด็กส่วนใหญ่ รับประทานอาหารเช้าไม่หมด เหลือทิ้งในปริมาณมากจนน่าเสียดาย

(บันทึกของผู้วิจัย 24 สิงหาคม 2549)

หลังการใช้กระบวนการฯ

ครูระบุว่าเด็กๆ เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น ตั้งใจทำงานจนสำเร็จด้วยตนเองมากขึ้น ตักอาหารในปริมาณที่พอเหมาะ และรับประทานอาหารจนหมด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ให้เด็กนำอาหารหรือขนมที่ทำจากข้าวมา มีน้องนุ้ย น้องวา น้องชิง 3 คนไม่นำมา จาก 37 คน ซินถือว่าเด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่ง 3 คนที่ไม่ได้นำมาเป็นเด็กที่ไม่เคยเลยที่จะไม่เอาของมาเวลาครูบอก...
(บันทึกของครูชิน 15 พฤศจิกายน 2549)

วันนี้ บิว ออม ทานข้าวหมดเอง โดยเฉพาะบิวเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ดีมาก ครูไม่ต้องคะยั้นคะยอมาก แคทก็ทานหมดเองด้วยความไม่ลำบากใจเท่าไร แต่ซำบ้างเล็กน้อย “ก็ไม่ใช่ไร” ถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น...
(บันทึกของครูทราย 13 กันยายน 2549)

3.2.3 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

พฤติกรรมที่สังเกตในด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ได้แก่ การร่วมกิจกรรมโดยระมัดระวัง ไม่ให้บังผู้อื่น การช่วยจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกัน การเก็บของเล่นของใช้เข้าที่เมื่อเลิกใช้ การรดน้ำเมื่อใช้ห้องน้ำห้องส้วมเสร็จ และการเปิดน้ำเบาๆ และปิดก๊อกเมื่อเลิกใช้ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 28

ตารางที่ 28 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	3.70	1.36	11.03**
หลังการทดลอง	4.69	0.71	

** p < .05

จากตารางที่ 28 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ เด็กมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวมสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการใช้กระบวนการฯ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

สิ่งที่พบว่าเป็นปัญหา คือ เด็กไม่เก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น ไม่แบ่งของเล่นกับเพื่อน ครูต้องเตือนบ่อยๆ ดังตัวอย่างข้อมูลต่อไปนี้

“ต้องคอยเตือนเด็กบ่อยๆ เช่น การเข้าแถว การช่วยเหลือเพื่อน เก็บของเล่น” ครูชิน

(บันทึกของผู้วิจัย 18 สิงหาคม 2549)

“เด็กๆ ไม่ยอมเก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกเล่น บางคนไม่มีน้ำใจ แบ่งของเล่นให้เพื่อน...” ครูฟ้า (ครูประจำห้องสมุดของเล่น)

(บันทึกของผู้วิจัย 24 สิงหาคม 2549)

หลังการใช้กระบวนการฯ

เด็กๆ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในด้านนี้เพิ่มขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกันมากขึ้น ดังตัวอย่างข้อมูลต่อไปนี้

...วันนี้มีเด็ก 5-6 คน ล้างหน้าแปรงฟันช้ากว่าเพื่อน พี่หุุด เทเป้งให้แล้วเดินขึ้นมาข้างบน หน้าห้อง...พอเด็กที่มาช้าเอาขันมาเก็บใส่ตะกร้า รอเป้ง (เข้าแถวบางคน) น้องแอนกับน้องบัวไม่เข้าแถว ได้ยินน้องหวานบอกเพื่อนว่าลงมาเข้าแถวให้เรียบร้อยก่อน แล้วก็ เทเป้งให้เพื่อน (ปกติครูเทให้) น้องหวานแจกเป้งได้ 2 คน ปรากฏว่า คงเทมากเกินไป พี่แอบดูหน้าห้อง เห็นเด็กๆ เขาแบ่งเป้งในมือให้เพื่อนๆ เทเป้งเรียบร้อยแล้วก็เดินมาข้างบนได้เรียบร้อย...

(บันทึกของครูนุช 10 พฤศจิกายน 2549)

“วันนี้ฟ้าสอนแทนพี่นุช...เด็กทานข้าวเสร็จก็จะเก็บเม็ดข้าว
ในกลุ่มของตัวเอง น้องคาเป็นเด็กที่มีน้ำใจ ยังช่วยกลุ่มอื่นเก็บอีกด้วย
โดยที่คุณครูไม่ต้องบอกเลย...” ครูฟ้า

(บันทึกของผู้วิจัย 24 พฤศจิกายน 2549)

3.2.4 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติ ตามมารยาทสังคม

พฤติกรรมที่สังเกตในด้านการปฏิบัติตามมารยาทสังคม ได้แก่ การไหว้และ
สวัสดีคุณครู การพูดจาสุภาพ การเล่นกับผู้อื่นดีๆ การก้มหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ และการขอบคุณเมื่อ
ผู้อื่นช่วยเหลือหรือให้ของ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของ
เด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติตามมารยาทสังคมก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผล
การวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 29

ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ด้านการปฏิบัติตามมารยาทสังคมก่อนและหลังการทดลอง

เวลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
ก่อนการทดลอง	3.78	1.44	10.47**
หลังการทดลอง	4.74	0.56	

** p < .05

จากตารางที่ 29 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของ
เด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติตามมารยาทสังคมก่อนและหลังการทดลองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติตาม
มารยาทสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังการใช้กระบวนการฯ เด็กมีวินัยใน
ตนเองด้านการปฏิบัติตามมารยาทสังคมสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการฯ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการใช้กระบวนการฯ การ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติตามมารยาทสังคม สรุปได้ดังนี้

ก่อนการใช้กระบวนการฯ

เด็กรู้จักปฏิบัติตามมารยาทสังคม แต่ต้องให้ครูคอยเตือนอยู่เสมอ มีปัญหาอยู่บ้างที่มีเด็กบางคนในแต่ละห้องมักจะเล่นแรงๆ ดังตัวอย่างคำพูดของครู ดังต่อไปนี้

“เด็กช่างพูดช่างคุยมาก และคุยเสียงดัง เด็กจะเล่นเสียงดัง มีเด็กผู้ชายคนหนึ่งชอบเล่น โลก โฟน ควบคุมตนเองไม่ได้” ครูนุช
(บันทึกของผู้วิจัย 2 สิงหาคม 2549)

หลังการใช้กระบวนการฯ

เด็กๆ ปฏิบัติตามมารยาทสังคมด้วยตนเองมากขึ้น ครูแสดงความชื่นชมต่อพฤติกรรมของเด็ก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เดี๋ยวนี้เด็กๆ รู้จักใช้คำขอบคุณพร้อมไหว้ และเริ่มรู้จักการใช้คำขอโทษกับเพื่อนๆ และวันนี้มีอาจารย์จากโรงเรียนอื่นมาส่งครูที่ย้ายมาลงที่โรงเรียน เด็กๆ จะไหว้ทักทายคุณครูจากโรงเรียนอื่นโดยไม่ต้องบอก
(บันทึกของครูเพลง 9 พฤศจิกายน 2549)

“ในบางพฤติกรรมของเด็กห้องทรายนี้ที่ชื่นชมนะ ถ้าเฉลี่ยโดยภาพใหญ่ๆ ถึงแม้ทรายไม่ได้ช่วยด้วย เขาเดินผ่านพี่เขาก็ก้มหลัง” ครูเอม
(บันทึกของผู้วิจัย 15 ธันวาคม 2549)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและแนวคิด จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการวินัยในตนเอง พฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย แนวคิดการสะท้อนความคิด และแนวคิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการฯ
2. กำหนดกรอบแนวคิดของกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 1) และพัฒนากระบวนการฯ (ฉบับร่าง 1)
3. จัดทำเอกสารประกอบการดำเนินการใช้กระบวนการฯ ประกอบด้วย (1) แผนการประชุมปฐมนิเทศ (2) แผนการอบรมครู เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย (3) เอกสารประกอบการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย (4) แนวทางการเขียนบันทึก และ (5) แนวทางการจัดกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ
4. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และ (2) แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ขั้นที่ 2 การทดลองนำร่อง

ดำเนินการทดลองนำร่องที่โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กับครูจำนวน 4 คน และเด็กอนุบาลจำนวน 149 คน ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 1) รวมเวลา 12 สัปดาห์ ประกอบด้วยการสร้างควมไว้วางใจ จัดประชุมปฐมนิเทศ จัดอบรมครู เรื่อง การใช้แบบประเมินพฤติกรรมการณ์วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ฝึกใช้แบบประเมินฯ ร่วมกับครู จัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้จากการอบรมไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ได้แก่ การสะท้อนความคิดผ่านกิจกรรมการเขียนบันทึกและกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ การชี้แนะด้วยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการเสริมความรู้ให้แก่ครูด้วยการจัดหาเอกสารให้อ่าน และการจัดประชุมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู โดยให้ครูได้ปฏิบัติงานอย่างอิสระ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ขั้นที่ 3 การปรับปรุง แก้ไขกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 1) และพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับร่าง 2)

ดำเนินการโดยนำผลการดำเนินการและข้อสังเกตจากการทดลองนำร่องมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 1) เพื่อพัฒนาเป็นกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 2) รวมทั้งได้ปรับปรุงเอกสารประกอบการดำเนินการใช้กระบวนการฯ แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และแบบประเมินพฤติกรรมการณ์วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

ดำเนินการโดยนำกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 2) มาทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการฯ ที่สร้างขึ้น กับครูประจำชั้นอนุบาลจำนวน 8 คน และเด็กอนุบาลจำนวน 207 คน ของโรงเรียนพระสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมเวลา 12 สัปดาห์ ประกอบด้วยการสร้างควมสร้างสัมพันธ์และความไว้วางใจกับครูและเด็ก จัดประชุมปฐมนิเทศ จัดอบรมครู เรื่อง การใช้แบบประเมินพฤติกรรมการณ์วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และแบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และฝึกใช้แบบประเมินฯ ร่วมกับครู จัดการอบรมครู เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ครูปรับเปลี่ยนข้อความรู้จากการอบรมไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ได้แก่ การสะท้อนความคิดผ่านกิจกรรมการเขียนบันทึกและกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ การชี้แนะด้วยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการเสริมความรู้ให้แก่ครูด้วยการจัดหาเอกสารให้อ่าน การจัดประชุมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครู และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ครูได้ปฏิบัติงานอย่างอิสระ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ขั้นที่ 5 การปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับสมบูรณ์)

ดำเนินการ โดยการวิเคราะห์ผลของการใช้กระบวนการฯ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลของการใช้กระบวนการฯ ที่มีต่อพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยและพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย แล้วนำข้อมูลและข้อสังเกตจากการทดลองมาปรับปรุงกระบวนการฯ (ฉบับร่าง 2) นำกระบวนการฯ ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อจัดทำเป็นกระบวนการฯ (ฉบับสมบูรณ์) และนำเสนอกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (ฉบับสมบูรณ์) ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในมีสาระสำคัญประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ สาระการเรียนรู้ของกระบวนการฯ การดำเนินการตามกระบวนการฯ และการประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ โดยการดำเนินการตามกระบวนการฯ มีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ คือ การที่ครูเข้าร่วมกระบวนการฯ ด้วยความสมัครใจ และการที่ผู้ใช้กระบวนการฯ ยอมรับนับถือในตัวครูและมีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะมีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยการอบรม และการใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ขั้นที่ 3 การช่วยให้ปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง ประกอบด้วย

- (1) การสะท้อนความคิดของครูผ่านการเขียนบันทึกและการสนทนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพ
- (2) การชี้แนะด้วยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการและการเสริมความรู้ตามความสนใจและความต้องการของครู และ (3) การปฏิบัติงานอย่างอิสระของครู ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเปิดใจยอมรับ ระยะที่ 2 การปรับตัว

ประกอบด้วยช่วงที่ 1 การสร้างความคิดรวบยอด และช่วงที่ 2 การจัดระบบให้สมดุล ระยะที่ 3 การผสมผสานแนวคิดใหม่กับตนเอง

2. ผลการทดลองใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย พบว่า หลังการทดลองคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการทดลองใช้กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า หลังการทดลองคะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามมารยาทสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

องค์ประกอบสำคัญของ กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีดังนี้

1.1 ความไว้วางใจ

สิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องคำนึงถึงตลอดเวลาในการดำเนินการตามกระบวนการฯ คือ การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น เนื่องจากการที่ครูจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามกระบวนการฯ นั้นจะไม่เกิดขึ้นหากครูไม่เปิดเผยตัวตนของครู และความไว้วางใจเป็นขั้นตอนแรกที่จะนำไปสู่การเปิดเผยตัวตนของครู

การที่ครูเปิดใจยอมรับในช่วงสัปดาห์ที่ 1 – 3 ของการทดลองนั้น เนื่องจากมีความไว้วางใจต่อตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยและครูมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ก่อนที่จะดำเนินการทดลองมาเป็นเวลานาน สัมพันธภาพนี้เริ่มต้นจากการที่ผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับครูในฐานะเพื่อนของครูผู้นำของโรงเรียน และเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูในด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ในส่วนนี้ทำให้ครูเกิดความเชื่อถือและศรัทธาในตัวผู้วิจัยก่อนที่จะเข้ามาติดต่อเพื่อทำการทดลอง หลังจากนั้นครูและผู้วิจัยยังสร้างสัมพันธภาพอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านวิชาการ และด้าน

ส่วนตัว ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มครูในช่วงเวลาอื่นๆ นอกเหนือจากการเป็นวิทยากร เมื่อผู้วิจัยติดต่อขอเข้าไปทำวิจัยที่โรงเรียน การรื้อฟื้นความสัมพันธ์เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้วิจัยจึงดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

แม้ว่าจะไม่มีสูตรตายตัวว่าจะพัฒนาความไว้วางใจให้เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะถ้าจะไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับต่างๆ กันไป แต่อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างความไว้วางใจ คือ การปฏิบัติต่อครูอย่างยอมรับนับถือในความเป็นตัวครู ซึ่งทำได้ด้วยการให้ครูเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ ช่วงต้นก่อนการทดลองผู้วิจัยใช้วิธีการทักทาย ถามไถ่ความสุขความทุกข์ให้ทั่วถึง ตั้งใจรับฟัง แสดงความเกรงใจ และพยายามจดจำข้อมูลเล็กๆ น้อยๆ เกี่ยวกับครูให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ระหว่างการวิจัยสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง คือ การรักษาความไว้วางใจให้คงอยู่ เนื่องจากเมื่อครูเปิดใจยอมรับครูจะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองทั้งสิ่งที่ภาคภูมิใจ และสิ่งที่ครูคิดว่าเป็นข้อบกพร่องของตนเองผ่านทางกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ และการเขียนบันทึก การรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูลของครูแต่ละคนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยรักษาระดับความไว้วางใจไว้ รวมถึงการตอบสนองต่อครูแต่ละคนต้องทำในลักษณะที่ไม่ตัดสิน ถูกผิดในตัวครู รับฟังและยอมรับทัศนคติของครู รักษาคำพูด จริใจ มีน้ำใจ และมีอารมณ์ขัน ผู้วิจัยจึงมีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู

1.2 การให้ความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

การให้ความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยจัดขึ้น 2 ลักษณะ คือ การอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และการใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครู ในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย กิจกรรมทั้ง 2 ลักษณะต่างมีคุณค่าเฉพาะ ผู้วิจัยพบว่า ทั้งครูและผู้บริหารของโรงเรียนพระสมุทรให้ความสนใจกับการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่จัดขึ้นระหว่างการทดลองค่อนข้างมาก โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะสิ่งที่ครูเคยรู้เป็นข้อความรู้ที่ไม่ได้รวบรวมไว้อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่จะรู้เรื่องละเล็กละน้อย ในขณะที่สาระการเรียนรู้ของการอบรมได้มาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยไว้อย่างเป็นระบบ ประกอบกับกิจกรรมตามแผนการอบรมให้ครูมีส่วนร่วมในการกิจกรรม การเรียนรู้ค่อนข้างมาก ทำให้ครูรู้จักขอบเขตของความรู้เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่ชัดเจน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า การที่ครูเป็นผู้ประเมินตนเองร่วมกับผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน ครูใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูรู้ว่าตนอยู่ ณ ตำแหน่งใดในขอบเขตของความรู้ในเรื่องบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ระดับ 3 เป็นเป้าหมายของการพัฒนาตนเอง

...พี่ทำงานมา 30 ปีเต็ม ทำด้านการสอนชั้นอนุบาลมาตลอด
ด้วยความรักในการเป็นครูอนุบาล และคิดว่าเราจะพยายามทำหน้าที่
ให้ดีที่สุด และค่อนข้างที่จะเข้าข้างตนเองว่าเราทำดีแล้ว แต่พอลองให้
คะแนนตัวเองทำให้พี่คิดว่าพี่ยังทำหน้าที่ไม่ดีเท่าที่ควร บางครั้งยัง
หลงทาง หาทิศทางที่ควรเป็นไม่เจอ ยังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงอีกเยอะ...
(บันทึกของครูนุช 7 กันยายน 2549)

การที่ครูเป็นผู้ประเมินตนเองร่วมกับผู้วิจัย โดยมีการอภิปรายร่วมกันเมื่อประเมินไม่
ตรงกันเพื่อหาข้อสรุปในการให้คะแนนทำให้ครูมองตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง เช่น เมื่อครูประเมิน
พฤติกรรมการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง ที่ระดับ 2 แต่ผู้วิจัยประเมินให้ระดับ 3 ครู
และผู้วิจัยจึงอภิปรายร่วมกัน เมื่อผู้วิจัยกล่าวอ้างถึงการที่ครูให้เด็กแก้ปัญหาการทำชั้นวางแก้วล้มซึ่งเป็น
ปัญหาที่ใหญ่สำหรับเด็กแต่ในที่สุดเด็กก็แก้ปัญหาได้ด้วยความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยของครู จึงตกลง
ร่วมกันที่จะประเมินที่ระดับ 3 หรือ การที่ครูประเมินพฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กระดับ 2
แต่ผู้วิจัยเตือนให้ครูนี้คิดว่ายังคงมีการตีเด็กอยู่บ้าง ครูก็เปลี่ยนใจมาประเมินที่ระดับ 1 เป็นต้น

เมื่อครูได้รับความรู้ที่ชัดเจน ได้ประเมินตนเอง และได้อภิปรายร่วมกับผู้วิจัย ทำให้ครู
คิดถึงตนเองที่ตรงกับความเป็นจริงและยอมรับตนเองอย่างที่เป็นอยู่ รวมไปถึงการยอมรับข้อบกพร่องของ
ตนเองด้วย ซึ่ง Leatzow และคณะ (2542: 148) เรียกการยอมรับคุณลักษณะที่ไม่ดีของตนเองว่าเป็น “ความกล้า
ที่จะเป็นมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์แบบ” การยอมรับเช่นนี้จะนำไปสู่ความพยายามแก้ไขข้อบกพร่อง เป็นการ
เรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ถือเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนา เมื่อครูยอมรับ
ข้อบกพร่องของตนเอง ย่อมทำให้ครูยอมรับด้วยว่าทุกคนก็มีข้อบกพร่องเช่นกัน นำไปสู่การที่ครูเกิด
ความเห็นใจ เข้าใจและเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ตลอดจนไว้วางใจผู้อื่นได้

1.3 การสะท้อนความคิด

กิจกรรมตามงานวิจัยที่จัดให้ครูได้สะท้อนความคิด คือ กิจกรรมการเขียน
บันทึก และกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ ผู้วิจัยพบว่าในระยะแรกที่ครูเขียนบันทึก
หรือร่วมกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ ครูส่วนใหญ่จะระบุเพียงปัญหา หรือ
เหตุการณ์ที่ครูสังเกตเด็ก หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเท่านั้น ยังไม่เกิดการสะท้อนความคิด
แม้จะทำกิจกรรมตามที่กำหนด ผู้วิจัยจึงใช้คำถามกระตุ้นให้ครูพิจารณาหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา
พิจารณาสาเหตุที่เป็นไปได้ และส่งเสริมให้ครูรวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้สามารถหาวิธีการที่แตกต่างและ
หลากหลายในการจัดการกับปัญหา และมีการติดตามสอบถามว่าครูสามารถแก้ปัญหาตามสมมุติฐานที่
วิเคราะห์ได้จากข้อมูลที่รวบรวมมาหรือไม่ ซึ่งการดำเนินการต่างๆ เหล่านี้ต้องทำในลักษณะที่ค่อยเป็น
ค่อยไป เพื่อให้ครูรู้สึกไว้วางใจในตัวผู้วิจัย ไม่รู้สึกว่าคุณวิจัยตัดสินถูกผิดในการเขียนหรือการพูดของครู เมื่อ
ครูเกิดความเคยชิน ครูก็สามารถสะท้อนความคิดได้โดยผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นน้อยลงตามลำดับ

การดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ทำให้ครูมีโอกาสสืบสอบระหว่างการคิดและการกระทำของตนเองในเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ครูสามารถพิจารณาปัญหาด้วยวิธีที่แตกต่างจากเดิม แสดงความสนใจต่อสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาโดยที่คำนึงถึงผลของการกระทำของคนที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นลักษณะสำคัญของการสะท้อนความคิดที่ประกอบไปด้วย การมีใจที่เปิดกว้าง การมีใจที่ทุ่มเท และความรับผิดชอบ (Dewey, 1933: 28-33) ซึ่งทำให้ครูได้สังเกต ประเมิน และจัดการกับพฤติกรรมของตนเองโดยมีเป้าหมายที่จะเข้าใจและควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้สามารถสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กได้ดีขึ้น ช่วยให้คุณใช้ทักษะของคุณช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย และนำไปสู่ความเข้าใจที่แท้จริง

1.4 การปฏิบัติงานอย่างอิสระของครู

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นเรื่องส่วนบุคคล การดำเนินการใดๆ ในการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กจึงต้องให้ครูเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะปฏิบัติอย่างไรด้วยตัวของครูเอง การมีอิสระในการตัดสินใจนี้ทำให้ครูมีความรู้สึกว่าคุณค่าได้รับการยอมรับและเป็นคนที่มีความสำคัญ ทำให้พร้อมที่จะทำในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น ผู้วิจัยมีหน้าที่กระตุ้นให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กและเชื่อมั่นว่าครูสามารถควบคุมตนเองได้ตามการตัดสินใจของตน ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครูประกอบด้วยกระตุ้นและส่งเสริมครูตามความสนใจและความต้องการของครู การพัฒนาครูโดยการให้อิสระในการตัดสินใจแก่ครูนี้เป็นการดำเนินการอย่างสอดคล้องกับพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่จากทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน ในขั้นความรู้สึกในคุณค่าของตนเองและความรู้สึกไร้ค่า (Leatzow et al., 2542: 46-50) ซึ่งอธิบายไว้ว่าความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นสนองตอบความต้องการที่จะรักและเป็นที่รักของบุคคลได้ เมื่อบุคคลบรรลุความต้องการนี้ เขาก็จะมีความเชื่อมั่นว่าคุณค่า เป็นผลที่ผลักดันให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ความรู้สึกภายในนี้จะผลักดันให้บุคคลพยายามทำให้ค่านิยมและชีวิตไปด้วยกันได้ และระหว่างการแก้ปัญหาต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความรู้สึกในคุณค่าของตนเอง บุคคลจะารู้จักและยอมรับตนเองมากขึ้น เขาจะทำกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงออกถึงค่านิยมของตน ผู้ใหญ่ที่รู้สึกว่าตนมีคุณค่ามักต้องการติดต่อกับผู้อื่น เมื่อบรรลุเป้าหมายก็จะรู้สึกว่าตนเป็นคนน่านับถือและมีความรู้สึกภูมิใจในตนเอง

ครูต้องการสร้างความรู้สึกต่อตนเองในด้านดี เช่นเดียวกับเด็ก ครูที่มั่นใจว่าสามารถควบคุมชีวิตของตนเองได้ จะรู้สึกสนุกกับการเรียนรู้ เมื่อครูพัฒนาตนเอง ครูก็จะสามารถส่งเสริมทั้งพัฒนาการของตนเองและเด็กไปพร้อมๆ กัน

1.5 การชี้แนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้ครูแสดงพฤติกรรมตามบทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยบนฐานความรู้ในเรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก โดยการชี้แนะ 2 ลักษณะ คือ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการเสริม

ความรู้ตามความสนใจและความต้องการของครู ผู้วิจัยพบว่า การชี้แนะเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้

การชี้แนะด้วยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการที่มีความสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินชีวิตของครู และช่วยให้ครูเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนในการสร้างวินัยในตนเองที่ชัดเจนขึ้น ระหว่างการทดลอง ครูและผู้วิจัยมีการพูดคุยกันในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ และมีการพูดคุยกันในเรื่องที่มีความจริงจัง ตัวอย่างประเด็นที่ได้พูดคุยกัน เช่น พฤติกรรมของเด็ก การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ การสร้างข้อตกลง การตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก การเตรียมสื่อ การจัดบอร์ด ความรู้สึก เรื่องส่วนตัว ฯลฯ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการพูดคุยทั้ง 2 ลักษณะมีความสำคัญและจำเป็น เนื่องจากการพูดคุยในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ จะช่วยให้ครูและผู้วิจัยมีความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้การพูดคุยในเรื่องที่มีความจริงจังสะดวกขึ้น ข้อสังเกตนี้สอดคล้องกับที่ Cochran-Smith และ Lytle (1992: 284-286) ได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับการเติบโตทางวิชาชีพของครูว่าจะต้องให้ความสำคัญกับการพูดเพื่อการสื่อสารทั้งการพูดในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ และการพูดในเรื่องที่จริงจัง เนื่องจากการพูดคุยในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งมีความจำเป็นต่อการพูดคุยในเรื่องที่มีความจริงจัง และมีจุดประสงค์ชัดเจน

การที่ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของครู และเหตุการณ์ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอทำให้รู้ว่าครูต้องการรับความรู้เพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเสริมความรู้ตามความสนใจและความต้องการของครูที่ต่างกันตามความเหมาะสม โดยดำเนินการ 3 ลักษณะ คือ จัดหาเอกสารเสริมความรู้ให้แก่ครูให้ตรงตามความสนใจและความต้องการของครูแต่ละคนในบริบทการปฏิบัติงานจริง จัดประชุมและให้ความรู้เพิ่มเติมผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ และจัดประชุมเพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การชี้แนะใน 2 ลักษณะดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการดำเนินการบนฐานของความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และบนฐานของสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกลุ่มครู และระหว่างครูกับผู้วิจัย เป็นการร่วมคิดร่วมทำ พี่พาทช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่มุ่งส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพของกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

ผลการวิจัยซึ่งพบว่าหลังการทดลองคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการฯ ที่สร้างขึ้นเป็นกระบวนการฯ ที่มีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงระดับการควบคุมของครู

จากการศึกษา พบว่า พฤติกรรมของครูที่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาต่างๆ แสดงให้เห็นว่าระดับการควบคุมของครูมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากช่วงก่อนทดลองครูจะควบคุมพฤติกรรมของเด็กโดยใช้ระดับการควบคุมสูง ครูเป็นผู้เลือกและกำหนดว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่เด็กควรปฏิบัติ โดยมีพื้นฐานการใช้อำนาจของครู คือ อำนาจจากการบีบบังคับ เด็กยอมทำตามเพราะความกลัวที่จะถูกลงโทษ

ขณะที่เด็กๆ เสร็จมรธรับถาดอาหาร น้องบอลเอามือไปผลักหน้า น้องจีบ จีบเลยต่อยที่ห้อง น้องบอลร้อง ให้มาฟ้องครู ครูเลยถามว่าเจ็บไหม บอลตอบว่าเจ็บ ครูเลยบอกว่า บอลเจ็บ จีบก็เจ็บเหมือนกัน บอลบอกว่าจะไม่ทำอีก หลังจากนั้นขณะรอรับถาดอยู่ บอลก็ไปเล่นกลอนประตุนั้นเสียงดัง ครูบอกว่า “บอล” บอลหยุดเล่น ขณะที่ยืนต่อแถวรอรับถาดอาหาร บอลเข้าไปชนเพื่อน ครูจึงเข้าไปตี 2 ที (เพราะภายในเวลาไม่ถึง 10 นาที บอลสามารถทำเรื่องวุ่นวายได้ ครูจะเรียกมาคุยอีกก็คงจะไม่ได้ผล)

(บันทึกของครูทราย 18 สิงหาคม 2549)

...เด็กทำเสียงดัง ชนก็ต้องเสียงดังกับเด็ก เพราะถ้าไม่เสียงดัง หรือปรามๆ เด็กไว้บ้าง จะรำคาญไปถึงห้องข้างเคียงได้

(บันทึกของครูชิน 21 สิงหาคม 2549)

เมื่อครูเข้าสู่กระบวนการฯ เริ่มเปิดใจยอมรับ และพยายามปรับตัวในช่วงแรก ครูเริ่มสนใจความคิด ความรู้สึก และความสนใจของเด็กมากขึ้น จึงเริ่มลดระดับการควบคุมลงเล็กน้อย โดยมีพื้นฐานการใช้อำนาจของครู คือ อำนาจตามสิทธิของการเป็นครู ซึ่งแม้ว่าเด็กยอมทำตามแต่ก็อาจจะเกิดการต่อต้านด้วย

...ทีนไม่จำที่เข้าแถวต่างๆ ที่ยืนคนแรกแถว... โดยเฉพาะเวลาเก็บที่นอน ที่ห้องจะทำข้อตกลงว่า ปลายแถวผู้ชายจะเดินไปเก็บก่อน แต่ทีนจะไม่สนใจ บางครั้งไปยืนอยู่เกือบสุดท้าย จะหว่านเล่นและคุยมาก เรียกแล้วก็ไม่มา และไม่ฟังเสียงเรียก ตั้งใจอยากจะทำดีแต่ทีนแล้วจะดีไปเด็กก็เจ็บ เราก็โมโห เด็กก็ตัวเล็กที่สุดของห้อง ก็เลยเดินไปงูมาเข้าแถว...

(บันทึกของครูแพร 24 สิงหาคม 2549)

...ถึงเวลานอน เชนให้ครูดูถึง 2 ครั้ง เพราะไปแหย่เพื่อน และเอามือดึงผมเพื่อน (น้องต้อม) และเมื่อครูยืนดูก็ยังคงแหย่เพื่อน ที่นอนใกล้ๆ เป็นครั้งที่ 3 ซึ่งปกติถ้าเด็กทำผิดซ้ำซากถึง 3 ครั้ง ส่วนใหญ่ครูจะลงโทษด้วยการตี แต่วันนี้ครูพยายามสะกดอารมณ์ และบอกให้เซนเลิกย้ายที่นอนใหม่บริเวณที่มีที่ว่าง และถามว่า “หนูรู้ใช่ไหมว่าครูให้หนูย้ายที่นอนทำไม” เชนตอบว่า “รู้ครับ เพราะหนูแอบเล่นกับเพื่อน” และทำท่าอึดออดไม่ยอมย้ายที่นอน ครูจึงบอกว่า “หนูต้องย้ายที่นอน เพราะหนูทำผิดให้ครูดูว่าเตือนแล้วถึง 3 ครั้ง” เชนจึงยอมย้ายที่นอน...

(บันทึกของครูเอม 25 สิงหาคม 2549)

ระยะต่อมาเมื่อครูสร้างความคิดรวบยอดและจัดระบบให้สมดุลได้แล้ว ระดับการควบคุมของครูลดลงอย่างเห็นได้ชัด ครูให้การยอมรับความคิด ความรู้สึก และความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นครูจะช่วยให้เด็กรับรู้ปัญหาและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม เด็กมีอิสระค่อนข้างสูงในขณะที่ครูควบคุมในระดับต่ำ

...เปิดเทอมใหม่น้องป๊อบร้องไห้บอกว่าหนูไม่อยากนอนที่โรงเรียน อยากนอนที่บ้านให้ครูโทรไปให้แม่มารับ... พอถึงเวลานอน น้องป๊อบทำท่าจะไม่ยอมนอน พี่บอก “ไม่นอนก็ไม่เป็นไร นั่งเฉยๆ ก็ได้” สักพักก็หลับ วันต่อมาก็ร้องอีกบอกว่า “วันนี้หนูไม่นอนนะคะ หนูจะนั่งกับคุณครู” พอถึงเวลานอน น้องป๊อบขอนั่งด้วย พี่บอก “ไม่เป็นไรคะนั่งดูเพื่อนๆ เขาพักผ่อนแล้วกัน คุณว่าเพื่อนหลับสบายดีไหม” น้องป๊อบนั่งสะลึมสะลือจะหลับ พี่ถามว่าหนูอยากนอนเมื่อไร มาบอกครูแล้วหิยที่นอนมานอน...เป็นอันว่าตอนนี้นอนทุกวันแล้วค่ะ

(บันทึกของครูนุช 7 พฤศจิกายน 2549)

ขณะที่ครูหลิวแจกยาสีฟัน เด็กเข้าแถวรับแจกยาสีฟัน นำข้างน้อยหน้า และเอน เอาค้ำแปรงสีฟันเขียนขอบตา ครูเดินเข้าไปหาด้วยท่าที่ที่สงบ บอกให้เด็กลองจับค้ำแปรงสีฟัน

ครูหลิว “ค้ำแปรงแข็งไหม”

เด็กๆ “แข็ง”

ครูหลิว “แล้วถ้าเพื่อนเดินชนมือตอนที่กำลังเขียนตาจะเกิด
อะไรขึ้น”

เด็กๆ เอาแปรงสีฟันลง ครูหลิวเดินไปแจกยาสีฟันต่อ

(บันทึกของผู้วิจัย 20 พฤศจิกายน 2549)

ตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าครูมีการเปลี่ยนแปลงระดับการควบคุมจาก
ควบคุมสูง มาเป็นควบคุมปานกลาง และควบคุมต่ำ ซึ่งการควบคุมตนเองของครูในแต่ละระดับสัมพันธ์
กับวินัยในตนเองของเด็ก สอดคล้องกับที่ Burden (1995: 35-57) ได้นำเสนอความคิดเรื่องนี้ว่าครูที่ใช้
การควบคุมสูงจะคำนึงถึงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือความสนใจของเด็กน้อย เด็กจะถูกควบคุมให้
ปฏิบัติตามที่ครูคิดว่าเหมาะสม การแสดงพฤติกรรมของเด็กจึงไม่ได้เกิดจากการที่เด็กมีวินัยในตนเอง
แต่เมื่อครูลดระดับการควบคุมลง ครูจะค่อยๆ ยอมรับความคิดเห็น ความรู้สึก หรือความสนใจของเด็ก
มากขึ้นทำให้เด็กเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีวินัยใน
ตนเองของเด็ก

2.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูด้านการเป็นแบบอย่างของการควบคุมอารมณ์ ของตนเอง

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่ครูเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ต้องใช้ความ
พยายามและกำลังใจที่เข้มแข็งของครูมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกของการทดลอง คือ การ
ควบคุมอารมณ์ของตนเอง ในระยะแรก ครูรู้สึกว่าพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยให้
โกรธหรือหงุดหงิด ครูบางคนแก้ปัญหาด้วยการ ใช้คำพูดซึ่งผู้วิจัยแนะนำไว้ในกรอบเพื่อเตือน
ตนเอง หรือเตือนตนเองแบบอื่นๆ บางสถานการณ์ครูสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นหลังจากที่เตือน
ตนเอง แต่บางสถานการณ์แม้เตือนตนเองแล้วก็ยังควบคุมไม่ได้

...ตั้งใจกับตัวเองว่าจะทำให้สงบ ใจเย็นๆ ลง พอมาโรงเรียน
เราก็พูดเสียงนุ่มนวลขึ้น ...ทุกอย่างในตอนเช้าเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
พอหลังจากเด็กกลับจากห้องสมุดของเล่น...เด็กเริ่มเสียงดัง แย่งกันพูด
ครูใช้เสียงนุ่มนวล ไม่ได้แล้ว ต้องกลับมาใช้เสียงดังกว่าเด็กและเอ็ดเด็ก
เด็กสงบลง จึงคิดว่าพรุ่งนี้จะตั้งใจใหม่ หาวิธีใหม่...

(บันทึกของครูทราย 21 สิงหาคม 2549)

....พอเห็นเด็กๆ ทำอะไรที่น่าโมโห ก็สะกิดตัวเอง 4 ขวบกว่าๆ
เท่านั้น...จะทนได้ไหมนี่.....

(บันทึกของครูนุช 22 สิงหาคม 2549)

ระยะต่อมาครูรู้ตัวมากขึ้น เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ครูเริ่มมีมุมมองใหม่ต่อพฤติกรรม ครูไม่รู้สึกรว่าพฤติกรรมของเด็กเป็นการช่วยเช่นที่เคยคิด แต่ยังคงเตือนตัวเองบ้างเป็นระยะ

... ได้เวลาเด็กตื่นนอน เหลือนิวนอน ไม่ตื่นอยู่คนเดียว ก็
 เลยบอกเด็กๆ ว่าปลุกเพื่อนด้วย แล้วก็เห็นนุกเอาเท้าไปเหยียเพื่อนซึ่ง
 เป็นพฤติกรรมที่ครูไม่ชอบ นึกจะดุแล้ว ก็ไม่คิดอีกว่า ก็เลยเรียกนุก
 มาถาม...

(บันทึกของครูแพรว 11 กันยายน 2549)

ระยะสุดท้ายซึ่งครูควบคุมอารมณ์ของตนได้ดีขึ้น ครูยอมรับนับถือในตัวเด็กมากขึ้น รู้จักเด็ก และมองเด็กเช่นที่เด็กเป็น ไม่รู้สึกรว่าพฤติกรรมของเด็กเป็นการช่วย ไม่ต้องใช้วิธีการเตือนตนเองอีก

...เด็กช่างพูดเหมือนเคย โดยเฉพาะน้องต่ายชอบพูดแซง
 เวลาครูสอน ชินต้องคอยฟังเขาบ้าง บอกให้เขาฟังเราบ้าง ผลัดกัน

(บันทึกของครูชิน 6 พฤศจิกายน 2549)

จะเห็นได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่ครูมีความรู้สึกรว่าสามารถควบคุมตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ครูจะสามารถทำงานภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่ช่วยให้ครูควบคุมอารมณ์ได้ คือ การเตือนตนเองทั้งการพูดเตือนตัวเอง และเตือนตัวเองเมื่อคิดพิจารณาการสอนผ่านการเขียนบันทึก ซึ่งครูที่จะเตือนตนเองได้นั้นต้องตระหนักว่าตนเป็นแบบอย่างของการควบคุมอารมณ์ให้แก่เด็ก และรู้วิธีการตอบสนองต่อเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เห็นได้ว่าการสะท้อนความคิดช่วยให้ครูสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในที่สุด ดังที่ Bailey, Curtis, and Nunan (2001: 22-33) ได้นำเสนอไว้ว่าการสะท้อนความคิดเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยให้ครูเข้าใจ และตระหนักถึงความรู้ในการสอนของตน เนื่องจากทำให้ครูมีโอกาสในการสำนึกและตักเตือนตนเองในเรื่องที่ตั้งใจ และมีโอกาสสังเกต ประเมิน และจัดการกับพฤติกรรมของตนเองโดยมีเป้าหมายที่จะเข้าใจ และควบคุมพฤติกรรมของตนได้ดีขึ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย

ผลจากการศึกษาพบว่าคะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับตลอดเวลาการทดลอง ในขณะที่คะแนนพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กก็พัฒนาขึ้นตามลำดับตลอดเวลาการทดลอง แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู

ในด้านการเป็นแบบอย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก การดูแลเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อความรู้ในเอกสารและงานวิจัยจำนวนมากซึ่งได้ระบุไว้แล้วในบทที่ 2

ข้อสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่พบจากการวิจัย คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูด้วยเช่นกัน

.....วันนี้ครูชมปลายว่า “วันนี้น่ารักที่ไม่แกล้งเพื่อน” น้อง
ปลายบอกว่า “หนูขอบคุณครูที่ชมว่าหนูน่ารัก” ครูบอกว่า
ไม่ต้องขอบคุณครูหรอก ครูพูดตามความจริงขอให้ปลายทำต่อไป...
คำพูดของปลายทำให้มีกำลังใจที่จะเอาชนะตัวเองต่อไป
(บันทึกของครูหลิว 28 สิงหาคม 2549)

...มักเป็นเด็กไม่ค่อยสนใจเรียน ไหมเป็นเด็กคุยเก่ง ทั้ง 2 คน
จะถูกครูกิจถึง เรียกชื่ออยู่บ่อยๆ ในตอนจะทานอาหารว่าง ขณะที่ครู
กำลังเรียงถ้วยขนม และเค้ก กำลังเก็บผ้าเช็ดหน้า มุกกับไหมเข้ามา
บอกครูว่า “คุณครูขาหนูช่วยไหมคะ” แค่นี้ครูก็ชื่นใจแล้ว...
(บันทึกของครูทราย 13 ธันวาคม 2549)

เมื่อครูได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ตนปฏิบัติ ครูจึงสังเกตตนเองและเด็กมากขึ้น ทำให้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านดีที่เกิดขึ้นกับเด็ก เช่น สังเกตว่าเมื่อตนพูดเบาลง เด็กก็พูดเบาลง และบรรยากาศในห้องเรียนสงบขึ้น เมื่อจัดห้องเรียนให้มีระเบียบ เด็กก็เก็บของได้ดีขึ้น เมื่อสอนให้เด็กช่วยเหลือผู้อื่น เด็กแสดงความมีน้ำใจต่อครู ฯลฯ การกระทำและคำพูดของเด็กจึงเป็นกำลังใจให้แก่ครู ทำให้ครูเกิดแรงจูงใจภายใน ช่วยให้ครูมั่นใจที่จะปฏิบัติตามแนวทางที่ค้นพบต่อไป ครูและเด็กจึงเปรียบเสมือนวงเวียนแห่งการสนับสนุนซึ่งกันและกันในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการฯ ไปใช้

1.1 เงื่อนไขสำคัญของการนำกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในไปใช้

1.1.1 ผู้สนใจนำกระบวนการฯ ไปใช้ควรศึกษาทำความเข้าใจสาระสำคัญของกระบวนการฯ ได้แก่ แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ สาระการเรียนรู้ของกระบวนการฯ การดำเนินการตามกระบวนการฯ และการประเมินผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ อย่างละเอียดเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

1.1.2 โรงเรียนที่นำไปใช้ ควรเป็นโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนที่เป็นประชากรของงานวิจัย กล่าวคือ เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินการตามกระบวนการฯ ครูมีความสนใจที่จะพัฒนาตนเอง และต้องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก การที่ครูเข้าร่วมกระบวนการฯ ควรเกิดจากความสมัครใจของครู ไม่ใช่การได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติตาม กลุ่มครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกต่อกัน ครูมีความรู้พื้นฐานด้านการศึกษาปฐมวัย หรือมีประสบการณ์ในการสอนชั้นอนุบาล มีครูหรือผู้บริหารที่มีบทบาทเป็นผู้นำทางวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียน และจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านโดยองค์รวม ปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ทำให้การนำกระบวนการฯ ไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.3 ผู้ใช้กระบวนการฯ เป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดว่าการนำไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ผู้ใช้กระบวนการฯ อาจเป็นผู้บริหารฝ่ายวิชาการของโรงเรียน หรือครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียน คุณสมบัติของผู้ใช้กระบวนการฯ ได้แก่

1) สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับครู ทำให้ครูเกิดความไว้วางใจได้ มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้

2) มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย การสะท้อนความคิด และการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน หากผู้ใช้กระบวนการฯ ไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้มาก่อน ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมก่อนการนำกระบวนการฯ ไปใช้

3) เข้าใจและยอมรับตนเองตามความเป็นจริงและรวมไปถึงการยอมรับข้อบกพร่องของตนด้วย เนื่องจากการยอมรับตนเองตามความเป็นจริงจะนำไปสู่ความพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ด้วยการเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การที่ผู้ใช้กระบวนการฯ ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ย่อมทำให้ยอมรับด้วยว่าทุกคนก็มีข้อบกพร่องเช่นกัน นำไปสู่การที่เกิดความเห็นใจ เข้าใจ และเอื้อประโยชน์ต่อครูได้

4) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของสิ่งที่ต้องการให้ครูปฏิบัติ ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรฝึกหัดตนเองให้สามารถแสดงพฤติกรรมที่ต้องการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง

1.2 การดำเนินการตามกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในไปใช้

1.2.1 การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรใช้เวลากับการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับครูเป็นรายบุคคล ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่สำคัญมากต่อผลการดำเนินการตามกระบวนการฯ แม้ว่าผู้ใช้กระบวนการฯ จะปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกันกับครูก็ไม่ควรละเลยขั้นตอนนี้ เนื่องจากการรู้จักกันแตกต่างจากการมีความไว้วางใจต่อกัน การสร้างความสัมพันธ์อาจใช้วิธีการที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามมีหลักพื้นฐานที่ว่าครูต้องสมัครใจเข้าร่วมกระบวนการฯ รวมทั้งผู้ใช้กระบวนการฯ ต้องปฏิบัติต่อครูด้วยความยอมรับนับถือ และทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่าตนมีบทบาทเสมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับครู ไม่ใช่ผู้ที่อยู่เหนือกว่า มีความรู้มากกว่า หรือสามารถตัดสินถูกผิดในสิ่งที่ครูปฏิบัติ

1.2.2 การให้ความรู้ที่ชัดเจน เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก

1) การจัดการอบรม เรื่อง การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ตามงานวิจัยนี้ประกอบด้วยแผนการอบรม 7 แผน ใช้เวลาจัดอบรมรวมทั้งสิ้น 7 ชั่วโมง ผู้ใช้กระบวนการฯ สามารถดำเนินการตามแผนการอบรม โดยอาจจัดตารางการอบรมเป็น 1-2 วันได้ตามความสะดวก แต่ต้องดำเนินการตามลำดับของแผนการอบรม เพื่อให้ครูได้รับความรู้ที่ชัดเจน ทั้งนี้ ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรศึกษาแผนการอบรมให้ละเอียด ทำความเข้าใจกับเนื้อหาตามแผนการอบรมให้กระจ่าง และจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ตามที่ระบุไว้ให้พร้อมก่อนจัดการอบรม

2) การใช้แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก ผู้ใช้กระบวนการฯ ต้องจัดหาแบบประเมินให้ครูทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการฯ ควรทำความเข้าใจกับครูว่าการประเมินตามแบบประเมินฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูรู้ว่าครูอยู่ ณ จุดใดในขอบเขตของความรู้เรื่องการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย และทำให้ครูสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองในเรื่องนี้ต่อไป ไม่ใช่การประเมินเพื่อตัดสินตัวครู การประเมินให้ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุดจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวครูและเด็ก การดำเนินการตามการวิจัยกำหนดให้ครูประเมินร่วมกับผู้ใช้กระบวนการฯ โดยมีการอภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปในการลงคะแนน โรงเรียนที่นำไปใช้อาจประยุกต์เป็นการให้ครูประเมินตนเองตามลำพัง หรือให้ครูประเมินตนเองร่วมกับการให้เพื่อนครูประเมินก็ได้ตามที่เห็นชอบร่วมกัน

1.2.3 การปรับเปลี่ยนข้อความรู้ไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง

1) การสะท้อนความคิด กิจกรรมเพื่อให้ครูได้สะท้อนความคิดตามงานวิจัยประกอบด้วย และการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพซึ่งมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ดังนี้

1.1) การเขียนบันทึก ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรแนะนำวิธีการเขียนบันทึกโดยมีการสะท้อนความคิดให้แก่ครู โดยดำเนินการตามแนวทางการเขียนบันทึกซึ่งเป็นเอกสารประกอบการวิจัย ในช่วงแรกแม้ว่าครูจะเขียนบันทึกโดยไม่มีการสะท้อนความคิด ผู้วิจัยต้องระมัดระวังที่จะไม่ตรวจแก้ หรือตำหนิครู แต่ควรเขียนตอบในลักษณะที่ทำให้กำลังใจแก่ครู และเขียนแสดงให้ครูรู้ว่าผู้ใช้กระบวนการฯ ใส่ใจต่อความคิดของครู เพื่อให้ครูเขียนต่อไป เมื่อครูเขียนบันทึกต่อเนื่องเป็นเวลา 2-3 สัปดาห์แล้ว จึงเริ่มใช้คำถามกระตุ้นให้ครูเขียนสะท้อนความคิด ควรใช้ปากกาสีที่แตกต่างจากสีที่ครูใช้ แต่ไม่ควรใช้สีแดงเขียน สิ่งสำคัญคือผู้ใช้กระบวนการฯ ต้องเขียนตอบบันทึกของครูทุกครั้งที่คุณส่งบันทึก

1.2) การสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ การจัดกิจกรรมนี้ต้องจัดในห้องที่มีบรรยากาศค่อนข้างสงบ โดยผู้ใช้กระบวนการฯ เป็นผู้เตรียมห้องที่เหมาะสมสำหรับทำกิจกรรม อาจติดป้ายหน้าห้องว่ามีการประชุม หรือขอร้องให้ครูทุกคนปิดโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อให้ครูมีสมาธิในการร่วมกิจกรรม ในระยะแรกของการจัดกิจกรรมผู้ใช้กระบวนการฯ ต้องอดทน รอคอยที่จะให้ครูพูด ให้อิสระแก่ครูในการตัดสินใจว่าจะพูดหรือไม่ เมื่อใดไม่เร่งให้ครูพูด หรือเป็นผู้พูดเสียเอง เพราะจะทำให้ครูไม่กล้าพูดต่อไป ควรบันทึกเสียงจากการสนทนาไว้ใช้ในการติดตามความคิดของครูเพื่อการชี้แนะต่อไป หรืออาจตกลงผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้บันทึกการประชุม การใช้เอกสารนำการสนทนาอาจประยุกต์ใช้เอกสารอื่นนอกเหนือจากเอกสารตามแนวทางการจัดกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพก็ได้ แต่ควรคัดเลือกเอกสารที่น่าสนใจและสามารถกระตุ้นให้ครูต้องการสนทนา ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมนี้ คือ 6-10 คน เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสพูดและมองเห็นกันได้อย่างทั่วถึง ถ้ามีครูจำนวนมากควรจัดสนทนาโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย หากมีครูจำนวนน้อยและจำเป็นต้องจัดตามจำนวนครูที่มีอยู่ซึ่งอาจทำให้ความคิดไม่หลากหลาย ควรมีการเชิญบุคคลอื่นเข้าร่วมกิจกรรมบ้างเป็นระยะ สิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมนี้คือต้องมีความสม่ำเสมอในการจัดกิจกรรม เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของครู และต้องไม่ใช่เวทีของการสนทนาในการบ่นเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมต่างๆ หรือใช้เพื่อการหลีกเลี่ยงจากการทำงาน

ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรจัดให้ครูได้สะท้อนความคิดผ่านกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรม ไม่ควรเลือกเพียงกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพราะเรื่องบางเรื่องครูสามารถพูดให้ทุกคนรับรู้ร่วมกันผ่านการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ แต่เรื่องบางเรื่องครูอาจต้องการความเป็นส่วนตัวผ่านการเขียนบันทึก การใช้กิจกรรม 2 กิจกรรมร่วมกันจึงเกิดประโยชน์สูงสุด

2) การชี้แนะ ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรจัดเวลาสำหรับการสังเกตพฤติกรรมของครูเพื่อให้รู้จักครูเป็นรายบุคคลและใช้โอกาสที่พบกับครูตามปกติให้การชี้แนะผ่านการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การชี้แนะควรกระตุ้นให้ครูลึกคิดวิเคราะห์และพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวครูเอง และควรระมัดระวังไม่ให้เป็นการสั่งให้ครูแก้ปัญหา ควรพิจารณาว่าครูต้องการเสริมความรู้ในเรื่องใด ในลักษณะใดเพื่อที่จะจัดการเสริมความรู้ให้แก่ครูได้อย่างเหมาะสม อาจจัดให้มีห้องบริการทาง

วิชาการที่จัดรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ให้ครูเลือกอ่านอย่างอิสระ หรือจัดป้ายนิเทศเสริมความรู้เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม

3) การปฏิบัติงานของครู ผู้ใช้กระบวนการฯ ควรตระหนักอยู่เสมอว่า ครูมีอิสระว่าจะนำข้อความรู้มาใช้หรือไม่ อย่างไร หน้าที่สำคัญของผู้ใช้กระบวนการฯ คือ การกระตุ้นให้ครูพิจารณาปัญหาด้วยวิธีใหม่หรือวิธีที่แตกต่างเพื่อให้ครูเปิดใจยอมรับ หลังจากนั้นจึงกระตุ้นให้ครูมุ่งมั่นและมีใจจดจ่อต่อเรื่องที่ต้องการแก้ปัญหา ค้นหาสาเหตุ และแก้ปัญหา โดยอำนาจตัดสินใจเป็นของครูแต่ละคน และควรติดตามอยู่เสมอว่าครูแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้อยู่ในระยะใด เพื่อที่จะสามารถสนับสนุน หรือช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

2.1 การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทั้งการทำงานเป็นทีมระหว่างครู ผู้ช่วยครู ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ และการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับพ่อแม่ การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่ทำให้เด็กรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อสังคม เมื่อเกิดความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก เด็กย่อมได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (Gartrell, 1994: 77-85) การวิจัยนี้เป็นการดำเนินการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยยังไม่ได้สนับสนุนในด้านการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง หากมีงานวิจัยที่สามารถพัฒนาการประสานความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก หรืองานวิจัยในลักษณะที่ประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน น่าจะเกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาวินัยให้แก่เด็กปฐมวัยในวงกว้าง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นภายในบุคคล ซึ่งต้องใช้เวลาในการสั่งสมผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นแนวคิดที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมชุดใหม่มาแทนที่สิ่งที่เคยปฏิบัติจนเป็นนิสัย ซึ่งเป็น การกำหนดการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล จึงถือว่าเป็นแนวคิดที่น่าสนใจในการนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาครูในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรณีการ์ ลิมพะสุด. (ม.ป.ป.). **สร้างวินัย...ทำอย่างไรจึงจะทำได้สำเร็จ**. กรุงเทพมหานคร:

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัคราณา)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์**.

กรุงเทพมหานคร: วี. ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2540). **จิตพิสัย : มิติสำคัญของการพัฒนาคน**.

กรุงเทพมหานคร: อรุณลาดพร้าว.

จิตรา ชนะกุล. (2539). **ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรม**

ในวงกลมแบบกลุ่มย่อย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จินดา น้ำเจริญ. (2540). **ความมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด**

กิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จิระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2547). **แนวทางการจัดการชั้นเรียนเพื่อเด็กปฐมวัย: มุมมองสำหรับนำไปปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัคราณา)

ฉันทนา ภาคบงกช. (2546). **ใช้ไม่เรียวกันเพื่ออะไร**. (ม.ป.ท.). (อัคราณา)

ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). **วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน**

ก่อนกลับบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทิสนา เขมมณี. (2545). **กระบวนการเรียนรู้. ใน กระบวนการเรียนรู้: ความหมาย แนวทางการ**

พัฒนา และปัญหาข้อใจ. หน้า 1- 55. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

นภเนตร ธรรมบวร. (2542). **การวิเคราะห์เรื่องราว: การจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลศิริ เปาโรหิตย์. (ม.ป.ป.). **ศิลปะการสร้างวินัยที่ชนะใจลูก**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

ประเวศ วะสี. 2547. **การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน**. ใน ประเวศ วะสี

(บรรณาธิการ), **ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึงความจริงทั้งหมด**, หน้า 11-14.

กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.

พระธรรมปิฎก. (2538). **วินัย เรื่องใหญ่กว่าที่คิด (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

- พล แสงสว่าง. (ม.ป.ป.). วินัยในตนเอง: รากฐานของมวลพัฒนา. ใน ھرรษา นิลวิเชียร (บรรณาธิการ), การพัฒนาวินัยในตนเอง: หลักการสอนและแนวปฏิบัติ, หน้า 1-19. ปัดธานี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- พัชรีย ผลิตโยชินและคณะ. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย: ตามแนวคิดไฮสโคป. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วัชรินทร์ เทพมณี. (2545). ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วัชรีย ฐุชธรรม. (2528). 60 ทักษะการปลูกฝังวินัย. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษร.
- วิชากร, กรม. (2542). การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชากร, กรม. (2537). คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2547). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ชีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- วีระ สมบูรณ์. (2543). อริยวินัยสำหรับคริสต์ศตวรรษที่ 21 วิธีที่เหมาะสมท่ามกลางภาวะสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข. (2544). การเลือกสถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.
- สมจิตต์ สุวรรณวงศ์. (2542). การศึกษาการจัดสภาพการณ์เสริมความคิดเชิงคุณธรรมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุรางค์ โคว์ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- หลักสูตรอนุบาลศึกษา (Rainbow curriculum). (ม.ป.ป.). แปลโดย ฝ่ายการศึกษาในโรงเรียนของ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (ม.ป.ท.).
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2542). สร้างวินัยให้ลูกคุณ. กรุงเทพมหานคร: ชันด้าการพิมพ์.
- อุสา สุทธิสาคร. (2544). พัฒนา EQ เด็กได้อย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- Leatzow, N., Neuhauser, C., และ Wilms, L. (2542). การสร้างวินัยในชั้นปฐมวัย **Creating Discipline in the Early Childhood Classroom**. แปลโดย พูลสุข กิจรัตน์. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.

Roehlkepartain, J.L. (2548). **หนังสือร้อยห้าสิบวิธีเพื่อสื่อให้เด็กรู้ว่าเรารักและห่วงใย**. แปลโดย
จิระพันธุ์ พูลพัฒน์. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
(อัครา)

ภาษาอังกฤษ

Bailey, K. M., Curtis, A., and Nunan, D. (2001). **Pursuing professional development: The self as source**. Canada: Thomson Learning.

Brewer, J. A. (2004). **Introduction to early childhood education: Preschool through primary grades** (5th ed.). Boston: Pearson Education.

Bronson, M. B. (2000). Recognizing and Supporting the Development of Self-Regulation in Young Children. **Young Children** 55, 2 (March): 32-37.

Browning, L., Davis, B., and Resta, V. (2000). What do you mean “think before I act”? Conflict resolution with choices. **Journal of Research in Childhood Education** 14, 2: 232-238.

Burden, P. R. (1995). **Classroom management and discipline: Methods to facilitate cooperation and instruction**. New York: Longman.

Charles, C. M. (2002). **Building classroom discipline** (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Clark, C. M. (2001). Good conversation. In Clark, C. M. (ed.), **Talking shop: Authentic conversation and teacher learning**, pp. 172-182. New York: Teacher College.

Clark, C. M., and Florio-Ruane, S. (2001). Conversation as support for teaching in new ways. In Clark, C. M. (ed.), **Talking shop: Authentic conversation and teacher learning**, pp. 1-15. New York: Teacher College.

Cochran-Smith, M., and Lytle, S. L. (1992). Creating Communities for teacher research. In Dahl, K. L. (ed.), **Teacher as writer: Entering the professional conversation**, pp. 280-291. Illinois: National Council of Teachers of English.

Dahl, K. L. (1992). Introduction: Old habits, new conversations. In Dahl, K. L. (ed.), **Teacher as writer: Entering the professional conversation**, pp. 1-6. Illinois: National Council of Teachers of English.

Dewey, J. (1933). **How we think**. Massachusetts: D.C. Heath and Company.

Dinkmeyer, D., McKay, G. D., and Dinkmeyer, J. S. (1989). **Parenting young children**. Minnesota: American Guidance Service.

- Edwards, C. H. (1997). **Classroom discipline and management** (2nd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Fraze, B. M., and Rudnitski, R. A. (1995). **Integrated teaching methods: Theory, classroom applications, and field-based connections**. New York: Delmar Publishers.
- French, J. R. P., and Raven, B. K. (1960). The bases of social power. In Cartwright, D., and Zander, A. (eds.), **Group dynamics: Research and theory**, New York: Harper&Row. Cited in Tauber, R. T. 1995. **Classroom management: Theory and practice** (2nd ed.). Florida: Holt, Rinehart and Winston.
- Gartrell, D. (1994). **A guidance approach to discipline**. New York: Delmar Publishers.
- Garvey, C. A. (1999). The intergenerational transmission of discipline (Parenting) [On-line]. **Dissertation Abstract Online**. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Item: 9923127
- Gootman, M. E. (2001). **The caring teacher's guide to discipline: Helping young students learn self-control, responsibility and respect** (2nd ed.). California: Corwin Press.
- Gordon, A. M., and Browne, K. W. (1995). **Beginnings & Beyond** (4th ed.). New York: Delmar Publishers.
- Gordon, A. M., and Browne, K. W. (1996). **Guiding young children in a diverse society**. Maryland: Allyn & Bacon.
- Gordon, T. (1989). **Teaching children self-discipline at home and at school**. New York: Times Books.
- Hendrick, J. (1996). **The whole child: Developmental education for the early years** (6th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Henniger, M. L. (2004). **The teaching experience: An introduction to reflective practice**. New Jersey: Pearson Education.
- Hoffman, M. L. (1982). Development of prosocial motivation: Empathy and guilt. In Eisenberg, N. (ed.), **The development of prosocial behavior**. pp. 281-313. New York: Academic Press.
- Hoskisson, K., and Tompkins, G. E. (1987). **Language arts: Content and teaching strategies**. Ohio: Merrill Publishing.
- Hurlock, E. B. (1984). **Child development** (6th ed.). Singapore: Mc Graw-Hill.

- Jones, P., and Vermont, P. (1991). What are dialogue journals?. In Peyton, J. K., and Staton, J. (eds.), **Writing our lives: Reflections on dialogue journal writing with adults learning English**, pp. 3-9. New Jersey: Prentice Hall Regents.
- Kaplan, H., Kanat-Maymon, Y., and Roth, G. (2005). **Directly controlling teacher behaviors as predictors of poor motivation and engagement in girls and boys: The role of anger and anxiety**. [Online] Available from:
<http://www.elsevier.com/locate/learningstruc.html>
- Kindsvatter, R., and Levine, M. A. (1980). The Myths of Discipline. **Phi Delta Kappan** 61, 10: 690-693.
- Kindsvatter, R., Wilen, W., and Ishler, M. (1996). **Dynamics of effective teaching** (3rd ed.). New York: Longman.
- Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., and Masia, B. B. (1964). **Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals, Handbook II: Affective domain**. New York: David McKay.
- Loughran, J. J. (1996). **Developing reflective practice: Learning about teaching and learning through modeling**. Great Britain: Biddles.
- Marshall, M. (2001). **Discipline without stress punishments or rewards: How teachers and parents promote responsibility & learning**. California: Piper Press.
- McKay, S. L. (2002). **The reflective teacher: A guide to classroom research**. Singapore: SEAMEO Regional Language Centre.
- Meissner, W. W. (2006). **Internalization and object relations** [Online]. Available from:
[Psychoanalytic Electronic Publishing Database](#)
- Nonaka, I., and Konno, N. (2006). **The concept of 'Ba' building foundation for knowledge creation** [Online]. Available from:
<http://www.cyberartsweb.org/cpace/ht/thonglipfei/internalization.html>
- Nordhaus, M. K. (1996). Talking about teaching: Building a language of practice [On-line]. **Dissertation Abstract Online**. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Item: 9635266
- Pennsylvania State University, Information Technology Services. (2003). **The instructional design process** [Online]. Available from:
http://tlt.its.psu.edu/suggestions/research/Design_process.shtml

- Peters, J. M. (1991). Strategies for reflective practice. In Brockett, R.G. (ed.), **Professional development for educators of adults**, pp. 89-96. San Francisco: Jossey-Bass.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in society: The development of higher psychological processes** (3rd ed.). Translated by Cole, M., John-Steiner, V., Scribner, S., and Souberman, E. Massachusetts: Harvard University Press.
- Wallis, K. C., and Poulton, J. L. (2001). **Internalization: The origins and construction of internal reality**. Buckingham: Open University Press.
- Wikipedia, the free encyclopedia. (2006). **Internalization** [Online]. Available from: <http://en.wikipedia.org/wiki/Internalization#References>
- Young, M. E. (1995). **A classroom application of Grusec and Goodnow's discipline model of internalization of values** [Online]. Available from: http://www.findarticle.com/articles/mi_qa3673

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัชรีย์ ผลโยธิน
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. อาจารย์ ดร. วรรณาท รักสกุลไทย
ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมพิทยา (แผนกอนุบาล)
3. อาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี
ครู คศ.3 โรงเรียนอนุบาลสามเสน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
2. แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ที่เข้าร่วมการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย โดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

รายละเอียด

แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย แบ่งเป็น 4 ตอน มีรายการประเมินรวมทั้งสิ้น 16 รายการ ดังนี้

ตอนที่ 1 การเป็นแบบอย่าง

ประกอบด้วยรายการประเมิน 2 รายการ (ข้อ 1-2)

ตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก

ประกอบด้วยรายการประเมิน 6 รายการ (ข้อ 3-8)

ตอนที่ 3 การดูแลเด็ก

ประกอบด้วยรายการประเมิน 5 รายการ (ข้อ 9-13)

ตอนที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อม

ประกอบด้วยรายการประเมิน 3 รายการ (ข้อ 14-16)

การใช้แบบประเมิน

ครูและผู้วิจัยประเมินร่วมกัน โดยผู้วิจัยสังเกตการสอนของครู และครูพิจารณาการปฏิบัติของตนเอง แล้วอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างข้อสรุปในการให้คะแนนที่ระดับคะแนนเดียวกันตามเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นมาตรฐานค่า 3 ระดับ ประเมินรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง 1 ครั้ง ระหว่างการทดลอง 3 ครั้ง และหลังการทดลอง 1 ครั้ง โดยมีระยะห่างระหว่างการประเมินแต่ละครั้ง 3 สัปดาห์

แบบประเมินพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ชื่อ.....ชั้นอนุบาลปีที่.....โรงเรียน.....

วันที่ประเมิน ครั้งที่ 1.....ครั้งที่ 2.....ครั้งที่ 3.....

ครั้งที่ 4.....ครั้งที่ 5.....

รายการประเมิน	ระดับคะแนน 1 - 3				
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
ตอนที่ 1 การเป็นแบบอย่าง					
1. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ					
2. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง					
ตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก					
3. การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง					
4. การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง					
5. การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น					
6. การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม					
7. การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม					
8. การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ					
ตอนที่ 3 การดูแลเด็ก					
9. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก					
10. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ					
11. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก					
12. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ					
13. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ					
ตอนที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อม					
14. การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย					
15. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง					
16. การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม					

เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย

ตอนที่ 1 การเป็นแบบอย่าง

1. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กปฏิบัติ

- คะแนน 1 หมายถึง ครูรู้ว่าตนเป็นแบบอย่างแก่เด็ก แต่ยังไม่ได้เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงมากนัก เช่น ไม่ได้จัดของใช้ส่วนตัวอย่างสม่ำเสมอ พูดเสียงดัง บางครั้งยังมีการเป็นแบบอย่างทางลบโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่น ตะโกนให้เสียงดังกว่าเสียงเด็ก พูดคู่ต่อว่า ใช้เสียงดัง หรือดังมากกับเด็ก
- คะแนน 2 หมายถึง ครูเริ่มเห็นความสำคัญของการเป็นแบบอย่างแก่เด็ก และเริ่มพยายามเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงบางอย่าง เช่น การจัดของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย หรือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เด็ก เช่น เข้าแถวเคารพธงชาติ ร่วมกับเด็ก หยิบจับสิ่งของด้วยความระมัดระวัง เข้าออกห้องเรียนในทิศทางเดียวกับเด็ก พูดกับเด็กด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล แต่ไม่ได้ทำอย่างสม่ำเสมอ
- คะแนน 3 หมายถึง ครูตระหนักว่าพฤติกรรมทางกายและวาจาของครูเป็นแบบอย่างแก่เด็ก จึงตั้งใจปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่เด็กเมื่ออยู่ร่วมกับเด็ก เช่น แต่งกายเหมาะสม เข้าแถวเคารพธงชาติร่วมกับเด็ก จัดของใช้ส่วนตัวเป็นระเบียบเรียบร้อย ขอบคุนเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากเด็ก ขอโทษเมื่อรู้ว่าตนผิด พูดกับเด็กด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล ด้วยระดับเสียงที่พอดีได้ยิน พูดจาสุภาพ พูดถึงผู้อื่นในด้านดี

2. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง

- คะแนน 1 หมายถึง ครูรู้ว่าควรอดทนกับพฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก แต่ยังไม่ได้เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงมากนัก จึงมักจะโมโหเด็ก และอาจขาดสติทำอะไรลูแก่โทสะไป โดยไม่ได้ตั้งใจ ทำให้รู้สึกเสียใจภายหลัง เช่น พุดบ่น ทะเลาะกับเด็ก ใช้เสียงเกรี้ยวกราด ตำหนิ หรือลงโทษเด็กด้วยการตี (ทั้งตีแรงหรือเบา) หรือจับตัวเด็กแรงๆ ฯลฯ
- คะแนน 2 หมายถึง ครูเริ่มเห็นความสำคัญของการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และรู้ว่าความโกรธเป็นการทำลายตนเอง ครูจึงเริ่มสังเกตตนเอง พยายามควบคุมอารมณ์เมื่อเผชิญหน้ากับการถูกขู่ขูให้โกรธ และเมื่อรู้สึกหมดความอดทนใช้วิธีการวางเฉย แล้วหลบออกมาจากสถานการณ์นั้นเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำที่ขาดสติ โดยไม่ได้ตั้งใจ
- คะแนน 3 หมายถึง ครูตระหนักว่าการควบคุมอารมณ์ของตนเองถือแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ครูมีสติรู้ตัวเมื่อกำลังถูกขู่ขูให้โกรธ และพยายามจัดการความโกรธของตนอยู่เสมอ ครูจึงไม่ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความโกรธ สงบอารมณ์ของตนเองก่อนที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาของเด็ก แสดงความรู้สึกทางอารมณ์ของตนในทางที่สร้างสรรค์ และสนุกกับการอยู่ร่วมกับเด็กแม้ว่าตนเองกำลังเผชิญกับปัญหาต่างๆ

ตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก

3. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง

คะแนน 1 หมายถึง ครูคอยช่วยเหลือและทำสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็กเป็นส่วนใหญ่ เช่น แต่งตัวให้ หยิบและเก็บของให้ ป้อนอาหารให้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก ครูเชื่อว่าผู้ใหญ่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก จึงเป็นผู้เลือกกิจกรรม ให้เด็กทำด้วยตนเอง โดยกิจกรรมเกือบทั้งหมดเกิดจากการริเริ่มของครู

คะแนน 2 หมายถึง ครูให้ความสนใจต่อความคิด ความรู้สึก และความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล จึงให้เด็กได้ เลือก ตัดสินใจ และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กมีโอกาสได้ฝึกหัดช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน แต่ครูยังช่วยเหลือ และทำสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็กบางคน โดยที่เด็กไม่ได้ขอความช่วยเหลือเนื่องจากยังกังวลเกี่ยวกับเวลา ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน บ่อยครั้งที่ครูเป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหาให้กับเด็กแทนการส่งเสริมให้เด็กพยายามแก้ปัญหาด้วยตัวเด็กเอง

คะแนน 3 หมายถึง ครูให้ความสนใจต่อความคิด ความรู้สึก และความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง จึงให้เด็กได้แก้ปัญหา เลือก ตัดสินใจ และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองอยู่เสมอ โดยครูคอยดูแลห่างๆ และช่วยเหลือเมื่อจำเป็น เด็กจึงมีโอกาสริเริ่มการเรียนรู้ของตนเอง ครูเชื่อว่าเด็กมีความสามารถในการตัดสินใจ และมีศักยภาพในการเรียนรู้ จึงจัดกิจวัตรประจำวัน ที่ส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในเรื่องต่างๆ เช่น การหยิบและเก็บของใช้ส่วนตัว การรับประทานอาหาร การใช้ห้องน้ำ การแต่งตัว

4. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะเชื่อมั่นในตนเอง

- คะแนน 1 หมายถึง ครูใช้คำพูดประเภทคำสั่งเพื่อให้เด็กร่วมกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ คอยติดตามและพูดสั่งสอนซึ่งเนะตลอดเวลาที่ให้เด็กทำสิ่งต่าง พูดบ่นในสิ่งที่เด็กน่าจะทำได้แต่ทำไม่ได้ พูดถึงจุดอ่อนหรือปมด้อยของเด็ก บางครั้งอาจให้สมญาแก่เด็ก เช่น ตัวแสบ ชนเป็นลิง เด็กคือ ครูมักจะพูดถึงข้อผิดพลาดของเด็กมากกว่าชื่นชมในความสามารถของเด็ก พูดเปรียบเทียบเด็กกับคนอื่น หรือมอบหมายให้ทำงานที่ยากเกินกว่าเด็กจะทำได้
- คะแนน 2 หมายถึง ครูพยายามพูดจูงใจและชักชวนให้เด็กร่วมกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ ถ้ามีเด็กบางคนไม่ร่วมกิจกรรมครูจะเริ่มใช้คำพูดประเภทคำสั่งเพื่อให้เด็กร่วมกิจกรรม ครูพยายามพูดชื่นชมและให้กำลังใจแก่เด็กบ้าง แต่บางครั้งอาจผลอใช้คำพูด เช่น “อย่าจับนะเดี๋ยวแตก” “ใครๆ เขาก็ทำได้ทำไมหนุถึงทำไม่ได้สักที” “สอนตั้งหลายครั้งแล้ว” ฯลฯ และพูดถึงข้อผิดพลาดของเด็ก บอกให้เด็กทำสิ่งต่างๆ โดยบอกเป็นขั้นย่อยๆ ไม่เหลือกำลังที่เด็กจะทำได้แต่ไม่สม่ำเสมอ
- คะแนน 3 หมายถึง ครูพูดจูงใจและชักชวนเด็กด้วยเหตุผลเพื่อให้เด็กร่วมกิจกรรมโดยเด็กไม่รู้สึคว่าถูกบังคับหรือกังวลเมื่อปฏิบัติไม่ได้ ให้กำลังใจ และชื่นชมความพยายามของเด็ก แม้ว่าจะไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ ให้ความสำคัญกับการประสบความสำเร็จของเด็ก จึงสังเกตและค้นหาความสามารถของเด็ก เพื่อให้ครูสามารถส่งเสริมเด็กเป็นรายบุคคล บอกให้เด็กทำสิ่งต่างๆ โดยบอกเป็นขั้นย่อยๆ ไม่เหลือกำลังที่เด็กจะทำได้ รวมถึงการใช้คำถามให้เด็กสังเกตเปรียบเทียบ และริเริ่มด้วยตนเองโดยไม่ชี้แนะและช่วยเหลือตลอดเวลา

5. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น

- คะแนน 1 หมายถึง ครูไม่ได้สังเกตเมื่อเด็กแสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ ไม่เคยอภิปรายร่วมกันกับเด็กเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้อื่นที่เกิดจากการกระทำของเด็ก บอกหรือสั่งให้เด็กขอโทษเมื่อทำผิด โดยไม่ได้อธิบายเหตุผล
- คะแนน 2 หมายถึง ครูสังเกตและรับรู้เมื่อเด็กแสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ แต่ไม่เคยพูดหรือแสดงท่าทางรับรู้ อธิบายผลของการกระทำของเด็กที่มีต่อผู้อื่นในบางครั้ง สอนให้เด็กรู้จักสำนึกผิด และขอโทษ แต่ยังไม่ได้อธิบายให้เด็กแก้ไขผลที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็ก บอกให้เด็กช่วยเหลือผู้อื่น แต่ไม่ได้ติดตามว่าเด็กทำหรือไม่
- คะแนน 3 หมายถึง ครูพูดหรือแสดงท่าทางรับรู้ความรู้สึกของเด็ก ชวนให้เด็กอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้อื่นที่เกิดจากการกระทำของเด็ก หรืออธิบายผลของการกระทำของเด็กที่มีต่อผู้อื่น สอนให้เด็กรู้จักสำนึกผิด รู้จักขอโทษ และทำการแก้ไขในพฤติกรรมที่ไม่ดี ส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือผู้อื่น และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น โดยติดตามว่าเด็กทำหรือไม่อย่างสม่ำเสมอ ครูหาโอกาสยกย่องผู้ที่ทำความความดีแก่ผู้อื่น ให้เด็กฟังในจังหวะอันเหมาะสม

6. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

- คะแนน 1 หมายถึง ครูแสดงให้เด็กรู้ว่าครูไม่ยอมรับที่เด็กแสดงความรู้สึกความคับข้องใจ หงุดหงิด หรือ โกรธ เช่น บอกเด็กว่า “ห้ามทำแบบนี้” “โกรธเพื่อนแบบนี้ไม่ได้นะ” “ปาของเล่นไม่ได้” และบอกเด็กว่าเด็กควรปฏิบัติอย่างไรแทน โดยไม่ได้สืบสาวถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กโกรธ ไม่เคยจัดให้มีการอภิปรายร่วมกับเด็กเพื่อคิดหาวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมเมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หงุดหงิด หรือ โกรธ รวมถึงครูไม่ได้ให้เด็กอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องอดทนรอคอยอะไร หรือให้เด็กรอคอยนานเกินไป
- คะแนน 2 หมายถึง แสดงให้เด็กรู้ว่าครูยอมรับความรู้สึกของเด็ก และไม่สนับสนุนให้เด็กทำกิริยาก้าวร้าว หรือทำร้ายบุคคลใด แต่ไม่ได้สืบสาวถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กโกรธ หรือไม่ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลเสียที่เกิดจากการไม่ควบคุมอารมณ์ บางครั้งมีการอภิปรายร่วมกับเด็กว่าเด็กควรปฏิบัติตนอย่างไร แต่ส่วนใหญ่จะบอกว่าเด็กควรปฏิบัติอย่างไรแทน ฝึกให้เด็กอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องอดทนรอคอยบ้างเป็นบางครั้ง
- คะแนน 3 หมายถึง ครูจัดให้มีการอภิปรายร่วมกับเด็กเพื่อคิดหาวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมเมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หงุดหงิด หรือ โกรธ พูดสะท้อนความรู้สึกของเด็ก แสดงให้เด็กรู้ว่าครูยอมรับความรู้สึกของเด็ก แต่ไม่สนับสนุนให้เด็กทำกิริยาก้าวร้าว หรือทำร้ายบุคคลใด พยายามหาสาเหตุที่ทำให้เด็กโกรธ เพื่อให้สามารถช่วยยับยั้งก่อนที่เด็กจะมีความโกรธอย่างสุดขีดได้ หาโอกาสอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลเสียที่เกิดจากการไม่ควบคุมอารมณ์ ฝึกให้เด็กรู้จักสัมผัสหยาบจับสิ่งต่างๆ อย่างนุ่มนวล และอ่อนโยน รวมถึงการฝึกให้เด็กอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องอดทนรอคอย โดยเริ่มต้นจากการรอคอยในช่วงสั้นๆ และเพิ่มช่วงเวลาดูให้นานขึ้นตามลำดับ

7. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กที่จะปฏิบัติตามมารยาทสังคม

- คะแนน 1 หมายถึง บอกให้เด็กรู้ว่าสถานการณ์ใดควรแสดงออกอย่างไรจึงจะเหมาะสมบ้าง แต่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการบอกว่าเด็กไม่ควรทำอะไร เช่น ห้ามเสียงดัง ไม่ให้ยืนบนเก้าอี้ อย่างนี้ มีการพูดอธิบายเหตุผลให้เด็กฟังบ้างในบางเรื่อง แต่ไม่ได้อธิบายทั้งหมด บางเรื่องไม่ได้สอนให้เด็กรู้ว่าควรแสดงออกอย่างไรจึงจะเหมาะสม เนื่องจากคิดว่าเด็กยังเล็กเกินไป
- คะแนน 2 หมายถึง บอกให้เด็กรู้ว่าสถานการณ์ใดควรแสดงออกอย่างไรจึงจะเหมาะสมโดยพูดอธิบายเหตุผลให้เด็กฟัง ฝึกให้เด็กปฏิบัติในสถานการณ์จริงบ้างเป็นบางครั้ง แต่ส่วนใหญ่เป็นการสอนในช่วงเวลาอื่นๆ ไม่ใช่การให้เด็กปฏิบัติในสถานการณ์จริง เช่น สอนเรื่องวิธีตัดอาหาร และมารยาทในการรับประทานอาหารในช่วงกิจกรรมวงกลม โดยมีการติดตามให้เด็กปฏิบัติแต่ติดตามไม่สม่ำเสมอ
- คะแนน 3 หมายถึง บอกให้เด็กรู้ว่าสถานการณ์ใดควรแสดงออกอย่างไรจึงจะเหมาะสม และฝึกให้เด็กปฏิบัติในสถานการณ์จริง เช่น ไหว้ และสวัสดีเมื่อพบผู้ใหญ่ ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของหรือให้ความช่วยเหลือ ขอโทษเมื่อทำผิดพลาดหรือทำให้ผู้อื่นเสียใจ เดินก้มหลังเมื่อผ่านผู้ใหญ่ พูดสุภาพกับผู้อื่น ไม่พูดคุยเมื่อมีอาหารอยู่ในปาก โดยพูดอธิบายเหตุผลให้เด็กฟังและให้เด็กมีโอกาสดูแลความคิดเห็น โดยมีการติดตามให้เด็กปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

8. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมแบบร่วมมือ

- คะแนน 1 หมายถึง ครูไม่ได้วางแผนให้เด็กเล่นหรือทำงานร่วมกัน ครูบอกให้แสดงพฤติกรรมแบบร่วมมือแต่ไม่ชัดเจนว่าต้องการให้เด็กทำอะไร เช่น “ทำตัวดีๆ หน่อย” “เล่นด้วยกันดีๆ” ไม่ได้การมอบหมายให้เด็กช่วยทำงานต่างๆ ในห้องเรียน บางครั้งครูปล่อยส่งเสริมให้เกิดแบบแข่งขันในห้องเรียน เช่น “ดูซิว่า ใครจะทำเสร็จคนแรก” “แข่งกันเร็ว ใครจะทำเร็วกว่ากัน” หรือพูดเปรียบเทียบเด็กกับคนอื่นฯ
- คะแนน 2 หมายถึง ครูจัดให้เด็กเล่นและทำงานเป็นกลุ่มย่อยบ้าง แต่ไม่ได้ทำเป็นปกติวิสัย มอบหมายให้เด็กช่วยทำงานต่างๆ ในห้องเรียน โดยมอบหมายเฉพาะเด็กที่ครูคิดว่ามีความสามารถจะทำได้ ฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็น ทักษะการฟัง การเจรจาตกลง และทักษะที่จำเป็นอื่นๆ ในการเล่นที่ทำงานร่วมกันให้แก่เด็กบ้างเป็นบางครั้ง
- คะแนน 3 หมายถึง ครูจัดให้เด็กเล่นและทำงานเป็นคู่ หรือเป็นกลุ่มย่อยเป็นปกติวิสัย มอบหมายให้เด็กช่วยทำงานต่างๆ ในห้องเรียนเพื่อให้เด็กทุกคนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน ฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็น ทักษะการฟัง การเจรจาตกลง และทักษะที่จำเป็นอื่นๆ ในการเล่นที่ทำงานร่วมกันให้แก่เด็ก

ตอนที่ 3 การดูแลเด็ก

9. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก

- คะแนน 1 หมายถึง ครูพูดและแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อเด็ก เช่น ยิ้ม ชมเชย ลูกศิษย์เด็ก พูดด้วยถ้อยคำในทำนอง ดี สวย น่ารัก ตามบทบาทหน้าที่ของครู ไม่ได้เป็นการตอบสนองต่อเด็กแต่ละคนอย่างเฉพาะเจาะจง ไม่เคยเข้าไปร่วมเล่นกับเด็กในบริเวณที่เด็กเล่น หรือเข้าไปเล่นกับเด็กบ้างแต่นานๆ ครั้ง ยังคงมีการลงโทษเด็กด้วยการตี พูดยุ่ หัวเราะเยาะเด็ก ฯลฯ
- คะแนน 2 หมายถึง ครูสบตา สัมผัส กอด หรือปฏิบัติต่อเด็กด้วยท่าทีที่นุ่มนวล สนทนาซักถามเด็กด้วยความสนใจบ้าง แต่ยังไม่แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อเด็กเช่น ยิ้ม ชมเชย ลูกศิษย์เด็ก พูดด้วยถ้อยคำในทำนอง ดี สวย น่ารัก ตามบทบาทหน้าที่ของครู ครูพูดและเล่นร่วมกับเด็กเป็นบ่อยครั้งขึ้น
- คะแนน 3 หมายถึง ครูแสดงให้เห็นว่าครูรักและห่วงใยด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ยิ้มให้บ่อยๆ สบตา สัมผัส กอด หรือปฏิบัติต่อเด็กด้วยท่าทีที่นุ่มนวล สนทนาซักถามเด็กด้วยความสนใจ พูด และแสดงท่าทางให้กำลังใจเด็กอย่างตั้งใจและจริงใจโดยใช้ น้ำเสียงนุ่มนวลเมื่อพูดกับเด็ก ครูเล่นและสนทนาร่วมกับเด็กในจังหวะที่เหมาะสม พูดล้อ ยิ้ม หัวเราะไปด้วยกันกับเด็ก ไม่หัวเราะเยาะเด็กเมื่อเกิดความผิดพลาด

10. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ

- คะแนน 1 หมายถึง ครูเป็นผู้นำในการพูดคุย เป็นส่วนใหญ่โดยมีเด็กเป็นผู้ตอบคำถาม เมื่อเด็กพูด ครูฟังตามบทบาทหน้าที่ แต่ไม่ได้รับฟังว่าเด็กอยากบอกอะไร ด้วยความเข้าใจ และความตั้งใจ ยื่นพูดกับเด็กในระดับที่สูงกว่าระดับสายตาของเด็กอยู่บ่อยๆ บางครั้งพูดกับเด็กในทำนอง “บอกตั้งหลายครั้งแล้ว” “ทำไมทำไมไม่ได้สักที” “ใครๆ เขาก็ทำได้กันทั้งนั้น” มีการตำหนิเด็กต่อหน้าเด็กคนอื่น และพูดกับเด็ก ในลักษณะของการออกคำสั่ง พูดวิพากษ์วิจารณ์ หรือประชดเด็กทั้งที่ตั้งใจ และไม่ตั้งใจบ่อยๆ
- คะแนน 2 หมายถึง ครูรับฟังสิ่งที่เด็กพูดด้วยความตั้งใจเป็นบางครั้ง หรือเฉพาะในช่วงต้นๆ ของ การสนทนา บางครั้งก็รับฟังตามบทบาทหน้าที่ พยายามพูดกับเด็กในระดับ สายตาของเด็กมากขึ้น ถามความคิดเห็นของเด็กบ้าง แต่ไม่ค่อยได้ปฏิบัติตาม ข้อเสนอของเด็ก บางครั้งมีการตำหนิเด็กต่อหน้าเด็กคนอื่น และพูดกับเด็กใน ลักษณะของการออกคำสั่ง พูดวิพากษ์วิจารณ์ หรือพูดประชดเด็กโดยไม่ได้ ตั้งใจ
- คะแนน 3 หมายถึง ครูรับฟังสิ่งที่เด็กพูดด้วยความตั้งใจ และด้วยความเข้าใจ ใช้วิธีการและเทคนิคที่ หลากหลายในการตอบสนองการสื่อสารกับเด็ก พูดกับเด็กในระดับสายตา ของเด็กอยู่เสมอ รักษาคำพูดที่พูดไว้กับเด็ก ครูสนับสนุนให้เด็กได้ปฏิบัติตาม ความคิด หรือความสนใจของตน ปฏิบัติต่อเด็กอย่างให้เกียรติแทนการต่อว่า เด็กต่อหน้าผู้อื่น

11. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก

- คะแนน 1 หมายถึง ครูเป็นผู้เลือกและกำหนดข้อตกลงว่าเด็กควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร โดยไม่ได้มีการอภิปรายร่วมกับเด็ก และคอยควบคุมให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงที่ครูกำหนด ข้อตกลงมักมีลักษณะห้ามไม่ให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ครูปฏิบัติตามข้อตกลงไม่สม่ำเสมอ หรือข้อตกลงไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก
- คะแนน 2 หมายถึง ครูให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง แต่การดูแลให้ปฏิบัติตามที่ตกลงกันไว้ยังไม่สม่ำเสมอ บางครั้งครูใจอ่อน ยินยอมตามใจเด็กเมื่อเด็กอ่อนหรือวิงวอน
- คะแนน 3 หมายถึง จัดให้มีการอภิปรายร่วมกับเด็กเพื่อกำหนดข้อตกลง ข้อตกลงที่กำหนดมักเป็นแนวทางที่เด็กควรประพฤติปฏิบัติ ครูเตือนให้เด็กระลึกถึงข้อตกลงเป็นระยะๆ โดยใช้เกม เพลง นิทาน หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ว่าการปฏิบัติตามข้อตกลงเป็นสิ่งจำเป็นในการอยู่ร่วมกัน และมีความสม่ำเสมอในการใช้ข้อตกลงนั้นๆ

12. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ

- คะแนน 1 หมายถึง ครูใช้การลงโทษทางกายหรือทางวาจา เช่น ตี จับเด็กแรงๆ ดุ ตำหนิ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เป็นการจัดการกับเด็กโดยใช้อารมณ์ ครูคาดหวังให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทันที การตอบสนองของครูมักเป็นแบบเดิมต่อเหตุการณ์ที่เด็กคนเดิมแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับซ้ำๆ กัน
- คะแนน 2 หมายถึง ครูพูดบ่นเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ครูจะช่วยให้เด็กรับรู้ปัญหา และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมแต่ไม่สม่ำเสมอ บางครั้งให้เด็กได้รับผลที่ไม่สัมพันธ์หรือไม่สมเหตุสมผลกับพฤติกรรมที่เด็กกระทำ การปฏิบัติของครูผสมผสานระหว่างอารมณ์และความคิด เป็นไปตามแรงอารมณ์มากกว่า
- คะแนน 3 หมายถึง ครูปล่อยให้เด็กได้รับผลที่สัมพันธ์และสมเหตุสมผลกับพฤติกรรมที่เด็กกระทำเมื่อพฤติกรรมนั้นไม่เป็นอันตราย เสนอวิธีการทางบวกให้เด็กเลือกเพื่อหันเหความสนใจและหยุดการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กแทนการดูว่า หรือบังคับเด็ก หรือใช้วิธีการอภิปรายเพื่อระบุปัญหา ให้เด็กเสนอและเลือกวิธีการแก้ปัญหา หากจำเป็นจะต้องติเตียนเด็ก ครูจะติเตียนเฉพาะการกระทำของเด็กไม่ใช่ตัวเด็ก และรู้จักเพิกเฉย ทำเป็นไม่สนใจต่อการเรียกร้องที่ไม่สมเหตุสมผลของเด็ก การปฏิบัติของครูทำโดยมีสติ และสมเหตุสมผล

13. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ

- คะแนน 1 หมายถึง ครูชมเด็กโดยไม่ระบุพฤติกรรมที่ชัดเจน เช่น ดี เก่ง สวย โดยไม่ได้รู้สึกอย่างนั้นจริง หรือชมเด็กคนหนึ่งเพื่อหวังให้อีกคนหนึ่งประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการ ใ้รางวัลเป็นสิ่งของ วัตถุ ดาว รูปลอก ใช้รางวัลบ่อยมาก หรือใช้รางวัลเพื่อให้เด็กประพฤติตามที่ต้องการ หรือเฉยๆ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมดี
- คะแนน 2 หมายถึง ครูสังเกตพฤติกรรมที่ดีของเด็ก และยกย่องพฤติกรรมที่ดีของเด็กในสิ่งที่เด็กทำจริงแต่ไม่สม่ำเสมอ หรือไม่ทั่วถึงเด็กทุกคน
- คะแนน 3 หมายถึง ครูสังเกตพฤติกรรมที่ดีของเด็ก ซึ่งให้เด็กเห็นผลจากการกระทำของตน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจจากผลการกระทำนั้นๆ ชื่นชม ให้กำลังใจ ยกย่องพฤติกรรมที่ดีของเด็กในสิ่งที่เด็กทำจริง โดยระบุพฤติกรรมที่ชัดเจน เพื่อบอกให้เด็กรู้ทางอ้อมว่าเขาควรทำหรือไม่ควรทำอะไร

ตอนที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อม

14. การจัดสภาพแวดล้อมให้มีระเบียบเรียบร้อย

- คะแนน 1 หมายถึง บริเวณห้องเรียนแบ่งออกเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือมุมประสบการณ์ต่างๆ และจัดวางเครื่องมือเครื่องใช้ หรือของเล่น โดยไม่ได้แยกหมวดหมู่ที่ชัดเจน ของบางอย่างจัดวางไว้เรียบร้อย บางอย่างไม่เรียบร้อยนัก ทำความสะอาดของเล่นของใช้ไม่สม่ำเสมอ มีวัสดุที่ชำรุดโดยไม่ได้ซ่อมแซมปะปนอยู่บ้าง แต่ไม่ปล่อยให้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นอันตรายต่อเด็กอยู่ในที่ๆ เด็กหยิบถึง
- คะแนน 2 หมายถึง บริเวณห้องเรียนแบ่งออกเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือมุมประสบการณ์ต่างๆ และจัดวางเครื่องมือเครื่องใช้ หรือของเล่นเป็นหมวดหมู่บ้าง ปะปนกันบ้างเล็กน้อย ของบางอย่างมีที่เก็บ บางอย่างไม่มีที่เก็บชัดเจน ซ่อมแซมวัสดุที่ชำรุดหรือนำออกไปให้พ้นมือเด็ก ไม่ปล่อยให้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นอันตรายต่อเด็กอยู่ในที่ๆ เด็กหยิบถึง พยายามดูแลห้องเรียนให้เรียบร้อย สะอาด และปลอดภัยอยู่เสมอ
- คะแนน 3 หมายถึง บริเวณห้องเรียนแบ่งออกเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือมุมประสบการณ์ต่างๆ และจัดวางเครื่องมือเครื่องใช้ หรือของเล่นเป็นหมวดหมู่ไว้ในแต่ละศูนย์อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดให้ของทุกอย่างมีที่เก็บ ซ่อมแซมวัสดุที่ชำรุดหรือนำออกไปให้พ้นมือเด็ก ไม่ปล่อยให้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นอันตรายต่อเด็กอยู่ในที่ๆ เด็กหยิบถึง เช่น ของที่มีปลายแหลมคม น้ำยาทำความสะอาด ดูแลห้องเรียนให้เรียบร้อย สะอาด สวยงาม และปลอดภัยอยู่เสมอ

15. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

- คะแนน 1 หมายถึง ใช้โต๊ะ เก้าอี้ หรืออุปกรณ์อื่นๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของเด็ก จัดวางวัสดุ อุปกรณ์หลายอย่างที่เด็กต้องใช้ในระดับที่เด็กไม่สามารถหยิบได้เองต้องขอให้ครูช่วยหยิบให้ มีตะกร้าทิ้งขยะแต่ที่วางไม่แน่นอน การจัดวางของเล่นส่วนใหญ่ทำให้เด็กหยิบใช้และจัดเก็บได้ไม่สะดวกนัก เช่น วางซ้อนๆ กัน หรือวางของหลายประเภทไว้ใกล้ๆ กัน
- คะแนน 2 หมายถึง ใช้โต๊ะ เก้าอี้ หรืออุปกรณ์อื่นๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของเด็ก จัดวางอุปกรณ์ในชั้นที่เด็กหยิบใช้และจัดเก็บได้ด้วยตนเองเป็นบางส่วน มีที่เก็บของสำหรับเด็ก มีตะกร้าทิ้งขยะวางไว้ในที่จะมีการทิ้งขยะเป็นประจำ การจัดวางของเล่นบางส่วนทำให้เด็กหยิบใช้และจัดเก็บได้ไม่สะดวกนัก เช่น วางซ้อนๆ กัน หรือวางของหลายประเภทไว้ใกล้ๆ กัน
- คะแนน 3 หมายถึง ใช้โต๊ะ เก้าอี้ หรืออุปกรณ์อื่นๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของเด็ก จัดวางอุปกรณ์ในชั้นเตี้ยๆ ในระดับสายตาเด็ก ที่เด็กหยิบใช้และจัดเก็บได้ด้วยตนเอง มีที่เก็บของสำหรับเด็ก มีตะกร้าทิ้งขยะวางไว้ในที่จะมีการทิ้งขยะเป็นประจำ จัดวางของเล่นของใช้คำนึงถึงการใช้สอย เช่น วางของที่ต้องใช้ร่วมกันไว้ใกล้ๆ กัน ของเล่นที่ต้องมีการประกอบหรือสร้างจัดให้มีกล่องหรือตะกร้าสำหรับเก็บที่มีขนาดและน้ำหนักพอดี ไม่ใหญ่เกินไปหรือหนักเกินไปที่เด็กจะเคลื่อนย้ายได้ด้วยตนเอง มีการจัดทำสัญลักษณ์ ที่มีความหมายต่อเด็กเพื่อช่วยให้เด็กเก็บของเข้าที่ด้วยตนเอง

16. การจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรม

- คะแนน 1 หมายถึง จัดแบ่งพื้นที่ในห้องเรียนเป็นมุมต่างๆ ที่เอื้อให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ มุมเล่นหลายมุมมีขนาดแคบเกินไป ไม่ค่อยได้การปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ในมุม วัสดุอุปกรณ์บางชนิดมีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับเด็ก มีการเตือนเด็กก่อนที่จะเปลี่ยนกิจกรรม แต่มักเร่งรีบเวลาเก็บของ หรือเวลาให้เด็กเปลี่ยนกิจกรรม มีการดำเนินกิจวัตรประจำวันตามช่วงจังหวะของกิจกรรมประจำวันอย่างสม่ำเสมอ
- คะแนน 2 หมายถึง จัดแบ่งพื้นที่ในห้องเรียนเป็นมุมต่างๆ ที่เอื้อให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ มุมเล่นบางมุมมีขนาดแคบเกินไป มีการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ในมุมบ้าง แต่ไม่สม่ำเสมอ จัดพื้นที่เอื้อให้เด็กสามารถเคลื่อนที่ไปมุมต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเดินผ่านกลางมุมใดมุมหนึ่ง จัดวัสดุอุปกรณ์ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็ก มีการเตือนเด็กก่อนที่จะเปลี่ยนกิจกรรม แต่ไม่ค่อยได้ใช้กิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการเปลี่ยนกิจกรรม และมีการดำเนินกิจวัตรประจำวันตามช่วงจังหวะของกิจกรรมประจำวันอย่างสม่ำเสมอ
- คะแนน 3 หมายถึง จัดแบ่งพื้นที่อย่างสมเหตุสมผล มีที่กว้างพอสำหรับทำกิจกรรมกลุ่มใหญ่ได้ โดยไม่เบียดเสียดกัน มุมเล่นมีขนาดกว้างพอที่เด็กจะเข้าไปเล่นร่วมกันเป็นกลุ่มได้ มีการขยายเนื้อที่หรือปรับเปลี่ยนการใช้ มุมเล่น เช่น จำกัดจำนวนเด็กที่จะเข้าไปเล่น นำอุปกรณ์ใหม่ที่เร้าความสนใจของเด็กเข้าไปจัดวางบ้างเป็นระยะ จัดพื้นที่เอื้อให้เด็กสามารถเคลื่อนที่ไปมุมต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเดินผ่านกลางมุมใดมุมหนึ่ง จัดมุมที่ต้องการความสงบให้ห่างจากมุมที่มีเสียง เมื่อจัดแล้วครูสามารถมองดูเด็กได้อย่างทั่วถึงตลอดเวลา จัดวัสดุอุปกรณ์ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็ก มีมุมสงบให้เด็กได้มีเวลาไปนั่งสงบใจ โดยไม่มีใครรบกวน มีการเตือนเด็กก่อนที่จะเปลี่ยนกิจกรรม ใช้กิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการเปลี่ยนกิจกรรม ใช้เสียงดนตรีหรือเพลงที่ผ่อนคลายในห้องเรียน ขณะเด็กทำงาน หรือนอนพักผ่อน และมีการดำเนินกิจวัตรประจำวันตามช่วงจังหวะของกิจกรรมประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

แบบประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่เข้าร่วมการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวทางการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน

รายละเอียด

แบบประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยประกอบด้วยรายการประเมินจำนวน 20 รายการ ดังนี้

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็ก	ช่วงเวลาที่สังเกต	ลำดับที่ในแบบสังเกต
1. ความอดทน อดกลั้น		
1.1 รอคอยตามลำดับก่อนหลัง	เมื่อต้องรอคอยตามลำดับ	12
1.2 ร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ (15-20 นาที)	กิจกรรมเสริมประสบการณ์	4
1.3 เดินในห้องเรียน (เมื่อต้องการไปยังที่ต่างๆ)	เมื่อเด็กอยู่ในห้องเรียน	13
1.4 เดินในแถวเมื่อไปยังสถานที่ต่างๆ	เมื่อครูให้เด็กเดินแถวไปยังที่ต่างๆ	14
1.5 นอนพักผ่อน หรือทำกิจกรรมที่สงบโดยไม่รบกวนผู้อื่น	นอนกลางวัน	11
2. ความรับผิดชอบตนเอง		
2.1 ทำตามข้อตกลงเมื่อมาถึงโรงเรียน	ช่วงเช้าเมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน	2
2.2 นำสิ่งที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน	หลังจากที่ครูมอบหมายงาน	15
2.3 ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ	กิจกรรมศิลปะ	6
2.4 จัดเก็บผลงานเข้าที่ตามที่ตกลงร่วมกัน	ช่วงเวลาสำหรับจัดเก็บผลงาน	16
2.5 รับประทานอาหารด้วยตนเองจนหมด	อาหารกลางวัน	10

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็ก	ช่วงเวลาที่สังเกต	ลำดับที่ในแบบสังเกต
3. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม		
3.1 ร่วมกิจกรรมโดยระมัดระวังไม่ให้บังผู้อื่น	กิจกรรมเสริมประสบการณ์	3
3.2 ช่วยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกัน	กิจกรรมศิลปะ	5
3.3 เก็บของเล่น ของใช้เข้าที่เมื่อเลิกใช้	กิจกรรมมุมประสบการณ์	7
3.4 รดน้ำเมื่อใช้ห้องน้ำห้องส้วมเสร็จ	เมื่อเด็กไปห้องน้ำ	8
3.5 เปิดน้ำเบาๆ และปิดก๊อกเมื่อเลิกใช้	เมื่อเด็กไปห้องน้ำ	9
4. การปฏิบัติตามมารยาทสังคม		
4.1 ไหว้/ สวัสดีคุณครู และพี่เลี้ยง	ช่วงเช้าเมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน	1
4.2 พูดยาสุขภาพ	เมื่อเด็กสนทนากับผู้อื่น	17
4.3 เล่นกับผู้อื่นดีๆ	เมื่อเด็กเล่นกับเพื่อน	18
4.4 ก้มหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่	เมื่อเด็กเดินผ่านผู้ใหญ่	19
4.5 ขอบคุนเมื่อผู้อื่นช่วยเหลือ หรือให้ของ	เมื่อเด็กได้รับการช่วยเหลือ หรือได้รับของ	20

การใช้แบบประเมิน

1. ผู้ประเมิน คือ ครูประจำชั้นอนุบาลที่เข้าร่วมการวิจัยที่ผ่านการอบรม เรื่อง การใช้แบบประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยจัดขึ้น
2. ให้ผู้ประเมินต้องสังเกตพฤติกรรมของเด็กในกิจวัตรประจำวัน แล้วใส่คะแนนการประเมินเป็น “ 1 ” หรือ “ 0 ” โดยใส่ คะแนน 1 เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุด้วยตนเองโดยไม่มีใครเตือน และใส่คะแนน 0 เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุ โดยต้องให้ผู้อื่นเตือน หรือไม่แสดงพฤติกรรมตามรายการที่ระบุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างข้อมูลจากการทดลองใช้กระบวนการฯ

1. ตัวอย่างแผนการอบรม
2. ตัวอย่างบทสนทนาจากกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ
3. ตัวอย่างการเขียนบันทึก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง แผนการอบรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูรับรู้บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็ก
2. เพื่อให้ครูตระหนักว่าการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย ครูต้องดูแลเด็กให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน
2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก
3. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ
4. การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก
5. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก
6. มุมมองของครูที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก
7. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ
8. การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ

เวลา 1 ชั่วโมง 45 นาที

แนวทางการจัดกิจกรรม

1. ผู้วิจัยเกริ่นนำเรื่องการสร้างวินัยในตนเองของเด็กซึ่งสัมพันธ์กับทักษะของเด็กที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม และบรรยายเรื่องทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน
2. ให้ครูยื่นล้อมวงเป็นวงกลม และนึกถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก โดยให้พูดออกมาคนละ 1 วิธี เวียนพูดจนครบรอบวงประมาณ 2-3 รอบ
3. ใช้วิธีการเช่นเดียวกับข้อ 2 แต่เปลี่ยนเป็นวิธีการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ
4. ผู้วิจัยสรุปและบรรยาย เรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ
5. ให้ครูแสดงบทบาทสมมุติในการสร้างข้อตกลงในห้องเรียน โดยให้อาสาสมัคร 1 คน แสดงบทบาทสมมุติเป็นครู ส่วนครูคนอื่นแสดงบทบาทสมมุติเป็นนักเรียน

6. ให้ครูที่คิดว่าตนมีวิธีการที่แตกต่างในการสร้างข้อตกลงมาแสดงบทบาทสมมติเป็นครู และครูคนอื่นแสดงบทบาทสมมติเป็นนักเรียนอีก 1 รอบ
7. ผู้วิจัยสรุปและบรรยาย เรื่อง การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก
8. ให้ครูนั่งล้อมรอบโต๊ะ นำวัตถุ 1 ชิ้น ที่เมื่อมองจากแต่ละมุม จะเห็นภาพที่แตกต่างกันมา วางไว้ตรงกลาง แจกกระดาษและสีให้ครูวาดภาพ โดยให้วาดเฉพาะสิ่งที่ตนมองเห็นโดยไม่หยิบสิ่งนั้นขึ้นมาดู
9. นำภาพวาดของครูมาแสดง อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับมุมมองที่แตกต่างกัน โดยใช้คำถามต่อไปนี้
  - 9.1 ทำไมภาพของครูแต่ละคนจึงไม่เหมือนกัน ทั้งๆ ที่วาดจากสิ่งของชิ้นเดียวกัน
  - 9.2 ภาพของใครเหมือนของจริงมากที่สุด ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
  - 9.3 กิจกรรมนี้ให้ข้อคิดอะไรแก่ครูในการทำงานร่วมกับเด็กบ้าง
10. ผู้วิจัยสรุปข้อมูลจากการอภิปราย และบรรยายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก มุมมองของครูที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ และการตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ

สื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการอบรม

1. กังหัน (วัตถุที่เมื่อมองจากแต่ละมุม จะเห็นภาพที่แตกต่างกัน)

ด้านหน้า

ด้านข้าง

ด้านข้าง

ด้านหลัง

2. กระดาษ
3. สีเทียน และสีไม้
4. Power point บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแล

เด็ก

Power point บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการดูแลเด็ก

**บทบาทของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย
ด้านการดูแลเด็ก**

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน

ความขยันหมั่นเพียร.....ความท้อถอย
 ↑
 ความริเริ่ม.....ความละอายใจ
 ↑
 การพึ่งตนเอง.....ความสงสัยในตนเอง
 ↑
 ความไว้วางใจ.....ความไม่ไว้วางใจ

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก

- ความรัก ความผูกพันระหว่างครูกับเด็ก
- การแสดงให้เด็กรู้ว่าครูรักและห่วงใย
- การอบรมสั่งสอนด้วยความรัก
- ไม่ใช่ความรักเป็นเครื่องต่อรอง

การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยอมรับนับถือ

- การฟังเด็กด้วยความตั้งใจ
  - เทคนิคการตอบสนองที่ต่อเนื่อง
  - เทคนิคการตอบสนองต่อเนื้อหา
  - เทคนิคการตอบสนองต่อความรู้สึก
- การใช้น้ำเสียงและระดับเสียง
- การให้เด็กเลือกและตัดสินใจ
- การปฏิบัติต่อเด็กอย่างให้เกียรติ

บรรยากาศในห้องเรียน

ละเอียด ————— เพ็ญใจ
 ♥
 สนับสนุน

การสร้างข้อตกลงที่มีความหมายต่อเด็ก

- จำเป็นหรือไม่
- เด็กจะทำได้ไหม
- ยุติธรรมกับเด็กหรือไม่
- เด็กเข้าใจข้อตกลงหรือไม่
- เด็กรู้ไหมว่าถ้าไม่ทำตามข้อตกลงแล้วจะเป็นอย่างไร
- เหมาะสมกับวัยของเด็กหรือไม่

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม

- ❖ พัฒนาการ
- ❖ สภาพแวดล้อม
- ❖ ความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ❖ ความต้องการด้านอารมณ์และสังคม
- ❖ วัฒนธรรมของครอบครัว

มุมมองต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเด็ก

- ก้าวร้าว
  - ผิดศีลธรรม
  - ทำทนายอำนาจ
- บกพร่องขั้นเรียน
- ไม่สนใจเรียน

มุมมองต่อพฤติกรรมของเด็ก

- ❖ พฤติกรรมจากความอยากรู้อยากเห็น และต้องการมีส่วนร่วม
- ❖ พฤติกรรมจากอิทธิพลทางสังคม
- ❖ พฤติกรรมจากความต้องการพื้นฐาน ไม่ได้รับการตอบสนอง

การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสม เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ

- ❖ เบี่ยงเบนความสนใจ
- ❖ เพิกเฉย
- ❖ เสนอวิธีการทางบวกให้เลือก
- ❖ ให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจน

การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสม เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ

- ❖ ให้เด็กได้รับผลที่สัมพันธ์และสมเหตุสมผลกับการกระทำ
- ❖ สอนให้เด็กแก้ไขความผิดพลาดของตนเอง
- ❖ ให้ความสำคัญต่อเหตุผล

การตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสม เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ

- ❖ ให้กำลังใจโดยระบุให้ชัดเจนในสิ่งที่เด็กทำ
- ❖ ระวังการชมอย่างไร้ความหมาย
- ❖ ส่งเสริมให้เด็กพอใจในผลงานหรือการกระทำของตน

ตัวอย่าง

บทสนทนาจากกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ

กิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้สะท้อนความคิดร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับชุมชนในการเรียนรู้ของกลุ่มครู บทสนทนาจากกิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ผู้วิจัย₁ “สวัสดิ์คะ วันนี้มีเอกสารเรื่อง ‘รู้ความสูงของพรรณไม้’ ของคุณสุวรรณา อาริย์พัฒนกุล มาฝากคะ (ครูแต่ละคนมีเอกสารฉบับนี้วางไว้ด้านหน้าแล้ว) ขออาสาสมัครอ่านให้เพื่อนๆ ฟังด้วยคะ (ครูทรายยกมือ) เชิญน้องทรายคะ” (ครูทรายอ่านเอกสารนำการสนทนาครั้งที่ 5 รู้ความสูงของพรรณไม้) “ขอบคุณน้องทรายมากคะที่ช่วยอ่านให้พวกเราฟัง คุณครูฟังแล้วมีความคิดอะไรบ้าง ขอเชิญแสดงความคิดเห็นคะ”

(เจียบสักครูหนึ่ง)

ครูอม “พี่มองว่าเราต้องรู้ว่าศักยภาพของเด็กแต่ละคนไม่เท่ากัน การที่บางคนมีศักยภาพ การที่เรารู้ว่าเด็กมีศักยภาพเท่าไร...เด็กจะมีเด่นและด้อยในบางเรื่อง การที่เราเอาเขามา อย่างเช่นเอก ในลักษณะที่เขาค่อนข้างเป็นเด็กเชื่อมั่นในตนเองสูง ถ้าเราจัดกิจกรรมที่ไม่ได้ตอบสนอง ศักยภาพ ความอยากรู้อยากเห็น ไม่เหมาะสมกับเขา อย่างเอกนี้จะเห็นชัด เขาจะเบื่อแล้ว ก่อกวนคนอื่น”

ครูนุ่น “พี่ก็คล้ายๆ กันคะ สำหรับเด็กเราควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล บางคนพร้อมแล้วเก่งแล้ว เราอาจส่งเสริมให้เขาเก่งมากขึ้น คนไหนด้อยก็ต้องช่วยเขาให้ทัดเทียมกับคนอื่น”

ผู้วิจัย₂ “พี่หมายความว่าเราต้องปฏิบัติต่อเด็กอย่างแตกต่างกันใช่ไหมคะ” ครูทุกคนพยักหน้า “แล้วเป็นไปได้ในความเป็นจริงไหมคะ”

ครูทราย “อย่างกรณีนี้คิดว่าความแตกต่างอยู่ที่งาน เด็กบางคนทำได้ดี คืออย่างจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ผลงานไม่เท่ากัน แต่เราก็ไม่ได้เอามาเปรียบเทียบ เราดูที่กระบวนการทำงาน และดูที่ผลงาน ถ้าเราไม่แน่ใจ งานนี้มันอาจไม่ชัด แต่เราสามารถถามเขาได้ว่าผลงานมาได้ยังไง”

ครูแพร “คือ ไม่เอาตัวงานเป็นตัววัด ให้ดูที่ตัวเด็ก”

ผู้วิจัย₃ “หมายความว่าอย่างไรคะ”

ครูแพร “คือเด็กคนนี้อาจทำได้เท่านี้ก็ถึงความสามารถสูงสุดของเขาแล้ว”

ครูชิน “อยู่ที่การตั้งเป้า การประเมินผลเด็ก”

ครูหลิว “ต้องดูพัฒนาการ”

ครูชิน “คือไม่วัด โดยเปรียบเทียบ วัดของตัวเอง”

ครูชิน “เราต้องรู้ก่อนเลยว่าเด็กคนนี้ศักยภาพสูงสุดแค่ไหน สูงต่ำเท่าไหน แต่ละคนการวัด ประเมินผลจะไม่เหมือนกัน”

ผู้วิจัย “เมื่อสักครู่นี้หลิวพูดว่าคุณพัฒนาการช่วยขยายความน้อยได้ไหมคะ”

ครูหลิว “คุณพัฒนาการ คุณงานของเขาพัฒนาขึ้นใหม่ ไม่เอาไปเปรียบเทียบกับคนที่ดีกว่า เทียบกับ ตัวเขาเอง”

ครูขวัญ “ถ้าพี่ขวัญแปลตรงนี้ ความคิดของพี่ พี่คิดว่า หมายถึงเด็กคนเดียว สมมุติว่าเด็กมีศักยภาพ ได้ถึง 10 แต่พี่ดันหวังให้ได้ถึง 100 พอไม่ได้ก็ต้องเคียวเข็ญ ถ้าอยู่ใน 10 ก็อยู่บ้านหลังนี้ได้สบายๆ แต่ดันให้ถึง 100 นะก็ไม่สามารถ แทนที่จะไปถึงตามสบาย ดันไม่จะไปได้สวย สดใส แต่ถ้าจี้ให้ถึง 100 ก็ไม่สดใส”

ครูเอม “เสริมนะคะในส่วนนี้ พี่มีมุมมองต่าง ในที่นี้มองว่าเราให้พื้นฐานเท่าๆ กันทั้งหมด คือ ความสูง 2 เมตร แต่ขณะที่ศักยภาพเอกเขาสูงถึง 5 เมตร แล้วเราก็ไปจัดอยู่แค่ 2 เมตร มันจะกลายเป็นว่าเด็กที่สูง 5 เมตร ศักยภาพเขาสูงเกินกว่าเป้าที่วางไว้ เบสิคมัน 2 เมตร นึกออกไหมว่าเวลาเราจัดกิจกรรมจะ 2 เมตรเท่าๆ กันหมด ขณะที่เด็กไปได้มากกว่านั้น เราก็เหมือนไปหยุดแค่ตรง 2 เมตร โอกาสก็เบื่อง ธรรมชาติของเด็ก เป้าหมายต่ำกว่าที่เขา ทำได้ เขาก็จะไม่อยากเรียน อย่างเออเนี่ยเห็นชัด เรารู้ว่าเขาเก่งทุกอย่าง แต่เราไม่มีเวลาไป เสริมในส่วนที่เขาต้องการ เช่น เรื่องการทดลองวิทยาศาสตร์อะไรพวกนี้ เอกจะสนใจมาก ทุกครั้งไปเข้าสนาม เขาต้องไปหาหนังสือเกี่ยวกับการทดลอง เขาจะคอยถาม เวลาเรียน คำถามของเขาก็จะแปลกๆ คำตอบเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เขาถามบางครั้งก็ถึงที่ว่าทำไม ตอนนี้อยู่ในมุมมองของพี่ พี่ว่าเรามองแต่เด็กกลางกับด้อยลงมา แต่เด็กที่สูงเลยเหมือนเด็กมีปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นเพราะเราไม่สามารถตอบสนองส่วนนี้ เพราะเรามีลูกหลานขี้เขี้ย มัว ทำตรงกลาง นั่นเป็นมุมมองของพี่”

ผู้วิจัย “แสดงว่าเราต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กทั้งเก่ง กลาง และอ่อน เด็กเก่งก็ต้องส่งเสริม ให้ได้ศักยภาพสูงสุดของเด็ก เด็กกลุ่มกลางๆ ที่ต้องสนับสนุน ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มอ่อนที่ ต้องช่วยเหลือ และพวกเราโยงไปถึงการประเมินว่าต้องเทียบกับตัวเด็กเอง ไม่เปรียบเทียบ กันระหว่างเด็ก แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรละว่าเด็กแต่ละคนมีศักยภาพแค่ไหน”

ครูชิน “ดูจากงานที่เราให้ก็รู้ว่าคนไหนอ่อน คนไหนเก่ง คนไหนกลาง อย่างงานกลางๆ ที่ให้ ถ้าใครทำได้เร็วและถูกต้องแปลว่าศักยภาพสูง แต่ทำไม่ได้หรือช้าก็อ่อน หนูดูจากแนวนี้”

ครูนุ่น “ดูจากการตอบคำถามว่าเด็กบางคนมีประสบการณ์ก็จะตอบคำถามได้ดี สามารถแสดง ความคิดเห็นได้”

ครูชิน “ดูจากพฤติกรรม”

ครูเพลง “พี่ว่าต้องดูจากพัฒนาการตามวัย ลักษณะตามวัยของเขา ว่าวัยนี้ได้แค่ไหน ไม่ว่าจะป็น
ด้านไหนก็ตาม พี่ว่าตรงจุดนี้เป็นตัวคุณใหม่”

ครูชิน “ก็มีส่วนค่ะ”

ครูแพรว “แล้วที่เป็นนามธรรมล่ะ”

ครูเอม “แต่อย่างต้งเม นี่ไม่ใช่มีวินัยต้งนะ ต้งเมนี่ถือว่ามีวินัย ไม่เคยออกนอกกลุ่มนอกทางในเรื่อง
การอบรมสั่งสอนของเรา ทุกอย่างทำได้ แต่เรื่องเรียนนี่อ่อน ถ้าเรื่องความเป็นอยู่ที่ไม่เคย
ต้งบ่นต้งว่าต้งเมเลย”

ครูชิน “ห้องหนูสิจจะมีเกี่ยวกับเรื่องสมาธิ ถ้าเด็กอายุน้อยสมาธิจะไม่ค่อยได้”

ครูหลิว “เกี่ยวกับการเลี้ยงดูของพ่อแม่ใหม่”

ครูทุกคน “น่าจะมีส่วนนะ” (หัวเราะ)

ผู้วิจัย, (หัวเราะ) “ทุกคนคิดตรงกันหมดเลยหรือคะ”

ครูนุ่น “ได้คุยกับเด็ก คุณเด็กคนนี้ทำทางมีระเบียบ เช่นว่าเขาเห็นเพื่อจัดมุมก็เข้าไปช่วยจัดให้
เรียบร้อย ครูสนทนากับผู้ปกครอง เลยทราบว่าเขาอยู่บ้านก็ชอบจัดตามคุณแม่”

ครูเอม “พฤติกรรมของครูก็มีส่วน บางทีเรามองว่าเด็กเป็นอย่างนี้ แล้วเรารู้สึกว่าเราแก้ไขไม่ได้ อย่าง
พี่นี่เริ่มสับสนที่ว่า ก่อนเปิดเทอมเด็กพี่เริ่มเข้าที่ ว่านอนสอนง่าย โดยเฉพาะเรื่องเก็บของ แต่
เมื่อเปิดเทอมมา 3 วันแรก เราจะเห็นชัด กินก็เริ่มไม่กินอีก งอแงขอ 2 คำ ขอ 3 คำ มาอีก
แล้วนะ ทั้งๆ ที่ตอนนั้นเด็กๆ ก็ทานได้หมด ของเล่นก็เก็บไม่เคยมีปัญหา มันก็เริ่มกลับมา
ใน 3-4 วันแรก เป็นใหม่ทุกห้อง มีหลายเรื่อง ตรงนี้เห็นได้ชัดว่าน่าจะจากทางบ้านด้วย คือ
เขาถูกปล่อยมา มันอย่างนี้ไปเลยนะเล่นอะไรก็ทิ้ง แล้วก็เริ่มงอแงทุกเช้าไม่ยอมมา
โรงเรียน ก็เดิมคิมนมจืดได้ เริ่มทานผักได้ กลับมาไม่ทานอีกแล้ว”

ครูแพรว “ตอนเปิดมา 1 สัปดาห์ หยุด 2 วัน มันต้งๆ กันเลย ผู้ปกครองแต่ละบ้านจะไม่เหมือนกัน
ใส่ใจบ้าง ไม่ใส่ใจบ้าง จะกินอะไรก็ตามใจ เป็นครอบครัวอย่างนี้ค่อนข้างเยอะ”

ครูทราย “เราคือสังคมโรงเรียน เด็กกับครู แต่สังคมบ้านก็คือบ้านใครบ้านมัน”

ครูแพรว “หยุดไป 20 วัน บ้านที่ไม่มีระเบียบก็ปล่อยลูกตามสบาย ต้งก็โมงก็ได้ กินอะไรก็ได้”

ครูเอม “แต่มันหลุดประเด็นที่ว่า case ตรงนี้มันมองเห็นง่าย มีเด็กบาง case ที่เหมือนเราเชื่อตัวเรา
ว่าเราทำถูก ในทัศนะของตัวเอง เรามองว่าเราแก้ปัญหาของเด็กคนนี้ได้ดี ได้แล้ว แต่ในลึกๆ
ยังไม่ถูกจุด ว่าเจ้าคนนี้เป็นเพราะอะไร เรายังหาสาเหตุอยู่ว่าเราแก้ไขไปไม่ถูกจุด
พฤติกรรมเขายังเป็นอย่างนี้อยู่ ตรงนี้คืออยาก เราเป็นครู เราตอบคำถามได้ใหม่ที่เรารู้จักเขา
อย่างถ่องแท้ใหม่”

ครูแพรว “ก็ยากนะ”

ผู้วิจัย, “ประเด็นที่พี่เอมพูดถึงการช่วยเหลือเด็ก แต่ยังไม่ได้ ทั้งๆ ที่เราคิดว่าเราทำอย่าง
เหมาะสม เราควรทำอย่างไรคะ”

ครูนุ่น “เช่นเรื่องการวิ่งไปหยิบที่นอน หรือเอาออกไปเก็บที่วิ่ง บางทีก็กระโดดโลดเต้น ที่มาพูด ตักเตือน คือคุยกับเขาว่า ข้อตกลงของเราว่าอย่างไร สัมข้อตกลงไปแล้วหรือ ถ้าสัม นี้ครู ช่วยเตือนนะ บอกเขาอย่างนี้ครูจะเตือนแล้วกันนะ อย่างชั้นนะคะเตือนซ้ำ ซ้ำ ซ้ำ ซ้ำ ก็ ยังคงทำอยู่อย่างนั้น”

ครูอม “หลายคนไหม”

ครูนุ่น “2-3 คนคะ พูดอย่างไรก็ยอมรับ แต่ยังเหมือนเดิม”

ครูอม “ที่นุ่น หนูก็สังเกตเห็นว่าพี่เครียดกับเขาทุกวัน มีอีกวิธีหนึ่งที่หนูเคยลองใช้ พี่ต้องพยายาม ให้เขาอยู่ในสายตา พี่ทำข้อตกลงกับเขามาตั้งทอมหนูก็เห็น ครูก็พยายามใจดีแล้ว เด็กก็ แก่ใจไม่ได้ ตรงนี้มีวิธีหนึ่ง สมมุติไปเอาที่นอน เรารู้ว่าชั้นได้ที่นอนเร็วก็วิ่ง ก็อย่าเพิ่งแจก ให้เขาอยู่กับเราตลอด ทุกกิจกรรม ให้อยู่ในสายตา อยู่ใกล้ๆ ให้เห็นพฤติกรรม เพราะถ้าไป อยู่นอกสายตา แน่นอนก็เหมือนเดิม อยู่ในที่นี้ไม่ใช่ทำโทษนะ เช่นให้มาช่วยเราทำงาน ไป พร้อมๆ ครูนะ อะไรแบบนี้ ทำแบบนี้ช่วงใหญ่ๆ เพราะพี่ก็ปล่อยเวลามาเนิ่นนานแล้ว ทำมา เยอะแยะแล้ว แต่ยังเหมือนเดิม ลองวิธีนี้ ทำอะไรก็ตามอยู่ใกล้ๆ ครูไว้ แต่เราไม่บอกว่า ‘เธอมาอยู่กับครูนะ’ (ทำเสียงเข้ม) ต้องทำให้เนบเนียน”

ครูนุช “พี่ก็ใช้อย่างนั้นแหละ”

ผู้วิจัย “สมมุติว่าทุกคนต้องพบกับกรณีอย่างน้องชั้น จะทำอย่างไรคะ”

ครูชิน “ต้องให้งานที่เขาชอบ ชั้นเค้าชอบวิ่ง ก็เข้าช่วยเอานี้ไปให้ครูคนนี้ เอานี้ไปตรงนี้ เค้าชอบ ช่วยเหลือ ชอบแบก ชอบผู้คน”

ครูนุช “เค้าชอบให้ครูสนใจ ใกล้ชิด ชอบช่วยงาน”

ครูชิน “แต่เราต้องหาว่าเราจะให้เค้าช่วยอะไร และอยู่กับครู”

ครูแพรว “อย่างนี้ครูก็ทำอะไรไม่ได้เลยสิ เพราะต้องอยู่ในสายตาตลอด ใช้งานแป๊บเดียวก็ เสร็จแล้ว เสร็จงานที่มอบปั๊บ นุ่นเค้าก็ต้องออกไปสนทนากับเด็กคนอื่นบ้าง ชั้นก็เริ่ม ว่างแล้ว ก็จะเริ่มกลับมาแบบเดิม แล้วครูจะทำอย่างไร”

ครูชิน “หมายความว่า อย่างไรหว่าครูรูป ก็ทำพร้อมๆ เพื่อน แต่พอชั้นเสร็จแล้วก็ต้องหางานสำรอง ให้ชั้น ส่วนคนอื่นจะทำอะไรก็ปล่อยเขาตรงนั้น”

ครูแพรว “แต่ไม่ได้มีแบบชั้นคนเดียวนะแต่ละห้อง แต่จริงมีตั้ง 4-5 คน บางห้องก็เยอะ แล้วยังมี บางคนที่นั่งชะ... ไม่ไปไหนเลย ไม่ค่อยพูดเลย”

ผู้วิจัย, “เราควรทำอย่างไรคะที่จะตอบสนองต่อเด็กอย่างแตกต่างกัน โดยที่เราที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าเรา มีเด็กจำนวนมาก”

ครูทราย “ต้องตั้งข้อตกลงเป็นแกนกลาง เช่น เวลาไหนควรทำอะไร เป็นหลักให้เด็กยึด มันไม่ ต่างกันสุดโต่งหรอก ถ้าเรามีแกนอะไรให้ยึดถือ จะจัดกลุ่มได้ชัดเจนขึ้น ไม่ต่างกันมาก”

ครูเอม “ข้อเสียของพีก็คือ ข้อตกลงนะเรื่องเล็ก แต่บางที่เราไม่ตาม ตัวเราเองต่างหากยังไม่ติดตาม ต่อเนื่องเป็นระยะๆ”

ครูชิน “ใช่เห็นด้วย”

ครูทราย “ถ้ามีข้อตกลงแล้ว ก็ต้องคอยติดตามให้เค้าทำตามสม่ำเสมอสักระยะ พอเริ่มเข้าที่ก็ถอย ออกมาคูลูกๆ ก็จะมีแค่บางส่วนกระเด็นอยู่ เรายิ่งแหละต้องเข้าไป แต่ตัวเราต้องรู้ว่าเราคูลูกอยู่ ไม่รู้ละถ้าเป็นทราย ทรายจะตามเป็นเวลานานๆ แล้วปล่อย”

ครูชิน “เราต้องทำที่ตัวเราก่อน”

(ครูหลายคนพยักหน้า และไม่มีใครพูดอะไรอีก)

ผู้วิจัย₁₀ “วันนี้เรารุยกันถึงเรื่องการปฏิบัติต่อเด็กอย่างแตกต่างกันให้เหมาะสมกับพัฒนาการและ ศักยภาพของเด็ก โดยที่เราพูดถึงเด็กว่ามีทั้งกลุ่มที่เก่ง ปานกลาง และต้องการความช่วยเหลือ และเรายังได้พูดถึงสิ่งที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กด้วยว่ามีผลจากทั้งที่บ้านและ ทางโรงเรียน ส่วนประเด็นสุดท้ายที่เราคุยกันก็คือกรณีของน้องช้น ซึ่งคุณครูได้ช่วยกัน ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรม และหาแนวทางการแก้ปัญหาไว้ เรื่องนี้คงเป็น รุระของพี่น้องต่อว่าจะนำไปใช้อย่างไร ส่วนคุณครูท่านอื่น ถ้าพบกับปัญหาคล้ายๆ กันก็ หวังว่าจะนำไปใช้ได้เช่นกันนะคะ สำหรับวันนี้ต้องขอจบการสนทนาเพียงเท่านี้ ขอบคุณ ทุกคนนะคะที่มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขอบคุณค่ะ”

ตัวอย่างบทสนทนาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นบทบาทของผู้วิจัยในการดำเนินการจัด กิจกรรมการสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพ ดังนี้

- 1 ผู้วิจัยเปิดการสนทนาด้วยการกล่าวทักทาย แนะนำเอกสารนำการสนทนา ขอบทสนทนา อ่านเอกสาร (กรณีนี้มีเนื้อหาสั้นจึงอ่านคนเดียว หากเนื้อหายาวใช้วิธีการเวียนกันอ่าน) และ กล่าวเชิญชวนให้ครูแสดงความคิดเห็น ในช่วงต้นคร่อมักจะเงียบ ผู้วิจัยต้องอดทน รอคอย และให้เวลาครูกำลังคิด ครูไม่แสดงความคิดเห็นก่อนครูเนื่องจากจะเป็นการชี้นำการสนทนา
- 2 ผู้วิจัยพูดทวนความเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าเข้าใจในสิ่งที่ครูพูดถูกต้องหรือไม่ และถามคำถามจากประเด็นที่ครูพูดถึงเพื่อกระตุ้นให้ครูแสดงความคิดเห็นต่อไป
- 3-4 ผู้วิจัยขอให้ครูขยายความสิ่งที่ครูพูดถึงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 5 ผู้วิจัยสร้างข้อสรุปชั่วคราวของการสนทนาและถามคำถามให้ครูกิดต่อจากประเด็นที่พูดถึง
- 6 ผู้วิจัยแสดงอารมณ์ร่วมกันกับครูอย่างสอดคล้องกับการสนทนา
- 7-9 ผู้วิจัยสรุปคำถามของครู และเชิญชวนให้เพื่อนครูแสดงความคิดเห็นจากคำถามนั้น
- 10 ผู้วิจัยสังเกตว่าไม่มีครูก่อนใดต้องการแสดงความคิดเห็นอีก จึงปิดการสนทนาด้วยการ สรุปประเด็นสำคัญของการสนทนา และกล่าวขอบคุณทุกคนที่มาร่วมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์

ตัวอย่าง การเขียนบันทึก

การเขียนบันทึกเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ให้ครูได้สะท้อนความคิดผ่านการเขียน
โต้ตอบกับผู้ใช้กระบวนการฯ ในลักษณะของการเขียนจดหมาย ครูมีอิสระในการเขียนบันทึก
เหตุการณ์ หรือการกระทำต่างๆ ของครูและเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ที่เกี่ยวกับการสร้างวินัยใน
ตนเองให้แก่เด็ก รวมถึงความคิดเห็นของครูที่มีต่อเรื่องที่เขียน ในแง่ของสาเหตุ วิธีการจัดการ
วิธีการแก้ปัญหา ข้อคิด หรือแนวทางการดำเนินการในอนาคต ตัวอย่างการเขียนบันทึกระหว่างครู
กับผู้วิจัยมีดังนี้

(ชื่อผู้วิจัย)

...ถึงเวลานอน เชนให้ครูดูถึง 2 ครั้ง เพราะไปเหย่เพื่อนและ
เอามือดึงผมเพื่อน (น้องต้อม) และเมื่อครูยื่นคูก็ยังคงเหย่เพื่อนที่นอนใกล้ๆ
เป็นครั้งที่ 3 ซึ่งปกติถ้าเด็กทำผิดซ้ำซากถึง 3 ครั้ง ส่วนใหญ่ครูจะลงโทษด้วย
การตี แต่วันนี้ครูพยายามสะกดอารมณ์และบอกให้เซนเลือกย้ายที่นอนใหม่
บริเวณที่มีที่ว่าง และถามว่า “หนูรู้ใช่ไหมว่าครูให้หนูย้ายที่นอนทำไม”
เซนตอบว่า “รู้ครับ เพราะหนูแอบเล่นกับเพื่อน” และทำท่าอึดอัดไม่ยอม
ย้ายที่นอน ครูจึงบอกว่า “หนูต้องย้ายที่นอน เพราะหนูทำผิดให้ครูดูว่าเตือน
แล้วถึง 3 ครั้ง” เชนจึงยอมย้ายที่นอน...

ข้อสังเกตของพี่คือเมื่อครูไม่อยู่ในห้องขณะเด็กนอน เด็กมักจะ
แอบเล่นกัน ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ครูจะพยายามอยู่ในห้องขณะ
หนูนอน (ช่วงแรกของการนอน) ให้มากขึ้น แต่ก็ยังสงสัยว่า “ทำไมต้อง
ควบคุมตลอดเวลา” ในบางสถานการณ์เล็กๆ ควรควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น
เพราะเด็กมีประสบการณ์มาแล้ว 1 ปี

พี่เอม

จากบันทึกของครูเอมข้างต้น ผู้วิจัยบันทึกตอบโดยถามคำถามให้ครูกินหาสาเหตุซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหา ดังนี้

พี่เอมคะ

ข้อสังเกตของพี่เรื่องการควบคุมตลอดเวลา น่าจะทำให้เราต้องมาทบทวนวิธีปฏิบัติของเราแล้วค่ะ ลองสังเกตสิคะว่าอะไรที่เราเคยทำแล้วเด็กทำดีได้ตลอด ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (อาจมีเดือนบ้างแต่ห่างๆ) อะไรที่เราเคยทำแล้วดีเฉพาะเมื่อครูอยู่ด้วย และอะไรที่ทำแล้วไม่เคยได้ผลเลย คำตอบมักซ่อนอยู่ที่เราเองค่ะ

(ชื่อผู้วิจัย)

คำถามของผู้วิจัยทำให้ครูได้สังเกตเด็กโดยพิจารณาสาเหตุที่เป็นไปได้ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป ดังนี้

(ชื่อผู้วิจัย)

วันนี้ช่วงตอนนอน พี่ได้ลองให้เด็กย้ายที่นอนใหม่ โดยสลับที่ เด็กนอนแยกจากกัน ได้แก่ เซน (ย้ายเป็นวันที่ 2) ปลั๊ก ธัช ต้อม โดยพี่นั่งคอยสังเกตอยู่ในห้อง สักพักปลั๊กเริ่มสะกิดน้องต้อม (นอนติดกัน) แต่น้องต้อมพยายามขยับหนีถึง 2 ครั้ง พี่จึงเดินเข้าไปถามว่า “สะกิดเค้าทำไม” ปลั๊กตอบว่า “เปล่าครับ” พี่จึงบอกว่า “คุณครูนั่งอยู่ที่โต๊ะมองเห็นเด็กทุกคนนะว่าทำอะไรบ้าง ตอนนี้ถึงเวลาต้องนอนแล้วทุกคนควรจะนอนให้หลับ แต่ถ้าไม่หลับจริงๆ ก็ต้องนอนเล่นคนเดียว ไม่รบกวนคนอื่น” ซึ่งก็ได้ผล วันนี้เด็กๆ นอนหลับทุกคน บางคนหลับยาก (ปลั๊ก ธัช หลับประมาณบ่ายโมงกว่า) พฤติกรรมการนอนหลับหรือไม่หลับของเด็กห้องพี่ เท่าที่พี่สังเกตพบว่าถ้าครูอยู่ห้อง หรือไปทำธุระเดี่ยวเดียว เด็กๆ ยังสามารถควบคุมตนเอง ไม่เล่นกับผู้อื่นได้ แต่เมื่อไรก็ตามที่ครูมีธุระ ไปนาน เด็กที่หลับยากจะก่อกวนทำให้คนอื่นไม่หลับไปด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ แต่ก็ก่อกวนอารมณ์ให้ครูโมโหได้ในบางขณะ (ช่วงเวลาที่เด็กนอนเป็นช่วงเวลาที่พี่มักใช้ไปทำงานอื่นๆ หรือถูกเรียกประชุมบ่อย ยังพยายามแก้ไขตัวเองอยู่)

พี่เอม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนฤมล เนียมหอม เกิดวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2512 ที่จังหวัดราชบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1 สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และ การสอน วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี เมื่อปีการศึกษา 2534 สำเร็จการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2540 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545 ปัจจุบันรับราชการที่โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย